

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

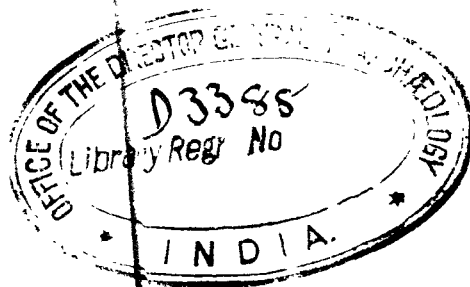
CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 8943

CALL No. Sa8N/Sud/Ste.

D.G.A. 79

D 3134

A
C
D

मृच्छकटिका

Mucchakatiki

ID EST

CURRICULUM FIGLINUM

SŪDRAKAE REGIS

F A B U L A

SANSKRITE EDIDIT

ADOLPHUS FRIDERICUS STENZLER.

3.2.911
Std/Ste

J. 3134

BONNAE

IMPENSIS H. B. KOENIG

1847.

dr fj

CENTRAL LIBRARY
ELHL

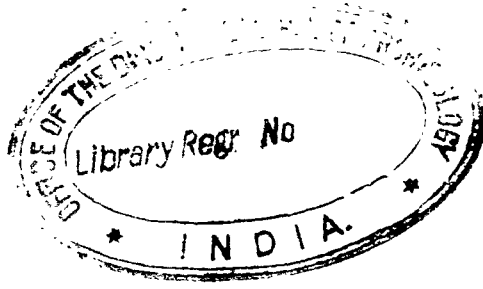
Acc. No. 8943

Date. 22.7.57

Call No. Sa 8 N.

Sind/St

1211 D

P R A E F A T I O .

Satis longum tempus praeterlapsum est, ex quo primum Mric'chakat'ikam edendi consilium animo concepi. factum enim illud est aestate anni 1830, cum Parisiis degens legissem WILSONI huius fabulae interpretationem anglicam. Itaque cum mense Septembri eiusdem anni, relicta urbe post turbas Iulias vix pacata, Londinium appulissem, commendaticiisque ROSENII mei litteris facilem ad bibliothecam Curiae Indicae aditum a WILKINSIO, sene venerabili, assecutus essem, nihil antiquius habui, quam ut uberrimam illam Sanscritorum librorum copiam perquirerem, si forte contingeret, ut deprehenderem fabulae illius exemplum. Incidi vero in duos codices, in MICKELII catalogo numeris 209 et 749 notatos, quibus integer fabulae textus continetur. horum igitur alterum statim describere coepi, alterius vero scripturae discrepantiam accurate adnotare. In hoc labore nondum ad noni actus finem progressus eram, cum eiusdem fabulae editio, Calcuttae anno 1829 impressa, Londinium pervenit. itaque in reliqua dramatis parte molesto describendi negotio liberatus, utriusque codicis scripturae varietatem in margine editionis Calcuttensis enotavi. Annis mox insequentibus tantopere eram aliis studiis occupatus, ut de Mric'chakat'ika mea castiganda et ad editionem praeparanda ne cogitare quidem possem, et cum medio anno 1833 a ROSENIO meo comperirem, exstare in ROBERTI CHAMBERSII Sanscritorum librorum collectione duos codices, alterum dramatis mei textum, alterum commentarium continentem, iam rebus urgentibus coactus eram sarcinas colligere, Britanniaeque solum, quod haud unam ob causam adamaveram, relinquere. Inter varios deinde labores, a studiis meis Sanscritis plerumque alienissimos et haud paullum incommodos, nunquam destiti

optare, ut propositum illud peragere liceret, animo varie fluctuante, cum modo me accingerem ad opus vel deficiente codicum Chambersianorum usu suscipiendum, modo de eo sine illis auxiliis recte ad finem perducendo desperarem. Itaque per complures annos haesitans manum operi admovere non ausus sum, donec initio anni 1842 nuntiatum est, totam copiam librorum Sanscritorum a ROBERTO CHAMBERSIO collectorum, qui singulatim d. 13. m. Aprilis eiusdem anni publica auctione vendendi erant, ante diem statutam FRIDERICI GUILELMI IV munificentia integram esse redemptam, ut in Bibliothecam Regiam Berolinensem reciperetur. Qui nuntius, omnibus qui in Germania studia Sanscrita tractant laetissimus, laetior venire potuit nemini quam mihi. Ut primum igitur potestas data est, alterum codicem, qui textum dramatis tenet, cum editione Calcuttensi contuli, alterum vero, qui commentarium tenet, integrum descripsi, atque hoc labore finito novam editionem parare coepi, quae nunc tandem, serius quam et exspectaveram et optaveram, prodit in lucem.

Praemittenda haec duxi, ut intelligeretur, quomodo factum sit, ut mea huius dramatis recensio, quam propositam me habere inde ab anno 1830 haud paucis notum erat, nunc demum edatur. In qua instruenda codices a me usurpati sunt hi :

- A. Codex Londinensis, in Bibliotheca Curiae Indicae servatus et in catalogo Mickelii numero 209 notatus.
- B. Codex Londinensis, ibidem numero 749 notatus.
- C. Textus editionis Calcuttensis, quae prodit anno 1829.
- D. Codex Berolinensis, in catalogo collectionis Chambersianae (impresso Londini 1842. 8.) numero 242 notatus. De foliis 55 desunt fol. 1. et folia 34 —40. Vide adnotationes ad p. 2, 14. p. 106, 1. et ad p. 132, 7.

Denique siglo *Com.* significavi Codicem Berolinensem, in eodem catalogo numero 443 notatum, qui 37 foliis commentarium continet.

Omnes codices litteris Devanagaricis scripti sunt. singulorum vero ratio haec est.

Codex A textum exhibet optimum, quem recensionem meam tanquam fundamentum substruere haesitare non potui.

Codices B et C cum in aliis multis tum in eo consentiunt, quod p. 177 post lineam 3 habent scenam a Nilakan'tha additam, quam in adnotationibus ad l. l. exhibui.

Codex D descriptus est e codice qui plerumque consentiebat cum B, deinde vero correctus ex alio codice, qui codicis A scripturam habebat. quanquam non

desunt loci, in quibus D prima manu reddit scripturam codicis A. Adnotationes exstant in margine foliorum undecim priorum (usque ad p. 34. l. 24. huius editionis) et deinde in margine foliorum 29—33 (p. 93—106) huius editionis), quibus plerumque loci pracriti sanscritae explicantur. Interdum vero, si quae alia addita sunt, quibus singulorum locorum sensus explicatur, ea fere consentiunt cum verbis commentarii (*Com.*).

Commentarius denique post brevem de diversis pracritis dialectis, quae in dramate reperiuntur, disputationem, quam mox integram exhibebo, id praecipue agit, ut versus pracritos indicet, eosdemque additis metrorum nominibus explicet. haud raro vero adpersae sunt aliorum etiam locorum difficiliorum explicationes. Ex quibus omnibus haud exiguum fructum percipere potuissem, nisi codex descriptus esset a librario linguae Sanscritae plane ignaro, quo factum est, ut in per multis locis scripturae corruptissimae sensum coniectura assequi omnino non potuerim.

His igitur codicibus quomodo usus sim in textu emendando, diligens dramatis lector satis perspiciet ex accuratissima quam addidi discrepantis scripturae adnotatione. Paucos locos, in quibus propter corruptam omnium codicum scripturam textum meis coniecturis restituere conatus sum, aequo sagaciorum criticorum iudicio commendo.

De dialectis pracritis praemittenda sunt quae commentarius Berolinensis habet, emendata cum meis coniecturis, tum e WILSONI codice, cuius initium benigne mecum communicavit vir clarissimus. Sunt vero haec :

नाटकादौ बहुप्रकारप्राकृतप्रपंचेषु चतस्र एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । शौरसेन्यवन्तिकाप्राच्यामागधः । अपभ्रंशप्रपंचेषु चतस्र एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । प्राकृतीचाण्डालीप्रावर्तककदेप्रीयाः । मृच्छकटिके तु प्रावर्तप्राभावाच्चावरी नास्ति । प्राकृते । मागधवन्तिना प्राच्या शौरसेन्यमागधी । ब्राह्मीका दक्षिणात्या च सप्त भाषाः प्रकीर्तिताः । माहाराष्ट्र्यादयः काव्य एव प्रयुज्यन्ते । अपभ्रंशे । प्राकृताभिरचाण्डालप्रवर्तकाविशेषैः । हीना वनेचराणां च विभाषाः सप्त कीर्तिताः । त्रिविधा भाषा विभाषाः । होनपात्रप्रयोज्यत्वात् । हीना वनेचराणां चेति ढक्कविभाषासंग्रहः । तत्रास्मिन्प्रकरणे प्राकृतपाठकेषु सूत्रधारो नटो रत्निका मदनिका वसन्तसेना तन्माता चेटी कर्णपूरकः चारुदत्तब्राह्मणो शोधनकः श्रेष्ठो एते एकादश शौरसेनी भाषापाठकाः । सूत्रधारो ऽप्यत्र प्राकृती कार्यवशादिति वक्ष्यते । अवन्तिभाषापाठको वीरकचन्दनको । प्राच्यभाषापाठको विट्पकः । संवाहकः प्राकारवसन्तसेनाचारुदत्तानां चेतत्रितयं भिक्षुश्चारुदत्तदारकः एते षट् मागधीपाठकाः । अपभ्रंशपाठकेषु प्राकृतीपाठको राष्ट्रियः । चाण्डालीभाषापाठको चाण्डाली । ढक्कभाषापाठको मायुरभूतकरी । तथा शौरसेन्यवन्तिनाप्राच्या एतासु दन्त्यसकारता । तत्रावन्तिना रेफवती लोकोक्तिबहुला । प्राच्या स्वार्थिकककारप्राया । मागधी तालव्यप्रकारवती । प्राकृतीचाण्डाल्योस्तालव्यप्रकारता

रेफस्य च लकारता । लकारप्राया ढक्कविभाषा संस्कृतप्रायत्वे दन्त्यतालव्यप्रसकारयुक्ता च । अपार्थम्यक्रमं व्यर्थं पुनर्हन् हतोपमं । लोकन्यायविहङ्गं च प्रकाशवचनं विदुः । अपार्थक्यं निरर्थकं व्यर्थं विहङ्गार्थं । यद्वा निश्चितान्वयं पदज्ञातं चाद्यज्ञातं च अपार्थक्यं (?) । व्यर्थं निरर्थकमेव । हतोपमं व्याहतोपमं । प्रकाशप्रायभाषित्वाच्छकारो राट्टिया स्मृतः । एकवियो विटश्चान्यो हास्यकृच्च विटूपकः । स्वार्यिका ककारः सर्वत्र द्विवचनं चतुर्थोत्रिभक्तिश्च नास्त्येव । द्वित्वे तु बहुवचनं चतुर्थ्यर्थे षडो । परस्मैपदात्मनेपदत्रिपर्ययः । पूर्वं निपातानियमश्च । बहुलं इन्दसां निर्दर्शनमप्रसिद्धद्वन्द्वोक्तानार्थं । पाठविप्लवनिरासार्थं च ॥

Quae breviter sic potuerunt enarrari:

Dialecti non Sanscritae, quae in dramatis adhibentur, sunt aut *pracritae* aut *apabhraṁsīcae*.

I. *Pracritae* dialecti sunt:

1. Saurasenī,
2. Avanti,
3. Prac'ya,
4. Māgadhī.

II. *Apabhraṁsīcae* dialecti sunt:

1. Śākāri,
2. Cand'ālī,
3. Śābarī,
4. D'hakkī.

Śābarī in Mric'chakat'ika non occurrit. Deinde addit Commentarius versus ex alio nescio quo grammatico, in quibus dialecti non sanscritae in universum, i. e. eae etiam enumerantur, quae non in dramatis, sed in communi vita adhibentur. Enumerantur vero septem *bhāṣhae*, quibus enumeratis additur, dialectum Mahārāshtrīcam et alias (?) काव्य एव i. e. non nisi in versibus adhiberi. deinde septem *vibhāṣhae*. — Tum septem illae dialecti, quae in Mric'chakat'ika inveniantur, (quattuor scilicet *pracritae* et *apabhraṁsīcae*) inter singulas dramatis personas sic distribuuntur.

A. *Pracritae* dialecti.

I. *Saurasenica* dialecto loquuntur:

1. Histrionum magister,
2. Mima,
3. Radanikā,
4. Madanikā,
5. Vasantasenā,

6. Vasantasenae mater,
7. Serva,
8. Karn'apûrakas,
9. C'ârudattae uxor,
10. S'odhanakas,
11. S'resh'thin.

II. *Arantica* dialecto loquuntur:

1. Virakas,
2. C'andanakas.

III. *Prâc'ya* dialecto loquitur solus
Vidûshakas.

IV. *Magadhica* dialecto loquuntur:

1. Samvâhakas,
2. Sthâvarakas, S'akârae servus,
3. Kumbhilakas, Vasantasenae servus,
4. Vardhamânakas, C'ârudattae servus,
5. Mendicus (sed hic idem est qui Samvâhakas),
6. Rohasenas, C'ârudattae filius.

B. Apabhrans'icae dialecti.

I. *S'akârîca* dialecto loquitur:

S'akâras.

II. *C'ân'dâlica* dialecto loquuntur:

ambo C'ân'dâlae.

III. *Dhakkica* dialecto loquuntur:

1. Mâthuras,
2. Aleator.

Quae deinde adduntur de singularum dialectorum proprietatibus, ea vides minime sufficere ad plenam accuratamque uniuscuiusque dialecti notionem informandam. Equidem libere fateor, me nondum perspicere, quomodo possit aliquando tolli magna illa discrepantia, quae in inferioribus praecipue dialectis obtinet inter codices dramatum manu scriptos et praecepta grammaticorum, quo quidem statu horum libri nobis traditi sunt. Utrosque scimus saepissime foedatos esse scribarum erroribus, et quanquam LASSENI acumine edocti sumus, haud raro singulos grammaticorum locos corruptos comparatis scholiastis posse emendari, tamen idem vir doctissimus demonstravit etiam, dialectorum inferiorum formam ex praeceptis

grammaticorum non posse ita restitui, ut extra dubitationem posita sit. Itaque siquidem cavendum erat, ne dubia grammaticorum auctoritate nimium confisi librariorum errores aliis augeremus, tutissimum esse statui, a librorum manu scriptorum fide non aliter discedere, quam ut, correctis apertis librariorum erroribus, unamquamque dialectum ita constituerem, finalem eam fuisse accurata omnium dramatis locorum collatio videbatur docere. Miras e. g. litterarum ऋ, ॠ et ॡ conjunctiones e dialecto Magadhica et S'akàrica eiicere non ausus sum, cum praesertim PRINSEPIUS similem litterae sibilantis cum consonanti diversi organi conjunctionem in inscriptione Girnarensi invenerit (*Journal of the Asiatic Society of Bengal*, VII, 278).

In universum autem quomodo in dialectis praepritis constituendis versatus sim, quid de meo arbitrio, quid de codicum auctoritate scripserim, subiecta adnotatione critica religiose indicavi.

Textus mei margini additi sunt paginarum editionis Calcuttensis numeri, quo facilius dramatis loci in LASSENII Institutionibus linguae praepriticae citati possint reperiri.

पर्यङ्कग्रन्थिवन्धद्विगुणितभुजगाश्लेषसंवीतज्ञाना
 रत्नःप्राणावरोधव्युपरतसकलज्ञानरुद्धेन्द्रियस्य ।
 आत्मन्यात्मानमेव व्यपगतकर्णं पश्यतस्तत्त्वदृष्ट्या
 शम्भोर्वः पातु शून्येक्षणाधटितलयब्रह्मलग्नः समाधिः ॥

अपिच ।

५

पातु वो नीलकण्ठस्य कण्ठः श्यामाम्बुदोपमः ।
 गौरीभुजलता यत्र विद्युच्छेखेव राजते ॥

नान्यन्ते

सूत्रधारः । अलमनेन परिषत्कुतूहलविमर्दकारिणा परिश्रमेण ।
 एवमहमार्यमिश्रान्प्रणिपत्य विज्ञापयामि यदिदं वयं मृच्छकटिकं नाम १०
 प्रकरणं प्रयोक्तुं व्यवसिताः । एतत्कविः किल ।

द्विरेन्द्रगतिश्चकोरनेत्रः परिपूर्णन्दुमुखः सुविग्रहश्च ।
 द्विजमुख्यतमः कविर्वभूव प्रथितः शूद्रक इत्यगाधसत्त्वः ॥

अपिच ।

२

ऋग्वेदं सामवेदं गणितमथ कलां वैशिकीं हस्तिशिक्षां
 ज्ञात्वा शर्वप्रसादाद्यप्रगततिमिरे चक्षुषी चोपलभ्य ।
 राजानं वीक्ष्य पुत्रं परमसमुदयेनाश्वमेधेन चेष्टा
 लब्ध्वा चायुः शताब्दं दशदिनसहितं शूद्रको ऽग्निं प्रविष्टः ॥

१५

अपिच ।

समरव्यसनी प्रमादशून्यः ककुदं वेदविदां तपोधनश्च ।

२०

परवारणवाहुयुद्धलुब्धः क्षितिपालः किल शूद्रको बभूव ॥

अस्यां च तत्कृतौ ।

अवन्तिपुर्या द्विजसार्थवाहो युवा दरिद्रः किल चारुदत्तः ।

गुणानुरक्ता गणिका च यस्य वसन्तशोभिव वसन्तसेना ॥

५ तयोरिदं सत्सुरतोत्सवाश्रयं नयप्रचारं व्यवहारदृष्टताम् ।

खलस्वभावं भवितव्यतां तथा चकार सर्वं किल शूद्रको नृपः ॥

॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ अये शून्येयमस्मत्सङ्गीतशाला । क्व नु गताः

कुशीलवा भविष्यन्ति ॥ विचिन्त्य ॥ आं ज्ञातम् ।

शून्यमपुत्रस्य गृहं चिरशून्यं नास्ति यस्य सन्मित्रम् ।

१० मूर्खस्य दिशः शून्याः सर्वं शून्यं दरिद्रस्य ॥

कृतं च सङ्गीतकं मया । अनेन चिरसङ्गीतोपासनेन ग्रीष्मसमये

प्रचण्डदिनकरकिरणोच्छुष्कपुष्करवीजमिव प्रचलिततारके क्षुधा ममा

क्षिणी खटखटायेते । तद्यावद्दृष्टिणीमाहूय पृच्छामि अस्ति किमपि

प्रातराशो न वेति । एषो ऽस्मि भोः कार्यवशात्प्रयोगवशाच्च प्रा

५ कृतभाषी संवृत्तः । अविद अविद भोः । चिरसङ्गीतोवासणेण सुख

पोकवरणालादं विअ मे बुभुक्त्वाह मिलाणादं अङ्गादं । ता ज्ञाव

गेहं गदुअ ज्ञाणामि अत्थि किम्पि कुटुम्बिणीह उववादिदं ए वेत्ति । १।

॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ इदं तं अम्हाणं गेहं ता पविसामि । २। ॥ प्रविश्याव

लोक्य च ॥ ह्रीमाणाहे । किं ए क्व अम्हाणं गेहे अवरं विअ संवि

२० द्हाणअं वददि । आअमिताण्डुलोदअप्पवाहा रच्हा लोहकडाहपरि

अत्तणकसणसारा किदविसेसआ विअ जुअदी अहिअदरं सोहदि भूमी

सिणिद्धेण गन्धेण उद्दीवन्ती विअ अधिअं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । ता

किं पुव्वविट्ठं णिद्दाणं उप्पणं भवे । आहु अहं ज्जेव्व बुभुक्त्वादो

ओदणमअं जीअलोअं पेक्खामि । एत्थि किल पादरासो अम्हाणं

२५ गेहे । पाणअअं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । इध सव्वं एव विअ संविद्दाणं

वट्टदि । एक्का वण्णअं पीसेदि अबरा सुमणाओ गुम्फेदि । ११ ॥ विचिन्त्य ॥
किं षेदं । भोटु कुडुम्बिणिं सदाविअ परमत्थं जाणिस्सं । १२ ॥ नेपथ्या ४
भिमुल्लमवलोक्य ॥ अज्जे इदो दाव । १३

प्रविशय

नटी । अज्ज इअं म्हि । ४।

५

सूत्रधारः । अज्जे साअदं दे । ५।

नटी । आणवेडु अज्जो को णिओओ अणुचिट्ठीअडु त्ति । ६।

सूत्रधारः । अज्जे चिरसङ्गीदोबासणेण ॥ इत्यादि पठित्वा ॥ अत्थि ५

किम्पि अम्हाणं गेहे असिदव्वं ण वेत्ति । ७।

नटी । अज्ज सव्वं अत्थि । ८।

१०

सूत्रधारः । किं किं अत्थि । ९।

नटी । तं जथा । गुडोदणं धिअं दह्मिं तण्डुल्लारं अज्जेण अत्तव्वं
रसाअणं अत्थि त्ति । एअं ते देवा आसासेन्तु । १०।

सूत्रधारः । किं अम्हाणं गेहे सव्वं अत्थि आडु परिरुससि । ११।

नटी । ॥ स्वगतम् ॥ परिरुसिस्सं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न अत्थि आवणे । १२। १५

सूत्रधारः । ॥ सक्कोधम् ॥ आ अणुत्ते एअं ते आसा हिज्जिस्सदि । ६

अभावं गमिस्ससि जं दाणिं अहं वरण्डलम्बुओ विअ दूरमुक्खिविअ
पाडिदो । १३।

नटी । मरिसेडु मरिसेडु अज्जो परिरुसो क्खु मए कदो । १४।

सूत्रधारः । ता किं उण इमं णवं विअ संविहाणअं वट्टदि । २०

एक्का वण्णअं पीसेदि अबरा सुमणाओ गुम्फेदि इअं च पञ्चवण्णकुसु
मोवहारसोहिदा भूमी । १५।

नटी । अज्ज उववासो गहिदो । १६।

सूत्रधारः । किणामधेओ अअं उववासो । १७।

नटी । अहिद्ववदी णाम । १८।

७

सूत्रधारः । अज्जे इहलोइओ आहु पारलोइओ ।१।

नटी । अज्ज पारलोइओ ।२।

सूत्रधारः । ॥ सरोपम् ॥ पेक्खन्नु अज्जमिस्सा मम केरकेण भत्तपरि
वृष्टण पारलोइओ भत्ता अणोसीअदि ।३।

५ नटी । अज्ज पसीद पसीद तुमं ज्जेव्व मम जम्मन्तरे बि भत्ता
भविस्ससि त्ति उववसिद् म्हि ।४।

सूत्रधारः । अथ अग्रं उववासो केण उवदिट्ठो ।५।

नटी । अज्जस्स ज्जेव्व पिअवअस्सेण चुप्पवुट्ठेण ।६।

८ सूत्रधारः । ॥ सकोपम् ॥ आ दासीएउत्ता चुप्पवुट्ठा कदा णु रु तुमं
१० कुविदेण रणा पालएण णववह्मकेसकलावं विअ ससुअन्धं कप्पि
ज्जत्तं पेक्खिस्सं ।७।

नटी । पसीदु पसीदु अज्जो णं अज्जस्स ज्जेव्व पारलोइओ
अग्रं उववासो अणुचिट्ठीअदि ।८। ॥ इति पादयोः पतति ॥

सूत्रधारः । अज्जे उट्ठेहि उट्ठेहि कथेहि कथेहि इध उववासे
१५ केण कज्जं ।९।

नटी । अम्हारिसज्जणजोग्गेण वम्हणेण उवणिमत्तिदेण ।१०।

सूत्रधारः । तेण हि गच्छु अज्जा । अहं पि अम्हारिसज्जणजोग्गं
वम्हणं उवणिमत्तेमि ।११।

१ नटी । जं अज्जो आणवेदि ।१२। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

२० सूत्रधारः ॥ परिक्रम्य ॥ ह्रीमाणहे । ता कथं मए एव्वं सुसमिद्धाए
उज्जइणीए अम्हारिसज्जणजोग्गो वम्हणो अणोसिद्व्वो ॥ विलोक्य ॥
एसो चारुदत्तस्स मित्तं मित्तेओ इदो ज्जेव्व आअच्छदि । भोडु पुच्छिस्सं
दाव । अज्ज मित्तेअ अम्हणं गेहे असिट्ठं अगगणी भोडु अज्जो ।१३।

नेपथ्ये । भो अणं वम्हणं उवणिमत्तेडु भवं । वावडो दाणिं
२५ अहं ।१४।

॥ आमुखम् ॥

॥

सूत्रधारः । अज्ज्ञ सम्पत्तां भोग्गणं एतिसवत्तं च । अबि अ दक्खि
णा काबि दे भविस्सदि ।१।

पुनर्नेपथ्ये । भो जधा दाणिं पठुमं ज्जेव्व पच्चादिट्ठो सि ता को १०
दाणिं दे णिव्वन्धो पदे पदे मं अणुसन्धिदुं ।२।

सूत्रधारः । पच्चादिट्ठो म्हि एदिणा । भोटु अत्तां वम्हणां उवणि ५
मत्तेमि ।३।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ आमुखम् ॥

मैत्रेयः । अणं वम्हणं ॥ इति पूर्वोक्तं पठित्वा ॥ अथ वा मए वि
मित्तेएण परस्स आमलणआइं भक्खिदव्वाइं । हा अवत्थे तुली
असि जो दाणिं अहं तत्थभवदो चारुदत्तस्स रिद्धीए अहोएत्तप्प
५ अत्तसिद्धेहिं उगारसुरहिगन्धेहिं मोदएहिं ज्ञेव्व आसिदो अब्भ
त्तरचडुस्सालअडुआरए उवविट्ठो गल्लक्कसदपरिवुदो चित्तअरो विअ
अङ्गुलीहिं हिविअ हिविअ अवणेमि । एअरचत्तरवुसहो विअ
रोमन्याअमाणो चिट्ठामि । सो दाणिं अहं तस्स दल्लिददाए जहिं
तहिं चरिअ गेहपारावदो विअ आवासणिमित्तं इध आअच्छामि ।
१० एसो अज्जचारुदत्तस्स पिअवअस्सेण चुल्लवुट्ठेण जादीकुसुमवासिदो
११ प्रावारओ अणुप्येसिदो सिद्धीकिददेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स उवणे
दव्वो त्ति । ता जाव अज्जाचारुदत्तं पेक्खामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एसो
अज्जचारुदत्तो सिद्धीकिददेवकज्जो गिरुदेवदाणं वलिं करेत्तो इदो
ज्ञेव्व आअच्छदि । १॥

१५ ॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टश्चारुदत्तो रदनिका च ॥

चारुदत्तः । ॥ उर्ध्वमवलोक्य सनिर्वेदं निःशून्यं च ॥

यासां वलिः मपदि मद्गृहेदुल्लिनां
हंसैश्च सारसगणैश्च विन्नुतपूर्वः ।

१२ तास्वेव सम्प्रति विव्रूतृणाङ्कुरासु

२० वीजाञ्जलिः पतति कीटमुखावलीढः ॥

॥ इति मन्दं मन्दं परिक्रम्यापविष्टः ॥

विदूषकः । एसो अज्जचारुदत्तो । ता जाव सम्पदं उवसप्पामि ॥

उपसृत्य । सोत्थि भवदे वडुडु भवं । २॥

चारुदत्तः । अग्रे सर्वकालमित्रं मैत्रेयः प्राप्तः । सखे स्वागतमा
स्यताम् ।

विदूषकः । जं भवं आणवेदि ॥ उपविश्य ॥ भो वयस्स एसो दे
पिअवअस्सेण चुप्पवुडेण जादीकुमुमवासिदो पावारओ अणुप्पेसिदो
सिद्धीकिदेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स तुए उवणेदव्वो त्ति । १।५

॥ समर्पयति ॥

चारुदत्तः । गृहीत्वा सचिन्तः स्थितः ॥

विदूषकः । भो इदं किं चिन्तीअदि । २।

चारुदत्तः । वयस्य ।

१३

सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते

१०

धनान्धकारेष्विव दीपदर्शनम् ।

सुखात्तु यो याति नरो दरिद्रतां

धृतः शरीरेण मृतः स जीवति ॥

विदूषकः । भो वयस्स मरणादो दालिदादो वा कदरं दे रो
अदि । ३।

१५

चारुदत्तः । वयस्य ।

दारिद्र्यान्मरणाद्वा मरणं मम रोचते न दारिद्र्यम् ।

अल्पक्लेशं मरणं दारिद्र्यमनन्तकं दुःखम् ॥

विदूषकः । भो वयस्स अलं सत्तप्पिदेण । पणइण्णसङ्कामिदवि
हवस्स सुरअण्णपीदसेसस्स विअ पडिवाचन्दस्स परिक्खओ वि दे २०
अहिअदरं रमणीओ । ३।

चारुदत्तः । वयस्य न ममार्थान्प्रति दैन्यम् । पश्य ।

एतत्तु मां दहति यद्दहमस्मदीयं

क्षीणार्थमित्यतिथयः परिवर्जयन्ति ।

संशुष्कसान्द्रमदलेखमिव भ्रमन्तः

१४

कालात्यये मधुकराः करिणः कपोलम् ॥

विद्रूपकः । भो वयस्स एदे क्वु दासीएउत्ता अत्थकल्लवत्ता
वरडाभीदा विअ गोबल्लदारआ जहिं जहिं ण खज्जन्ति तहिं तहिं
गच्छन्ति । १।

५ चारुदत्तः । वयस्य ।

सत्यं न मे विभवनाशकृतास्ति चित्ता
भाग्यक्रमेण हि धनानि भवन्ति यान्ति ।
एतत्तु मां दहति नष्टधनाश्रयस्य
यत्सौहृदादपि जनाः शिथिलीभवन्ति ॥

१० अपिच ।

दारिद्र्याद्वियमेति तत्परिगतः प्रभ्रश्यते तेजसो
निस्तेजाः परिभूयते परिभवान्निर्वेदमापद्यते ।
निर्विषः शुचमेति शोकविरुतो बुद्ध्या परित्यज्यते
निर्वुद्धिः क्षयमेत्यहो निधनता सर्वापदामास्पदम् ॥

१॥ विद्रूपकः । भो वयस्स तं ज्जेव्व अत्थकल्लवत्तं सुमरिअ अलं
सत्तप्पिदेण । २।

चारुदत्तः । वयस्य दारिद्र्यं हि पुरुषस्य ।

निवासश्चिन्तायाः परपरिभवो वैरमपरं
नुगुप्ता मित्राणां स्वजनजनविद्वेषकरणम् ।

२० वनं गतुं बुद्धिर्भवति च कलत्रात्परिभवो
हृदिस्यः शोकाग्निर्न च दहति सत्तापयति च ॥

तद्वयस्य कृतो मया गृहदेवताभ्यो बलिः । त्वमपि गच्छ चतुष्पथे
मातृभ्यो बलिमुपहर ।

विद्रूपकः । ण गमिस्सं । ३।

२५ चारुदत्तः । किनर्थम् ।

विदूषकः । जदो एव्वं पूइज्जन्ता देवदा ण पसीदन्ति ता को गुणो देवेसु अच्चिदेसु । १।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । गृहस्थस्य नित्यो ऽयं विधिः । १६

तपसा मनसा वाग्भिः पूजिता बलिकर्मभिः ।

तुष्यन्ति शमिनां नित्यं देवताः किं विचारितैः ॥

तद्गृह मातृभ्यो बलिमुपहृत् ।

विदूषकः । भो ण गमिस्सं । अणो कोवि पउज्जीअडु । मम उण बम्हणस्स सव्वं ज्जेव्व विपरीदं परिणमदि आदंसगदा विअ च्छाआ वामादो दक्खिणा दक्खिणादो वामा । अणं च । एदाए पदो सवेलाए इध राअमग्गे गणिआ विडा चेडा राअवल्लह्हा अ पुरिसा ॥ सञ्चरन्ति । ता मण्डूकलुद्धस्स विअ कालसण्यस्स मूसिओ विअ अहिमुह्हावत्थिदो दाणिं भविस्सं । तुमं इध उवविट्ठो किं करि स्ससि । २।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठ तावत् । अहं समाधिं निर्वर्तयामि । १७

नेपथ्ये । तिष्ठ वसन्तसेने तिष्ठ ।

१५

ततः प्रविशति विटप्रकार्चेटैरनुगम्यमाना वसन्तसेना ॥

विटः । वसन्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं त्वं भयेन परिवर्तितसौकुमार्या

नृत्यप्रयोगविशदौ चरणौ क्षिपन्ती ।

उद्विग्नचञ्चलकटान्नविमृष्टदृष्टि

२०

व्याधानुसारचकिता हुरिणीव यासि ॥

शकारः । चिष्ट वसन्तसेनि चिष्ट ।

किं याशि धावशि पलाअशि पक्खलत्ती

वाशू पशीद ण मलीहिशि चिष्ट दाव ।

कामेण ढज्जदि ऊ मे हलके तवर्शा

२५

अङ्गाललाशिपडिदे विअ मंशंखण्डे ॥ ११

१८

चेठः । अज्जुए चिष्ट चिष्ट ।

उत्ताशिता गच्छशि अन्तिका मे
शम्पुणापुच्छा विअ गिम्हमोरी ।

५

ओवगदी शामिअभष्टके मे
वणे गडे कुक्कुडशावके व्व ॥ १२

विठः । वसत्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं यासि बालकदलीव विकम्पमाना
रक्तांशुकं पवनलीलदशं वरुन्ती ।

१०

रत्नोत्पलप्रकरकुल्ललमुत्सृजन्ती
दङ्गैर्मनःशिलगुहेव विदार्यमाणा ॥

शकारः । चिष्ट वशन्तशेणिए चिष्ट ।

मम मअणमणङ्गं वम्महं वट्ठअन्ती
णिशि अ शअणके मे णिदअं पक्खिअन्ती ।

११

पणलशि भअभीदा पक्खलन्ती खलन्ती
मम वशमणुजादा लावणण्णेव कुन्ती ॥ १३

विठः । वसत्तसेने ।

किं त्वं पदैर्मम पदानि विशेषयन्ती
व्यालीव यासि पतगेन्द्रभयाभिभृता ।

२०

वेगादहं प्रविसृतं पवनं निरुन्ध्यां
तन्निग्रहे तु वरगात्रि न मे प्रयतः ॥

शकारः । भावे भावे ।

एशा णाणकमृशिकामकशिका मच्छाशिका लाशिका
णीशाशा कुलणाशिका अवशिका कामाह मञ्जूशिका ।

२५

एशा वेशवह्नु शुवेशणिलआ वेशङ्गणा वेशिआ

एशे शे दशणामके मयि कले अज्जावि मं ऐच्छदि ॥ ११

विठः । प्रसरसि भयविल्लवा किमर्थं
प्रचलितकुण्डलघट्टगण्डपार्था ।
विठजननखधदितेव वीणा
जलधरगर्जितभीतसारसीव ॥

शकारः । कण्ठकण्ठान्तब्रह्मभूषणशदमिश्रं
किं दीवृदी विअ पलाअशि लामभीद ।
एशे कलामि शरुश ति जधा कणूमे
विशशावश्रुश बहिणिं विअ तं शुभदं ॥ १२

चेठः । लामेहि अ लाअवछादं
तो क्वाहिशि मच्छमंशकं ।
एदेहिं मच्छमंशकेहिं
शृणुआ मउअं ए शेवदि ॥ १३

विठः । भवति वसन्तसेने
किं त्वं कटीतटनिवेशितमुद्रकृत्ती
ताराविचित्ररुचिरं रशनाकलापम् ।
वक्त्रेण निर्मयितचूर्णमनःशिलेन
त्रस्ता द्रुतं नगरदैवतवत्प्रयासि ॥

शकारः । अम्हेहिं चण्डं अहिशालिअन्ती
वणे शिआली विअ कुक्कुलेहिं ।
पलाशि शिग्वं तुलिदं शवेगं
शवेदृणं मे कलअं कलन्ती ॥ १४

वसन्तसेना । पल्लवआ पल्लवआ । परङ्गदिह परङ्गदिह ॥ १५

शकारः । ॥ समयन् ॥ भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे ॥ १६

विठः । न भेतव्यं न भेतव्यम् ।

- वसन्तसेना । माह्विह माह्विह ।१।
 २२ विठः । ॥ गहासम् ॥ मूर्खं परिज्ञानो ऽन्विष्यते ।
 शकारः । भावे भावे इस्थिअं अणेशदि ।२।
 विठः । अथकिम् ।
 ५ शकारः । इस्थिआणं शदं मालेमि । शूले रुग्गे ।३।
 वसन्तसेना । ॥ शून्यमवलोक्य ॥ रुद्धी रुद्धी । कथं परिब्रूतो परि
 अणो । एत्थ मए अप्पा सअं ज्जेव्व रक्खिदव्वो ।४।
 विठः । अन्विष्यतामन्विष्यताम् ।
 शकारः । वसन्तशेणिह विलव विलव परुद्धिअं वा पल्लवअं
 १० वा शव्वं वा वसन्तमाशं । मए अहिशालिअत्तीं तुमं के पलित्ता
 इण्णदि ।

किं भीमशेणे जमदग्निपुत्रे
 कुलीशुदे वा दशकन्धले वा ।
 एणे रुग्गे गेणिरुअ केशरुत्ते
 १५ दुश्शाशणश्राणुकिदिं कलेमि ॥

- २३ णं पेक्ख पेक्ख ।
 अशी श्रुतिके वलिदे अ मण्तके
 कप्पेध शाशं उद मालएथ वा ।
 अलं तवेदेण पलाइदेण
 २० मुमुक्खु जे होदि ण शे क्खु जीअदि ॥ १॥

- २४ वसन्तसेना । अन्न अवला खु अहं ।६।
 विठः । अत एव धियसे ।
 शकारः । अदो ज्जेव्व ण मालीरुशि ।७।
 वसन्तसेना । ॥ स्वगतम् ॥ कथं अणुणायो वि से भअं उप्पादेदि ।
 २५ भोटु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न इमादो किम्पि अलङ्करणं तक्कीअदि ।८।

विटः । शान्तं पापं शान्तं पापम् । भवति वसन्तसेने न पुष्पमो
षमर्हत्युद्यानलता । तत्कृतमलङ्करणैः ।

वसन्तसेना । ता किं क्व दाणिं । १।

शकारः । रुग्णे देवपुलिशे मणुशे वाशुदेवके कामरुद्वे । २।

वसन्तसेना । ॥ सकांथम् ॥ सन्तं पावं । अवेहि अणज्जं मत्तेसि । ३।

शकारः । ॥ सहस्ततालं विहग्य ॥ भावे भावे पेक्ख । अन्तलेण शुशि २।

णिद्धा एशा गणिआ जेण मं भणादि एहि शन्ते शि किलित्ते शि
त्ति । रुग्णे अस्सग्गामन्तलं ए गडे एगलन्तलं वा ए गडे । अज्जुके
शवामि भावश शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं तव ज्जेव्व पश्चाणु
पश्चिआए आहिण्डन्ते शन्ते किलित्ते म्हि शंवुत्ते । ४।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ अये कयं शान्तमित्यभिहिते शान्त इत्यवगच्छति

मूर्खः ॥ प्रकाशम् ॥ वसन्तसेने वेशवासविरुद्धमभिहितं भवत्या । पश्य ।

तरुणजनसहायश्चित्यतां वेशवासो
विगणय गणिका त्वं मार्गज्ञाता लतेव ।
वहसि हि धनहार्यं पण्यभूतं शरीरं
सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ॥

अपिच ।

वाप्यां स्नाति विचक्षणो द्विजवरो मूर्खा ऽपि वर्णाधमः
फुल्लां नाम्यति वायसो ऽपि हि लतां या नामिता वर्हिणा ।
ब्रह्मक्षत्रविशस्तरन्ति च यया नावा तथैवेतरे
त्वं वापीव लतेव नौरिव जनं वेश्यासि सर्वं भज ॥

वसन्तसेना । गुणो क्व अणुराअस्स कारणं ए उण वल
क्कारो । ५।

शकारः । भावे भावे एशा गवभदाशी कामदेवाअदणुत्ताणादो
पडुदि ताह दलिदचालुदत्ताह अणुलत्ता ए मं कामेदि । वामदो २।

तश्श घलं । जथा तव मम कृशतादो दृशा ए पलिब्धंशदि तथा क
लेडु भावे ।१।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ यदेव परिकृर्तव्यं तदेवोदाहरति मूर्खः । कथं
२० वसन्तसेना आर्यचारुदत्तमनुरक्ता । सुदु खल्विदमुच्यते रत्नं रत्नेन
सङ्गच्छत इति । तद्गच्छतु किमनेन मूर्खेण ॥ प्रकाशम् ॥ काणेर्लीमातः ।
वामतस्तस्य सार्यवाहस्य गृहम् ।

शकारः । अधइं वामदो तश्श घलं ।२।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ अम्महे वामदो तस्स गेहं ति जं सच्चं
अबरत्तलेण वि डुन्नणेण पिअसङ्गमं पाविदा ।३।

१० शकारः । भावे भावे बलिह क्वु अन्धआले । माशलाशिपविष्टा
विअ मशीगुडिआ दीशन्ती दीशन्ती जेव्व पणश्टा वशन्तशेणिआ ।४।

विटः । अहो बलवानन्धकारः । तथाहि ।

आलोकविशाला मे सहसा तिमिरप्रवेशविच्छिन्ना ।

उन्मीलितापि दृष्टिर्निमीलितेवान्धकारेण ॥

१५ अपिच ।

लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि वर्पतीवाञ्जनं नभः ।

असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता ॥

२० शकारः । भावे भावे अण्णेशामि वशन्तशेणिअं ।५।

विटः । काणेर्लीमातः । अस्ति किञ्चिच्चिह्नं यदुपलक्षयसि ।

२५ शकारः । भावे भावे किं विअ ।६।

विटः । भूषणशब्दं सौरभ्यानुविद्धं माल्यगन्धं वा ।

शकारः । शुणामि मल्लगन्धं अन्धआलपूलिदाए उण णाशिआए
ण शुव्वत्तं पेक्खामि भूषणशब्दं ।७।

विटः ॥ जनान्तिकम् ॥ वसन्तसेने ।

३५ कामं प्रदोषतिमिरेण न दृश्यसे त्वं

सौदामिनीव जलदोदरसन्धिलीना ।
त्वां सूचयिष्यति तु माल्यसमुद्भवो ऽयं
गन्धश्च भीरु मुखराणि च नूपुराणि ॥

श्रुतं वसन्तसेने ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ सुदं गच्छिदं च ॥ नाट्येन नूपुराण्युत्सार्य माल्यानि ५

चापनीय किञ्चित्परिक्रम्य हस्तेन परामृश्य ॥ अम्मो भित्तिपरामरिससूचिदं पक्खडुआ २१

रअं क्व एदं जाणामि अ सज्जोएण गेहस्स संवुदं पक्खडुआरअं । १।

चारुदत्तः । वयस्य समाप्तजयो ऽस्मि । तत्साम्प्रतं गच्छ मातृभ्यो
वलिमुपहर ।

विदूषकः । भो ए गमिस्सं । २।

१०

चारुदत्तः । धिक्कष्टं ।

दारिद्र्यात्पुरुषस्य बान्धवजनो वाक्ये न सन्तिष्ठते
सुस्निग्धा विमुखीभवन्ति सुहृदः स्फारीभवत्यापदः ।
सत्वं क्रासमुपैति शीलशशिनः कान्तिः परिह्रायते
पापं कर्म च यत्परैरपि कृतं तत्तस्य सम्भाव्यते ॥

१५

अपिच ।

सङ्गं नैव हि कश्चिदस्य कुरुते सम्भाष्यते नादरा
त्सम्प्राप्तो गृहमुत्सवेषु धनिनां सावज्ञमालोक्यते ।
द्वारदेव महाजनस्य विहरत्यल्पच्छदो लज्जया
मन्ये निर्धनता प्रकाममपरं षष्ठं महापातकम् ॥

२०

अपिच ।

२०

दारिद्र्यं शोचामि भवन्तमेवमस्मच्छरीरे सुहृदित्युषिता ।
विपन्नदेहे मयि मन्दभाग्ये ममेति चित्ता क्व गमिष्यसि त्वम् ॥

विदूषकः ॥ सर्वैल्लक्ष्यम् ॥ भो वअस्स जइ मए गलज्जं ता एसा

वि मे सहाइणी रदणिआ भोडु । ३।

२५

चारुदत्तः । रदनिके मैत्रेयमनुगच्छ ।

रदनिका । जं अन्नो आणवेदि ।१।

विद्रूपकः । भोदि रदणिर् गेण्ह वलिं पदीवं च । अब्रावुदं पक्खडुआरुअं करेमि ।२। ॥ तथा करोति ॥

५ वसतसेना । मम अब्रुववत्तिणिमित्तं विअ अब्रावुदं पक्खडुआरुअं ता जाव पविसामि ॥ दृष्ट्वा ॥ रुद्धी रुद्धी । कथं पदीवो ॥ पटान्तेन निर्वीण्य प्रविष्टा ।३।

चारुदत्तः । मैत्रेय किमेतत् ।

३१ विद्रूपकः । अब्रावुदपक्खडुआरुएण पिण्डीकदेण वादेण णिव्वा बिदो पदीवो । भोदि रदणिर् णिक्कम तुमं पक्खडुवारुएण अरुं पि अब्रन्तरचडुस्सालादो पदीवं पज्जालिअ आअच्छामि ।४। ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । भावे भावे अणेशामि वशत्तशेणिअं ।५।

विठः । अन्विज्यामन्विज्यताम् ।

शकारः ॥ तथा कृत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।६।

५५ विठः । मूर्ख नन्वहम् ।

शकारः । इदो दाव भविअ एअन्ते भावे चिष्टडु ॥ पुनरन्विज्य चेत्तं गृहीत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।७।

३७ चेठः । भष्टके चेडे रुग्गे ।८।

शकारः । इदो भावे इदो चेडे । भावे चेडे चेडे भावे । तुम्हे दाव एअन्ते चिष्ट ॥ पुनरन्विज्य रदनिकां केशेषु गृहीत्वा ॥ भावे भावे शम्पदं गहिदा गहिदा वशत्तशेणिआ ।

अन्धआले पलायन्ती मल्लगन्धेण शूइदा ।

केशरुशन्ते पलामिष्टा चाणक्केणिव्व दोब्बदी ॥ ।१।

विठः । एपासि वयसो दर्पात्कुलपुत्रानुसारिणी ।

२५ केशेषु कुसुमाद्येषु सेवितव्येषु कर्षिता ॥

शकारः । एशाशि वाशू शिलशि ग्गहीदा
केशेशु बालेशु शिलोलुहेशु ।
अकूश विकूश लवाहि चण्डं
शम्भुं शिवं शङ्कलमीशलं वा ॥१॥

रदनिका ॥ समयम् ॥ किं अन्नमिस्तेहिं ववसिदं ।२॥

३३

विटः । काणेलीमातः । अन्य एवैष स्वरसंयोगः ।

शकारः । भावे भावे जधा दहिहृष्टिपलिलुद्धाए मज्जालीए श
लपलिवत्ते होदि तथा दशीए धीए शलपलिवत्ते कडे ।३॥

विटः । कथं स्वरपरिवर्तः कृतः । अहो चित्रम् । अथवा किमत्र
चित्रम् ।

१०

इयं रङ्गप्रवेशेन कलानां चोपशिक्षया ।

वञ्चनापण्डितत्वेन स्वरनैपुण्यमाश्रिता ॥

प्रविश्य

विदूषकः । ह्रीह्री भो । पदोसमन्दमारुदेण पसुबन्धोबणीदस्स
विअ हागलस्स हिअअं फुरफुराअदि पदीवो ॥ उपसृत्य रदनिकां तथा दृष्ट्वा ॥ १५
भोदि रदणिए ।४॥

शकारः । भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे ।५॥

विदूषकः । जुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अज्जचारुदत्तस्स दलिददाए ३४
सम्पदं परपुरिसा गेहं पवेसीअन्ति ।६॥

रदनिका । अज्ज मित्तिअ पेक्ख पेक्ख मे परिह्वं ।७॥

२०

विदूषकः । किं तव परिह्वो आहु अम्हाणं ।८॥

रदनिका । णं तुम्हाणं ज्जेव्व ।९॥

विदूषकः । किं एसो वलक्कारो ।१०॥

रदनिका । अधइं ।११॥

विदूषकः । सच्चं ।१२॥

२५

रदनिका । सच्च ॥ १॥

३१ विद्रूपकः ॥ सक्तार्थं दण्डकाटमुच्यते ॥ मा दाव । भो सके गेहे कुक्कुरो
वि दाव चण्डो भोदि किं उण ग्रहं बम्हणो । ता एदिणा ग्रम्हारि
सत्राणभाग्रधेग्रकुटिलेण दण्डकट्टेण डुठस्स विग्र सुक्खाणवेणुग्रस्स मत्थग्रं
५ दे प्हारेहिं कुट्टस्सं ॥ २॥

विठः । महाब्राह्मण मर्षय मर्षय ।

विद्रूपकः ॥ विटं दृष्ट्वा ॥ एण एत्थ एसो अवरज्जदि ॥ प्रकारं दृष्ट्वा ॥
एसो क्वु एत्थ अवरज्जदि । ग्रे रे राग्रसालग्र सण्ठाणग्र डुम्मणुस्स
बुत्तं षेदं । जइ वि णाम तत्तभवं अज्जचारुदत्तो दल्लिदो संवुत्तो ता
१० किं तस्स गुणेहिं णालङ्किदा उज्जइणी जेण तस्स गेहं पविसिग्र
परिग्रणस्स ईरिसो उवमदो करीग्रदि ।

मा दुग्गदो त्ति परिक्खो णत्थि कदत्तस्स दुग्गदो णाम ।

चारित्तेण विक्कीणो अट्ठो वि अ दुग्गदो होइ ॥ ३॥

३६ विठः ॥ गच्छन्त्यम् ॥ महाब्राह्मण मर्षय मर्षय । अन्यजनशङ्कया
१५ खल्विदमनुष्ठितं न दर्पात् । पश्य ।

सकामान्विष्यते ऽस्माभिः ।

विद्रूपकः । किं इग्रं ॥ ४॥

विठः । शान्तं पापं ।

काचित्स्वाधीनयौवना ।

२० सा भ्रष्टा शङ्कया तस्याः प्राप्तेयं शीलवच्चना ॥

सर्वथा इदमनुनयसर्वस्वं गृह्यताम् ॥ इति खड्गमुत्प्लव्य कृताञ्जलिः पादयोः पतति ॥

विद्रूपकः । सप्पुरिस उट्ठेहि उट्ठेहि । अग्रान्तेण मए तुमं उवा
ल्लदो सम्पदं उण जाणत्तो अणुणेमि ॥ ५॥

विठः । ननु भवानेवात्रानुनेयः । तदुत्तिष्ठामि समयतः ।

२५ विद्रूपकः । भण्णाटु भवं ॥ ६॥

विठः । यदि इमं वृत्तान्तमार्यचारुदत्तस्य नाख्यास्यसि ।

विट्प्रपन्नः । एष कथंस्सं । १।

३७

विठः । एष ते प्रणयो विप्र शिरसा धार्यते मया ।

गुणशस्त्रैर्वयं येन शस्त्रवन्तो ऽपि निर्जिताः ॥

शकारः ॥ साम्प्रतम् ॥ किष्किमित्तं उण भावे दृदश दुष्टवदुग्रश ५

किविणं अञ्जलिं कदुग्र पादशु णिवडिदे । २।

विठः । भीतो ऽस्मि ।

शकारः । कश तुमं भदि । ३।

विठः । तस्य चारुदत्तस्य गुणेभ्यः ।

शकारः । के विग्र तश गुणा जश गेहं पविशिग्र अशिद्वं १०

पि णत्थि । ४।

विठः । मा मैवम् ।

सो ऽस्मद्विधानां प्रणयैः कृशकृतो

न तेन कश्चिद्विभवैर्विमानितः ।

निदायकालेष्विव सोदको ह्रदो

१५

नृणां स तृष्णामपनीय शुष्कवान् ॥

शकारः ॥ साम्प्रतम् ॥ के शे गव्भदाशीग्र उते ।

३८

शूले विकृते पण्डवे शेदकेद्र

पुते लाधाए लावणे इन्दते ।

आहो कुलीए तेण लामेण ज्ञादे

२०

अशशत्यामे धम्मपुते जडाऊ ॥ १५।

विठः । मूर्ख चारुदत्तः खल्वसौ ।

दीनानां कल्पवृक्षः स्वगुणफलनतः सज्जनानां कुटुम्बी

आदर्शः शिन्नितानां सुचरितनिकषः शीलविलासमुद्रः ।

सत्कर्ता नावमत्ता पुरुषगुणनिधिर्दक्षिणीदरसत्त्वो

२५

क्षेकः ज्ञाद्यः स जीवत्यधिकगुणतया चोच्छ्रसतीव चान्ये ॥
तदितो गच्छामः ।

शकारः । अगेण्हिअ वशन्तशेणिअं । १ ।

विठः । नष्टा वसन्तसेना ।

५ शकारः । कथं विअ । २ ।

३१ विठः । अन्धस्य दृष्टिरिव पुष्टिरिवातुरस्य
मूर्खस्य बुद्धिरिव सिद्धिरिवालस्य ।
स्वल्पस्मृतेर्व्यसनिनः परमेव विद्या
त्वां प्राप्य सा रतिरिवारिजने प्रनष्टा ॥

१० शकारः । अगेण्हिअ वशन्तशेणिअं एण गमिश्शं । ३ ।

विठः । एतदपि न श्रुतं त्वया ।

आलाने गृह्यते हस्ती वाज्री वल्गासु गृह्यते ।

हृदये गृह्यते नारी यदीदं नास्ति गम्यताम् ॥

शकारः । जइ गच्छशि गच्छ तुमं । हग्गे एण गमिश्शं । ४ ।

१५ विठः । एवं गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । गडे कुव भावे अभावं ॥ विद्रूपकमुदुदिश्य ॥ अले काकपद

मशतशीशका दुष्टवदुअका उवविश उवविश । ५ ।

विद्रूपकः । उववेसिदा जेव्व अम्हे । ६ ।

शकारः । केण । ७ ।

४० विद्रूपकः । कअन्तेण । ८ ।

शकारः । ता उठ्ठेहि उठ्ठेहि । ९ ।

विद्रूपकः । उठ्ठिस्सामो । १० ।

शकारः । कदा । ११ ।

विद्रूपकः । जदा पुणो वि देव्वं अणुउलं भविस्सदि । १२ ।

२५ शकारः । अले लोद लोद । १३ ।

विद्रूपकः । रोदविदा जेव्व अम्हे । १।

शकारः । केण । २।

विद्रूपकः । दुग्गदीए । ३।

शकारः । अले दृश दृश । ४।

विद्रूपकः । हसिस्सामो । ५।

४१

शकारः । कदा । ६।

विद्रूपकः । पुणो वि रिद्धीए अज्जचारुदत्तस्स । ७।

शकारः । अले ले दुष्पवडुआ भणेशि मम वअणेण तं दलि

द्वचानुदत्तकं । एशा शशुवणा शकिलसा णवणाउअदंशणुद्धिदा श्रुत्त

धालि व्व वशत्तशेणिसा णाम गणिसा दलिसा कामदेवाअदणुज्जा १०

णादो पडुदि तुमं अणुलत्ता अम्हेहिं वलक्कालाणुणीअमाणा तुह

गेहं पविश्या । ता जद मम दृशते शअं जेव्व पट्टाविअ एणं शमप्येशि

तदो अधिअलणे ववहालं विणा लङ्गे णिज्जादमाणाह तव मए

अणुवदा पीदी डुविशदि । आडु अणिज्जादमाणाह आमललान्तिके

वेले डुविशदि । अविअ पेक्व पेक्व ।

१५

कक्कालुका गोहडलित्तवेण्ठा

शाके अ शुक्खे तलिदि डु मंणे ।

भत्ते अ हेमन्तिअलन्तिजिदे

लीणे अ वेले ण डु हादि पृदी ॥

शोट्टकं भणेशि लङ्कं भणेशि तथा भणेशि तथा दृग्गे अत्तण ४२

केलिकाए पाशाद्वालगकवोदवालिआए उवविश्टे शुणिश्शं । तथा

जदि ण भणेशि ता कवालतलप्यविश्टं कवित्यं विअ मशतअं दे म

उमडाश्शं । ८।

विद्रूपकः । भणिस्सं । १।

४३

शकारः ॥ अपवार्थ ॥ चेडे गडे शच्चकं जेव्व भावे । १०।

२५

चेष्टः । अधश् ॥ १॥

शकारः । ता शिग्धं अवक्कुमम्ह ॥ २॥

चेष्टः । ता गेण्हुडु भष्टके अशिं ॥ ३॥

शकारः । तव ज्जेव्व द्दुशते चिष्टटु ॥ ४॥

५ चेष्टः । एणे भष्टालके गेण्हुडु णं भष्टके अशिं ॥ ५॥

शकारः ॥ विपरीतं गृहीत्वा ॥

णिव्वक्कुलं मूलकपेशिवणं

खन्धेण धेत्तूण अ कोशशुत्तं ।

३४

कुक्केहिं कुक्कीहिं अ वुक्कुअन्ते

१०

अथा शिअाले शलणं पलामि ॥ ६॥

॥ पदिक्रम्य निष्क्रान्तौ ॥

विदूषकः । भोदि रदणिए ण डु दे अअं अवमाणो तत्थभवदो
चारुदत्तस्स णिवेदइदव्वो । दोग्गच्चपीडिअस्स मप्पो दिउणदरा पीडा
डुविस्सदि ॥ ७॥

१५

रदनिका । अज्ज मित्तेअ रदणिआ खु अहं सज्जदमुही ॥ ८॥

विदूषकः । एवं षेदं ॥ ९॥

चारुदत्तः ॥ वसन्तसेनामुददिश्य ॥ रदनिके मारुताभिलापी प्रदोषसमयः ।
शीतार्तो रोहसेनः । ततः प्रवेश्यतामभ्यन्तरमयम् । अनेन प्रावारकेण
हृदयैनम् ॥ इति प्रावारकं प्रयच्छति ॥

३५

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं परिअणो त्ति मं अवगच्छदि ॥ प्रावारकं

गृहीत्वा समाग्राय च । स्वगतं सम्पृहम् ॥ अम्महे जादीकुसुमवासिदो पावारओ
अणुदासीणं से ज्जेव्वणं पडिहासेदि ॥ १०॥

॥ अपवारितकेन प्रावृणोति ॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके रोहसेनं गृहीत्वाभ्यन्तरं प्रविश ।

२५

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ मन्दभाङ्गी खु अहं तुह् अन्नन्तरस्स ॥ ११॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके प्रतिवचनमपि नास्ति । कष्टम् ।
यदा तु भाग्यक्षयपीडितां दशां
नरः कृतान्तोपहितान् प्रपद्यते ।
तदास्य मित्राण्यपि याल्यमित्रतां
चिरानुरक्तो ऽपि विरज्यते जनः ॥

॥ उपमृत्य रदनिका विद्रूपकश्च ॥

विद्रूपकः । भो इमं सा रग्निग्रा ॥१॥

चारुदत्तः । इयं सा रदनिका । इयमपरा का ।

४६

अविज्ञातावसक्तेन दूषिता मम वाससा ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ एतं भूसिदा ॥२॥

१०

चारुदत्तः ।

हादिता शरद्वेण चन्द्रलेखेव राजते ॥

अथवा न युक्तं परकलत्रदर्शनम् ।

विद्रूपकः । भो अलं परकलत्रदंसणसङ्काष्ट । एसा वसन्तसेणा
कामदेवाग्रदणुज्जाणादो पङ्कदि भवन्तं अणुरत्ता ॥३॥

१५

चारुदत्तः । अये इयं वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥

यया मे ज्ञानितः कामः क्षीणे विभवविस्तरे ।

क्रोधः कुपुरुषस्येव स्वगात्रेष्वेव सीदति ॥

विद्रूपकः । भो वग्रस्त । एसो क्वु राग्रसालो भणादि ॥४॥

चारुदत्तः । किम् ।

२०

विद्रूपकः । एसा समुवणा सहिलणा णवणाडअदंसणुद्विदा सु
तथालि व्य वसन्तसेणा णाम गणिआ दालिआ कामदेवाग्रदणुज्जा ४७
णादो पङ्कदि तुमं अणुरत्ता अम्हेहिं बलकाराणुणीअमाणा तुह
गेहं पविट्ठा ॥५॥

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ बलकाराणुणीअमाणेति जं सच्चं अलङ्किद् २५

म्हि एदेहिं अक्खरोहिं । १ ।

विदूषकः । ता जइ मम कृत्ये सअं ज्जेव्व पट्टाविअ एणं समथ्येसि
ता अधिअरणे वव्हारं विणा लङ्कअं णिज्जादमाणाह तव मए
अणुवद्धा पीदी हुविस्सदि अस्सधा आमरणं वेरं हुविस्सदि । २ ।

५ चारुदत्तः ॥ सावज्ञम् ॥ अज्ञो ऽसौ ॥ स्वगतम् ॥ अये कथं देवतोपस्था
नयोग्या युवतिरियम् । तेन खलु तस्यां वेलायाम् ।

प्रविश गृहमिति प्रतोद्यमाना
न चलति भाग्यकृतां दशामवेद्य ।
पुरुषपरिचयेन च प्रगल्भं
न वदति यद्यपि भाषते बहूनि ॥

१०

॥ प्रकाशम् ॥ भवति वसन्तसेने अनेनाविज्ञानादपरिज्ञातपरिज्ञानोप
चारेणापराद्धो ऽस्मि । शिरसा भवतीमनुनयामि ।

८८ वसन्तसेना । एदिणा अणुचिदभूमिआरोहणेण अबरद्धा अज्जं
सीसेण पणमिअ पसादेमि । ३ ।

१५ विदूषकः । भो डुवे वि तुम्हे सुसम्पप्पा विअ कलमकेदारा
अण्णोप्पं सीसेण सीसं समागदा । अहं पि इमिणा करहजाणुसरिसेण
सीसेण डुवे वि तुम्हे पणमिअ पसादेमि उठ्ठेहि त्ति । ४ ।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठतु प्रणयः ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ चटुरो मधुरो अ अअं उवप्पासो । ए तुत्तं
२० अज्जं इदिसेण इध आअदाए मए पडिवसिटुं । भोटु एव्वं दाव भणिस्सं
॥ प्रकाशम् ॥ अज्जं जइ एव्वं अहं अज्जस्स अणुगेत्ता ता इच्छे अहं इमं
अलङ्कारअं अज्जस्स गेहे णिक्खविटुं । अलङ्कारस्स णिमित्तं एदे पावा
अणुसरन्ति । ५ ।

४१ चारुदत्तः । अयोग्यमिदं न्यासस्य गृहम् ।

२५ वसन्तसेना । अज्ज अलिअं पुरिसेसु णासा णिक्खविअन्ति ए

उण गेहेसु । १।

चारुदत्तः । मैत्रेय गृह्यतामयमलङ्कारः ।

वसन्तसेना । अणुगच्छिद् म्हि । २। ॥ इत्यलङ्कारानर्पयति ॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि भोदीए । ३।

चारुदत्तः । दिद्वूर्ख न्यासः खल्वयम् ।

विदूषकः ॥ अपत्राय ॥ जइ एव्वं ता चोरेहिं अवहरीअडु । ४।

चारुदत्तः । अचिरेणैव कालेन ।

विदूषकः । एसो से अम्हाणं विष्णासो । ५।

चारुदत्तः । निर्यातयिष्ये ।

वसन्तसेना । अन्न इच्छे अहं इमिणा अन्नेण अणुगच्छिन्नती ५०

सकं गेहं गतुं । ६।

चारुदत्तः । मैत्रेय अनुगच्छ तत्रभवतीम् ।

विदूषकः । तुमं ज्जेव्व एदं कलहंसगामिणीं अणुगच्छतो राअ
हंसो विअ सोहसि । अहं उण बम्हाणो तेहिं जणेहिं चउप्पहोव
णीदो विअ उवहारो कुक्कुरेहिं विअ खज्जमाणो विवज्जिस्सं । ७। ५५

चारुदत्तः । एवं भवतु । स्वयमेवानुगच्छामि भवतीम् । तद्वाज
मार्गविश्वासयोग्याः प्रज्वाल्यन्तां प्रदीपिकाः ।

विदूषकः । वडुमाणआ जालेहि पदीविआओ । ८।

चेटः ॥ जनान्तिकम् ॥ अले तेहोण विणा पदीविआओ पज्जालीअलि । ९।

विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो ताओ क्खु अम्हाणं पदीविआओ ५१
अवमाणिदिद्वणकामुआ विअ गणिआ णिस्सिणेहाओ दाणिं संवु
त्ता । १०।

चारुदत्तः । मैत्रेय भवतु कृतं प्रदीपिकाभिः । पश्य ।

उदयति हि शशाङ्कः कामिनीगण्डपाण्डु

ग्रहगणपरिवारो राजमार्गप्रदीपः ।

तिमिरनिकरमध्ये रश्मयो यस्य गौराः

सुतजल इव पङ्के क्षीरधाराः पतन्ति ॥

॥ उत्थाय सानुरागम् ॥ भवति वसन्तसेने । इदं भवत्या गृहम् । प्रवि
जतु भवती ।

५ वसन्तसेना ॥ सानुरागमवलोकयन्ती निष्क्रान्ता ॥

चारुदत्तः । वयस्य गता वसन्तसेना । तदेहि गृहमेव गच्छावः ।

राजमार्गो हि शून्यो ऽयं रक्षिणः सञ्चरन्ति च ।

वञ्चना परिरुर्तव्या बहुदोषा हि शर्वरी ॥

॥ परिक्रम्य ॥ इदं च सुवर्णभाण्डं रक्षितव्यं त्वया रात्रौ वर्धमानके
१० नापि दिवा ।

विद्रूपकः । जथा भवं आणवेदि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्तौ ॥

इति मृच्छकटिकायाम्

अलङ्कारन्यासो नाम

प्रथमो ऽङ्कः ॥

चेटी । अत्ता अज्जुआसआसं सन्देसेण पेसिद म्हि । ता जाव
प्रविसिअ अज्जुआसआसं गच्छामि ॥ पत्तिकम्यावलोक्य च ॥ एसा अज्जुआ
हिअएण किम्पि आलिहत्ती चिट्ठदि । ता जाव उपसप्पामि । १।

॥ ततः प्रविशति आसनस्था सोत्कण्ठा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । हज्जे तदो तदो । २।

मदनिका । अज्जुए ण किम्पि मत्तेसि । किं तदो तदो । ३।

वसन्तसेना । किं मए भणिदं । ४।

मदनिका । तदो तदो त्ति । ५।

१३

वसन्तसेना ॥ सञ्चलपम् ॥ आं एव्वं । ६।

१०

उपसृत्य प्रथमा

चेटी । अज्जुए अत्ता आदिसदि एहाद भविअ देवदाणं पूअं णि
व्वत्तेहि त्ति । ७।

वसन्तसेना । हज्जे विणवेहि अत्तं अज्ज ण एहाइस्सं ता बम्ह
णो ज्जेव्व पूअं निव्वत्तेडु त्ति । ८।

१५

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । १। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

मदनिका । अज्जुए सिणेहो पुच्छदि ण पुरोभाइदा ता किं षेदं । १०।

वसन्तसेना । मदणिए कीदिसिं मं पेक्खसि । ११।

मदनिका । अज्जुआए सुणहिअअत्तणेण जाणामि हिअअगदं ॥ १३
कम्पि अज्जुआ अहिलसदि त्ति । १२।

२०

वसन्तसेना । सुठ्ठु तुए जाणिदं । परहिअअगदुणपण्डिआ
मदणिआ तु तुमं । १३।

मदनिका । पिअं मे पिअं । कामो क्वु णाम एसो भअवं अणव
गहिदो मद्दसवो तरुणजणस्स । ता कथेदु अज्जुआ किं राआ राअव
हल्लो वा सेवीअदि । १।

वसन्तसेना । हज्जे रमिदमिच्छामि ण सेविदुं । २।

५ मदनिका । विज्जाविसेसालङ्किदो किं कोवि वम्हणो नुआ
कामीअदि । ३।

वसन्तसेना । पूअणीओ मे वम्हणो जणो । ४।

५५ मदनिका । किं अणेअणअराभिगमणजणिदविहववित्तारो वा
णिअजुआ वा कामीअदि । ५।

१० वसन्तसेना । हज्जे उवाव्हसिणेहं पि पणअणं परिच्चइअ देस
त्तरगमणेण वाणिअजणो महुत्तं विओअडुक्कं उप्पादेदि । ६।

मदनिका । अज्जुए ण राआ ण राअवहल्लो ण वम्हणो ण वा
णिअजणो । ता को दाणिं सो भट्टिदारिआए कामीअदि । ७।

वसन्तसेना । हज्जे तुमं मए सह कामदेवाअदणुज्जाणं गदा आसि । ८।

१५ मदनिका । अज्जुए गद म्हि । १।

५६ वसन्तसेना । हज्जे तथावि मं उदासीणा विअ पुच्छसि । १०।

मदनिका । जाणिदं अज्जुए । किं सो ज्ञेय्य जेण अज्जुआ सरणा
अदा अज्जुववणा । ११।

वसन्तसेना । किणामहेओ क्वु सो । १२।

२० मदनिका । सो क्वु सेट्ठिचत्तरे पडिवसदि । १३।

वसन्तसेना । अए णामं से पुच्छिदा सि । १४।

मदनिका । सो क्वु अज्जुए सुगहिदणामहेओ अज्जुचारुदत्तो
णाम । १५।

वसन्तसेना ॥ सह्यम् ॥ साहु मदणिए साहु । सुदुदु तुए जा
२५ णिदं । १६।

मदनिका ॥ स्वगतम् ॥ एवम् दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जुए दलिदो क्व
सो सुणीअदि । १।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व कामीअदि । दलिदपुरिससङ्कलमणा खु ॥ ७
गणिआ लोए अवअणीआ भोदि । २।

मदनिका । अञ्जुए किं कीणकुसुमं सहआरपादवं महुअरीओ ५
उण सेवन्ति । ३।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व ताओ महुअरीओ वुच्चन्ति । ४।

मदनिका । अञ्जुए जइ सो मणीसिदो ता कीस दाणिं सहसा
णाहिसारीअदि । ५।

वसन्तसेना । रुञ्जे सहसा अहिसारिअत्तो पञ्चअरडुव्वलदाए १०
मा दाव जणो दुल्लरुदंसणो पुणो भविस्सदि । ६।

मदनिका । अञ्जुए किं अदो ज्ञेव्व सो अलङ्कारओ तस्स रुत्थे ५८
णिक्खित्तो । ७।

वसन्तसेना । रुञ्जे सुठु दे जाणिदं । ८।

नेपथ्ये । अरे रे भट्टा दशसुवणाह लुहु वृद्धिअरु पपलीणु । ता १५
गेण्ह गेण्ह । तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । ९।

प्रविश्यापटीक्षेपेण सम्भ्रान्तः

संवाहकः । कष्टे एणे वृद्धिअलभावि । ह्रीमाण्ह ।

णववन्धणमुक्काए विअ गइहीए हा ताडिदो म्हि गइहीए ।

अङ्गलाअ मुक्काए विअ शत्तीए धडुकी विअ धादिदो म्हि शत्तीए ॥ २०

लेखअवावडहिअअं शक्तिअं दश्यूण कत्ति पञ्चमष्टे ।

एण्हं मग्गणिअडिदे कं णु रु शलणं पवज्जामि ॥

ता जाव एदे शक्तिअवृद्धिअला अणदो मं अणेशन्ति ताव इदो विअ
डीवेहिं पादेहिं एदं शुभदेउलं पविशिम देवीहुविशं । १०।

माथुरः । अरे रे भद्रा दशसुवणाह लुहु ब्रूदिग्रह पपलीणु ।
गेणह गेणह । तिष्ठ तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । १ ।

चूतकरः ।

जइ वज्जसि पाआलं इन्दं सलणं च सम्पदं जासि ।

सहिअं वज्जिअ एकं रुदो वि ण रक्खिडं तरइ ॥ १२ ।

६० माथुरः । कहिं कहिं सुसहिअविप्पलम्भआ

पलासि रे भअपलिवेविद्धआ ।

पदे पदे शमविशमं खलत्तआ

कुलं जसं सकलुशअं कलेत्तआ ॥ १३ ।

१० चूतकरः ॥ पदं व्रीक्ष्य ॥ एसो वज्जदि । इअं इअं पणाढा पदवी । ४ ।

माथुरः ॥ आलोक्य सवितर्कम् ॥ अरे विप्पतीपु पाडु पडिमाशुषु देउलु

॥ विचिन्त्य ॥ धुत्तु ब्रूदिग्रह विप्पदेविहिं पादेहिं देउलं पविद्धु ॥ १४ ।

चूतकरः । ता अणुसरेम्ह । ६ ।

माथुरः । एव्वं भोटु । ७ ।

१५ ॥ उभौ देवकुलप्रवेशं निवृत्तयतः । दृष्ट्वा अन्यान्यं संज्ञाय ॥

६१ चूतकरः । कथं कट्टमयी पडिमा । ८ ।

माथुरः । अले ण डु ण डु शेलप्पडिमा ॥ इति बहुविधं चालयतः संज्ञाय

च ॥ एव्वं भोटु । एहि ब्रूदं कीलिम्ह । ११ । ॥ बहुविधं चूतं क्रीडतः ॥

संवाहकः ॥ चूतेच्छाविकारमन्वरणं बहुविधं कृत्वा स्वगतम् ॥

२० अले ।

कत्ताशदे णिष्साणअशण हल्लइ हडकं मणुशशण ।

ठक्काशदे व्व णडाधिवशण पव्वढल्लव्वण ॥

जाणामि ण कीलिणं शुमेलुशिकलपडणशसिहं ब्रूअं ।

तरु वि अ कोइलमडुले कत्ताशदे मणं हल्लदि ॥ १२० ।

२१ चूतकरः । मम पादे मम पादे । १२१ ।

मायुरः । ए ङ मम पाठे मम पाठे । १।

संवाहकः ॥ अन्यतः सहसोपसृत्य ॥ एं मम पाठे । २।

६२

व्यूतकरः । लङ्गे गोह्ने । ३।

मायुरः ॥ गृहीत्वा ॥ अले पेदण्डा गृहीतो ऽसि । पञ्चच्छ तं द्वा
सुवर्णं । ४।

५

संवाहकः । अत्र दृश्यं । ५।

मायुरः । अङ्गणा पञ्चच्छ । ६।

संवाहकः । दृश्यं पञ्चादं कलेहि । ७।

मायुरः । अले एं सम्पदं पञ्चच्छ । ८।

संवाहकः । शिलु पडदि । ९।

१०

॥ इति भूमौ पतति । उभौ बहुविधं ताडयतः ॥

मायुरः । एमु तुहं ॥ व्यूतकरमण्डलीं कृत्वा ॥ त्रुदिअरमण्डलीं वद्धो ६३
सि । १०।

संवाहकः ॥ उल्लाय सविषादम् ॥ कथं त्रुदिअरमण्डलीं वद्धो म्हि ।

हो एणे अन्हाणं त्रुदिअरमण्डलीं अलङ्कणीं शमए । ता कुदो दृश्यं । ११। १५

मायुरः । अले गन्यु कुल्लु कुल्लु । १२।

संवाहकः । एव्वं कलेमि ॥ व्यूतकरमुपसृत्य ॥ अदं ते देमि अदं मे

मुच्चड । १३।

व्यूतकरः । एव्वं भोटु । १४।

संवाहकः ॥ सभिकमुपसृत्य ॥ अदृश्यं गन्यु कलेमि अदं मे अङ्गो २०

मुच्चड । १५।

मायुरः । को दोसु । एव्वं भोटु । १६।

६४

संवाहकः ॥ प्रकाशम् ॥ अत्र अदं तुए मुक्के । १७।

मायुरः । मुक्के । १८।

संवाहकः ॥ व्यूतकरं प्रति ॥ अदं तुए वि मुक्के । १९।

२५

मृतकरः । मुक्ते । १ ।

संवाहकः । शम्पदं गमिणं । २ ।

मायुरः । पञ्चच्छ तं दशसुवर्षं कर्हिं गच्छसि । ३ ।

संवाहकः । पक्वध पक्वध भण्डलध । शम्पदं ज्ञेय्य एककारु
५ अद्वे गन्धु कडे अवलारु अद्वे मुक्के तथावि मं अवलं शम्पदं ज्ञेय्य
मगगदि । ४ ।

६५ मायुरः ॥ गृहीत्वा ॥ धुत्तु मायुरु अहं णिउण्ण एहिं ण अहं धुत्ति
ज्ञामि । ता पञ्चच्छ तं पेदण्डा सव्वं सुवर्षं सम्पदं । ५ ।

संवाहकः । कुदो दइणं । ६ ।

१० मायुरः । पिदरं विक्किणिअ पञ्चच्छ । ७ ।

संवाहकः । कुदो मे पिदा । ८ ।

मायुरः । मादरं विक्किणिअ पञ्चच्छ । ९ ।

संवाहकः । कुदो मे मादा । १० ।

मायुरः । अप्पाणं विक्किणिअ पञ्चच्छ । ११ ।

१५ संवाहकः । कलेध पशादं णेध मं लाजमगं । १२ ।

६६ मायुरः । पसरु पसरु । १३ ।

संवाहकः । एव्वं भोडु ॥ इति परिक्रामति ॥ अज्ञा किणध मं इमण
शदिअण्ण हत्थादो दणेहिं सुवर्षकेहिं ॥ दृढा आकाणे ॥ किं भणाध
किं कलइण्णशि ति । गेहे दे कम्मकले कुविण्णं । कथं अदइ पडि
२० वअणं गदे । भोडु एव्वं इमं अणं भणइण्णं ॥ पुनस्तदेव पठति ॥ कथं एणे
वि मं अवधीलिअ गदे । आ अन्नाचारुदत्तण विह्वे विह्विडे एणे
वट्टामि मन्दभाए । १४ ।

मायुरः । णं देहि । १५ ।

संवाहकः । कुदो दइणं । १६ । ॥ इति पतति । मायुरः कर्पति ॥

६७ संवाहकः । अज्ञा पलित्ताअध पलित्ताअध । १७ ।

॥ द्वितीयो ऽङ्कः ॥

३३

॥ ततः प्रविशति दुर्दुरकः ॥

दुर्दुरकः । भो गूतं हि नाम पुरुषस्यासिंहासनं राज्यम् । कुतः ।
न गणयति पराभवं कुतश्चिद्धरति ददाति च नित्यमर्थज्ञातम् ।
नृपतिरिव निकाममायदर्शी विभववता समुपास्यते जनेन ॥
अपिच ।

५

द्रव्यं लब्धं गूतेनैव दारामित्रं गूतेनैव ।
दत्तं भुक्तं गूतेनैव सर्वं नष्टं गूतेनैव ॥

अपिच ।

त्रेताकृतसर्वस्वः पावरपतनाच्च शोषितशरीरः ।
नर्दितदर्शितमार्गः कटेन विनिपातितो यामि ॥

१०

॥ अग्रतो ऽवलोक्य ॥ अयमस्माकं पूर्वसभिको माथुर इत एवाभिर्वर्तते ।
भवत्प्रक्रमितुं न शक्यते तद्वगुण्ठयाम्यात्मानम् ॥ इति बहुविधं नार्यं कृत्वा
स्थितः । उत्तरीयं निरीक्ष्य ॥

अयं पठः सूत्रदरिद्रतां गतः
अयं पठश्चिद्रशतैरलङ्कृतः ।
अयं पठः प्रावरितुं न शक्यते
अयं पठः संवृत एव शोभते ॥

१५

अथवा किमयं तपस्वी करिष्यति । यो ऽहं ।

६८

पादेनैकेन गगणे द्वितीयेन च भूतले ।

तिष्ठाम्बुध्राम्बितस्तावद्यावत्तिष्ठति भास्करः ॥

२०

माथुरः । दापअ दापअ । १ ।

संवाहकः । कुदो दृश्यं । २ । ॥ माथुरः कर्षति ॥

दुर्दुरकः । अये किमेतद्यतः ॥ आकाशे ॥ किं भवानाह । अयं गूत
करः सभिकेन खलीक्रियते न कश्चिन्मोचयतीति । नन्वयं दुर्दुरो मोच
यति ॥ उपलुप्य ॥ अन्तरमन्तरम् ॥ दृष्ट्वा ॥ अये कथं माथुरो धूर्तः । अयमपि २५

तपस्वी संवाहकः ।

यः स्तब्धं दिवसान्तमानतशिरा नास्ते समुल्लम्बितो

यस्योद्धर्पणलोष्टकैरपि सदा पृष्ठे न ज्ञातः किणः ।

यस्यैतच्च न कुक्कुरैरपि मुहुर्जङ्घान्तरं चर्व्यते

५ तस्यात्यायतकोमलस्य सततं गूतप्रसङ्गेन किं ॥

भवतु माथुरं तावत्सात्वयामि ॥ उपाय ॥ माथुर अभिवादये ।

माथुरः । प्रत्यभिवादये ।

दर्दुरकः । किमेतत् ।

माथुरः । अग्रं दशमुवर्णं धालेदि । १ ।

६ दर्दुरकः । ननु कल्यवर्तमेतत् ।

माथुरः ॥ दर्दुरस्य कक्षातललुण्ठीकृतं पटमाकृष्य ॥ भद्रा पश्यत पश्यत । जज्ञ

रपटप्यावुदो अग्रं पुलिसो दशमुवर्णं कल्यवर्तं भणादि । २ ।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख नन्वहं दशमुवर्णान्कटकरणेन प्रयच्छामि ।

तत्किं यस्यास्ति धनं स किं क्रोडे कृत्वा प्रदर्शयति । अरे ।

१५ उच्छिन्नो ऽसि विनष्टो ऽसि दशस्वर्णस्य कारणात् ।

पञ्चेन्द्रियसमायुक्तो नरो व्याप्रायते वया ॥

माथुरः । भद्रा तुष्ट दशमुवर्णं कल्यवर्तं मम एषु विह्वु । ३ ।

दर्दुरकः । यद्येवं श्रूयतां तर्हि अन्यास्तावदशमुवर्णानस्यैव प्रय

च्छ । अयमपि गूतं शीलयतु ।

२० माथुरः । तत्किं भोटु । ४ ।

दर्दुरकः । यदि ज्ञेयति तदा दास्यति ।

३० माथुरः । अहं ण जिणादि । ५ ।

दर्दुरकः । तदा न दास्यति ।

माथुरः । अहं ण जुत्तं जम्पिटं । एवं अक्खतो तुहं पअच्छ धु

२५ तत्रा । अहं पि णाम माथुरु धुत्तु जूअं मिच्छा आदंसअमि अल्लस्स

वि अहं ण विभेमि । धुत्ता खण्डिअवुत्तो सि तुहं । १।

दर्दुरकः । अरे कः खण्डितवृत्तः ।

माथुरः । तुहं खण्डिदवुत्तो । २।

दर्दुरकः । पिता ते खण्डितवृत्तः ॥ संवाहकस्यापक्रमितुं संज्ञां ददाति ॥

माथुरः । गोसावित्र्यापुत्त ण पडिस्सुदिअ द्ददं मए सेविदं । ३। ॥

दर्दुरकः । मया एवं गूतमासेवितम् ।

माथुरः । अले संवाहक्या पअच्छ तं दशसुवणं । ४।

७१

संवाहकः । अन्न दइशं दाव दइशं । ५। ॥ माथुरः कर्पति ॥

दर्दुरकः । मूर्ख परोत्ते खलीकर्तुं शक्यते न ममाग्रतः खलीकर्तुम् ।

॥ माथुरः संवाहकमाकृत्य घोणायां मुष्टिप्रहारं ददाति । संवाहकः सप्रोषितं मूर्खो नाटयन्भूमौ पतति । दर्दुरक उपसृत्यान्तरयति । माथुरो दर्दुरं ताडयति । दर्दुरः प्रतीपं ताडयति ॥

माथुरः । अले ले उट्ठ हिष्णालिआपुत्तअ फलं पि पाविरुसि । ६।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख अहं त्वया मार्गगत एव ताडितः श्वो यदि राजकुले ताडयिष्यसि तदा द्रव्यसि ।

माथुरः । एसु पेक्खिस्सं । ७।

७२

दर्दुरकः । कथं द्रव्यसि ।

माथुरः ॥ प्रनार्य चक्षुषो ॥ एव्वं पेक्खिस्सं । ८।

७३

॥ दर्दुरो माथुरस्य पांशुना चक्षुषीं पूरयित्वा संवाहकस्यापक्रमितुं संज्ञां ददाति । माथुरो अक्षिणीं निगृह्य भूमौ पतति । संवाहको ऽपक्रामति ॥

दर्दुरकः । ॥ स्वगतम् ॥ प्रधानसभिको माथुरो मया विरोधितः । ९०
तन्नात्र युज्यते स्थातुम् । कथितं च मम प्रियवयस्येन शर्विलकेन यथा
किल आर्यकनामा गोपालदारकः सिद्धादेशेन समादिष्टो राज्ञा भवि
ष्यतीति । सर्वश्चास्मद्विधो जनस्तमनुसरति । तदहमपि तत्समीपमेव ग
च्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

संवाहकः । ॥ मन्त्रासं परिक्रम्य दृष्ट्वा ॥ एणे कण्ठे वि अपलावुदपक्ख ९५

जे क्वु शेष्विचत्तले पडिवशदि शलाकृणिन्नणामधेए अन्नचालुदत्ते
णाम । १ ।

७८ वसन्तसेना ॥ सहर्षमामनाद्वतोर्ष ॥ अन्नस्स अत्तकेरकं एदं गेहं । कृत्ते
देहि से आसणं । तालवेण्ठअं गेण्ह परिस्समो अन्नस्स वाधेदि । २ ।

५ चेटी ॥ तथा करोति ॥

संवाहकः ॥ स्वगतम् ॥ कथं अन्नचालुदत्तश णामशंक्तिणेण
इदिशे मे आदले । शाङ्ग अन्नचालुदत्त शाङ्ग पुहवीए तुमं एक्के जीव
णि शेषे उण जणे शणदि ॥ इति पादयोर्निपत्य ॥ भोटु अज्जुए भोटु । आ
शणे णिशीदु अज्जुआ । ३ ।

१० वसन्तसेना ॥ आसने समुपविश्य ॥ अन्न कुदो सो धणिओ । ४ ।

संवाहकः ।

शकालधणे क्वु शन्नणे काह ण कोइ चलाचले धणे ।

जे पूरुडं वि आणादि शे पूआविशेणं वि आणादि ॥ ५ ॥

७९ वसन्तसेना । तदो तदो । ६ ।

१५ संवाहकः । तदो तेण अन्नेण श्वित्ती पलिचालके कद् म्हि
चालित्तावशेणे च तण्णिं नूदोवजीवि म्हि शंवुत्ते । तदो भाअधेअवि
शमदाए दणशुवणाअं नूदे कालिदं । ७ ।

मायुरः । उच्छादिदो म्हि मृसिदो म्हि । ८ ।

संवाहकः । एदं दे शहिअन्नदिअला मं अणुणन्धअन्ति । शम्पदं

२० शुणिअ अज्जुआ पमाणं । ९ ।

वसन्तसेना । मदणिए वासपादवविसण्डुलदाए पक्खिणो वि
इदो तदो आहिण्डन्ति । कृत्ते ता गच्छ एदणं सहिअन्नदिअराणं अअं
अन्नो न्नेव्व पडिवादेदि ति इमं कृत्याभरणअं तुमं देहि । १० । ॥ इति

हस्ताक्षरकनाकृत्य चेत्याः प्रयच्छन्ति ॥

८० चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ नं अज्जुआ आणवेदि । ११ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

माथुरः । उच्छादितो म्हि मूसितो म्हि । १।

चेटी । जथा एदे उदं पक्वन्ति दीहं णीससन्ति अ विसूरयन्ति
अहिलिकन्ति अ दुआरणिहिलोअणा तथा तक्केमि एदे दे सहिअन्नूदि
अरा डुविस्सन्ति ॥ उपगम्य ॥ अन्न वन्दामि । २।

माथुरः । सुहं तुह कोड । ३।

५

चेटी । अन्न कदमो तुम्हाणं सहिओ । ४।

माथुरः ।

कस्स तुहं तणुमज्जे अहरेण रसदट्टुव्विणीदेण ।

जम्पसि मम्मणवग्रणं आलोअत्ती कडक्खेण ॥

णत्थि मे विहवो अणत्त वन्न । ५।

१०

चेटी । जइ ईदिसाइं ण मत्तेसि ता ण कोसि नूदिअरो । अत्थि ८१
कोवि तुम्हाणं धारओ । ६।

माथुरः । अत्थि दशसुवणं धालेदि किं तस्स । ७।

चेटी । तस्स कारणादो अज्जुआ इमं कत्थाभरणं पडिवादेदि ।

णहि णहि सो ज्ञेव्व पडिवादेदि । ८।

१५

माथुरः ॥ सहर्षं गृहीत्वा ॥ अले भणेसि तं कुलपुत्तअं । भूदं तुह ग
न्यु आअह् पुणो नूदं रमह । ९। ॥ इति निष्कान्तौ ॥

चेटी ॥ वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए परितुढा गदा सहिअन्नूदिअरा । १०।

वसन्तसेना । ता गच्छुड अन्नो वन्धुअणं समस्सासिडुं । ११।

संवाहकः । अज्जुए जइ एव्वं ता इअं कला पलिअणकत्थगदा ८२
कलीअडु । १२।

वसन्तसेना । अन्न जस्स कारणादो इअं कला सिक्खीअदि सो
ज्ञेव्व अज्जेण सुस्सुसिदपुरुव्वो सुस्सुसिदव्वो । १३।

संवाहकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जुआए णिडणं पच्चादिष्टे म्हि । ता कथं
पच्चुबकलिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अज्जुए अहं एदिणा नूदिअलावमाणेण २५

शकृष्णमणके ऊविशं । ता शंवारुके बूदिअले शकृष्णमणके शंवु
तेति शुमलिद्वये अज्जुआए एदे अक्खलु । १ ।

वसन्तसेना । अज्जु अलं सारुसेण । २ ।

८३ संवारुकः । अज्जुए कले णिअए ॥ इति पट्ठिम्य ॥

५ बूदेण तं कदं मे जं वीरुहं जणश शव्वश ।

एणिहं पाअउशीशे णलिन्दमग्गेण विरुलिशं ॥ । ३ ।

॥ नेपथ्ये कलकलः ॥

संवारुकः ॥ आकर्ण्य ॥ अले किं षेदं ॥ आकाशे ॥ किं भणाय ।

एणे क्व वशलणेणकेलके खुण्ठमोउके णाम दुष्टदुत्थी विरुलेदि
१० ति । अहो अज्जुआए गन्धगग्रं पेक्खिणं गडुव । अरुवा किं मम
एदिणा जधाववशिदं अणुचिष्टिणं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशत्यपटीक्षेपेण प्रदृष्टो विकटोज्ज्वलवेषः कर्णपूरकः ॥

कर्णपूरकः । कहिं कहिं अज्जुआ । ५ ।

८४ चेटी । उम्मणुस्स किं ते उव्वेअकारणं जं अग्गदो वट्ठिदं अज्जुअं
१५ ण पेक्खसि । ६ ।

कर्णपूरकः ॥ दृष्ट्वा ॥ अज्जुए वन्दामि । ७ ।

वसन्तसेना । कण्णउरअ परितुट्ठमुहो लक्खीअसि ता किं षेदं । ८ ।

कर्णपूरकः ॥ सविस्मयम् ॥ अज्जुए वच्चिदासि जाए अज्जु कण्णउरअ
स्स परक्कमो ण दिट्ठो । ९ ।

२० वसन्तसेना । कण्णउरअ किं किं । १० ।

कर्णपूरकः । सुणाइ अज्जुआ । जो सो अज्जुआए खुण्ठमोउअो
णाम दुष्टदुत्थी सो आलाणावम्भं भञ्जिअ मरुमेत्थं वावादिअ मरुत्तं
सङ्कोहं करेत्तो राअमग्गं ओदिणो । तदो एत्थत्तरे उग्घुट्ठं जणेण ।

अवणोअ वालअज्जणं तुरिदं आरुदुदु रक्खपासादं ।

२५ किं ण ऊ पेक्खथ पुरदो उट्ठो दुत्थी इदो एदि ॥

अवि अ ।

८५

विअलइ णेउरज्जुअलं हिज्जन्ति अ मेहला मणिकवइआ ।

वलआ अ सुन्दरदरा रअणङ्कुरजालपडिवद्धा ॥

तदो तेण डुठ्ठकत्थिणा करचलणरदणेहिं फुल्लणलिणिं विअ णअरिं
उज्जइणिं अवगाहमाणेण समासादिदो परिव्वाजओ । तं च परिब्भ
दुदण्डकुण्डिआभाअणं सीहरेहिं सिञ्चिअ दत्तत्तरे खित्तं पेक्खिअ पुणो
वि उग्घुट्ठं जणेण हा परिव्वाजओ वावादीअदि त्ति । ११।

वसन्तसेना ॥ ससम्भमम् ॥ अहो पमादो । १२।

८६

कर्णपूरकः । अलं सम्भमेण सुणाडु दाव अज्जुआ । तदो विच्छि
णसङ्गलाकलावअं दत्तत्तरपरिगगहिदं परिव्वाजअं उव्वकत्तं तं पेक्खिअ १०
कण्णउरएण मए णहि णहि अज्जुआए अणपिणडोवपुट्ठेण दासेण
वामचलणेण जूदलेक्खअं उग्घुसिअ तुरिदं आबणादो लोहदण्डं मे
णिहअ आआरिदो सो डुठ्ठकत्थी । १३।

वसन्तसेना । तदो तदो । १४।

कर्णपूरकः ।

१५

आहणिज्जण सरोसं तं कत्थिं विज्जसैलसिद्धराभं ।

मोआविओ मए सो दत्तत्तरसणिठओ परिव्वाजओ ॥ १५॥

वसन्तसेना । सुट्ठु दे कदं तदो तदो । १६।

८७

कर्णपूरकः । तदो अज्जुए साङ्ग रे कण्णउरअ साङ्ग त्ति एत्ति
अमेत्तं भणन्ती विसमभरकूत्ता विअ णावा एकदो पल्लकत्था सअला २०
उज्जइणी आसि । तदो अज्जुए एकेण सुणाइं आहरणट्ठाणाइं पराम
सिअ उइं पेक्खिअ दीहं णीससिअ अअं पावारओ ममोचरि क्वि
त्तो । १७।

वसन्तसेना । कण्णउरअ ज्ञाणीहि दाव किं एसो ज्ञादीकुसुमवा
सिदो पावारओ ण वेत्ति । ८८।

२५

कर्णपूरकः । अञ्जु ए मदगन्धेण सुद्रुतु तं गन्धं ण ज्ञाणामि । १।
 ८८ वसन्तसेना । णामं पि दाव पेक्ख । २।
 कर्णपूरकः । इमं णामं अञ्जुआ एव्व वाएडु । ३। ॥ इति पावाक्कमु
 पनयति ॥

५ वसन्तसेना । आर्यचारुदत्तस्य । इति वाचयित्वा सस्पृहं गृहीत्वा प्रावृणोति ॥
 चेटी । कण्णऊरअ सोरुइ अञ्जुआए पावारओ । ४।
 कर्णपूरकः । आं सोरुइ अञ्जुआए पावारओ । ५।
 वसन्तसेना । कण्णऊरअ इदं दे पारितोसिअं । ६। ॥ इत्याभरणं प्रयच्छति ॥
 कर्णपूरकः ॥ शिरसा गृहीत्वा प्रणम्य च ॥ सम्पदं सुद्रुतु सोरुदि अञ्जु
 १० आए पावारओ । ७।

वसन्तसेना । कण्णऊरअ एदाए वेलाए कहिं स अञ्जचारुदत्तो । ८।
 ८९ कर्णपूरकः । एदेण जेव्व मग्गेण पवुत्तो गेहं । ९।
 वसन्तसेना । कृत्ते उवरिदणं अलिन्दअं आरुहिअ अञ्जचारुदत्तं
 पेक्खम्ह । १०।

१५

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
 न्यूतकरसंवाहको नाम
 द्वितीयो ऽङ्कः ॥

चेष्टः ।

शुश्रूषो ङ भिच्चाणुकम्पके शामिष्ट णिङ्गणके बि शोहृदि ।

पिश्रुणे उण दव्वगव्विदे डुकुले क्खु पलिणामदालुणे ॥

अबि अ ।

५

शशशपलकबलदे ण शक्कि वालिडुं

असकलत्तपशत्ते ण शक्कि वालिडुं ।

जूदपशत्तमणुशे ण शक्कि वालिडुं

जे बि शहाविअदोशे ण शक्कि वालिडुं ॥

काबि वेला अज्जचालुदत्तश गन्धव्वं शुण्णिदुं गदश अदिकुमदि १०

अदलअणी अज्ज बि णागच्छदि । ता जाव वाहिलडुअलशालाए

गडुअ शुबिश्शं । ११

॥ तथा करोति । ततः प्रविशति चारुदत्तो विद्वपकश्च ॥

११

चारुदत्तः । अहो साधु भावरेभिलकेन गीतम् । वीणा हि नाम

असमुद्रोत्थितं रत्नम् । यतः ।

१५

उत्कण्ठितस्य हृदयानुगुणा वयस्या

सङ्केतके चिरयति प्रवरो विनोदः ।

संस्थापना प्रियतमा विरहातुराणां

रक्तस्य रागपरिवृद्धिकरः प्रमोदः ॥

विद्वपकः । भो एहि गेहं गच्छेम्ह । १२

२०

चारुदत्तः । अहो सुदु भावरेभिलकेन गीतम् ।

१२

विद्रूपकः । मम दाव दुवेहिं ज्ञेय्व रुस्सं जाग्रदि । इत्थिआए
सकूदं पठ्तीए मणुस्सेण अ काग्रलिं गाग्रतेण । इत्थिआ दाव सकूदं
पठ्ती दिणणवणस्सा विअ गिट्ठी अग्रिअं सुसुआग्रदि मणुस्सो बि
काग्रलिं गाग्रतो सुक्खसुमणोदामवेदिदो वुड्डपुरोहिदो विअ मतं जव
५५ तो दिहं मे ण रोअदि । १।

चारुदत्तः । वयस्य सुदु खल्वद्य गीतं भावरेभिलेन । न च भवा
न्यरितुष्टः ।

रक्तं च नाम मधुरं च समं स्फुटं च
भावान्वितं च ललितं च मनोहरं च ।
१० किं वा प्रशस्तवचनैर्वद्भिर्मदुक्तै
रुत्कर्हिता यदि भवेद्वनितेति मन्ये ॥

१३ अपिच ।

तं तस्य स्वरसंक्रमं मृडुगिरः श्लिष्टं च तत्स्त्रीस्वनं
वर्णानामपि मूर्धनान्तरगतं तारं विरामे मृडुम् ।
१५ हेल्लासंयमितं पुनश्च ललितं रागाद्विरुद्धारितं
यत्सत्यं विरते ऽपि गीतसमये गच्छामि शृण्वन्निव ॥

विद्रूपकः । भो वअस्स आबणत्तरवीहीए सुहं कुक्कुरा बि
पमुत्ता ता गेहं गच्छेम्ह ॥ अग्रतो ऽवलोक्य ॥ वअस्स पेक्ख पेक्ख एसो बि
अन्धआरस्स विअ अवअसं देत्तो अत्तरिक्खपासादादो ओदरदि भअग्रं
२० चन्दो । २।

चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

असौ हि दया तिमिरावकाशमस्तं व्रजत्युन्नतकोटिरिन्दुः ।

जलावगाढस्य वनद्विपस्य तीक्ष्णं विषाणाग्रमिवावशिष्टम् ॥

विद्रूपकः । भो एदं अम्हाणं गेहं । वड्डमाणआ वड्डमाणआ देहि
२५ दुआरअं । ३।

चेष्टः । अन्नमित्तेग्राह्यं शलशञ्जोः शुणीग्रदि । आगदे अन्नचालु १४
दत्ते । ता जाव दुग्राह्यं देमि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं वन्दामि अन्नं मित्तेअ
तुमं पि वन्दामि । एत्थ वित्थिस्सो आशणे णिशीदत्तु अन्ना ॥ १॥

॥ उभौ नाट्येन प्रविश्योपविशतः ॥

विदूषकः । वडूमाणआ रअणिअं सदावेहि पादां धोइदुं ॥ १॥
चारुदत्तः ॥ सानुकम्पम् ॥ अलं सुसजनं प्रबोधयितुम् ।
चेष्टः । अन्नं मित्तेअ अहं पाणिअं गेएहे तुमं पादां धोवेहि ॥ ३॥
विदूषकः । ॥ सक्कोधम् ॥ भो वग्रस्स एसो दाणिं दासीए उत्तो भ
विअ पाणिअं गएहदि मं च बम्हणं पादां धोवावेदि ॥ ४॥
चारुदत्तः । वयस्य मैत्रेय वमुदकं गृहाण वर्धमानश्च पादौ प्रक्षालयतु ॥

चेष्टः । अन्नं मित्तेअ देहि उदयं ॥ ५॥

१५

विदूषकस्तथा करोति चेष्टाचारुदत्तस्य पादौ प्रक्षालयामसति ॥

चारुदत्तः । दीयतां ब्राह्मणस्य पादोदकम् ।
विदूषकः । किं मम पादोदहं । भूमीए जेव्व मए पिदिद ॥ ६॥
गदहेण विअ पुणो बि लोहिदव्वं ॥ ६॥
चेष्टः । अन्नं मित्तेअ बम्हणे क्खु तुमं ॥ ७॥
विदूषकः । जथा सब्बणागाणं मज्जे दुण्डुहो तथा सब्बबम्ह
णाणं मज्जे अहं बम्हणो ॥ ८॥

चेष्टः । अन्नं मित्तेअ तथावि धोइणं ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं मित्तेअ २०
एदं तं शुवसभणउअं मम दिवा तुह लत्तिं च ता गेएह ॥ १॥ ॥ इति
दत्त्वा निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । ॥ गृहीत्वा ॥ अन्नं वि एदं चिट्ठिदि । किं एत्थ उज्ज ॥ १६॥
णीए चोरो वि एत्थि जो एदं दासीएउत्तो णिदाचोरं णावहरदि ।
भो वग्रस्स अब्भत्तरचतुस्सालअं पवेसयामि णं ॥ १७॥

२५

चारुदत्तः ।

अलं चतुःशालमिमं प्रवेश्य प्रकाशनारीधृत एष यस्मात् ।
तस्मात्स्वयं धार्य विप्र तावद्यावन्न तस्याः खलु भोः समर्प्यते ॥

॥ निद्रां नाटयन् ॥ तं तस्य स्वरसंक्रममिति पुनः पठति ॥

५ विद्रूपकः । अवि णिदाअदि भवं । १ ।

चारुदत्तः । अथ किम् ।

इयं हि निद्रा नयनावलम्बिनी ललाटदेशादुपसर्पतीव माम् ।
अदृश्यत्प्रा चपला जरेव मनुष्यसत्वं परिभूय वर्धते ॥

विद्रूपकः । ता सुवेम्ह । २ । ॥ नाट्येन स्वपितः ॥ ततः प्रविशति शर्विलकः ।

१७ शर्विलकः ।

कृत्वा शरीरपरिणारुसुखप्रवेशं
शिन्नावलेन च बलेन च कर्ममार्गम् ।
गच्छामि भूमिपरिसर्पणधृष्टपार्श्वे
निर्मुच्यमान इव जीर्णतनुर्भुजङ्गः ॥

१५ ॥ नभो ऽवलोक्य सहर्षम् ॥ अये कथमस्तमुपगच्छति स भगवान्मृगाङ्कः ।

तथाहि ।

नृपतिपुरुषशङ्कितप्रचारं परगृहद्रूपणनिश्चितैकवीरम् ।

धनपटलतमोनिरुद्धतारा रजनिरियं जननीव संवृणोति ॥

वृक्षवाटिकापरिसरे सन्धिं कृत्वा प्रविष्टो ऽस्मि मध्यमकं तद्यावदिदानीं

२० चतुःशालकमपि द्रूपयामि । भोः ।

कामं नीचमिदं वदन्ति पुरुषाः स्वप्ने च यद्वर्धते

विश्वस्तेषु च वञ्चनापरिभवश्चौर्यं न शौर्यं हि तत ।

स्वाधीना वचनीयतापि हि वरं बद्धो न सेवाञ्जलि

मार्गा क्षेप नरेन्द्रसौप्तिकबधे पूर्वं कृतो द्रौणिना ॥

२५ तत्कस्मिन्नु देशे सन्धिमुत्पादयामि ।

देशः को नु जलावसेकशिथिलो यस्मिन्न शब्दो भवे
द्वितीयां च न दर्शनान्तरगतः सन्धिः करालो भवेत् ।
क्षारक्षीणतया च लोष्टककृशं जीर्णं वा हर्म्यं भवे
त्कस्मिन्स्त्रीजनदर्शनं च न भवेत्स्यादर्थसिद्धिश्च मे ॥

॥ भित्तिं परामृश्य ॥ नित्यादित्यदर्शनोदकसेचनेन दूषितेयं भूमिः क्षा^{१८}
रक्षीणा मूषिकोत्करश्चेह । हत मिद्धो ऽयमर्थः । प्रथममेतत्स्कन्दपुत्रा^{१८}
णां सिद्धिलक्षणम् । अत्र कर्मप्रारम्भे कीदृशमिदानीं सन्धिमुत्पादयामि ।
इह खलु भगवता कनकशक्तिना चतुर्विधः सन्धुपायो दर्शितः ।
तद्यथा पक्षेष्टकानामाकर्षणमामेष्टकानां तु हेदनं पिण्डमयानां सेचनं
काष्ठमयानां पाठनमिति । तदत्र पक्षेष्टके इष्टिकाकर्षणम् । तत्र । १०

पद्मव्याकोशं भास्करं बालचन्द्रं
वापीविस्तीर्णं स्वस्तिकं पूर्णकुम्भम् ।
तत्कस्मिन्देहे दर्शयाम्यात्मशिल्पं
दृष्ट्वा श्वो यं यद्विस्मयं याति पौराः ॥

तदत्र पक्षेष्टके पूर्णकुम्भ एव शोभते । तमुत्पादयामि । १५

अन्यासु भित्तिषु मया निशि पाठितासु
क्षारक्षतासु विषमासु च कल्पनासु ।
दृष्ट्वा प्रभातसमये प्रतिवेशिवर्गा
दोषांश्च मे वदति कर्मणि कौशलं च ॥

नमो वरदाय कुमारकार्तिकेयाय नमः कनकशक्तये ब्रह्मण्याय^{२०}
देवाय देवव्रताय नमो भास्करनन्दिने नमो योगाचार्याय यस्याहं
प्रथमः शिष्यः । तेन च परितुष्टेन योगरोचना मे दत्ता ।

अनया हि समालब्धं न मां द्रव्यन्ति रक्षिणः ।

शस्त्रं च पतितं गात्रे रुजं नीत्पादयिष्यति ॥

॥ तथा करोति ॥ धिक्कृष्टं प्रमाणसूत्रं मे विस्मृतम् ॥ विचिन्त्य ॥ आं २५

११ इदं यज्ञोपवीतं प्रमाणसूत्रं भविष्यति । यज्ञोपवीतं हि नाम ब्राह्मण
स्य मरुदुपकरणं विनिषतो ऽस्मद्विधस्य । कुतः ।

एतेन मापयति भित्तिषु कर्ममार्गं
मेतेन मोचयति भूषणसम्प्रयोगान् ।

५ उद्घाटको भवति यत्नदृढे कपाटे
दृढस्य कीदृभुजैः परिवेष्टनं च ॥

मापयित्वा कर्म समारम्भे ॥ तथा कृत्वावलोक्य च ॥ एकलोष्टावशेषो
ऽयं सन्धिः । धिक्रूष्टमहिना दृष्टो ऽस्मि ॥ यज्ञोपवीतेनाङ्गुलीं बद्ध्वा विषवेगं नाट
यति ॥ चिकित्सां कृत्वा स्वस्थो ऽस्मि ॥ पुनः कर्म कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ अग्रे इव
१० लति प्रदीपः । तथाहि ।

शिखा प्रदीपस्य सुवर्णपिञ्जरा महीतले सन्धिमुखेन निर्गता ।

विभाति पर्यन्ततमः समावृता सुवर्णरेखेव कपे निवेशिता ॥

॥ पुनः कर्म कृत्वा ॥ समाप्तो ऽयं सन्धिः । भवतु प्रविशामि । अथवा
न तावत्प्रविशामि प्रतिपुरुषं तावत्प्रवेशयामि ॥ तथा कृत्वा ॥ अग्रे न
१५ कश्चित् । नमः कार्तिकेयाय ॥ इति प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ अग्रे पुरुषद्वयं सुप्तम् ।
भवतु आत्मरक्षार्थं कपाटमुद्घाटयामि । कथं जीर्णत्वाद्वहस्य विरौति
कपाटः । तद्यावत्सलिलमन्वेषयामि । क्व नु खलु सलिलं भविष्यति
॥ इतस्ततो दृष्ट्वा गृहीत्वा सलिलं प्रक्षिपत्सशङ्कुम् ॥ मा तावद्भूमौ पतच्छब्दमुत्पादयेत् ।
भवत्वेवं तावत् ॥ पृष्ठेन प्रतीक्ष्य कपाटमुद्घाट्य ॥ भवत्वेवं तावदिदानीं किं
२० लब्धसुप्तमुत परमार्थसुप्तमिदं द्वयम् ॥ त्रासयित्वा परीक्ष्य च ॥ अग्रे परमार्थसु
प्तेनानेन भवितव्यम् । तथाहि ।

१०० निःश्वासो ऽस्य न शङ्कितः सुविशदस्तुल्यान्तरं वर्तते

दृष्टिर्गाढनिमीलिता न विकला नाभ्यन्तरे चञ्चला ।

गात्रं स्रस्तशरीरसन्धिश्चिथिलं शय्याप्रमाणाधिकं

२५ दीपं चापि न मर्षयेद्भिमुखं स्याल्लब्धसुप्तं यदि ॥

॥ समन्तादवलोक्य ॥ अये कथं मृदङ्गः । अयं दर्दुरः । अयं पणवः । इय
मपि वीणा । एते वंशाः । अमी पुस्तकाः । कथं नाट्याचार्यगृहमिदम् ।
अथवा भवनप्रत्ययात्प्रविष्टोऽस्मि तत्किं परमार्थदरिद्रोऽयमुत राज्ञ
भयाच्चौरभयाद्वा भूमिष्ठद्रव्यं धारयति । तन्मयापि नाम शर्विलकस्य
भूमिष्ठं द्रव्यम् । भवतु वीजं प्रक्षिपामि ॥ तथा कृत्वा ॥ निक्षिप्तं वीजं न
क्वचित्स्फारीभवति । अये परमार्थदरिद्रोऽयं । भवतु गच्छामि ।

विदूषकः ॥ उत्त्वप्रायते ॥ भो वयस्स सन्धी विग्र दिज्जादि चोरं
विग्र पेक्खामि ता गेएहडु भवं एदं सुवणभण्डअं । ११

शर्विलकः । किं नु खल्वयमिह मां प्रविष्टं ज्ञात्वा दरिद्रो
ऽस्मीति उपरुसति तत्किं व्यापादयामि । उत लघुत्वादुत्स्वप्रायते १०
॥ दृष्ट्वा ॥ अये जर्जरस्नानशाटीनिबद्धं दीपप्रभयोद्दीपितं सत्यमेवैतदलङ्का
रभाण्डम् । भवतु गृह्णामि । अथवा न युक्तं तुल्यावस्थं कुलपुत्रजनं
पीडयितुं तद्गच्छामि ।

विदूषकः । भो वयस्स साविदो सि गोत्रम्हणकामाए जइ एदं १०१
सुवणभण्डअं ए गेएहसि । १२

शर्विलकः । अनतिक्रमणीया मम भगवती गोकाम्या ब्राह्मण
काम्या च तद्गृह्णामि । अथवा ज्वलति प्रदीपः । अस्ति च मया प्रदीप
निर्वापणार्थमाग्नेयः कीटो धार्यते । तस्यायं देशकालः । एष मुक्तो
मया कीटो यावैवास्य दीपस्योपरि मण्डलैर्विचित्रैर्विचरति एष पन्न
द्वयानिलेन निर्वापितो भद्रपीठेन । धिक्कृतमन्धकारम् । अथवा मयापि २०
अस्मद्ब्राह्मणकुले धिक्कृतमन्धकारम् । अहं हि चतुर्वेदविदोऽप्रतिग्रा
हकस्य पुत्रः शर्विलको नाम ब्राह्मणो गणिकामदनिकार्थमकार्यमनु
तिष्ठामि । इदानीं करोमि ब्राह्मणस्य प्रणयम् ॥ इति विवृल्लति ॥

विदूषकः । भो वयस्स सीदलो दे अग्हत्थो । १३

शर्विलकः । धिक् प्रमादः सलिलसम्पर्काच्छीतलो मे अग्रहस्तः । १४

भवतु कक्षयोर्दस्तं प्रतिपामि ॥ इति नाट्येन सव्यहस्तमुष्णीकृत्य गृह्णाति ॥

विदूषकः । गच्छिदं । १ ।

१०२ शर्विलकः । अनतिक्रमणीयो ऽयं ब्राह्मणप्रणयः । तद्गृहीतम् ।
विदूषकः । दाणिं विक्रिणिदपणो विअ वाणिओ सुहं सुवि
५ सं । २ ।

शर्विलकः । महाब्राह्मण वर्षशतं स्वपिहि । कष्टमेवं मद
निकागणिकार्ये ब्राह्मणकुलं तमसि पातितम् । अथवा आत्मा
पातितः ।

धिगस्तु खलु दारिद्र्यमनिर्वेदितपौरुषम् ।

१० यदेतद्गर्हितं कर्म निन्दामि च करोमि च ॥

तद्यावन्मदनिकाया निष्क्रयणार्थं वसन्तसेनागृहं गच्छामि ॥ परि
क्रम्यावलोक्य च ॥ अये पदशब्द इव मा नाम रत्तिणः । भवतु स्तम्भो
भूत्वा तिष्ठामि । अथवा ममापि नाम शर्विलकस्य रत्तिणः । यो
ऽहम् ।

१५ मार्जारः क्रमणे मृगः प्रसरणे श्येनो ग्रहालुञ्चने
सुतासुतमनुष्यवैर्यतुलने आ सर्पणे पन्नगः ।
मायात्रपशरीरवेशरचने वाग्देशभाषान्तरे
दीपो रात्रिषु सङ्कटेषु दुर्दुमो वाजी स्थले नौर्जले ॥
अपिच ।

२० भुजग इव गतौ गिरिः स्थिरत्वे पतगपतेः परिसर्पणे च तुल्यः ।
गण इव भुवनावलोकने ऽहं वृक इव च ग्रहणे बले च सिंहः ॥

१०३ ॥ प्रविश्य रदनिका ॥

रदनिका । रुद्धी रुद्धी बाहिरदुग्धारसान्नाष्ट पसुतो वदमाणयो
सो वि एत्य ण दीसदि । भोदु अज्जमित्तेअं सदावेमि । ३ । ॥ इति परि

शर्विलकः ॥ रदनिकां हन्तुमिच्छति निवृण्य ॥ कथं स्त्री भवतु गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

रदनिका ॥ गत्वा सत्रासम् ॥ रुद्धी रुद्धी अम्हाणं गेहे सन्धिं कण्ठिअ
चोरो णिक्कुमदि । भोटु मित्तेअं गटुअ पबोधेमि ॥ विट्ठणकमुपगम्य ॥ अज्ज
मित्तेअ उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे सन्धिं कण्ठिअ चोरो णि
क्कत्तो । १ ।

विट्ठणकः ॥ उत्थाय ॥ आ दासीए धीए किं भणासि चोरो कण्ठि
दो सन्धी णिक्कुत्तो ति । २ ।

रदनिका । रुदास अलं परिहासेण किं ण पेक्खसि एणं । ३ । १०४
विट्ठणकः । आ दासीए धीए किं भणासि डुदिअं वि डुआरअं १०
उग्घाडिदं ति । भो वअस्स चारुदत्त उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे
सन्धिं दइअ चोरो णिक्कुत्तो । ४ ।

चारुदत्तः । भवतु भोः अलं परिहासेन ।

विट्ठणकः । भो ण परिहासो पेक्खडु भवं । ५ ।

चारुदत्तः । कस्मिन्नु देशे ।

१५

विट्ठणकः । भो एसो । ६ ।

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अहो दर्शनीयो ऽयं सन्धिः ।

उपरितलनिपातितेष्टको ऽयं

शिरसि तनुर्विपुलश्च मध्यदेशे ।

असदृशजनसम्प्रयोगभीरो

२०

हृदयमिव स्फुटितं महागृहस्य ॥

कथमस्मिन्नपि कर्मणि कुशलता ।

विट्ठणकः । भो वअस्स अअं सन्धी डुवेहिं ज्ञेव्व दिस्सो भवे १०५

आडु आगनुएण सिक्खिडुकामेण वा । अण्णाहा इध उज्जुएणीए अम्हा

एणं धरविहवं को ण आणादि । ७ ।

२५

चारुदत्तः ।

वैदेश्येन कृतो भवेन्मम गृहे व्यापारमभ्यस्यता
नासौ वेदितवान्धनैर्विरहितं विश्रब्धसतं जनम् ।

दृष्ट्वा प्राञ्जकृतीं निवासरचनामस्माकमाशान्वितः

५ सन्धिच्छेदनखिन्न एव सुचिरं पश्चान्निराशो गतः ॥

ततः सुहृद्भ्यः किमसौ कथयिष्यति तपस्वी । सार्यवारुमुतस्य गृहं
प्रविश्य न किञ्चिन्मया समासादितमिति ।

विद्रूपकः । भो कथं तं ज्ञेयं चोरहृदग्रं अणुसोचिसि । तेण चि
त्तिदं मरुतं एदं गेहं इदो रग्रणभण्डग्रं सुवणभण्डग्रं वा णिक्कामइ

१० स्सामि ॥ स्मृत्वा सविषादमात्मगतम् ॥ कहिं तं सुवणभण्डग्रं ॥ पुनरनुस्मृत्य प्रकाशम् ॥

भो वग्रस्स तुमं सव्वकालं भण्णसि मुक्खो मित्तेअग्रो अपण्डो मि
त्तेअग्रो त्ति । मुट्ठु क्खु मए कदं तं सुवणभण्डग्रं भवदो हृत्ये सम
प्यअत्तेण अण्णहा दासीएउत्तेण अवहृदं भवे । १ ।

१०६ चारुदत्तः । अलं परिहासेन ।

११ विद्रूपकः । भो जह वि णाम अहं मुक्खो तह वि परिहा
सस्स वि देसअलं ण आणामि । १ ।

चारुदत्तः । कस्यां वेलायाम् ।

विद्रूपकः । जहा तुमं मए भण्डो सि सीदलो दे अगगहृत्यो । १ ।

चारुदत्तः । कदाचिदेवमपि स्यात् ॥ सर्वतो निश्चय सर्वम् ॥ वयस्य

२० दिव्या प्रियं ते निवेदयामि ।

विद्रूपकः । किं ण अवहृदं । ४ ।

चारुदत्तः । हृतम् ।

विद्रूपकः । तथावि किं पिअं । ५ ।

चारुदत्तः । यदसौ कृतार्थो गतः ।

१०७ विद्रूपकः । णासो क्खु सो । ६ ।

चारुदत्तः । कथं न्यासः ॥ मोहमुपगतः ॥

विदूषकः । समस्तसदु भवं । जइ णासो चोरेण अबरुदो तुमं
किं मोहमुपगदो । १।

चारुदत्तः ॥ समाश्रयस्य ॥

कः श्रद्धास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुलयिष्यति ।

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रताया दरिद्रता ॥

भोः कष्टम् ।

यदि तावत्कृतान्तेन प्रणयो ऽर्थेषु मे कृतः ।

किमिदानीं नृशंसेन चारित्रमपि दूषितम् ॥

विदूषकः । अरुं क्वु अबलबिस्सं । केण दिष्णं केण गहिदं को
वा सक्खि त्ति । २।

चारुदत्तः । अरुमिदानीमनृतमभिधास्ये ।

भैक्ष्येणाप्यर्जयिष्यामि पुनर्न्यासप्रतिक्रियाम् ।

अनृतं नाभिधास्यामि चारित्रग्रंशकारणम् ।

रदनिका । ता जाव अज्जाधूदाए गडुअ णिवेदेमि । ३। ॥ इति नि १०८

एकान्ता ॥

॥ प्रविश्य चेट्या सह चारुदत्तवधूः ॥

वधूः ॥ तसम्भ्रमम् ॥ अइ सच्चं अवरिक्खदसरीरो अज्जउत्तो अज्जमित्ते
एण सह । ४।

चेटी । भट्टिणि सच्चं किं तु जो सो वेस्साज्जणकेरको अलंकारओ
सो अबरुदो । ५।

॥ वधूमेहं नाटयति ॥

चेटी । समस्तसदु समस्तसदु अज्जाधूदा । ६।

वधूः ॥ समाश्रयस्य ॥ दृष्ट्वा किं भण्णासि अवरिक्खदसरीरो अज्जउत्तो
त्ति । वरं दाणिं सो सरीरेण परिक्खदो ण उण चारित्तेण । संपदं २५

उज्जुणीए जणो एव्वं मत्तइस्सदि दल्लिददाए अज्जउत्तेण ज्ञेव्व ईदिसं
अकज्जं अनुचिट्ठिदं ति ॥ उद्धमवलोकय निःश्रवत्य च ॥ भय्यवं कय्यत्त पोक्खर
बत्तपडिदजलविन्दुचच्चलेहिं कीलसि दल्लिदपुरिसभाअधेएहिं । इअं
१०९ च मे एका माडुधरलद्धा रअणावली चिट्ठिदि । एदं पि अदिसोणडीर
दाए एसो अज्जउत्तो ण गेण्हिस्सदि । रुञ्जे अज्जमित्तेअं दाव सदा
वेहि ॥१॥

चेटी । जं अज्जाधूदा आणवेदि ॥ विदूषकमुपगम्य ॥ अज्ज मित्तेअ धूदा
दे सदावेदि ॥२॥

विदूषकः । कहिं सा ॥३॥

१० चेटी । एसा चिट्ठिदि उवसप्प ॥४॥

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए ॥५॥

वधूः । अज्ज वन्दामि अज्ज पुरत्थिअमुहो होहि ॥६॥

११० विदूषकः । एस भोदि पुरत्थिअमुहो संवुत्तो म्हि ॥७॥

वधूः । अज्ज पडिच्छ इमं ॥८॥

१५ विदूषकः । भोदि किं षेदं ॥९॥

वधूः । अहं क्वु रअणह्ठि उववसिदा आसि तहिं जथाविह
वाणुसारेण वम्हणो पडिग्गाहिदव्वो सो अ ण पडिग्गाहिदो ता
तस्स कदे पडिच्छ इमं रअणावलिअं ॥१०॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि गमिस्सं पिअवअस्सस्स णिवे
२० देमि ॥११॥

वधूः । अज्ज मित्तेअ मा खु तं लज्जावेहि ॥१२॥ ॥ इति

निष्क्रान्ता ॥

विदूषकः ॥ सविस्मयम् ॥ अहो से मद्वाणुभावदा ॥१३॥

१११ चारुदत्तः । अये चिरयति मैत्रेयः । मा नाम वैल्लाव्यादकार्यं कु
२५ र्यात् । मैत्रेय मैत्रेय ।

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ एसो म्हि गेण्ह एदं ।१। ॥ रत्नावलीं
दर्शयति ॥

चारुदत्तः । किमेतत् ।

विदूषकः । भो वअस्स तं दे सरिसदारसङ्गहस्स फलं ।२।

चारुदत्तः । कथं ब्राह्मणी मामनुकम्पते । कष्टमिदानीमस्मि
दरिद्रः ।

आत्मभाग्यक्षतद्रव्यः स्त्रीद्रव्येणानुकम्पितः ।

अर्थतः पुरुषो नारी या नारी सार्थतः पुमान् ॥

अथवा नाहं दरिद्रः । यस्य मम ।

विभवानुगता भार्या सुखदुःखसुहृद्भवान् ।

१०

सत्यं च न परिश्रष्टं यदरिद्रेषु दुर्लभम् ॥

मैत्रेय गच्छ रत्नावलीमादाय वसन्तसेनागृहं वक्तव्या च सा मद्वच
नात् । यत्खल्वस्माभिः सुवर्णभाण्डमस्मदीयमिति कृत्वा विश्रम्भात्
यूते हारितं तस्य कृते गृह्यतामियं रत्नावलीति ।

विदूषकः । मा दाव अक्काइदस्स अभुत्तस्स अण्णमुल्लस्स चो ११२
रेहिं अवहदस्स कारणादो चडस्समुदसारभूदा रअणावली दी
अदि ।३।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तया कृतः ।

तस्यैतन्महतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

२०

तद्वयस्य अस्मच्छरीरस्पृष्टिकया शापितो ऽसि नैनामग्राहयित्वात्रागत
व्यम् । वर्धमानक एताभिरिष्टिकाभिः सन्धिः क्रियतां सुसंहतः शी
घ्रम् । परिवादवह्लदोषान्नृपस्य रत्नान्परिहरामि । वयस्य मैत्रेय भव
ताप्यकृपणशीर्णोऽर्यमभिधातव्यम् ।

विदूषकः । भो दलिदो किं अक्किविणं मत्तेदि ।४।

२५

चारुदत्तः । अदरिद्रो ऽस्मि सखे । यस्य मम ॥ विभवानुगता
 भार्या ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥ तद्गच्छतु भवान् । अहमपि कृतशौचः स
 न्ध्यामुपासे

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

५

इति मृच्छकटिकायां
 सन्धिच्छेदो नाम
 तृतीयो ऽङ्कः ॥

चेटी । आणत्त म्हि अत्ताए अज्जुआए सआसं गत्तुं । एसा अज्जु
आ चित्तफलणिससदिट्ठी मदणिआए सह किम्पि मत्तअत्ती चिट्ठदि ।
ता जाव उवसप्पामि । १ । ॥ इति परिक्रामति ॥

॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । रुञ्जे मअणिए अब्बि सुसदिसी इअं चित्ताकिदी
अज्जुचारुदत्तस्स । २ ।

मदनिका । सुसदिसी । ३ ।

वसन्तसेना । कथं तुमं जाणासि । ४ ।

मदनिका । जेण अज्जुआए सुसणिद्धा दिट्ठी अणुलगा । ५ । १०

वसन्तसेना । रुञ्जे किं वेसवासदक्खिण्णेण मअणिए एव्वं भणा ११४
सि । ६ ।

मदनिका । अज्जुए किं ज्ञो ज्ञेव्व ज्ञाणो वेसे पडिवसदि सो ज्ञेव्व
अलिअदक्खिण्णो भोदि । ७ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे णाणापुरिससङ्गेण वेसाज्ञाणो अलिअदक्खिण्णो १५
भोदि । ८ ।

मदनिका । जदो दाव अज्जुआए दिट्ठी इध अभिरमदि हिअअं
च । तस्स कारणं किं पुच्छीअदि । ९ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे सहीअणादो उवरुसणीअदं रक्खामि । १० ।

मदनिका । अज्जुए एव्वं णेदं । सहीजणचित्ताणुवत्ती अबल्लाज २०
णो भोदि । ११ ।

११५ प्रथमा चेटी ॥ उपसृत्य ॥ अज्जुए अत्ता आणवेदि । गहिदावगुण्ठणं
पक्खडुआए सज्जं पवकणं ता गच्छेत्ति । १।

वसन्तसेना । कृञ्जे किं अज्जुचारुदत्तो मं णस्सदि । २।

चेटी । अज्जुए जेण पवकणोण सह सुवणासदसाहस्सिओ अल
५ ड्कारओ अणुप्पेसिदो । ३।

वसन्तसेना । को उण सो । ४।

चेटी । एसो ज्जुव्व राअसालो संठाणओ । ५।

वसन्तसेना ॥ सक्कोधम् ॥ अबेहि मा पुणो एव्वं भणिस्ससि । ६।

चेटी । पसीदडु पसीदडु अज्जुआ सन्देसेण म्हि पेसिदा । ७।

१० वसन्तसेना । अहं सन्देसस्स ज्जुव्व कुप्पामि । ८।

११६ चेटी । ता किं अत्तअं विणाबिस्सं । ९।

वसन्तसेना । एव्वं विणाइदव्वा जइ मं जीअन्तीं इच्छसि ता
एव्वं पुणो अत्ताए ण आणाबिदव्वं । १०।

चेटी । जथा दे रोअदि । ११।

शर्विलकः ।

दत्वा निशाया वचनीयदोषं

निद्रां च जित्वा नृपतेश्च रक्ष्यान् ।

स एष सूर्यादयमन्दरश्मिः

क्षपाक्षयाच्चन्द्र इवास्मि जातः ॥

अपिच ।

यः कश्चिच्चरितगतिर्निरीक्षते मां

सम्भ्रान्तं द्रुतमुपसर्पति स्थितं वा ।

तं सर्वं तुल्यति दूषितो ऽन्तरात्मा

स्वैर्दोषैर्भवति हि शङ्कितो मनुष्यः ॥

मया खलु मदनिकायाः कृते साहसमनुष्ठितम् ।
 परिजनकथासक्तः कश्चिन्नरः समुपेक्षितः
 क्वचिदपि गृहं नारीनाथं निरीक्ष्य विवर्जितम् ।
 नरपतिबले पार्श्वीयाते स्थितं गृहदारुवत्
 व्यवसितशतैरेवंप्रायैर्निशा दिवसीकृता ॥

॥ इति परिक्रामति ॥

वसन्तसेना । दृष्टे इमं चित्तफलग्रं मम सत्रणीष्ट ठाबिअ ताल ११७
 वेणुअं गेण्हिअ लडुं आअच्छ ॥ १॥
 मदनिका । जं अज्जुआ आणवेदि ॥ २॥ ॥ इति फलकं गृहीत्वा निष्क्रान्ता ॥
 शर्विलकः । इदं वसन्तसेनाया गृहं तद्यावत्प्रविशामि ॥ प्रविश्य ॥ १०
 क्व नु मयात्र मदनिका द्रष्टव्या ॥

॥ ततः प्रविशति तालवृन्तदस्ता मदनिका ॥

शर्विलकः । दृष्ट्वा ॥ अये इयं मदनिका ।

मदनमपि गुणैर्विशेषयन्ती
 रतिरिव मूर्तिमती विभाति येयम् ।
 मम हृदयमनङ्गवक्त्रिततं
 भृशमिव चन्दनशीतलं करोति ॥

१५

मदनिके मदनिके ।

मदनिका ॥ दृष्ट्वा ॥ अम्मो कथं सव्विलअो । सव्विलअ साअदं
 दे कहिं तुमं ॥ ३॥

२०

शर्विलकः ॥ कथयिष्यामि ॥ इति सानुरागमन्योन्यं पश्यतः ।

वसन्तसेना । चिरअदि मदणिआ ता कहिं णु डु सा ॥ गवाक्केणा
 दृष्ट्वा ॥ कथं एसा केणाबि पुरिसकेण सह मलअन्ती चिट्ठदि । जघा अ
 अदिसिणिडाए णिच्चलदिट्ठोए आपिबन्ती विअ एदं णिज्झाअदि । तथा ११८
 तक्केमि एसो सो जणो एदं इच्छदि अभुजिस्सं काडुं । ता रमडु रमडु २५

मा कस्सवि पीदिच्छेदो भोटु ण डु सदावस्सं । १।

मदनिका । सव्विलअ कधेहि । २।

॥ शर्विलकः साग्रकुं दिशो ऽवलोकयति ॥

मदनिका । सव्विलअ किं णेदं ससङ्को विअ लक्खीअसि । ३।

५ शर्विलकः । वदथे तां किञ्चिद्रक्ष्यं तद्विविक्तमिदम् ।

मदनिका । अथइं । ४।

वसन्तसेना । कथं परमरक्ष्यं ता ण सुणिस्सं । ५।

१११ शर्विलकः । मदनिके किं वसन्तसेना मोक्षयति तां निष्क्रमयेण ।

वसन्तसेना । कथं मम संवन्धिणी कथा ता सुणिस्सं । ६।

१० मदनिका । सव्विलअ भणिदा मए अज्जुआ तदो भणादि जइ
मम सच्छन्दो तदा विणा अत्थं सव्वं परिअणं अभुजिस्सं करइस्सं ।
अथ सव्विलअ कुदो दे एत्तिओ विह्वो जेण मं अज्जुआसआसादो
मोआवस्ससि । ७।

शर्विलकः ।

१५ दारिद्रेणाभिभूतेन तत्स्नेहानुगतेन च ।

अथ रात्रौ मया भीरु तदर्थं साहसं कृतम् ॥

वसन्तसेना । पसणा से आकिदी साहसकम्मदाए उण उव्वेअ
णीआ । ८।

मदनिका । सव्विलअ इत्थीकल्लवत्तस्स कारणेण उह्वं पि संसए

२० विणिक्खित्तं । १।

१२० शर्विलकः । किं किं ।

मदनिका । सरीरं चारित्तं च । १०।

शर्विलकः । अपण्डिते साहसे श्रीः प्रतिवसति ।

मदनिका । सव्विलअ अखण्डिदचारित्तो सि ता ण डु दे मम

२५ कारणादो साहसं करेत्तेण अच्चत्तविरुद्धं आचरिदं । ११।

शर्विलकः ।

नो मुष्णाम्यबलां विभूषणवतीं फुल्लामिवाहं लतां
विप्रस्वं न कुरामि काञ्चनमथो यज्ञार्थमभ्युद्धृतम् ।
धात्रुत्सङ्गतं कुरामि न तथा बालं धनार्थो क्वचि
त्कार्यकार्यविचारिणी मम मतिश्चौर्येऽपि नित्यं स्थिता ॥

तद्विज्ञायतां वसन्तसेना ।

अयं तव शरीरस्य प्रमाणादिव निर्मितः ।

अप्रकाश्यो ह्यलङ्कारो मत्स्नेहाद्वार्यतामिति ।

मदनिका । सव्विलस्र अप्यकासो अलङ्कारश्चो अग्रं च जणो ति
उवे बि ण जुज्झदि ता उबणेहि दाव पेक्खामि एदं अलङ्कारं । १ । १०

शर्विलकः । इदमलङ्करणम् ॥ इति साशङ्कं समर्पयति ॥ १२१

मदनिका ॥ निवृण्य ॥ सव्विलस्र दिट्ठपुव्वो विअ अग्रं अलङ्कारश्चो
ता भणेहि कुदो एसो । २ ।

शर्विलकः । मदनिके किं तवानेन गृह्यताम् ।

मदनिकः ॥ सरोषम् ॥ जइ मे पच्चग्रं ण गच्छसि ता किस्सिमित्तं १५
मं णिक्किणसि । ३ ।

शर्विलकः । अयि प्रभाते मया श्रुतं श्रेष्ठिचतरे यथा सार्थवाहस्य
चारुदत्तस्य ॥ इति वसन्तसेना मदनिका च मूर्द्धा नाटयतः ॥

शर्विलकः । मदनिके समाश्रयसिद्धि समाश्रयसिद्धि किमिदानीं
वम् ।

२०

विपादस्तसर्वाङ्गी सम्भ्रमभ्रातलोचना ।

नीयमानाभुजिष्या त्वं कम्पसे नानुकम्पसे ॥

मदनिका ॥ समाश्रय ॥ साहसिअ ण ऊ तुए मम कारणादो
इमं अकज्जं करेत्तेण तस्सिं गेहे को बि वावादिदो परिकवदो
वा । ४ ।

२५

१२२ शर्विलकः । मदनिके भीते सुप्ते न शर्विलकः प्रहुरति । तन्म
या न को ऽपि तत्र व्यापादितो नापि परित्ततः ।

मदनिका । सच्च । १ ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

५ वसन्तसेना ॥ संतां लब्ध्वा ॥ अम्महे पच्चुबजीविदम्हि । २ ।

मदनिका । पिअं । ३ ।

शर्विलकः ॥ सेर्यम् ॥ मदनिके किं नाम प्रियमिति ।

वत्सेहृबद्धहृदयो हि करोम्यकार्यं

सदृत्तपूर्वपुरुषे ऽपि कुले प्रसूतः ।

१०

रक्षामि मन्मथविपन्नगुणो ऽपि मानं

मित्रं च मां व्यपदिशस्यपरं च यासि ॥

॥ साकृतम् ॥

इह सर्वस्वफलिनः कुलपुत्रमहादुमाः ।

निष्फलत्वमलं यान्ति वेश्याविहगभक्षिताः ॥

१५

अयं च सुरतज्वालः कामाग्निः प्रणयेन्धनः ।

नराणां यत्र हूयन्ते यौवनानि धनानि च ॥

वसन्तसेना ॥ सस्मितम् ॥ अहो मे अत्थाणे आवेओ । ४ ।

१२३

शर्विलकः ।

अपण्डितास्ते पुरुषा मता मे ये स्त्रीषु च श्रीषु च विश्वसन्ति ।

२०

श्रियो हि कुर्वन्ति तथैव नार्यो भुजङ्गकन्यापरिसर्पणानि ॥

स्त्रीषु न रागः कार्यो रक्तं पुरुषं स्त्रियः परिभवन्ति ।

रक्तैव हि रत्नव्या विरक्तभावा तु दातव्या ॥

मुष्टु खल्विदमुच्यते ।

एता हसन्ति च रुदन्ति च वित्तहेतो

२५

विश्वासयन्ति पुरुषं न च विश्वसन्ति ।

तस्मान्नरेण कुलशीलसमन्वितेन
वेश्याः श्मशानसुमना इव वर्जनीयाः ॥

अपिच ।

समुद्रवीचीव चलस्वभावाः सन्ध्याश्रलेखेव मुहूर्तरागाः ।

स्त्रियो कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितालक्तकवत्यज्जति ॥ ५

स्त्रियो नाम चपलाः ।

अन्यं मनुष्यं कृद्येन कृत्वा अन्यं ततो दृष्टिभिराकृयन्ति ।

अन्यत्र मुञ्चन्ति मदप्रसेकमन्यं शरीरेण च कामयन्ते ॥

सूक्तं खलु कस्यापि ।

न पर्वताग्रे नलिनी प्ररोहति न गर्दभा वाजिधुरं वहति । १०

यवाः प्रकीर्णा न भवन्ति शालयो न वेशजाताः शुचयस्तथाङ्गनाः ॥

आः दुरात्मन् चारुदत्त कृतक अयं न भवति ॥ इति कतिचित्पदानि ददाति ॥

मदनिका ॥ अञ्जले गृहीत्वा ॥ अइ असंबद्धभासअ असंभावणीए कु १२४
प्पसि । १ ।

शर्विलकः । कथमसम्भावनीयं नाम । १५

मदनिका । एसो खु अलङ्कारओ अज्जुआकेरओ । २ ।

शर्विलकः । ततः किम् ।

मदनिका । स च तस्मिन् अज्जस्स कृत्ये विणिक्खित्तो । ३ ।

शर्विलकः । किमर्थम् ।

मदनिका ॥ कर्णे ॥ एव्वं विअ । ४ । २०

शर्विलकः ॥ सवैलच्छम् ॥ भोः कष्टम् ।

ह्यार्थी ग्रीष्मसन्तप्तो यमिवाहं समाश्रितः ।

अज्ञानता मया सैव पत्रैः शाखा वियोजिता ॥

वसन्तसेना । कथं एसो बि सत्तप्पदि ज्ञेव्व । ता अआणत्तेण

एदिणा एव्वमणुचिट्ठिदं । ५ । २५

१२५ शर्विलकः । मदनिके किमिदानीं युक्तम् ।

मदनिका । एत्थ तुमं ज्ञेय्य पण्डितो । १ ।

शर्विलकः । नैवम् । पश्य ।

स्त्रियो हि नाम खल्वेता निसर्गादेव पण्डिताः ।

५ पुरुषाणां तु पाण्डित्यं शास्त्रेणैवोपदिश्यते ॥

मदनिका । सव्विलअ जइ मम वअणं सुणीअदि ता तस्स ज्ञेय्य
महाणुभावस्स पडिणिज्जादेहि । २ ।

शर्विलकः । मदनिके यद्यसौ राजकुले मां कथयिष्यति ।

मदनिका । ए चन्दादो आदवो होदि । ३ ।

१० वसन्तसेना । साहु मअणिए साहु । ४ ।

शर्विलकः । मदनिके ।

न खलु मम विषादः साहसे ऽस्मिन्भयं वा

कथयसि हि किमर्थं तस्य साधोर्गुणांस्त्वम् ।

जनयति मम चेदं कुत्सितं कर्म लज्जां

१५ नृपतिरिह शठानां मादृशां किं नु कुर्यात् ॥

तथापि नीतिविरुद्धमेतदन्य उपायश्चित्यताम् ।

१२६ मदनिका । एसो अअं अवरो उवाओ । ५ ।

वसन्तसेना । को क्खु अवरो उवाओ ऊविस्सदि । ६ ।

मदनिका । तस्स ज्ञेय्य अज्जस्स केरको भविअ एदं अलङ्कारअं

२० अज्जुआए उवणेहि । ७ ।

शर्विलकः । एवं कृते किं भवति ।

मदनिका । तुमं दाव अचोरो सो बि अज्जो अरिणो अज्जुआए

सकं अलङ्कारअं उवगदं भोदि । ८ ।

शर्विलकः । नन्वतिसाहसमेतत् ।

२५ मदनिका । अइ उवणेहि अमाधा अदिसाहसं । ९ ।

वसन्तसेना । साङ्ग मदणिष्ट साङ्ग । अभुजिस्साष्ट विग्र मन्तिदं । १५
शर्विलकः ।

मयाता मरुती बुद्धिर्भवतीमनुगच्छता ।

निशायां नटचन्द्रायां दुर्लभो मार्गदर्शकः ॥

मदनिका । तेण हि तुमं इमस्सिं कामदेवगेहे मुहुत्तग्रं चिट्ठ १२७
जाव अज्जुआष्ट तुह आगमणं णिवेदेमि । २।

शर्विलकः । एवं भवतु ।

मदनिका ॥ उपसृत्य ॥ अज्जुष्ट एसो क्खु अज्जचारुदत्तस्स सग्रासा
दो वम्हणो आग्रदो । ३।

वसन्तसेना । रुञ्जे तस्स केरयो त्ति कथं तुमं जाणासि । ४। १०

मदनिका । अज्जुष्ट अत्तकेरग्रं पि ण आणामि । ५।

वसन्तसेना ॥ स्वगतं मणिरःकस्यं विहस्य ॥ जुज्जदि ॥ प्रकाशं ॥ पविसडु । ६।

मदनिका । जं अज्जुआ आणवेदि ॥ उपगम्य ॥ पविसडु सव्विल
ग्रो । ७।

शर्विलकः ॥ उपसृत्य सर्विलक्यम् ॥ स्वस्ति भवत्यै । १५

वसन्तसेना । अन्न वन्दामि समाविसडु अन्नो । ८। १२८

शर्विलकः । सार्यवारुस्त्वां विज्ञापयति । जर्जरत्वाद्गुरुस्य दूरद्व
मिदं भाण्डम् । तद्गुरुतानम् ॥ इति मदनिकायाः समर्थं प्रस्थितः ॥

वसन्तसेना । अन्न ममाग्रि दव पडिसन्देसं तद्धिं णेडु अन्नो । ९।

शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ कस्तत्र यास्यति ॥ प्रकाशम् ॥ कः प्रति २०
मन्देणः ।

वसन्तसेना । पडिच्छुडु अन्नो मदणिग्रं । १०।

शर्विलकः । भवति न खन्ववगच्छामि ।

वसन्तसेना । अरुमवगच्छामि ।

शर्विलकः । कथमिव । २५

वसन्तसेना । अहं अञ्जुचारुदत्तेण भणिदा ज्ञो इमं अलङ्कारं
समप्पइस्सदि तस्स तुए मदणिआ दादव्वा । ता सो ज्ञेय्व एदं देदि
त्ति एव्वं अन्नेण अवगच्छिदव्वं । १ ।

१२१ शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ विज्ञातो ऽहमनया ॥ प्रकाशम् ॥ साधार्यं
५ चारुदत्त साधु ।

गुणेष्वेव हि कर्तव्यः प्रयत्नः पुरुषैः सदा ।

गुणयुक्तो दरिद्रो ऽपि नैश्वर्यैरगुणैः समः ॥

अपिच ।

गुणेषु यत्नः पुरुषेण कर्तव्यो न किञ्चिदप्राप्यतमं गुणानाम् ।

१० गुणप्रकर्षादुदुपेन शम्भोरलंघ्यमुल्लाङ्घितमुत्तमाङ्गम् ॥

वसन्तसेना । को एत्थ पवरुणिओ । २ ।

प्रविश्य सप्रवहणाः

चेठः । अञ्जुए शन्नं पवरुणं । ३ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे मअणिए सुदिदं करेदि मं दिणासि आरुह

१५ पवरुणं सुमरेसि मं । ४ ।

मदनिका ॥ रुदन्ती ॥ परिच्छतम्बिह अञ्जुआए । ५ । ॥ इति पादयोः पतति ॥

१२० वसन्तसेना । सम्पदं तुमं ज्ञेय्व वन्दणीआ संवुत्ता ता गच्छ आ
रुह पवरुणं सुमरेसि मं । ६ ।

शर्विलकः । स्वस्ति भवत्यै मदनिके ।

२० सुदृष्टः क्रियतामेव शिरसा वन्द्यतां जनः ।

यत्र ते दुर्लभं प्राप्तं वधूश्चावगुण्ठनम् ॥

॥ इति मदनिकया सह प्रवहणमाहूय गन्तुं प्रवृत्तः ॥

॥ नेपथ्ये ॥ कः को ऽत्र भोः राष्ट्रियः समाज्ञाययति । एष खल्वा

र्यको गोपालदार्को राजा भविष्यतीति सिद्धादेशप्रत्ययपरित्रस्तेन राज्ञा

२५ पालकेन धीढादानीय धीरे वन्द्यनागारे वद्धः । ततः स्वेषु स्वेषु स्था

नेषु अप्रमत्तैर्भवद्विर्भवितव्यम् ।

शर्विलकः ॥ आकर्ष्य ॥ कथं राज्ञा पालकेन प्रियसुकृदार्थको मे
बद्धः । कलत्रवांश्चास्मि संवृत्तः । आः कष्टम् । अथवा ।

द्वयमिदमतीव लोके प्रियं नराणां सुकृच्च वनिता च ।

सम्प्रति तु सुन्दरीणां शतादपि सुकृद्विशिष्टतमः ॥

५

भवत्ववतरामि ॥ इत्यवतरति ॥

मदनिका ॥ सासमञ्जलिं बद्ध्वा ॥ एवञ्च षोडं ता परं णेटु मं अज्जुउत्तो
समीवं गुरुअणाणां । १ ।

शर्विलकः । साधु प्रिये साधु अस्मच्चित्तसदृशमभिहितम् । १३१

॥ चेष्टमुद्विष्टप्रिय ॥ अयि जानीपि रेभिलस्य सार्थवाहस्य गृहम् ।

१०

चेष्टः । अधश्च । २ ।

शर्विलकः । तत्र प्रापय प्रियतमाम् ।

चेष्टः । जं अज्जो आणवेदि । ३ ।

मदनिका । जथा अज्जुउत्तो भणादि । अप्पमत्तेण दाव अज्जुउत्तेण

होदव्वं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

१५

शर्विलकः । अहमिदानीम् ।

ज्ञातीन्विटान्स्वभुजविक्रमलव्यवर्णा

ब्राजापमानकुपितांश्च नरेन्द्रभृत्यान् ।

उत्तेजयामि सुकृदः परिमोक्षणाय

यौगन्धरायण इवोदयनस्य राज्ञः ॥

२०

अपिच ।

प्रियसुकृदमकारणे गृहीतं

रिपुभिरसाधुभिराहितात्मशङ्कैः ।

सरभसमभिपत्य मोचयामि

स्थितमिव राहुमुखे शशाङ्कविम्बम् ॥ ॥ इति निष्क्रान्तः ॥ २५

१२२

॥ प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुर् दिदिंश्चा वडूसि अञ्जुचारुदत्तस्स सआसादो वम्ह
णो आअदो । १ ।

वसतसेना । अहो रमणीअदा अञ्जुदिवसस्स । ता रुञ्जे सादरं
५ वन्धुलेण समं पवेसेहि णं । २ ।

चेटी । जं अञ्जुआ आणवेदि । ३ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

॥ विदूषको वन्धुलेन सह प्रविष्टः ॥

विदूषकः । ह्री ह्री भो तवच्चरणकिलेसविणिज्जिदेण रक्खसराआ
रावणो पुप्फकेण विमाणेण गच्छदि अहं उण वम्हणो अकिदत्तव
१० चरणकिलेसो वि णअरणारोजणेण गच्छामि । ४ ।

चेटी । पेक्खटु अञ्जो अम्हकेरकं गेहटुआरअं । ५ ।

१२३ विदूषकः ॥ विलोक्य सविस्मयम् ॥ अहो सलिलसित्तमज्जिदकिदहरिदो
वलेवणास्स विविधकुसुमचित्तलिदभूमिआभाअस्म गअणतलालोअण
कोट्टरुल्लरुष्णामिदसीसस्म दोलायमाणावलम्बिदेरावणरुत्थब्भमा
१५ विदमल्लिआदमगुणालङ्किदस्स समुच्छिददत्तिदत्ततोरण्णावभासिदस्स म
हारअणोवराअसोहिणा पवणवलन्दोलणाललत्तचञ्चलग्गकृत्येण इदो
एहि ति वाहरत्तेण विअ मं सोहग्गपडाआणिवहेणोवसोहिदस्स
तोरणधरणक्खम्भवेदिआणिवित्तसमुल्लसत्तहरिदचूदपल्लवललामफ
लिहमङ्गलकलसाभिरामोहअवासस्स महासुरवक्खत्थलटुब्भेज्जुवज्जुणि
२० रत्तरपडिवद्धकणअक्खाउस्स दुग्गअज्जणमणोरुहाआसअस्स वसतसे
णाभवणटुआरअस्स सस्तिरीअदा । जं सच्चं मज्जत्थस्स वि जणस्स
वला दिदिं आअरेदि । ६ ।

३४ चेटी । इमं पढमं पओट्टं पविसटु अज्जो । ७ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्य ॥ ह्री ह्री भो सतिसड्डमुणालसच्छाहाओ
२५ विणिहिद्वुष्णमुट्ठिपण्डुराओ विविहरअणपडिवद्धकच्चणसोवाणसोहि

दाग्रो पासादवलीग्रो ओलम्बिदमुत्तादमेहिं फलिरुवादाग्रणमुहग्रन्दे
हिं णिज्जाग्रन्ति विग्र उज्जुण्णिं । सोत्तिग्रो विग्र मुहोवविट्ठो णिदा
अदि दोवारिग्रो । सदहिणा कलमोदणेण पलोहिदा ण भक्त्वन्ति
वाग्रसा बलिं सुधासवण्णदाए । आदेसेट्ट भोदी । १।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं डुदिग्रं पग्रोट्ठं पविसट्ट अज्जो । २। १३१

विट्ठपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि डुदिए पग्रोट्ठं
पज्जतोवणीदज्जवसवुसकवलसुपुट्ठा तेज्जम्भज्जिदविसाणा बद्धा पवह
णवइल्ला । अग्रं अण्णदरो अवमाणिदो विग्र कुलीणो दीहं णीससदि
सेरिहो । इदो अ अवणीदज्जुज्जस्स मल्लस्स विग्र मदीअदि गीवा मे
सस्स । इदो इदो अवराणं अस्साणं केसकप्पणा करीअदि । अग्रं अवरो १०
पाउच्चरो विग्र द्ढवद्धो मन्दुराए साहामिग्रो ॥ अन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो
अ कूरत्थिअतेल्लमिस्सं पिणउं हत्थी पडिच्छावीअदि मेत्थपुरिसेहिं ।
आदेसेट्ट भोदी । ३।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं तइअं पग्रोट्ठं पविसट्ट अज्जो । ४।

विट्ठपकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि तइए पग्रोट्ठं १३६
इमाइं दाव कुलउत्तज्जणोववेसणणिमित्तं विरइदाइं आसणाइं । अद्ध
वाचिदो पासअपीठे चिट्ठदि पोत्थग्रो । साह्णीणमणिमअसारिआस
हिदो पासअपीठो । इमे अ अवरे मअणसन्धिविग्गहचट्टरा विविह
वणिआविलित्तचित्तफलअग्गहत्थ्या इदो तदो परिब्भमन्ति गणिआ
वुट्ठविडा अ । आदेसेट्ट भोदी । ५।

२०

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं चउट्ठं पग्रोट्ठं पविसट्ट अज्जो । ६।

विट्ठपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि चउट्ठं पग्रोट्ठं
जुवदिकरत्ताडिदा जलधरा विग्र गम्भीरं णदन्ति मुरआ कीणपुष्पाग्रो
विग्र गअणादो तारआग्रो णिवडन्ति कंसतालआ महुअरविहअमहुअरं
वज्जदि वंसो । इअं अवरा ईसापणअकुविदकामिणी विग्र अङ्कारोविदा १३७

करूरुपरामरिसेण सारिज्जादि वीणा । इमाओ अवराओ कुसुमरसम
त्ताओ विअ महुअरीओ अदिमडुरं पगीदाओ गणिआदारिआओ ण
च्चीअदि णदुअं पठीअदि ससिङ्गारअं । ओवग्गिदा गवक्खेसु वादं गे
एहन्ति सलिलगग्गरीओ । अदिसेडु भोदी । ११ ।

५ चेटी । एडु एडु अङ्गो इमं पच्चमं पओदुं पविसडु अङ्गो । १२ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि पच्चमे पओदुं
अअं दत्तिदजणलीडुप्पादणअरो आरुर उवचिदो हिंगुतेल्लगन्धो ।
विविहसुरहिधूमुगारेहिं णिच्चसत्ताविज्जमाणं णीससदि विअ मद्दा
१३८ णसं उअरमुहेहिं । अधिअं उअसावेदि मं साहिज्जमाणवडुविहभ
१० क्तभोअणगन्धो । अअं अवरो पउच्चरं विअ पोदुं धोअदि व्वपिदारओ ।
वडुविहाहारविआरं उवसाहेदि सूवआरो । वज्जलि मोदआ पच्चन्ति
पूवआ ॥ आत्मगतम् ॥ अवि दाणिं इह वडिअं भुज्जमु त्ति पादोदअं ल
हिस्सं ॥ अन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो गन्धव्वसुरगणेहिं विअ विविहालङ्का
रसोहिदेहिं गणिआजणेहिं वन्धुलेहिं अ जं सच्चं सग्गीअदि एदं
१५ गेहं । भो के तुम्हे वन्धुला णाम । १३ ।

वन्धुलाः । वयं खलु ।

परगृहललिताः परान्नपुष्टाः

परपुरुषैर्जनिताः पराङ्गनासु ।

परधननिरता गुणेष्ववाच्या

गजकलभा इव वन्धुला लल्लामः ॥

२०

१३९ विदूषकः । अदिसेडु भोदी । १४ ।

चेटी । एडु एडु अङ्गो इमं हदुं पओदुं पविसडु अङ्गो । १५ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि हदुं पओदुं

अमुं दाव सुवप्परअणाणं कम्म तोरणार्हं णीत्तरअणविणक्खित्ताइं

२५ इन्दउहदुणाणं विअ दरिसअन्ति । वेरुलिअमोत्तिअपवात्तपुप्फराअइन्द

णीलककैरपउमराअमरगअपडुदिआइं रअणविसेसाइं अणोणं विआ
रेन्ति सिप्पिणो । बज्जन्ति जादूवेहिं माणिकाइं धडिन्नन्ति सुवसाल
ङ्कारा रत्तसुत्तेण गन्धीअन्ति मोत्तिआभरणाइं धसीअन्ति धीरं वेडुरि
आइं हेदीअन्ति सङ्गआ साणिन्नन्ति पबालआ सुक्खवीअन्ति ओलविद
कुङ्कुमपत्थरा । सालिन्नदि सेलन्नअं विस्साणीअदि चन्दणरसो सज्जोई
अन्ति गन्धनुत्तीओ । दीअदि गणिआकामुआणं सकप्पूरं तम्बोलं अव
लोईअदि सकडक्खअं पअदुदि हासो पिबीअदि अणवरअं ससिकारं
मदिरा । इमे चेडा इमा चेडिआओ इमे अवरे अवधीरिदपुत्तदारवि
त्ता मणुस्सा आसवकरआ पीदमदिरेहिं गणिआजणेहिं जे मुक्का ते
पिअन्ति । अदिसेडु भोदी । १।

१०

चेटी । एडु एडु अज्जो इमं सत्तमं पओदुं पविसडु अज्जो । २। १४०

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि सत्तमे पओदुं
सुसिलिदुविहङ्गवाडीसुरुणिसप्पाइं अणोणचुम्बणपराइं सुहमणुभव
न्ति पारावअमिड्डणाइं । दहिभत्तपूरिदोदरो विअ बम्हणो सुत्तं पढि
पञ्जरसुओ । इअं अवरा सामिसम्माणणालद्वयसरा विअ धरदासी अधिअं
कुरुकुराअदि मअणसारिआ अणेअफलरसासादपडुदुक्कण्ठा कुम्भदासी
विअ कूअदि परपुट्टा आलम्बिदा णागदत्तेसु पञ्जरपरम्पराओ जोधीअ
न्ति लावआ आलवीअन्ति पञ्जरकविज्जला पेसीअन्ति पञ्जरकवोदआ ।
इदो तदो विविहमणिचित्तलिदो विअ अअं सहुरिसं णच्चत्तो रवि
किरणसत्तत्तं पक्खक्खेवेहिं विधुवेदि विअ पासादं धरमोरो ॥ अन्यतो ऽव २०
लोक्य ॥ इदो पिण्टीकिदा विअ चन्दपादा पदगदिं सिक्खन्ता विअ का
मिणीणं पच्चादो परिब्भमन्ति राअहंसमिड्डणा । एदे अवरे वुडुमह
ल्लका विअ इदो तदो सच्चरन्ति धरसारसा । ह्री ह्री भो पसारणअं
किदं गणिआए णाणापक्खिसमूहेहिं । जं सच्चं क्वु णन्दणवणं विअ
मे गणिआधरं पडिभादि । अदिसेडु भोदी । ३।

२५

१४२ चेटी । एडु एडु अन्नो इमं अट्टमं पओट्टं पविसडु अन्नो । १ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ भादि को एसो पट्टपावारअपाउदो
अधिअदरं अच्चब्बुदपुणरुत्तालङ्कारालङ्किदो अङ्गभङ्गेहिं परिक्वलन्तो
इदो तदो परिञ्चमदि । २ ।

५ चेटी । अन्न एसो अज्जुआए भादा भोदि । ३ ।

विदूषकः । केत्तिअं तवच्चरणं कडुअ वसत्तसेणाए भादा भोदि ।
अधवा । मा दाव जदि बि एसो उज्जलो सिणिद्धो अ सुअन्धो अ तरु
वि मसाणवीधीए ज्ञादो विअ चम्पअरुक्खो अण्हिगमणीओ लोअस्स

॥ अन्यतो अवलोक्य ॥ भोदि एसा उण का फुल्लपावारअपाउदा उवाणरुज्जु

१० अलणिक्वित्ततेल्लचिकूणेहिं पादेहिं उच्चासणे उवविट्ठा चिट्ठदि । ४ ।

१४३ चेटी । अन्न एसा खु अम्हाणं अज्जुआए अत्तिआ । ५ ।

विदूषकः । अहो से करट्टहाइणीए पोट्टवित्थारो । ता किं एदं
पवेसिअ महादेवं विअ डुआरसोहा इरु धरे णिम्मिदा । ६ ।

चेटी । हदास मा एव्वं उवक्खिअ अम्हाणं अत्तिकं । एसा खु

१५ चाउत्थिएण पीठीअदि । ७ ।

विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ भअवं चाउत्थिअ एदिणा उवआरेण मं
पि वम्हाणं आलोएहि । ८ ।

चेटी । हदास मरिस्ससि । ९ ।

१४४ विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ आ दासीए धीए वरं ईदिसो सूणपीणज
२० ढरो मुदो ज्ञेव्व ।

सीडुसुरासवमत्तिआ एआवत्थं गदा हि अत्तिआ ।

जइ मरइ एत्थ अत्तिआ भोदि सिआलसदस्सज्जत्तिआ ॥

भोदि किं तुम्हाणं ज्ञाणवत्ता वरुत्ति । १० ।

चेटी । अन्न णहि णहि । ११ ।

१५ विदूषकः । किं वा एत्थ पुच्छीअदि तुम्हाणं क्खु पेम्मज्जले

मग्रणसमुदे त्वणणिग्रम्वजकृणा एव ज्ञाणवत्ता मच्छाकुरणा । एवं
वसन्तसेणाए वहुवुत्तत्तं अट्टपग्रोदं भवणं पेक्खिअ जं सच्चं ज्ञाणामि
एकत्थं विअ तिविदुअं दिदं पसंसिदुं णत्थि मे वाअविदुवो । किं
दाव गणिअकुरो आडु कुवेरभवणपडिच्छन्दो त्ति । कहिं तुम्हाणं
अज्जुआ । १ ।

५

चेटी । अज्ज एसा रुक्खवाडिआए चिट्ठदि ता पविसडु अज्जो । १ । १४॥

विदूषकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो । अहो रुक्खवाडिआए
सस्तिरीअदा अच्छरीअकुसुमपत्थारारोविदाणेअपादवा णिरत्तरपादवत
लणिमिदा जुअदिजणजकृणपमाणा पट्टदोला सुवणज्जुहिआसेफालि
आमाल्मलिआणोमालिआकुरवआदिमोत्तअपडुदिकुसुमेहिं सअं णि १०
वडिदेहिं जं सच्चं लङ्गइं करेदि विअ णन्दणवणस्स सस्तिरीअदं ।
॥ अन्यतोऽवलोक्य ॥ इदो अ उदअत्तसूरसमप्पहेहिं कमलरत्तोप्पलेहिं सं
काअदि विअ दीहिआ ।

एसो असोअवुच्छो णवणिग्गअकुसुमपल्लवो भादि ।

सुकुडो व्व समरमज्जे घणल्लोहिदपड्कचच्चिको ॥

१५

भोदि ता कहिं तुम्हाणं अज्जुआ । ३ ।

चेटी । अज्ज ओणमेहि दिट्ठिं पेक्ख अज्जुअं । ४ ।

१४६

विदूषकः ॥ दृष्ट्वा उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए । ५ ।

वसन्तसेना । अये मैत्रेयः ॥ उत्थाय ॥ स्वगतमिदमासनमत्रोपवि
श्यताम् ।

२०

विदूषकः । उवविसडु भोदी । ६ । ॥ उभावुपविशतः ॥

वसन्तसेना । अपि कुशलं सार्थवाहपुत्रस्य ।

विदूषकः । भोदि कुशलं । ७ ।

वसन्तसेना । आर्य मैत्रेय अपीदानीम् ।

गुणप्रबालं विनयप्रशाखं विश्रम्भमूलं महनीयपुष्पम् ।

२५

तं साधुवृत्तं स्वगुणैः फलायं सुहृद्विरुद्धाः सुखमाश्रयन्ति ॥
विद्रुषकः ॥ स्वगतम् ॥ सुदृढ उबलक्खिदं दुद्विल्लासिणीए

॥ प्रकाशम् ॥ अधश् ॥ ११ ॥

वसन्तसेना । अये किमागमनप्रयोजनम् ।

१४७ विद्रुषकः । सुणाडु भोदी । तत्तभवं चारुदत्तो सीसेण अञ्जलिं
कडुअ भोदिं विणवेदि ॥ १२ ॥

वसन्तसेना ॥ अञ्जलिं बद्धा ॥ किमाज्ञापयति ।

विद्रुषकः । मए तं सुवणभण्डअं वीसम्भादो अत्तणक्केरुकेत्ति
कडुअ जूदे हारिदं सो अ सहिअो राअावत्यअारी ए आणीअदि
१० कहिं गदो त्ति ॥ १३ ॥

चेटी । अञ्जुए दिट्ठिआ वडुसि अञ्जो जूदिअरो संवुत्तो ॥ १४ ॥

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं सोणटीरदाए चोरेण अवहदं पि
जूदे हारिदो त्ति भणादि । अदो ज्ञेव्व कार्माअदि ॥ १५ ॥

विद्रुषकः । ता तस्स कारणादो गेएहडु भोदी इमं रअणाव
१५ लिं ॥ १६ ॥

१४८ वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ किं दंसेमि तं अलङ्कारअं । अधवा ए
दाव ॥ १७ ॥

विद्रुषकः । किं दाव ए गेएहदि भोदी इमं रअणावलिं ॥ १८ ॥

वसन्तसेना ॥ विहस्य सखीमुखं पश्यन्ती ॥ मित्तेअ कथं ए गेएहस्सं र
२० अणावलिं ॥ इति गृहीत्वा पार्श्वे स्थापयति स्वगतम् ॥ कथं कीणकुसुमादो वि
सहआरपादवादो मअरन्दविन्दओ णिवउत्ति ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जु विणवे
हि तं जूदिअरं मम वअणेण अञ्जुचारुदत्तं । अहं पि पदोसे अञ्जुं पे
क्खिडुं आअच्छामि त्ति ॥ १९ ॥

विद्रुषकः ॥ स्वगतम् ॥ किं अणं तहिं गडुअ गेएहस्सदि
२५ ॥ प्रकाशम् ॥ भोदिं भणामि ॥ स्वगतम् ॥ णिअत्तीअटु इमादो गणिआपसङ्गा

दो ति । १ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसन्तसेना । हृञ्जे गेण्ह एदं अलङ्कारं चारुदत्तं अहिरमिडुं १४१

गच्छम्ह । २ ।

चेटी । अज्जुए पेक्ख पेक्ख उल्लमदि अकालडुद्दिणं । ३ ।

वसन्तसेना ।

उदयन्तु नाम मेघा भवतु निशा वर्षमविरतं पततु ।

गणायामि नैव सर्वं दयिताभिमुखेन हृदयेन ॥

हृञ्जे हारं गेण्हिअ लङ्ग लङ्ग आअच्छ । ४ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

मदनिकाशर्विलको नाम

चतुर्थो ऽङ्कः ॥

चारुदत्तः ॥ उर्ध्वमवलोक्य ॥ उन्नमत्यकालदुर्दिनम् । यदेतत् ।

आलोकितं गृहशिखण्डभिरुत्कलापै
र्हंसैर्यियासुभिरपाकृतमुन्मनस्कैः ।

५

आकालिकं सप्रदि दुर्दिनमन्तरिक्ष
मुत्कण्ठितस्य हृदयं च समं रुणादि ॥

अपिच ।

मेघो जलार्द्रमहिषोदरभृङ्गनीलो

विर्युत्प्रभारचितपीतपटोत्तरीयः ।

आभाति संवृतवलाकगृहीतशङ्खः

१०

खं केशवो ऽपर इवाक्रमितुं प्रवृत्तः ॥

अपिच ।

केशवगात्रश्यामः कुटिलवलाकावलीरचितशङ्खः ।

विर्युदुणकौशेयश्चक्रधर इवोन्नतो मेघः ॥

एता निपित्तरजतद्रवसन्निकाशा

१५

धारा जवेन पतिता जलदोदरेभ्यः ।

विर्युत्प्रदीपशिखया क्षणनटदृढा

श्छिन्ना इवाम्बरपटस्य दशाः पतन्ति ॥

१५१

संसन्नैरिव चक्रवाकमिथुनैर्हंसैः प्रडनैरिव

व्याविद्धैरिव मीनचक्रमकरैर्हर्म्यैरिव प्रोच्छ्रितैः ।

२०

तैस्तैराकृतिविस्तरैरनुगतैर्मधैः समभ्युन्नतैः

पत्रच्छेद्यमिवेह भाति गगणं विज्ञेयितं वायुना ॥

एतत्तद्वृत्तराष्ट्रचक्रसदृशं मेघान्धकारं नभो
 कृष्टो गर्जति चातिदर्पितबलो दुर्गोधनो वा शिखी ।
 अक्षयूतजितो युधिष्ठिर इवाधानं गतः कोकिलो
 हंसाः सम्प्रति पाण्डवा इव वनाद्ज्ञातचर्या गताः ॥

॥ विचिन्त्य ॥ चिरः खलु कालो मैत्रेयस्य वसन्तसेनायाः सकाशं ५
 गतस्य नाद्याप्यागच्छति ।

प्रविश्य

विद्रूपकः । अहो गणिआए लोभो अ दक्खिणाद अ जदो अणा
 कथा वि ण कदा अणाअरेण ज्ञेव्व अभणिअ किञ्चि एअमेअ गहिदा
 रअणावली । एत्तिआए रिद्धीए तए एव्वं पि भणिदो जं अज्जु मित्तेअ १०
 वीसमीअडु गल्लक्केण पाणिअं पि पिबीअडु त्ति । ता मा दाव दासीए
 धीआए गणिआए मुहं पि पेक्खिस्सं ॥ सनिवेदम् ॥ सुइहु क्खु बुच्चदि
 अकन्दसमुत्थिदा पडमिणी अवञ्चओ बाणिओ अचोरो सुवण्णआरो अ
 कलहो गामसमागमो अलुद्धा गणिअत्ति डुकूरं एदे सम्भावीअत्ति ।
 ता पिअवअस्सं गडुअ इमादो गणिआपसङ्गादो णिवत्तावेमि ॥ परिक्रम्य १५
 दृष्ट्वा ॥ कथं पिअवअस्सो रुक्खवाडिआए उवविट्ठो चिट्ठदि ता ज्ञाव
 उवसप्पामि ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भवदे वडुडु भवं । १।

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अये कथं सुहृन्मैत्रेयः । वयस्य स्वागतमा १॥२
 स्यताम् ।

विद्रूपकः । उवविट्ठो म्हि । २।

२०

चारुदत्तः । वयस्य कथय तत्कार्यम् ।

विद्रूपकः । तं क्खु कज्जं विण्णट्ठं । ३।

चारुदत्तः । किं तया न गृहीता रत्नावली ।

विद्रूपकः । कुदो अम्हाणं एत्तिअं भाअधेअं णवणलिणकोमलं
 हत्थं मत्थए कडुअ पडिच्छिआ । ४।

२५

चारुदत्तः । तत्किं ब्रवीषि नष्टमिति ।

११३ विदूषकः । भो कथं विण्णं जं अभुत्तस्स अपीदस्स चोरेहिं अब
हदस्स अप्पमुल्लस्स सुवण्णभण्डस्स कारणादो चटुस्समुदसारभूदा रअ
णावली हारिदा । १ ।

५ चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । पश्य ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तथा कृतः ।

तस्यैतन्मरुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

विदूषकः । भो वअस्स एदं पि मे डुदिअं सत्तावकारणं जं स
हीअणदिस्सससाए पडत्तोवारिदं मुहं कडुअ अहं उवहसिदो । ता
१० अहं बम्हणो भविअ दाणिं भवत्तं सीसेण पडिअ विस्सवेमि । णिव
त्तीअडु अप्पा इमादो बरुपच्चवाअदो गणिआपसङ्गादो । गणिआ णाम
पाडुअत्तरप्पविट्ठा लेइहुआ विअ डुक्खेण णिराकरीअदि । अबि अ भो
वअस्स गणिआ हत्थी काअत्थओ भिक्खू चाटो रासहो जहिं एदे
णिवसन्ति तहिं डुट्ठा वि ण जाअन्ति । २ ।

११४ चारुदत्तः । वयस्य अलमिदानीं सर्वं परिवादमुक्त्वा । अवस्थयै
वास्मि निवारितः । पश्य ।

वेगं करोति तुरगस्त्वरितं प्रयातुं

प्राणव्ययान्न चरणास्तु तथा वहन्ति ।

सर्वत्र यान्ति पुरुषस्य चलाः स्वभावाः

२० खिन्नास्ततो हृदयमेव पुनर्विशन्ति ॥

अपिच । वयस्य ।

यस्यार्थास्तस्य सा कान्ता धनहोर्यो ह्यसौ जनः ।

॥ स्वगतम् ॥ न गुणहोर्यो ह्यसौ जनः ॥ प्रकाशम् ॥

वयमर्थैः परित्यक्ता ननु त्यक्तैव सा मया ॥

२५ विदूषकः । ॥ अथा ऽवलोक्य स्वगतम् ॥ जथा एसो उडं पेक्खिअ दीहं

णीससदि तथा तक्केमि मए वि णिवारिअत्तस्स अधिअदरं वडिदा से
उक्कण्ठा । ता मुट्ठु क्खु एव्वं वुच्चदि कामो वामो त्ति ॥ प्रकाशम् ॥
भो वअस्स भणिदं च ताए भणेहि चारुदत्तं अन्न पअसे मए एत्थ ११॥
आगतत्तव्वं त्ति । ता तक्केमि रअणावलीए अपरितुट्ठा अपरं मग्गिटुं
आअच्छदि त्ति । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य आगच्छतु परितुष्टा यास्यति ।

प्रविशय

चेष्टः । अवेध माणहे ।

जथा जथा वशशदि अअखण्डे तथा तथा तिम्मदि पुष्टिचम्मे । १०
जथा जथा लग्गदि शीदवादे तथा तथा वेवदि मे रुडक्के ॥ १२ ।

॥ प्रहस्य ॥

वंशं वाए शत्तहिदं शुशदं वीणं वादे शत्ततत्तिं णदत्तिं ।
गोअं गाए गद्धरुशणलूअं के मे गाणे तुम्बलू णालदे वा ॥
आणत्तम्हि अन्नआए वणत्तशेणाए जं कुम्भीलआ गच्छ तुमं ममा ११६
गमणं अन्नचालुदत्तश णिवेदेहि त्ति । ता ज्ञाव अन्नचालुदत्तश गेहं
गच्छामि ॥ परिक्रम्य प्रविष्टकेन दृष्ट्वा ॥ एणे चालुदत्ते लुक्खवाडिआए चिष्ट
दि । एणे वि शे दुष्टवडुके ता ज्ञाव उवशयेमि । कथं ठक्किदे ड
आलए लुक्खवाडिआए । भोट्ट एदश दुष्टवडुअश शमं देमि । १ ।

॥ इति लोहगुटिकां क्षिपति ॥

२०

विदूषकः । अए को दाणिं एसो पाआरवेहिदं विअ कइत्थं मं
लोहकेहिं ताडेदि । ४ ।

चारुदत्तः । आरामप्रासादवेदिकायां क्रीडद्भिः पारावतैः पातितं
भवेत् ।

विदूषकः । आ दासीएउत्त दुट्ठपारावअ चिट्ठ चिट्ठ ज्ञाव एदि ११७
णा दाउकट्टेण सुपक्कं विअ चूअफलं इमादो पासाददो भूमीए २५

पाउइस्सं । ११ ॥ इति दण्डकाष्ठसुथस्य धावति ॥

चारुदत्तः ॥ यज्ञोपवीते आकृष्य ॥ वयस्य उपविश किमनेन तिष्ठतु
दयितासहितस्तपस्वी पारावतः ।

चेष्टः । कथं पारावदं पण्णदि एण मं पेक्खदि । भोदु अबल्लाए
५ लोभ्भुगुडिआए पुणो वि ताउइण्णं । १२ ॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ कथं कुम्भीलघ्नो ता ज्ञाव उवसप्पा
मि ॥ उपसृत्य द्वारमुद्घाट्य ॥ अरे कुम्भीलघ्ना पविस साग्रदं दे । १३ ।

चेष्टः । ॥ प्रविश्य ॥ अन्नं वन्दामि । १४ ।

विदूषकः । अरे कहिं तुमं ईदिसे दुद्धिणे अन्धअरि आग्रदो । १५ ।

१५८ चेष्टः । अले एशा शा । १६ ।

विदूषकः । का एसा का । १७ ।

चेष्टः । एशा शा । १८ ।

विदूषकः । किं दाणिं दासीएउत्ता दुब्भिक्वकाले वुडूरङ्को विअ
१५ उद्धकं सासाग्रसि एसा सा सेत्ति । १९ ।

चेष्टः । अले तुमं पि दाणिं इन्दमरुकामुको विअ काकाअणि
का केत्ति । १२० ।

विदूषकः । ता कहेहि । १२१ ।

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ भोदु एच्चं भणिण्णं ॥ प्रकाशम् ॥ अले पण्हं
२० दे दइण्णं । १२२ ।

विदूषकः । अहं ते मुण्डे गोउं दइस्सं । १२३ ।

१५९ चेष्टः । अले ज्ञाणाहि दाव तेण हि कणिं काले चूआ मउ
लेत्ति । १२४ ।

विदूषकः । अरे दासीएउत्ता गिम्हे । १२५ ।

चेष्टः ॥ सहस्रम् ॥ अले एणहि एणहि । १२६ ।

२५ विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ किं दाणिं एत्थ कहिस्सं ॥ विचिन्त्य ॥

भोडु चारुदत्तं गडुग्र पुच्छिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ अरे मुहुत्तग्रं चिट्ठं ॥ चारुदत्तं
मुपसृत्य ॥ भो वयस्स पुच्छिस्सं दाव कस्सिं काले चूया मउत्तेत्ति । १।

चारुदत्तः । मूर्ख वसन्ते ।

विद्रूपकः ॥ चेष्टमुपगम्य ॥ मुक्ख वसन्ते । २।

चेष्टः । दुदिग्रं दे पण्हं ददृशं । का शुशमिद्धाणं गामाणं न ॥
क्खग्रं कलेदि । ३।

विद्रूपकः । अरे रच्छा । ४।

१६०

चेष्टः । ॥ सहासम् ॥ अले णहि णहि । ५।

विद्रूपकः । भोडु संसए पडिदम्हि ॥ विचिन्त्य ॥ भोडु चारुदत्तं पु
णो वि पुच्छिस्सं । ६। ॥ पुनर्निवृत्य चारुदत्तं तथैवोदाहरति ॥

१०

चारुदत्तः । वयस्य सेना ।

विद्रूपकः ॥ चेष्टमुपगम्य ॥ अरे दासीएउत्ता सेणा । ७।

चेष्टः । दुवे वि एकूणिं कडुग्र शिग्घं भणादि । ८।

विद्रूपकः । सेणावसन्ते । ९।

चेष्टः । णं पलिवत्तिग्र भणादि । १०।

१५

विद्रूपकः ॥ कायेन परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

चेष्टः । अले मुक्ख वडुव्वका पदाइं पलिवत्तावेदि । ११।

विद्रूपकः ॥ पादौ परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

१६१

चेष्टः । अले मुक्ख अक्खलपदाइं पलिवत्तावेदि । १२।

विद्रूपकः ॥ विचिन्त्य ॥ वसन्तसेणा । १३।

२०

चेष्टः । एशा शा आग्रदा । १४।

विद्रूपकः । ता ज्ञाव चारुदत्तस्स णिवेदेमि ॥ उपनृत्य ॥ भो चारु
दत्त धणिग्रो दे आग्रदो । १५।

चारुदत्तः । कुतो ऽस्मत्कुले धनिकः ।

विद्रूपकः । जइ कुले णत्थि ता दुअरे अत्थि । एसा वसन्तसेणा २५

आश्रदा । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य किं मां प्रतारयसि ।

विदूषकः । जइ मम वअणे ण पत्तिआअसि ता एदं कुम्भीलअं

पुच्छ । अरे दासीएउत्ता कुम्भीलआ उवसय्य । २ ।

१६२ चेटः ॥ उपमृत्य ॥ अज्ज वन्दामि । ३ ।

चारुदत्तः । भद्र स्वागतं कथय सत्यं प्राप्ता वसन्तसेना ।

चेटः । एशा शा आश्रदा वसन्तशेणा । ४ ।

चारुदत्तः । भद्र न कदाचित्प्रियवचनं निःफलीकृतं मया तद्
क्ष्यतां पारितोषिकम् ॥ इत्युत्तरीयं प्रयच्छति ॥

१० चेटः ॥ गृहीत्वा प्रणम्य सपारितोषम् ॥ ज्ञाव अज्जुआए णिवेदेमि । ५ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । भो अवि ज्ञाणासि किणिमित्तं ईदिसे डुद्धिणे आ
अदेत्ति । ६ ।

चारुदत्तः । वयस्य न सम्यगवधारयामि ।

१५ विदूषकः । मए ज्ञाणिदं अय्यमुल्ला रअणावली वड्डमुल्लं सुवण
भाएउअं ति ण परितुट्ठा अवरं मग्गिडुं आश्रदा । ७ ।

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥ परितुट्ठा यास्यति ।

॥ ततः प्रविशन्ति उज्ज्वलाभिसारिकविशेन वसन्तसेना सोत्कण्ठा इत्रधारिणी चिटश्च ॥

१६३ चिटः ॥ वसन्तसेनामुद्दिश्य ॥

२०

अपन्ना श्रीरेषा प्रह्वरणमनङ्गस्य ललितं
कुलस्त्रीणां शोको मदनवरवृक्षस्य कुसुमम् ।
सलीलं गच्छन्ती रतिसमयलज्जा प्रणयिनी
रतिनेत्रे रङ्गे प्रियपथिकसार्थैरनुगता ॥

वसन्तसेने पश्य पश्य ।

२५

गज्जन्ति शैलशिखरेषु विलम्बिविम्वा

मेषा विद्युत्तवनिताहृदयानुकाराः ।
 येषां र्वेण सहस्रोत्पतितैर्मयूरैः
 खं वीज्यते मणिमयैरिव तालवृक्षैः ॥

अपिच ।

पङ्कल्लिन्नमुखाः पिवन्ति सलिलं धाराहृता दुर्दुराः ५
 कण्ठं मुञ्चति वर्हिणः समदनो नीपः प्रदीपायते ।
 सन्यासः कुलदूषणैरिव जनैर्मघैर्वृतश्चन्द्रमा
 विद्युन्नीचकुलोद्गतेव युवतिर्नैकत्र विश्राम्यति ॥
 वसन्तसेना । भाव सुदृढु दे भणिदं । १। एषा हि ।
 मूढे निरन्तरपयोधरया मयैव १०
 कालः सहाभिरमते यदि किं तवात्र ।
 मां गर्जितैरिति मुहुर्विनिवारयन्ती
 मार्गं रुणद्धि कुपितेव निशासपत्नी ॥
 विठः । भवत्वेवं तावदुपालभ्यतां तावदियम् । १६३
 वसन्तसेना । भाव किमनया स्त्रीस्वभावदुर्विदग्धयोपालब्धया । १५
 पश्यतु भावः ।

मेषा वर्षन्तु गर्जन्तु मुञ्चत्वशनिमेव वा ।
 गणयन्ति न शीतोष्णं दयिताभिमुखाः स्त्रियः ॥
 विठः । वसन्तसेने पश्य पश्य । अयमपरः ।
 पवनचपलवेगः स्थूलधाराशरौघः २०
 स्तनितपटहनादः स्पष्टविद्युत्पताकः ।
 कुरति कसमूहं खे शशाङ्कस्य मेघो
 नृप इव पुरमध्ये मन्दवीर्यस्य शत्रोः ॥
 वसन्तसेना । एवं षोडं ता कथं एसो अवरो । २।
 एतैरेव यदा गजेन्द्रमलिनैराः मातलम्बोदरै २५

गर्जद्भिः सतडित्पताकशवलैर्मैधैः सशल्यं मनः ।

तत्किं प्रोषितभर्तृवध्यपट्टो ह्लाहा कृताशो वक्त्रः

प्रावृट् प्रावृडिति ब्रवीति शठधीः क्षारं क्षते प्रक्षिपन् ॥

विटः । वसन्तसेने एवमेतत् । इदमपरं पश्य ।

॥

वलाकापाण्डुरोक्षीपं विद्युदुत्क्षितचामरम् ।

मत्तवारुणसावृण्यं कर्तुकाममिवाम्बरम् ॥

१६॥

वसन्तसेना । भाव पेक्व पेक्व । १ ।

एतैरार्द्रतमालपत्रमलिनैरापीतसूर्यं नभो

वल्मीकाः शरताडिता इव गजाः सीदन्ति धाराकृताः ।

१७

विद्युत्काञ्चनदीपिकेव रचिता प्रासादसञ्चारिणी

ज्योत्स्ना दुर्बलभर्तृकेव वनिता प्रोत्सार्य मेघैर्हृता ॥

विटः । वसन्तसेने पश्य पश्य ।

एते हि विद्युदुणवद्वक्त्रा गजा इवान्योन्यमभिद्रवन्तः ।

शक्राज्ञया वारिधराः सरागा गां व्यथरज्ज्वेव समुद्धरन्ति ॥

१८ अयि च पश्य ।

महावाताध्मातैर्महिषकुलनीलैर्जलधैरु

अलैर्विद्युत्पक्षैर्जलधिभिरिवातःप्रचलितैः ।

इयं गन्धोद्दामा नवहस्तिशष्पाङ्गुरवती

धरा धारापतैर्मणिमयशरैर्भिद्यत इव ॥

२०

वसन्तसेना । भाव एसो अवरो । २ ।

एकैर्हृति शिखण्डिनां पटुतरं केकाभिराक्रन्दितः

प्रोत्थयिव वलाकया सरभसं सोत्कण्ठमालिङ्गितः ।

हंसैरुज्जितपङ्कजैरतितरां सोदिगमुद्धाक्षितः

कुर्वन्नञ्जनमेचका इव दिशो मेघः समुज्जृम्भते ॥

२१

विटः । एवमेतत् । तथाहि पश्य ।

निष्पन्दीकृतपद्मखण्डनयनं नष्टक्षपावासरं १६६
वियुद्धिः क्षणदृष्टनष्टतिमिरं प्रच्छादिताशामुखम् ।
निश्चेष्टं स्वपितीव सम्प्रति पयोधरागृहान्तर्गतं
स्फीताम्भोधरधाम नैकजलदच्छत्रापिधानं जगत् ॥

वसन्तसेना । भाव एव्यं षेदं । ता पेक्ख पेक्ख । १ । ५

गता नाशं तारा उपकृतमसाधाविव जने
वियुक्ताः कालेन स्त्रिय इव न राजन्ति ककुभः ।
प्रकामान्तस्तप्तं त्रिदशपतिशस्त्रस्य शिखिना
द्रवीभूतं मन्ये पतति जलद्वयेण गगनम् ॥

अपि च पश्य । १०

उन्नमति नमति वर्षति गर्जति मेघः करोति तिमिरौघम् ।
प्रथमश्रीरिव पुरुषः करोति त्रपाण्यनेकानि ॥

विद्यः । एवमेतत् ।

वियुद्धिर्ज्वलतीव संविहसतीवोच्चैर्बलाकाशतै १५
मीहेन्द्रेण विवल्गतीव धनुषा धाराशरोद्गारिणा ।
विस्पष्टाशनिनिस्वनेन रसतीवाघूर्णतीवानिलै
नीलैः सान्द्रमिवाहिभिर्जलधरैर्धूपायतीवाम्बरम् ॥

वसन्तसेना ।

जलधरं निर्लज्जस्वं यन्मां दयितस्य वेश्म गच्छन्तीम् ।
स्तनितेन भीषयित्वा धारादस्तैः परामृशसि ॥ २०

भाः शक्र ।

किं ते क्वाहं पूर्व्वरतिप्रसज्जा यच्चं नदस्यम्बुदसिंहनादैः । १६७
न युक्तमेतत्प्रियकाङ्क्षिताया मार्गं निरोदुं मम वर्षपातैः ॥

अपिच ।

यद्वदहल्याहेतोर्मृषा वदसि शक्र गौतमो ऽस्मीति । २५

तद्वन्ममापि दुःखं निर्वेद्य निवार्यतां जलदः ॥

अपिच ।

गर्ज वा वर्ष वा शक्र मुञ्च वा शतशो ऽशनिम् ।

न शक्या हि स्त्रियो रोदुं प्रस्थिता दयितं प्रति ॥

यदि गर्जति वारिधरो गर्जतु तन्नाम निदुराः पुरुषाः ।

अयि विद्युत्प्रमदानां त्वमपि च दुःखं न जानासि ॥

विटः । भवति अलमुपालम्भेन । उपकारिणी तवेयम् ।

ऐरावतोरसि चलेव सुवर्णरज्जुः

शैलस्य मूर्ध्नि निहितेव सिता पताका ।

१०

आखण्डलस्य भवनोदरदीपिकेय

माख्याति ते प्रियतमस्य हि सन्निवेशम् ॥

वसन्तसेना । भाव तं ज्ञेय एदं गेहं । १ ।

विटः । सकलकलाभिज्ञाया न किञ्चिदिह तवोपदेष्टव्यमस्ति ।

तथापि स्नेहः प्रलापयति । अत्र प्रविश्य कोपो ऽत्यन्तं न कर्तव्यः ।

यदि कुप्यसि नास्ति रतिः कोपेन विनाथवा कुतः कामः ।

कुप्य च कोपय च त्वं प्रसीद च त्वं प्रसादय च कान्तम् ॥

१६८ भवत्वेवं तावत् । भो भो निवेद्यतामार्यचारुदत्ताय ।

एषा फुल्लकदम्बनीपसुरभौ काले धनोद्भासिते

कान्तस्यालयमागता समदना कृष्टा जलार्द्रालका ।

२०

विद्युद्धारिदगर्जितैः सचकिता तद्दर्शनाकाङ्क्षिणी

पादौ नूपुरलग्नकर्दमधरौ प्रक्षालयती स्थिता ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य ॥ वयस्य ज्ञायतां किमेतदिति ।

विदूषकः । जं भवं आणवेदि ॥ वसन्तनानामुपगम्य वादरम् ॥ सोन्धि भो

दीष्ट । २ ।

२५

वसन्तसेना । अज्ज वन्दामि साग्रदं अज्जत्स । भाव एसा हत्तथा

द्विधा भावस्स ज्ञेय्व भोटु । १ ।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ अनेनोपायेन निपुणं प्रेषितो ऽस्मि ॥ प्रकाशम् ॥
एवं भवतु । भवति वसन्तसेने ।

साढोपकूटकपटानृतजन्मभूमेः

शाव्यात्मकस्य रतिकेलिकृतालयस्य ।

वेश्यापणस्य सुरतोत्सवसङ्ग्रहस्य

दाक्षिण्यपण्यमुखनिष्क्रयसिद्धिरस्तु ॥

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसन्तसेना । अज्ज मित्तेअ कट्ठिं तुम्हाणं बूदिअरो । २ । १६१

विटूपकः ॥ स्वगतम् ॥ ह्री ह्री भो बूदिअरो त्ति भणत्तीए अल १०

झिदो पिअवअस्सो ॥ प्रकाशम् ॥ भोदि एसो क्खु रुक्खवाडिआए । ३ ।

वसन्तसेना । अज्ज का तुम्हाणं रुक्खवाडिआ वुच्चदि । ४ ।

विटूपकः । भोदि जठ्ठिं ण खार्इअदि ण पीर्इअदि । ५ ।

॥ वसन्तसेना स्मितं करोति ॥

विटूपकः । ता पविसडु भोदी । ६ ।

१५

वसन्तसेना ॥ जनान्तिकम् ॥ एत्थ पविसिअ किं मए भणिद्व्वं । ७ ।

चेटी । बूदिअर अवि सुहो दे पदोसो त्ति । ८ ।

वसन्तसेना । अवि पारइस्सं । ९ ।

चेटी । अवसरो ज्ञेय्व पारइस्सदि । १० ।

१७०

विटूपकः । पविसडु भोदी । ११ ।

२०

वसन्तसेना ॥ प्रविश्योपसृत्य च पुष्पैस्ताडयन्ती ॥ अइ बूदिअर अवि सुहो

दे पदोसो । १२ ।

चारुदत्तः ॥ अवलोक्य ॥ अये वसन्तसेना प्राप्ता ॥ सहर्षमुत्थाय ॥ अयि प्रिये ।

सदा प्रदोषो मम याति जाग्रतः सदा च मे निःश्वासतो गता निशा । २५

तया समेतस्य विशाललोचने ममाद्य शोकात्तकरः प्रदोषः ॥
तत्स्वागतं भवत्यै । इदमासनमत्रोपविश्यताम् ।

विदूषकः । इदमासनं उवविसडु भोदी । १ ।

॥ वसन्तसेना नारूयेनासीना सर्वे उपविशन्ति ॥

५ चारुदत्तः । वयस्य पश्य पश्य ।

वर्षादकमुद्गिरता श्रवणात्तविलम्बिना कदम्बेन ।

एकः स्तनो ऽभिषिक्तो नृपसुत इव यौवराज्यस्यः ॥

तद्वयस्य क्लिप्ते वाससी वसन्तसेनायाः । अन्ये प्रधानवाससी समुपनी
येतामिति ।

१७१ विदूषकः । जं भवं आणवेदि । २ ।

चेटी । अज्ज मित्तेअ चिट्ठं तुमं अहं ज्जेव्व अज्जुअं सुस्सूइस्सं । ३ ।

॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ अपवारितकेन ॥ भो वयस्स पुच्छामि दाव तत्थभोदिं
किञ्चि । ४ ।

१५ चारुदत्तः । एवं क्रियताम् ।

विदूषकः ॥ प्रकाशम् ॥ अथ किष्णिमित्तं उण इदिसे पणारुचन्द्रा
लोए दुदिणअन्धआरे आअदा भोदी । ५ ।

चेटी । अज्जुए उनुओ वम्हणो । ६ ।

वसन्तसेना । णं णिउणो त्ति भण । ७ ।

२० चेटी । एसा खु अज्जुआ एव्वं पुच्छिडुं आअदा केत्तिअं ताए
रअणावलीए मुल्लं त्ति । ८ ।

१७२ विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो भणिदं मए जथा अप्पमुल्ला रअणाव
ली बडुमुल्लं सुवण्णभण्डअं ण परितुट्ठा अवरं मग्गिडुं आअदा । ९ ।

चेटी । सा खु अज्जुआए अत्तणकेरकेत्ति भणिअ जूदे हारिदि ।

२५ सो अ सहिओ रअावत्यआरी ण आणीअदि कदिं गदो त्ति । १० ।

विद्रूपकः । भोदि मत्तिदं ज्ञेय्य मत्तीअदि । १।

चेटी । ज्ञाव सो अण्णसीअदि ताव एदं ज्ञेय्य गेण्ह सुवण्णभ
एउअं । २। ॥ इति दर्शयति ॥ ॥ विद्रूपको विचारयति ॥

चेटी । अदिमेत्तं अज्जो णिज्जाअदि ता किं दिट्ठपुरुव्वो दे । ३।

विद्रूपकः । भोदि सिण्णिकुसलदाए ओवन्धेदि दिट्ठं । ४। ५

चेटी । अज्ज वच्चिदो सि दिट्ठीए तं ज्ञेय्य एदं सुवण्णभएउअं । ५। १०३

विद्रूपकः ॥ सहर्षम् ॥ भो वअस्स तं ज्ञेय्य एदं सुवण्णभएउअं जं
अम्हाणं गेहे चोरेहिं अब्हदं । ६।

चारुदत्तः । वयस्य ।

यो ऽस्माभिश्चित्तितो व्याजः कर्तुं न्यासप्रतिक्रियाम् । १०

स एव प्रस्तुतो ऽस्माकं किं तु सत्यं विडम्बना ॥

विद्रूपकः । भो वअस्स सच्चं सवामि वम्हणेण । ७।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

विद्रूपकः ॥ जनान्तिकम् ॥ पुच्छासि णं कुदो एदं समासादिदं
त्ति । ८। १५

चारुदत्तः । को दोषः ।

विद्रूपकः ॥ चेद्याः कर्णे ॥ एव्वं विअ । ९।

चेटी ॥ विद्रूपकस्य कर्णे ॥ एव्वं विअ । १०।

चारुदत्तः । किमिदं कथ्यते । किं वयं वाक्काः ।

विद्रूपकः ॥ चारुदत्तस्य कर्णे ॥ एवं विअ । ११। १०४

चारुदत्तः । भद्रे सत्यं तदेवेदं सुवण्णभाण्डम् ।

चेटी । अज्ज अथदं । १२।

चारुदत्तः । भद्रे न कदापि मया प्रियनिवेदनं निःफलीकृतम् ।

तद्गृह्यतां पारितोषिकमिदमङ्गुलीयकम् ॥ इत्यङ्गुलीयकं हस्तमन्त्रलोच्य लज्जां ना

टयति ॥

२५

वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ अदो ज्ञेय्य कामीअसि । १।

चारुदत्तः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो कष्टम् ।

धनैर्विमुक्तस्य नरस्य लोके किं जीवितेनादित एव तावत् ।

यस्य प्रतीकारनिर्र्थकत्वात्कोपप्रसादा विफलीभवन्ति ॥

अपिच ।

पक्षविकलश्च पक्षी शुष्कश्च तरुः सरश्च जलहीनम् ।

सर्पश्चोद्धृतदंष्ट्रस्तुल्यं लोके दरिद्रश्च ॥

अपिच । वयस्य ।

शून्यैर्गृहैः खलु समाः पुरुषा दरिद्राः

१०

कूपैश्च तोयरहितैस्तरुभिश्च शीर्णैः ।

यदृष्टपूर्वजनसङ्गमविस्मृताना

मेवं भवन्ति विफलाः परितोषकालाः ॥

१७५ विद्रूपकः । भो अलं अदिमेत्तं सत्तप्पिदेण ॥ प्रकाशं नपरिहानम् ॥

भोदि समप्पीअडु मम केरिआ एहाणसाडिआ । ३।

१५ वसन्तसेना । अज्ज चारुदत्त जुत्तं णेदं इमाए रअणावलीए इमं
जणं तुलइडुं । ३।

चारुदत्तः ॥ सविलक्ष्मितम् ॥ वसन्तसेने पश्य पश्य ।

कः अद्वास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुलयिष्यति ।

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रताया दरिद्रता ॥

२० विद्रूपकः । रुञ्जे किं भोदीए इध ज्ञेय्य सुविद्व्वं । ४।

चेटी ॥ विहस्य ॥ अज्ज मित्तेअ अदिमेत्तं दाणिं उज्जुअं अत्ताणअं दंसे
सि । ५।

विद्रूपकः । भो वअस्स एसो क्खु ओसारअत्तो विअ सुहोवविट्ठं
जणं पुणो वि वित्थारिवारिधारहिं पविट्ठो पज्जुणो । ६।

२५ चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

अमूर्द्धि भित्वा जलदातराणि
पङ्कान्तराणीव मृणालसूच्यः ।
पतन्ति चन्द्रव्यसनाद्विमुक्ता
दिवो ऽश्रुधारा इव वारिधाराः ॥
धाराभिरार्यजनचित्तमुनिर्मलाभि
अण्डाभिरर्जुनशरप्रतिकर्कशाभिः ।
मेघाः स्रवन्ति बलदेवपटप्रकाशाः
शक्रस्य मौक्तिकनिधानमिवोद्गिरतः ॥

१७६

अपिच ।

५

प्रिये । पश्य पश्य ।

एतैः पिष्टतमालवर्णकनिभैरालिप्तमम्भोधरैः
संसर्करूपवर्जितं सुरभिभिः शीतैः प्रदोषानिलैः ।
एषाम्भोदसमागमप्रणयिनी स्वच्छन्दमभ्यागता
रक्ता कान्तमिवाम्बरं प्रियतमा विव्युत्समालिङ्गति ॥

१०

॥ वसन्तसेना शृङ्गारभावं नाटयन्ती चारुदत्तमालिङ्गति ॥

चारुदत्तः ॥ स्पर्शं नाटयन्प्रत्यालिङ्ग्य ॥

१५

भो मेघ गम्भीरतरं नद त्वं तव प्रसादात्स्मरपीडितं मे ।
संस्पर्शरोमाञ्चितजातरागं कदम्बपुष्पवमुपैति गात्रम् ॥
विदूषकः । दासीऽउत्त दुद्दिण अणञ्जो दाणिं सि तुमं जं एव्वं
भोदिं विज्जुआए भाआवेसि । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य नार्हस्युपालब्धुम् ।

२०

वर्षशतमस्तु दुर्दिनमविरतधारं शतह्रदा स्फुरतु ।
अस्मद्विधदुर्लभया यदहं प्रियया परिष्वक्तः ॥

अपिच वयस्य ।

१७७

धन्यानि तेषां खलु जीवितानि
ये कामिनीनां गृहमागतानाम् ।

२५

आर्द्राणि मेघोदकशीतलानि
गात्राणि गात्रेषु परिघ्नन्ति ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

स्तम्भेषु प्रचलितवेदिसञ्चयान्तं
शीर्णावात्कथमपि धार्यते वितानम् ।
एषा च स्फुटितसुधाद्रवानुलेपा
संक्लिन्ना सलिलभरेण चित्रभित्तिः ॥

॥ उर्ध्वं विलोक्य ॥ अये इन्द्रधनुः । प्रिये पश्य पश्य ।

वियुत्तिक्ष्णेनदं महेन्द्रचापौच्छ्रितायतभुजेन ।
जलधरविवृद्धनुना विज्ञम्भितमिवान्तरिक्षेण ॥
तदेक्ष्यभ्यन्तरमेव प्रविशावः ॥ इत्युत्थाय परिक्रामति ॥
प्रिये पश्य ।

तालीषु तारं विटपेषु मन्द्रं
शिलासु वृक्षं सलिलेषु चण्डम् ।
सङ्गीतवीणा इव तादृमाना
स्तालानुसारेण पतन्ति धाराः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
दुर्दिनो नाम
पञ्चमो ऽङ्कः ॥

चेटी । कथं अज्जु बि अज्जुआ णा विवुज्जादि । भोडु पविसिअ
पबोधस्सं । १ ।

॥ इति नारुयेन परिक्रामति ॥ ततः प्रविशत्याङ्गादितशरीरा प्रसुप्ता वसन्तसेना ।

चेटी । उत्थेडु उत्थेडु अज्जुआ पभादं संवुत्तं । २ ।

५

वसन्तसेना ॥ प्रतियुध्य ॥ कथं रत्ति ज्ञेव्व पभादं संवुत्तं । ३ ।

चेटी । अम्हाणं एसो पभादो अज्जुआए उण रत्ति ज्ञेव्व । ४ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं तुम्हाणं जूदिअरो । ५ ।

चेटी । अज्जुए वडुमाणअं समादिसिअ पुप्फकरणउअं जिणुज्जाणं १७९
गदो अज्जुचारुदत्तो । ६ ।

१०

वसन्तसेना । किं समादिसिअ । ७ ।

चेटी । जोएहि रादीए ज्ञेव्व पवरुणं वसन्तसेणा गच्छुत्ति । ८ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं मए गन्तव्वं । ९ ।

चेटी । अज्जुए जूहिं चारुदत्तो । १० ।

वसन्तसेना ॥ चेटीं परित्यज्य ॥ रुज्जे मुट्ठु णा णिज्जाइदो रादीए १५
ता अज्जु पच्चक्खं पेक्खिस्सं । रुज्जे किं पविट्ठा अहं अब्भत्तरचतुस्सा
लअं । ११ ।

चेटी । ण केवलं अब्भत्तरचतुस्सालअं सव्वजणस्स हिअअं पि
पविट्ठा । १२ ।

वसन्तसेना । अवि सत्तप्पदि चारुदत्तस्स परिअणो । १३ ।

१८०

चेटी । सत्तप्पिस्सदि । १४ ।

वसन्तसेना । कदा । १ ।

चेटी । जदो अञ्जुआ गमिस्सदि । २ ।

वसन्तसेना । तदो मए पढमं सत्तप्पिदव्वं । रुञ्जे गेण्ह एदं र
अणावलिं । मम बहिणिआए अन्नाधूदाए गट्टअ समप्पेहि भणिदव्वं
५ च । अहं सिरीचारुदत्तस्स गुणणिज्झिदा दासी तदा तुम्हाणं पि । ता
एसा तुह ज्ञेव्व कण्ठाहरणं होडु रअणावली । ३ ।

चेटी । कुप्पिस्सदि चारुदत्तो अञ्जुआए दाव । ४ ।

वसन्तसेना । गच्छ ण कुप्पिस्सदि । ५ ।

१८१ चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं आणवेसि । ६ ।

१०

॥ इति निष्क्रान्ता पुनः प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुए भणादि अन्नाधूदा । अन्नउत्तेण तुम्हाणं पसादीक
दा ण जुत्तं मम एदं गेण्हडुं । अन्नउत्तो ज्ञेव्व मम आहरणविसेसो
त्ति जाणाडु भोदी । ७ ।

॥ ततः प्रविशति दारकं गृहीत्वा रदनिका ॥

१५ रदनिका । एहि वच्छ सअडिआए कीलेम्ह । ८ ।

दारकः ॥ सकरुणम् ॥ रदनिए किं मम एदाए मद्विआसअडिआए ।
तं ज्ञेव्व सोवणासअडिअं देहि । ९ ।

रदनिका ॥ सनिर्वेदं निःश्रुत्य ॥ जाद कुदो अम्हाणं सुवणाववहारो ।
तादस्स पुणो वि रिद्धीए सुवणासअडिआए कीलिस्ससि । ता जाव
२० विणोदेमि णं अञ्जुआवसन्तसेणाए समीवं उवसप्पिस्सं ॥ उपसृत्य ॥ अञ्जुए
पणमामि । १० ।

१८२ वसन्तसेना । रदणिए साअदं दे । कस्स उण अअं दारओ अण
लङ्किदसरीरो वि चन्दमुद्धो आणन्देदि मम हिअअं । ११ ।

रदनिका । एसो क्खु अज्जचारुदत्तस्स पुत्तो रोहसेणो
२५ णाम । १२ ।

वसन्तसेना ॥ ब्राह्म प्रसार्य ॥ एहि मे पुत्तअ अलिङ्ग ॥ इति अङ्गे उपवेश्य ॥
अणुकिदं अणेण पिडुणो ब्रवं । १।

रदनिका । ए केवलं ब्रवं सीलं पि तक्केमि । एदिणा अज्जुघारु
दत्तो अत्ताणअं विणोदेदि । २।

वसन्तसेना । अथ किष्णिमित्तं एसो रोअदि । ३।

रदनिका । एदिणा पडिवेसिगिरुबइदारअकेरिआए सुवणसअडि १८३
आए कीलिदं तेण अ सा णीदा । तदो उण तं मग्गन्तस्स मए इअं
मट्ठिआसअडिआ कडुअ दिप्पा । तदो भणादि रदणिए किं मम एदाए
मट्ठिआसअडिआए तं ज्ञेव्व सोवणसअडिअं देहि ति । ४।

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी अअं पि णाम परसम्पत्तीए सत्तप्पदि । १०
भअव्वं कअत्त पोक्खएवत्तपडिदज्जलविन्दुसरिसेहिं कीलसि तुमं पुरि
सभाअधेएहिं ॥ इति सासा ॥ जाद मा रोद सुवणसअडिआए कीलिस्स
सि । ११।

दारकः । रदणिए का एसा । ६।

वसन्तसेना । दे पिडुणो गुणणिज्झिदा दासी । ७।

रदनिका । जाद अज्जुआ दे जणणी भोदि । ८।

दारकः । रदणिए अलिअं तुमं भणासि जइ अम्हाणं अज्जुआ
जणणी ता कीस अलङ्किदा । ९।

वसन्तसेना । जाद मुद्धेण मुद्धेण अदिकरुणं मत्तेसि ॥ नारथेनाभ
रणान्यवतार्य हृदती ॥ एसा दाणिं दे जणणी संवुत्ता । ता गेएह एदं २०
अलङ्कारअं सोवणसअडिअं घटावेहि । १०।

दारकः । अवेहि ए गेएहस्सं रोदसि तुमं । ११।

वसन्तसेना ॥ अश्रूणि प्रमृश्य ॥ जाद न रोदिस्सं गच्छ कील ॥ अल
ङ्कारैर्मृच्छकटिकां पूरयित्वा ॥ जाद करिहि सुवणसअडिअं । १२।

१८५

प्रविश्य प्रवह्णाधिष्ठः

चेठः । लदणिर् लदणिर् णिवेदेहि अज्जुआर् वणत्तणेणार्
ओद्धालिअं पक्खडुआलर् शज्जं पवरुणं चिष्टदि । १ ।

प्रविश्य

५ रदनिका । अज्जुर् एसो वडुमाणओ विणवेदि पक्खडुआलर्
सज्जं पवरुणं ति । २ ।

वसत्तसेना । चिट्ठु मुहुत्तअं जाव अहं अत्ताणअं पसा
धेमि । ३ ।

रदनिका ॥ निष्क्रम्य ॥ वडुमाणआ चिट्ठु मुहुत्तअं जाव अज्जुआ
१० अत्ताणअं पसाधेदि । ४ ।

चेठः । ह्री ह्री भो मर् वि जाणत्थलके विश्रुमलिदे ता
जाव णं गेण्हिअ आअच्छामि । एदे णशशकडुआ बरुद्धा । भोटु
पवरुणेण ज्जेव्व गदागदिं कलिण्णं ॥ इति निष्क्रान्तश्चेठः ॥ । ५ ।

वसत्तसेना । रुज्जे उवणेहि मे पसादुणं अत्ताणअं पसादुर्

१५ स्सं । ६ । ॥ इति प्रसाध्यन्तो स्थिता ॥

१८६

प्रविश्य प्रवह्णाधिष्ठः

स्थावरकश्चेठः ॥ आणत्तम्हि लाअशालशण्ठाणेण जं थावलआ
पवरुणं गेण्हिअ पुप्फकलण्डअं जिणुज्जाणं तुलिदे आअच्छेहि ति ।
भोटु तहिं ज्जेव्व गच्छामि । वरुद्ध बरुद्धा वरुद्ध ॥ परिक्रम्यात्रलोक्य च ॥
२० कथं गामशअडिर्हिं लुद्धे मग्गे किं दाणिं एत्थ कलण्णं ॥ साटापम् ॥
अले ले ओशलथ ओशलथ ॥ आकर्ण्य ॥ किं भणाथ । एणे कश्श के
लके पवरुणे ति । एणे लाअशालशण्ठाणकेलके पवरुणेति । ता
शिग्घं ओशलथ ॥ अवलोक्य ॥ कथं एणे अवले शद्धिअं विअ मं पे
क्खिअ शरुश ज्जेव्व जूदपलाइदे विअ जूदियले ओद्धालिअ अत्ता
२५ णअं अणदो अवक्कले ता के उण एणे । अथवा किं मम इदिणा

तुलिदं गमिष्णं । अले ले गामेलुआ ओशलध ओशलध । किं भणाध ।
मुहुत्तअं चिष्ट चक्कपलिवत्तिं देहि त्ति । अले ले लाअशाल्शण्ठाण
केलके रुग्गे शूले चक्कपलिवत्तिं दइष्णं । अथवा एणे एअई तवष्णा
ता एव्वं कलेमि । एदं पवहुणं अज्जुचालुदत्तश्श लुक्खवाडिआए
पक्खडुआलके थावेमि ॥ इति प्रवहणं संस्थाप्य ॥ एणे म्हि आअदे । १ । ५

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चेटी । अज्जुए णेमिसदो विअ सुणीअदि । ता आअदो पवहु १८७
णो । २ ।

वसतसेना । रुञ्जे गच्छ तुवरदि मे हिअअं ता अदिसेहि प
क्खडुआरअं । ३ ।

१७

चेटी । एडु एडु अज्जुआ । ४ ।

वसतसेना ॥ परिक्रम्य ॥ रुञ्जे वीसम तुमं । ५ ।

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । ६ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

वसतसेना ॥ दक्षिणाक्षिस्पन्दं मूचयित्वा प्रवहणमधिकृत्य च ॥ किं णेदं फुरदि १८८
दाहिणं णअणं । अथवा चारुदत्तस्स ज्जेव्व दंसणं अणिमित्तं पमज्झि १५
स्सदि । ७ ।

प्रविश्य

स्थावरकश्चेष्टः ॥ ओशालिदा मए शअडा ता जाव गच्छामि ॥ इति
नाट्येनाधिकृत्य चालयित्वा स्वगतम् ॥ भालिके पवहुणे । अथवा चक्कपलिवत्ति
आए पलिश्शत्तश्श भालिके पवहुणे पडिभाणदि । भोटु गमिष्णं । २०
जाध गोणा जाध । ८ ।

नेपथ्ये । अरे रे दोवारिआ अय्यमत्ता सएसु सएसु गुम्मट्टाणिसु
होथ । एसो अज्जु गोवालदारओ गुत्तिअं भज्जिअ गुत्तिवालअं वावा
दिअ वन्धणं भेदिअ परिब्भट्ठो अवक्कमदि । ता गेएद्ध गेएद्ध । १ ।

॥ प्रविश्यापटीक्षेपेण सम्प्रान्त एकचरणाल्लानिगडो ऽवमुपिठत आर्यकः परिक्रामति ॥

१८१

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ मरुते णग्रलीर् शम्भमे उप्पणे ता तुलिदं तु
लिदं गमिणं । १ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

आर्यकः ।

५ कृत्वाहं नरपतिवन्धनापदेश
व्यापत्तिव्यसनमहार्णवं नराणाम् ।
पादग्रस्थितनिगडैकपाशकर्षी
प्रभ्रष्टो गत इव बन्धनाद्गमामि ॥

भो अहं खलु सिद्धादेशजनितपरित्रासेन राज्ञा पालकेन घोषादानाथ
विशसने गूढगारे बन्धनेन बद्धः । तस्माच्च प्रियसुहृच्छर्विलकप्रसा
१० देन बन्धनाद्गतोऽस्मि ॥ अश्रुणि विमृश्य ॥

भाग्यानि मे यदि तदा मम को उपराधो
यदन्यनाग इव संयमितोऽस्मि तेन ।
दैवी च सिद्धिरपि लङ्घयितुं न शक्या
गम्यो नृपो बलवता सह को विरोधः ॥

१५ तत्कुत्र गच्छामि मन्दभाग्यः ॥ विलोक्य ॥ इदं कस्यापि साधोरनावृतप
क्षद्वारं गेहम् ।

इदं गृहं भिन्नमनायतार्गलं विशीर्णसन्धिश्च मरुत्कपाटः ।
ध्रुवं कुटुम्बी व्यसनाभिभृतां दशां प्रपन्नो मम तुल्यभाग्यः ॥
११० तदत्र तावत्प्रविशामि ।

२० नेप्रथ्ये । ज्ञाथ गोणा ज्ञाथ । २ ।

आर्यकः ॥ आकर्ष्य ॥ अये प्रवहणमित एवाभिवर्तते ।

भवेद्गोठीयानं न च विषमशीलैरधिगतं
बधूसंयानं वा तदभिगमनोपस्थितमिदम् ।
वह्निर्नेतव्यं वा प्रवर्जनयोग्यं विधिवशा
२५ द्विविक्तावाच्छून्यं मम खलु भवेद्देवविहितम् ॥

॥ ततः प्रवह्णानं प्रविश्य ॥

वर्धमानकश्चेष्टः । ही माणहे आणीदे मए जाणत्थलके । लद
णिए लदणिए णिवेदेहि अज्जुआए वशत्तशेणाए अवत्थिदे शज्जे पव
रुणे अहिलुहिअ पुप्फकलण्डअं जिम्भुज्जाणं गच्छु अज्जुआ । १ ।

आर्यकः ॥ आकर्ण्य ॥ गणिकाप्रवरुणं वहिर्यानं च भववधिरोद्धा ॥
मि ॥ इति स्वैरमुपसर्पति ॥

चेष्टः ॥ युत्वा ॥ कथं णेउलशदे ता आअदा खु अज्जुआ । अज्जुए
इमे णशशकडुआ वरुणा । ता पिण्ठदो ज्जेव्व आलुहडु अज्जुआ । २ ।

॥ आर्यकः तथा करोति ॥

१११

चेष्टः । जथा पाडुप्फालचालिदाणं णेउलाणं वीशन्ति शदे भल १०
कूले अ पवरुणे तथा तक्केमि शम्पदं अज्जुआए आलूहाए होद्व्वं
ता गच्छामि । जाध गोणा जाध । ३ । ॥ इति परिक्रामति ॥

प्रविश्य

वीरकः ॥ अरे रे अरे जअजअमाणअचन्दणअमङ्गलफुल्लभदप्प
मुहा ।

११२

किं अच्छध वीसद्धा जो सो गोवालदरओ रुद्धो ।

भेत्तूण समं वच्चइ णरवइहिअअं च वन्धणं च ॥

अरे रे पुरत्थिमे पदोलीडुआरए चिट्ठ तुमं तुमं पि पच्छिमे तुमं पि
दक्खिणे तुमं पि उत्तरे । जो वि एसो पाआरखण्डो एदं अहिरुहिअ
चन्दणेण समं अवलोइमि । एहि चन्दणअ एहि इदो दाव । ४ ।

२०

प्रविश्य गंभ्रान्तः

चन्दनकः । अरे रे वीरअविसल्लभीमङ्गअदण्डकालअदण्डसूरप्प
मुहा ।

आअच्छध वीसत्था तुरिअं जत्तेह लडु करेज्जाह ।

लच्छी जेण ण रणो पद्वइ गोत्तत्तरं गत्तुं ॥ ५ ॥

२१

११२ अवि अ ।

उज्जाणेषु सहासु अ मग्गे णअरीअ आवणे घोसे ।

तं तं जोह्ह तुरिआ सङ्का वा जाअए जत्थ ॥

रे रे वीरअ किं किं दरिंसि भणाहि दाव वीसत्थं ।

५ भेतूण अ वन्धणअं को सो गोवालदारअं हरइ ॥

कस्सट्ठमो दिणअरो कस्स चउत्थो अ वट्टए चन्दो ।

हट्ठो अ भग्गवगट्ठो भूमिसुओ पच्चमो कस्स ॥

भण कस्स जम्महट्ठो जीवो णवमो तहए सूरसुओ ।

जीअत्ते चन्दणए को सो गोवालदारअं हरइ ॥ ११ ।

११३ वीरकः । भउ चन्दणआ ।

अवहरइ को वि तुरिअं चंदणअ सवामि तुज्ज हिअएण ।

जह् अदुअदिणअरे गोवालअदारओ खुडिदो ॥ १२ ।

चेठः । जाध गोणा जाध । ३ ।

चन्दनकः ॥ हट्ठ ॥ अरे रे पेक्ख पेक्ख ।

५ ओहारिओ पवरुणो वज्जइ मज्जेण राअमग्गस्स ।

एदं ताव विअरह कस्स कहिं पवसिओ पवरुणो ॥ १४ ।

वीरकः ॥ अवलोका ॥ अरे रे पवरुणवारुआ मा दाव पवरुणं
वाहेहि । कस्स केरकं एदं पवरुणं को वा इध आत्थो कहिं वा
वच्चदि । ५ ।

११४ चेठः । एणे क्खु पवरुणे अन्नचालुदत्ताह केलके पवरुणे इध
अज्जुआ वसत्तसेणा आलूणा पुप्फकलणउअं जिणुन्नाणं कीलिउं चा
लुदत्तश णीअदि । ६ ।

वीरकः ॥ चन्दनकमुपनृत्य ॥ एसो पवरुणवारुओ भणादि अज्जुचारु
दत्तस्स पवरुणं वसत्तसेणा आत्थो पुप्फकरणउअं जिणुन्नाणं णीअदि
२५ त्ति । ७ ।

चन्दनकः । ता गच्छतु । १।

वीरकः । अणवलोऽदो ज्ञेयः । २।

चन्दनकः । अध इ । ३।

वीरकः । कस्स पच्चएण । ४।

चन्दनकः । अज्जचारुदत्तस्स । ५।

वीरकः । को सो अज्जचारुदत्तो का वा वसत्तसेणा जेण अण ११५
वलोऽदं वच्चदि । ६।

चन्दनकः । अरे अज्जचारुदत्तं ण आणासि ण वा वसत्तसेणिअं ।
जइ अज्जचारुदत्तं वसत्तसेणिअं वा ण आणासि ता गअणे जोण्हस
द्धिदं चन्दं तुमं ण आणासि । १०

को तं गुणारविन्दं सीलमिअङ्कं जणो ण आणादि ।

आवणादुक्खमोक्खं चउसाअरसारअं रअणं ॥

दो ज्ञेयः पूअणीआ इह णअरीह तिलअभूदा अ ।

अज्जा वसत्तसेणा धम्मणिही चारुदत्तो अ ॥ ७।

वीरकः । अरे चन्दनआ । १५

जाणामि चारुदत्तं वसत्तसेणं च सुदुहु जाणामि । ११६

पत्ते अ राअकज्जे पिदरं पि अहं ण आणामि ॥ ८।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥ अयं मे पूर्ववैरी अयं मे पूर्वबन्धुः । यतः ।

एककार्यनियोगे ऽपि नानयोस्तुल्यशीलता ।

विवाहे च चितायां च यथा कुतभुजोर्द्वयोः ॥ २५

चन्दनकः । तुमं पि तत्तिहो सेणावई रणो पच्चइदो । एदे धा
रिदा मए वइह्ता अवलोऽहि । ९।

वीरकः । तुमं पि रणो पच्चइदो बलवई ता तुमं ज्ञेयः अवलो
एहि । १०।

चन्दनकः । मए अवलोऽदं तुह अवलोऽदं भोदि । ११। २५

- वीरकः । जं तुए अवलोइदं तं रक्षा पालएण अवलोइदं । १।
 ११७ चन्दनकः । अरे पवरुणवारुआ ओणामेहि धुरं । २।
 चेठः ॥ तथा करोति ॥
 आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥ अपि रक्षिणो मामवलोकयन्ति । अशस्त्रश्चा
 ५ स्मि मन्दभाग्यः । अथवा ।

भीमस्यानुकरिष्यामि वाहुः शस्त्रं भविष्यति ।

वरं व्यापच्छतो मृत्युर्न गृहीतस्य बन्धने ॥

अथवा सारुसस्य तावदनवसरः ।

- चन्दनकः ॥ नाट्येन प्रवहणमारुह्यावलोकयति ॥
 १० आर्यकः । शरणागतो ऽस्मि ।
 चन्दनकः ॥ संस्कृतमाश्रित्य ॥ अभयं शरणागतस्य ।
 आर्यकः ।
 त्यजति किल तं जयश्रीर्जहति च मित्राणि बन्धुवर्गश्च ।
 भवति च सदोपहास्यो यः खलु शरणागतं त्यजति ॥
 ११ चन्दनकः । कथं अज्जगो गोवालदारगो सेणवित्तासिदो पत्तर
 हो विअ साउणिअस्स कृत्ये णिवडिदो ॥ विचिन्त्य ॥ एसा अणवराधो
 सरणाअदो अज्जचारुदत्तस्स पवरुणं आत्तुओ पाणप्पदस्स मे अज्जस
 च्चिलअस्स मित्तं अणदो राअणिओओ । ता किं दाणिं एत्थ जुत्तं
 अणुचिट्ठिदुं । अथवा जं भोदि तं भोदि । पढमं ज्ञेय्व अभयं दिणां ।
 ११८ भीदभअप्पदाणं देतस्स परोवआररसिअस्स ।
 जइ होइ होउ णासो तह वि अ लोए गुणो ज्ञेय्व ॥
 ॥ सभायमवतीर्य ॥ दिट्ठो अज्जो ॥ इत्येवमेति ॥ एण अज्जुआ वसन्तसेणा ।
 तदो एसा भणादि जुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अहं अज्जचारुदत्तं अहि
 सारिटुं गच्छन्ती राअमग्गे परिभूदा । ३।
 १२५ वीरकः । चन्दणाआ एत्थ महु संमगो समुप्पणो । ४।

चन्दनकः । कथं दे संसग्रो । १।

वीरकः । सम्भमधग्रकण्ठो तुमं जादो सि जं तुष्ट भणिदं । १११

दिदो मष्ट अज्जो पुणो अज्जुआ वसन्तसेणेत्ति ॥

एत्थ मे अण्णच्चग्रो । २।

चन्दनकः । अरे को अण्णच्चग्रो तुष्ट । वअं दक्खिणत्ता अव्वत्त ॥
भासिणो खस खत्तिखडो कउत्थो विलअ कप्पाठ कप्पाप्पावरणअ द
विड चोल चीण वत्सर खेर खानमुखमधुघातप्रभृतीनां स्नेहजातीनां
अनेकदेशभाषाभिज्ञा यथेष्टं मन्त्रयामो दिदो दिदा वा अज्जो अज्जुआ
वा किं शब्दविचारः स्त्रीपुत्रपुंसकव्याख्यानमप्रस्तुतम् । ३।

वीरकः । णं अहं पि पलोहमि राअअप्पा एसा अहं रप्पो पच्च १०
इदो । ४।

चन्दनकः । तत्किमहमप्रत्ययः संवृत्तः ।

२००

वीरकः । णं सामिणिअग्रो । ५।

चन्दनकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जुगोवालदारग्रो अज्जुचारुदत्तस्स पवरुणं
अहिरुहिअ अवक्कमदि त्ति जइ कहिज्जुदि तदो अज्जुचारुदत्तो रप्पा १५
सासिज्जइ । ता को एत्थ उअग्रो ॥ सुविचिन्त्य ॥ कप्पाठकलहण्यअग्रं
करेमि ॥ प्रकाशम् ॥ अरे वीरअ मष्ट चन्दणकेण पलोइदं पुणो वि तुमं
पलोहसि को तुमं । ६।

वीरकः । अरे तुमं पि को । ७।

चन्दनकः । पूइज्जन्तो माणिज्जन्तो तुमं अण्णो जादिं ण सुम २०
रेसि । ८।

वीरकः ॥ सक्कोधम् ॥ अरे का महु जादी । १।

चन्दनकः । को भणउ । १०।

२०१

वीरकः । भणउ । ११।

चन्दनकः । अहुवा ण भणउ । १२।

२५

ज्ञाणतो वि हि ज्ञादिं तुज्ज ण भणामि सीलविह्वेण ।

चिट्ठ महु छिअ मणे किं च कइत्थेण भग्गेण ॥ ११ ।

वीरकः । णं भणउ भणउ । २ ।

चन्दनकः ॥ संत्तां ददाति ॥

५ वीरकः । अरे किं णेदं । ३ ।

चन्दनकः ।

सिणसिलाअलकत्थो पुरिसाणं कुच्चगणिसण्ठवणो ।

कत्तरिवावउकत्थो तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १४ ।

वीरकः । अरे चन्दणआ तुमं पि मानिज्जुत्तो अप्पणो केरिकं

१० ज्ञादिं ण सुमरेसि । ५ ।

२०२ चन्दनकः । अरे का महु चन्दणअस्स चन्दविसुद्धस्स ज्ञादी । ६ ।

वीरकः । भणउ । ७ ।

चन्दनकः । भणउ भणउ । ८ ।

वीरकः ॥ नाट्येन संत्तां ददाति ॥

१५ चन्दनकः । अरे किं णेदं । १ ।

वीरकः । अरे सुणाहि सुणाहि ।

तुज्ज वि ज्ञादी सुद्धा मादा भेरी पिदा वि दे पडहो ।

उम्मुककरउअभादा तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १० ।

चन्दनकः ॥ सक्रोधम् ॥ अहं चन्दणआ चम्मार्आ । ता पलोइहि

२० पवहणं । ११ ।

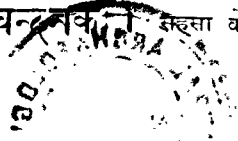
वीरकः । अरे पवहणवाहआ परिवत्तावेहि पवहणं पलो

इस्सं । १२ ।

चेठः ॥ तथा करोति ॥

२०३ वीरकः । नाट्येन प्रवहणमारोहुमिच्छति ॥

२५ चन्दनकः । अहं केशेषु गृहीत्वा पातयति पादेन ताडयति ॥

वीरकः ॥ सप्तोऽधमुत्थाय ॥ अरे अहं तुष्ट वीर्यतो रात्राणन्ति करेत्तो
सहसा केसेसु गेष्टिह्य पादेन ताडिदो । ता मुणु रे अहिग्रणम
ज्जे जदि दे चउरङ्गं ण कप्पावेमि तदा ण होमि वीर्यो । १।

चन्दनकः । अरे राउलं अहिग्रणं वा वच्च किं तष्ट मुणहस
रिसेण । २।

५

वीरकः ॥ तथेति निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ गच्छ रे पवकणवाहया गच्छ । जइ
को वि पुच्छदि तदो भणेसि चन्दणअवीरहं अवलोइदं पवकणं
वच्चदि । अत्ते वसन्तसेणे इमं च अहिणाणं दे देमि । ३।

॥ इति खड्गं प्रयच्छति ॥

२०४

आर्यकः ॥ खड्गं गृहीत्वा महर्षमात्मगतम् ॥

अये शस्त्रं मया प्राप्तं स्पन्दते दन्तिणो भुजः ।

अनुकूलं च सकलं कृतं संरक्षितो ऽप्यहम् ॥

चन्दनकः । अज्जुष्ट ।

एत्थ मष्ट विणाविदा पच्चइदा चन्दणं पि सुमरेसि ।

१५

ण भणामि एस लुइदो णेहस्स रसेण बोछामो ॥ । ४।

आर्यकः ।

चन्दनश्चन्द्रशीलायो दैवादय मुहन्मम ।

चन्दनं भो स्मरिष्यामि सिद्धादेशस्तथा यदि ॥

चन्दनकः ।

२०

अभअं तुह देउ हरो विण्ह वम्हा रवी अ चन्दो अ ।

हत्तूण सत्तुवक्कं सुम्भणिसुम्भे जथा देवी ॥ । ५।

चेष्टः ॥ प्रवहणोऽन निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ नेपथ्याग्निमुखमवलोक्य ॥ णिकुमन्तस्स मे पिअवग्रस्तो सव्वि २०५
लथो पिरुदो ज्जेव्व अणुलग्गो गदो । भोउ पधाणदण्डधारयो वीरयो २५

रात्रपच्चयग्रारो विरोधिदो ता ज्ञाव अहं पि पुत्तभादरेहिं परिवुदो
एदं ज्ञेव्व अणुगच्छामि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
प्रवहणविपर्ययो नाम
षष्ठो ऽङ्कः ॥

विदूषकः । भो पेक्व पेक्व पुष्पकरणउम्भजिष्णुज्जाणस्त सस्तिरो
अदं । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य एवमेतत् । तथा हि ।

वणिज इव भान्ति त्रवः पण्यानीव स्थितानि कुसुमानि । ॥

शुल्कमिव साधयन्तो मधुकरपुरुषाः प्रविचरन्ति ॥

विदूषकः । भो इमं असक्काररमणीञ्चं सिलाग्रलं उवविसडु
भवं । २ ।

चारुदत्तः ॥ उपविश्य ॥ वयस्य चिरयति वर्धमानकः ।

विदूषकः । भणिदो मए वडुमाणओ वसन्तसेणिञ्चं गेपिदुअ १०
लङ्गं लङ्गं आअच्छं ति । ३ ।

चारुदत्तः । तत्किं चिरयति ।

किं यात्यस्य पुरः शनैः प्रवहणं तस्यान्तरं मार्गते २०७

भग्रे ऽन्ने परिवर्तनं प्रकुरुते हिन्नो ऽथवा प्रग्रहः ।

कर्मात्तोत्थितदारुवारितगतिर्मार्गात्तरं याचते १५

स्वैरं प्रेरितगोयुगः किमथवा स्वच्छन्दमागच्छति ॥

प्रविश्य गुप्तायकप्रवहणस्यः

चेठः । ज्ञाथ गोणा ज्ञाथ । ४ ।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥

नरपतिपुरुषाणां दर्शनाद्भीतभीतः

२०

सनिगउचरणत्वात्सावशेषापसारः ।

अविदितमधिष्ठो यामि साधोस्तु याने
परभृत इव नीडे रक्षितो वायसीभिः ॥

अहो नगरात्सुदूरमागतो ऽस्मि तत्किमस्मात्प्रवहणादवतीर्य वृक्षवा
टिकागहनं प्रविशामि । उताहो प्रवहणस्वामिनं पश्यामि । अथवा
५ कृतं वृक्षवाटिकागहनेन अभ्युपपन्नवत्सलः खलु तत्रभवानार्यचारुदत्तः
श्रूयते तत्प्रत्यक्षीकृत्य गच्छामि ।

स तावदस्माद्यसनान्नवात्थितं
निरीक्ष्य साधुः समुपैति निर्वृतिम् ।
शरीरमेतद्गतमीदृशीं दशां
१० धृतं मया तस्य महात्मनो गुणैः ॥

चेष्टः । इमं तं उज्जाणं जाव उवशप्पामि ॥ उपमृत्य ॥ अज्जामि
तेअ ॥ १॥

२०८ विद्रूपकः । भो पिअं दे णिवेदमि वडुमाणओ मत्तेदि आगदाए
वसत्तसेणाए होदव्वं ॥ २॥

१५ चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

विद्रूपकः । दासीएउत्ता किं चिरइदो सि ॥ ३॥

चेष्टः । अत्तु मित्तेअ मा कुप्प जाणत्थल्लके विअुमल्लिदे त्ति कटुअ
गदागदं कल्लेत्ति चिलइदे ष्हि ॥ ४॥

चारुदत्तः । वर्धमानक परिवर्तय प्रवहणम् । सखे मैत्रेय अव
२० तारय वसत्तसेनाम् ।

विद्रूपकः । किं णिअडेण वद्धा से गोडा नेण सअं णोदरदि

॥ उत्थाय प्रवहणमुद्घाटय ॥ भो ण वसत्तसेणा वसत्तसेणो क्खु एसो ॥ ५॥

चारुदत्तः । वयस्य अलं परिहासेन न कालमपेक्षते स्नेहः । अ
थवा स्वयमेवावतारयामि ॥ इत्युच्यते ॥

२५ आर्यकः ॥ इद्धा ॥ अये अयमेव प्रवहणस्वामी न केवलं श्रुतिर

मणीयो दृष्टिर्मणीयो ऽपि । कृत रत्नितो ऽस्मि ।

चारुदत्तः ॥ प्रवहणमधिरुह्य दृष्ट्वा च ॥ अये तत्को ऽयम् ।

२०१

करिक्समवाहुः सिंरूपीनोन्नतांसः

पृथुतरसमवक्षास्ताम्रलोलायतान्नः ।

कथमिदमसमानं प्राप्त एवंविधो यो

५

वहति निगडयुग्मं पादलग्नं महात्मा ॥

ततः को भवान् ।

आर्यकः । शरणागतो गोपालप्रकृतिरार्यको ऽस्मि ।

चारुदत्तः । किं घोषादनीय यो ऽसौ राज्ञा पालकेन बद्धः ।

आर्यकः । अथ किम् ।

१०

चारुदत्तः ।

विधिर्नवोपनीतस्त्वं चतुर्विप्रयमागतः ।

अपि प्राणानहं जह्यां न तु त्वां शरणागतम् ॥

आर्यकः ॥ हर्षं नाटयति ॥

चारुदत्तः । वर्धमानक चरणान्निगडमपनय ।

१५

चेष्टः । जं अन्नो आणवेदि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्न अवणीदाइं णिअ

लाइं । १ ।

आर्यकः । स्नेहमयान्यन्यानि दृढतराणि दत्तानि ।

विदूषकः । सङ्गच्छेहि णिअडाइं एसो वि मुक्को अम्हे वज्झि

स्सामो । २ ।

२०

चारुदत्तः । धिक् शान्तम् ।

२१०

आर्यकः । सखे चारुदत्त अहमपि प्रणयेनेदं प्रवहणमावृढः ।

तत्क्षान्तव्यम् ।

चारुदत्तः । अलंकृतो ऽस्मि स्वयंग्राहप्रणयेन भवता ।

आर्यकः । अभ्यनुज्ञातो भवता गन्तुमिच्छामि ।

२५

चारुदत्तः । गम्यताम् ।

आर्यकः । भवत्ववतरामि ।

चारुदत्तः । सखे नावतरितव्यम् । प्रत्यग्रापनीतसंगमनस्य भवतो
अतिलघुसञ्चारा गतिः । सुलभपुरुषसञ्चारे ऽस्मिन्प्रदेशे प्रवक्तुं वि
५ श्वासमुत्पादयति । तत्प्रवक्तुर्नैव गम्यताम् ।

आर्यकः । यथाह भवान् ।

चारुदत्तः ।

क्षेमेण व्रज बान्धवान् ।

आर्यकः ।

ननु मया लब्धो भवान्बान्धवः ।

१० चारुदत्तः ।

स्मर्तव्यो ऽस्मि कथान्तरेषु भवता ।

आर्यकः ।

आत्मापि विस्मर्यते ।

चारुदत्तः ।

त्वां रक्षतु पथि प्रयान्तममराः ।

१५ आर्यकः ।

संरक्षितो ऽहं त्वया ।

चारुदत्तः ।

स्वैर्भाग्यैः परिरक्षितो ऽसि ।

आर्यकः ।

ननु हे तत्रापि हेतुर्भवान् ।

चारुदत्तः । यन्नोद्यते पालके महती रक्षा वर्तते तच्छीघ्रमपक्रा

२० मनु भवान् ।

२११ आर्यकः । एवं पुनर्दर्शनाय ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चारुदत्तः । कृतैवं मनुजपतेर्महद्यत्नीकं

स्यातुं हि क्षणमपि न प्रशस्तमस्मिन् ।

॥ दृष्ट्वा ॥

मैत्रेय क्षिप निगडं पुराणकूपे

२५

पश्येयुः क्षितिपतयो हि चारुदृष्ट्या ।

॥ वामाक्षिस्पन्दनं सूचयित्वा ॥ सखे मैत्रेय वसन्तसेनादर्शनोत्सुको ऽयं

जनः । पश्य ।

अपश्यतो ऽद्य तां कान्तां वामं स्फुरति लोचनम् ।

अकारणपरित्रस्तं हृदयं व्यथते मम ॥

तदेहि गच्छावः ॥ परिक्रम्य ॥ कथमभिमुखमनाभ्युदयिकं श्रमणादर्शनम् ॥

॥ विचार्य ॥ प्रविशत्वयमनेन पथा वयमप्यनेनैव पथा गच्छामः

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

आर्यकापहरणं नाम

सप्तमो ऽङ्कः ॥

भिन्नुः । अज्जा कल्लेध धम्मशच्चग्रं ।

शक्कम्मध णिअपोठं णिच्चं जग्गेध काणपडहेण ।

विशमा इन्दिअचोला कल्लन्ति चित्तशच्चिदं धम्मं ॥

५ अविअ । अणिच्चदाए पेक्खिअ णवल दाव धम्माण शलण म्हि ।

पच्चज्जण जेण मालिदा इत्थिअ मालिअ नाम लक्खिदे ।

अवले अ चण्डाल मालिदे अवणं शे णल शग्ग गाहदि ॥

शिल मुण्डिदे तुण्ड मुण्डिदे चित्त ण मुण्डिदे कीण मुण्डिदे ।

जाह उण अ चित्त मुण्डिदे शाहु शुश्रु शिल ताह मुण्डिदे ॥

२१३ गिह्दिदकशाओदए एण चीवले जाव एदं लप्पिअशालकाह केल्लके
उज्जाणे पविशिअ पोक्खलिणीए पक्खालिअ लद्धं लद्धं अवक्कमि
शं । १ ।

॥ परिक्रम्य तथा करोति ॥

नेपथ्ये । चिष्ट ले दुष्ट शमणका चिष्ट चिष्ट । २ ।

१५ भिन्नुः ॥ दृष्ट्वा सभयम् ॥ ह्री अविद ह्री माणहे । एणे शे लाअशा
लशण्ठाणे आअदे । एकेण भिक्खुणा अवलाहे किदे अमां पि जहिं
जहिं भिक्खुं पेक्खदि तहिं तहिं गोण व्व णाशं भिन्दिअ ओवाहे
दि । ता कहिं अशलणे शलणं गमिअं । अथवा भग्गालके ज्जेव्व
वुद्धे मे शलणे । ३ ।

शकारः । चिष्ट ले दुष्ट शमणका चिष्ट चिष्ट । आवाणअम

स्तपविश्रृण्वं विप्रं लतमूलग्रशं शीशं ते मोडश्रं । १ । ॥ इति
ताडयति ॥

विठः । काणेलीमातः । न युक्तं निर्वेदधृतकपायं भिक्षुं ताडयितुं २१४
तत्किमनेन । इदं तावत्सुखोपगम्यमुद्यानं पश्यतु भवान् ।

अशरणशरणप्रमोदभूतैर्वनतरुभिः क्रियमाणचारुकर्म ।

हृदयमिव दुरात्मनामगुप्तं नवमिव राज्यमनिर्जितोपभोग्यम् ॥

भिक्षुः । शास्त्रदं पर्णाददु उवाशके । २ ।

शकारः । भावे पेक्व पेक्व अक्कोशदि मं । ३ ।

विठः । किं ब्रवीति ।

शकारः । उवाशके त्ति मं भणादि । किं हृग्गे णाविदे । ४ । १०

विठः । बुद्धोपासक इति भवत्तं स्तौति ।

शकारः । धुणु शमणका धुणु । ५ ।

भिक्षुः । तुमं धणे तुमं पुष्पे । ६ ।

शकारः । भावे धप्पे पुष्पे त्ति मं भणादि । किं हृग्गे शलावके
कोष्ठके कोम्भकाले वा । ७ । १५

विठः । काणेलीमातः । ननु धन्यस्त्वं पुण्यस्त्वमिति भवत्तं स्तौति । २१५

शकारः । भावे ता कोश एणे इध आगदे । ८ ।

भिक्षुः । चीवलं पक्खालिटुं । ९ ।

शकारः । अले दुष्ट शमणका एणे मम वहिणीविदिणा शब्बु
ज्जाणाणं पवले पुप्फकलएदुज्जाणे दिप्पे । जहिं दाव शुण्हका जि २०
आला पाणिअं पिअन्ति हृग्गे वि वलपुलिणे मणुण्णके ण एहाआ
मि तहिं तुमं पुक्खलिणीए पुलाणकुलुत्थनूणशवलाइं दुण्णगन्धि
आइं चीवलाइं पक्खालेशि । ता तुमं एकूपहालिअं कल्लेमि । १० ।

विठः । काणेलीमातः । तथा तर्कयामि यथानिनाचिरप्रव्रजितेन
भवितव्यम् । २५

शकारः । कथं भावे ज्ञाणादि । १ ।

२१६ विठः । किमत्र ज्ञेयम् । पश्य ।

अद्याप्यस्य तथैव केशविरुद्धादौरी ललाटच्छविः

कालस्याल्पतया च चीवरकृतः स्कन्धे न ज्ञातः किणः ।

५ नाभ्यस्ता च कषायवस्त्ररचना दूरं निगूढान्तरं
वस्त्रान्तं च पटोच्छ्रयात्प्रशिथिलं स्कन्धे न सन्निष्ठते ॥

भिन्नुः । उवाशके एव्यं अचिलप्यव्यनिदे अ रुग्मे । २ ।

शकारः । ता कीश तुमं जादमेत्तक ज्ञेव्य ए पव्यनिदे । ३ ।

॥ इति ताडयति ॥

१७ भिन्नुः । एमो बुद्धश्च । ४ ।

विठः । किमनेन ताडितेन तपस्विना । मुच्यतां गच्छतु ।

शकारः । अले चिष्ट दव ज्ञाव शम्पधालेमि । ५ ।

विठः । केन सार्धम् ।

शकारः । अत्तणो रुडकेण । ६ ।

१८ विठः । रुत न गतः ।

शकारः । पुत्तका रुडका भष्टके पुत्तके एणे शमणके अवि एाम

२१७ किं गच्छुडु किं चिष्टुडु ॥ न्वगतम् ॥ एावि गच्छुडु एावि चिष्टुडु । भावे

भावे शम्पधालिदं मरु रुडकेण शरु एण मरु रुडके भणादि । ७ ।

विठः । किं ब्रवीति ।

२० शकारः । मावि गच्छुडु मावि चिष्टुडु मावि ऊशशडु मावि
एाशशडु इध ज्ञेव्य तत्ति पडिअ मलेडु । ८ ।

भिन्नुः । एमो बुद्धश्च शलणागदे म्दि । १ ।

विठः । गच्छतु ।

शकारः । एं शमएण । १० ।

२५ विठः । कीदृशः समयः ।

शकारः । तथा कदमं फेलडु जथा पाणिग्रं काइलं एण ह्योदि ।
अथवा पाणिग्रं पुञ्जीकडुअ कदमं फेलडु । १ ।

विठः । अहो मूर्खता ।

२१८

विपर्यस्तमनश्चेष्टैः शिलाशकलवर्ष्मभिः ।

मांसवृक्षैरियं मूर्खैर्भराक्रान्ता वसुन्धरा ॥

५

भिन्नुः ॥ नाट्येनाक्रोशति ॥

शकारः । किं भणादि । २ ।

विठः । भवतं स्तौति ।

शकारः । थुणु थुणु पुणो वि थुणु । ३ ।

॥ तथा कृत्वा निष्क्रान्तो भिन्नुः ॥

१०

विठः । काणेलीमातः पश्योद्यानस्य शोभाम् ।

अमी हि वृक्षाः फलपुष्पशोभिताः

कठोरनिष्पन्दलतोपवेष्टिताः ।

नृपाज्ञया रत्निजनेन पालिता

नराः सदरा इव यान्ति निर्वृतिम् ॥

१५

शकारः । श्रुष्टु भावे भणादि

बहुकुश्रुमविचित्तिदा अ भूमी

कुश्रुमभलेण विणामिदा अ लुक्खा ।

डुमशिरुललदा अ वन्दमाणा

पणशफलाइं व वाणला ललन्ति ॥ । ४ ।

२०

विठः । काणेलीमातः । इदं शिलातलमध्यास्यताम् ।

२११

शशारः । एणे म्हि आशिदे ॥ इति विठेन सह उपविशति ॥ भावे अन्न

वि तं वशतशेणिग्रं शुमलामि डुन्नणवअणं विअ रुडक्कादो एण ओ
शलदि । ५ ।

विठः ॥ स्वगतम् ॥ तथा निरस्तो ऽपि स्मरति ताम् ।

२५

अथवा ।

स्त्रीभिर्विमानितानां कायुरूपाणां विवर्धते मदनः ।

सत्पुरुषस्य स एव तु भवति मृदुर्नैव वा भवति ॥

शकारः । भावे कावि वेला यावलकचेटण भणिदण पवरुणं
गेणिरुअ लङ्गं लङ्गं आगच्छेत्ति । अन्न वि णाअच्छदि त्ति चिलं
म्हि वुभुक्खिदे मज्जाणे ण शक्कीअदि पादेहिं गत्तुं । ता पेक्ख पेक्ख ।

णरुमज्जगदे शूले दुप्पेक्खे कुविदवाणलशल्लिच्छे ।

भूमी दणशत्तत्ता रुदपुत्तशदेव्व गन्धाली ॥ ११ ।

२२० विठः । एवमेतत् ।

१०

हायामु प्रतिमुक्तशप्यकवलं निद्रायतोगोकुलं
तृष्णातिश्च निपीयत वनमृगैरुणं पयः सारसम् ।
सत्तापादतिशङ्कितैर्न नगरीमार्गी नरैः सेव्यते
ततां भूमिमपास्य च प्रवरुणं मन्ये क्वचित्संस्थितम् ॥

शकारः । भावे ।

१५

शिलणि मम णिलीणे भाव शुज्जण पादे
शडणिवगविरुद्धा लुक्खशाखाशु लीणा ।
णलपुलिशमनुण्णा उह्ददीहं शशत्ता
धलशलणणिशप्ता आदवं णिव्वरुत्ति ॥

भावे अज्ज वि शे चेडे णाअच्छदि । अधवा अत्तणो विणोदणणि
२० मित्तं किं पि गादणं ॥ इति गायति ॥ भावे भावे शुदं तुए जं मए गा
इदं । २ ।

विठः । किमुच्यते गन्धर्वी भवान् ।

२२१

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भविशं ।

दिङ्गुज्जला जालकभद्रमुण्ते

२५

वचाह गण्ठी शगुडाहगुण्ठी ।

एषे मए शेविद गन्धनुत्ती
कथं ण रुग्गे मधुलशशले त्ति ॥

भावे भावे पुणो वि दाव गाइशं ॥ इति तथा करोति ॥ भावे भावे शुटं
तुए जं मए गाइदं । १।

विठः । किमुच्यते गन्धर्वो भवान् ।

५

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भवामि ।

हिङ्गुज्जले दिक्षमलीचचुषे
वग्धालिदे तेहधिएण मिशे ।
भुत्ते मए पालङ्गदीअमंगे
कथं ण रुग्गे मधुलशशले त्ति ॥

१०

भावे अज्ज वि चेडे णाअच्छदि । २।

विठः । स्वस्थो भवतु भवान् । सम्प्रत्येवागमिष्यति ।

॥ ततः प्रविशति प्रवहणाधिष्ठिता वसन्तसेना चेष्टय ॥

चेष्टः । भीदे क्व रुग्गे मज्जासिके शुज्जे मा दाव कुविदे लाअ २२
शालशण्ठाणे इविशदि । ता तुलिदं व्हामि । जाध गोणा जाध । ३। १५

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी ण इ वडुमाणअस्स अअं सरसज्जोओ ।
किमेदं । किं ण इ अन्नचारुदत्तेण वारुणपरिस्समं परिहरत्तेण अ
णो मणुस्सो अअं पवहुणं पेसिदं भविस्सदि । फुरदि दाहिणं लोअ
णं वेवदि मे हिअअं सुप्पाओ दिसाओ सव्वं ज्ञेव्व विसण्हुलं पेक्खा
मि । ४।

२०

शकारः ॥ नेमिघोषमाकर्ण्य ॥ भावे भावे आगद पवहुणे । ५।

विठः । कथं जानासि ।

शकारः । किं ण पेक्खदि भावे । वुडुणूअले विअ धुलधुलाअ
माणे लक्खीअदि । ६।

विठः ॥ इदं ॥ साधु लक्षितमयमागतः ।

२२३

शकारः । पुश्यका थावलका चेडा आगदे शि । १।

चेठः । अधइं । २।

शकारः । पवरुणे वि आगदे । ३।

चेठः । अधइं । ४।

५ शकारः । गोणा वि आगदे । ५।

चेठः । अधइं । ६।

शकारः । तुमं पि आगदे । ७।

चेठः ॥ सहासम् ॥ भष्टके अहं पि आगदे । ८।

शकारः । ता पवेजेहि पवरुणं । ९।

१० चेठः । कदलेण मग्गेण । १०।

२०४ शकारः । एदेण ज्ञेव्व पाआलखण्डेण । ११।

चेठः । भष्टके गोणा मलेत्ति पवरुणे वि भन्नुदि रुग्गे वि
चेटे मलामि । १२।

शकारः । अले लाअशालके रुग्गे गोणा मले अवले कीणि
१५ णं पवरुणे भग्गे अवलं घडावडणं तुमं मले अवले पवरुणावाहके
हुविण्णदि । १३।

चेठः । शव्वं उववणं हुविण्णदि रुग्गे अत्तणकेलके ण हुवि
ण्णं । १४।

शकारः । अले शव्वं विणण्डु पाआलखण्डेण ज्ञेव्व पवेजेहि
२० पवरुणं । १५।

चेठः । विभन्नु ले पवरुण शमं शामिणा विभन्नु विभन्नु । अणे
२२५ पवरुणे भीडु भष्टके गडुअ णिवेदेमि ॥ प्रविश्य ॥ कथं ण भग्गे भष्टके
उवन्धिदे पवरुणे । १६।

शकारः । ण हिणा गोणा ण मला लन्नु तुमं पि ण मले । १७।

२५ चेठः । अधइं । १८।

शकारः । भाव आगच्छ पवरुणं पेक्वामो । भावे तुमं पि मे
गुलु पलमगुलु पेक्वीअशि शादलके अब्भत्तलके त्ति पुलकूलणीए
त्ति तुमं दाव पवरुणं अगगदो अहिलुह ॥ १॥

विटः । एवं भवतु ॥ इत्यारोहति ॥

शकारः । अधवा चिष्ट तुमं तुह बप्पकेलके पवरुणे जेण तुमं
अगगदो अहिलुहसि । रुग्गे पवरुणशामी अगगदो अहिलुहामि ॥ २॥

विटः । भवानेवं ब्रवीति । २२६

शकारः । जइ वि रुग्गे एवं भणामि तथावि तुह एणे आदले
अहिलुह भष्टक त्ति भणिऊं ॥ ३॥

विटः । आरोहतु भवान् । १०

शकारः । एणे शम्पदं अहिलुहामि । पुश्यका थावलका चेडा
पलिवत्तावेहि पवरुणं ॥ ४॥

चेटः ॥ परावृत्य ॥ अहिलुहडु भष्टालके ॥ ५॥

शकारः ॥ अधिरूपावलोक्य च त्रासं नाटयित्वा त्वरितमवतीर्य त्रिदं कण्ठे अवलम्ब्य ॥
भावे भावे मडे शि मडे शि पवरुणाधिलूहा लक्खशी चोले वा प
लिवशदि । ता जइ लक्खशी तदो उमे वि मूणे अध चोले ता उमे
वि क्वज्जे ॥ ६॥

विटः । न भेतव्यं न भेतव्यं कुतो ऽत्र वृषभयानि रान्तससच्चा २२७
रः । मा नाम ते मध्याह्नार्कतापच्छिन्नदृष्टेः स्थावरकस्य सकञ्चुकां हा
यां दृष्ट्वा भ्रातिरुत्पन्ना । २०

शकारः । पुश्यका थावलका चेडा जीविशि ॥ ७॥

चेटः । अधदं ॥ ८॥

शकारः । भावे पवरुणाधिलूहा इण्णिया पडिवशदि ता अव
लोहहि ॥ ९॥

विटः । कयं स्त्री । २५

अवनतशिरसः प्रयामशीघ्रं
 पथि वृषभा इव वर्षताडिताक्षाः ।
 मम हि सदसि गौरवप्रियस्य
 कुलजनदर्शनकातरं हि चक्षुः ॥

५ वसन्तसेना ॥ तवित्स्वयमात्मगतम् ॥ कथं मम णाग्रणाणं आश्रासग्रो
 ज्जेव्व राग्रसालग्रो । ता संसइद म्हि मन्दभाग्रो । एसो दाणिं मम म
 न्दभाइणीए ऊसरक्वेत्तपडिदो विअ वीअमुट्ठी णिप्फलो इध आगम
 णो संवुत्तो । ता किं एत्थ करइस्सं । १।

२२८ शकारः । कादले क्खु एणे वुडूखोडे पवरुणं णावलोइदि ।
 १० भावे आलोइहि पवरुणं । २।

विटः । को दोषः । भवत्वेवं तावत् ।

शकारः । कथं शिआला उडुत्ति वाग्रणा वज्जेत्ति ता जाव
 भावे अक्खीहिं भक्खीअदि दत्तेहिं पेक्खीअदि ताव रुग्गे पलाइशं । ३।

विटः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सविषादमात्मगतम् ॥ कथमये मृगी व्याघ्रमनुसर
 १५ ति । भोः कष्टम् ।

शरच्चन्द्रप्रतीकाशं पुलिनात्तरशायिनम् ।

हंसी हंसं परित्यज्य वायसं समुपस्थिता ॥

॥ जनान्तिकम् ॥ वसन्तसेने न युक्तमिदं नापि सदृशमिदम् ।

पूर्वं माददवज्ञाय द्रव्यार्थे जननीवशात् ।

२० वसन्तसेना । ए ॥ इति शिरश्चालयति ॥

२२१ विटः । अशीणडीर्यस्वभावेन वेशभाविन मन्यते ॥

ननूक्तमेव मया भवतीं प्रति ।

सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ।

वसन्तसेना । पवरुणविपज्जासेण आग्रदा सरणागद म्हि । ४।

२५ विटः । न भेतव्यं न भेतव्यम् । भवत्वेनं वच्चयामि ॥ शकारमुपगम्य ॥

काणेलीमातः सत्यं रत्नस्येवात्र प्रतिवसति ।

शकारः । भावे भावे जइ लक्खणी पडिवशदि ता कीश ण तुमं मूजेदि अध चोले ता कीश ण तुमं खज्जे । १ ।

विठः । किमनेन निवृत्तपितेन यदि पुनरुद्यानपरम्परया पद्ममेव नगरीमुज्जयिनीं प्रविशावस्तदा को दोषः स्यात् ।

शकारः । एवं किदे किं भोदि । २ ।

विठः । एवं कृते व्यायामः सेवितो धुर्याणां च परिश्रमः परिहृतो भवति ।

शकारः । एवं भोडु । थावल्लया चेडा णेह पवहुणं अधवा चिष्ट चिष्ट । देवदाणं वम्हणाणं च अग्गदो चलणेण गच्छामि । णहि १० णहि पवहुणं अहिलुहिय गच्छामि । जेण दूलदो मं पेक्खिय भ २३० णिण्णत्ति एणे शे लप्पियशाले भग्गालके गच्छदि । ३ ।

विठः ॥ स्वगतम् ॥ दुष्करं विप्रमौषधीकर्तुम् । भववेवं तावत् ॥ प्रकाशम् ॥ काणेलीमातः एषा वसन्तसेना भवन्तमभिसारयितुमागता । वसन्तसेना । सत्तं पावं सत्तं पावं । ४ ।

शकारः ॥ सहर्षम् ॥ भावे भावे मं पवलपुलिशं मणुण्णं वाशुदेवाकं । ५ ।

विठः । अथ किम् ।

शकारः । तेण हि अपुच्चा शिल्ली जमाशादिदा तण्णिं कान्ति मए लोशाइदा जम्पदं पादेशुं पडिय पणादेमि । ६ ।

विठः । साधभिहितम् ।

शकारः । एणे पादेशुं पडमि ॥ इति वसन्तसेनामुपगृह्य ॥ अतिके अम्बि २३१ के शुणु मम विणत्तिं ।

एणे पडामि चलणेशु विशालणेत्ते

दुश्तञ्जलिं दशणहे तव शुद्धदन्ति । ७ ।

जं तं मए अवकिदं मअणाउलेण

तं खम्मिदा शि वलगत्ति तव म्हि दणे ॥ ११।

वसन्तसेना । अवेहि अणज्जं मत्तेसि । २। ॥ इति पादेन ताउयति ॥

शकारः ॥ सप्तोऽधम् ॥

५

जे चुम्बिदे अम्बिकमाडुकेहिं

गदे ण देवाण वि जे पणामं ।

जे पाडिदे पादतलेण मुण्डे

वणे शिअलिण जथा मिदङ्गे ॥

२३२ अले थावलआ चेडा कहिं तुए एशा शमाशादिदा । ३।

१० चेटः । भष्टके गामशअलेहिं लुङ्गे लाअमग्गे तदो चालुदत्तश
लुक्खवाडिआए पवरुणं थाविअ तहिं ओदलिअ ज्ञाव चक्खवट्ठिअं
कलेमि ताव एशा पवरुणविपज्जाशेण इह आलूढेत्ति तक्केमि । ४।

शकारः । कथं पवरुणविपज्जाशेण आगदा ण मं अहिशालिडं
ता ओदल ओदल मम केलकादो पवरुणादो । तुमं दलिदशत्थवा
१५ दपुत्तके अहिशालेणि मम केलिकां गोणां वाहेशि ता ओदल
ओदल गम्भदाशि ओदल । ५।

२३३ वसन्तसेना । तं अज्जचारुदत्तं अहिसारेसि त्ति जं सच्चं अलंकिद
म्हि इमिणा वअणेण । सम्पदं जं भोटु तं भोटु । ६।

शकारः । एदेहिं दे दशणकुप्पलमण्डलेहिं

२०

दुशेहिं चाडुशदताडणलम्पडेहिं ।

वडामि दे वलतणुं णिअजाणकादो

केशेषु वालिदइअं वि जहा जडाऊ ॥ ७।

विटः । अग्राक्षा मूर्धज्ञेयताः स्त्रियो गुणममन्विताः ।

न लताः पक्षवच्छेदमर्हन्त्युपवनोद्भवाः ॥

२५ तदुत्तिष्ठवह्मेनामवतारयामि । वसन्तसेने अवतीर्यताम् ।

वसन्तसेना ॥ अवतीर्य एकान्ते स्थिता ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ जे शे मम वचनावमाणेण तदा लोशगी
शन्धुक्खिदे अन्न एदाए पादप्पकालेणाणेण पन्नलिदे । तं शम्पदं मा
लेमि णं । भोटु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ भावे भावे ।

जदिच्छे लम्बदशाविशालं

२३४

पावालम्रं श्रुतशदेहिं जुतं ।

मंशं च खाडुं तरु तुष्टि काडुं

चुहू चुहू चुक्कु चुहू चुहू त्ति ॥ १॥

विठः । ततः किम् ।

शकारः । मम पित्रं कलेहि । २ ।

१०

विठः । वाढं करोमि वर्त्तयित्वा त्वकार्यम् ।

शकारः । भावे भावे अकज्जाह गन्धे बि णत्थि लखलिआ बि
णत्थि । ३ ।

विठः । उच्यतां तर्हि ।

शकारः । मालेहि वसन्तशेणिमं । ४ ।

१५

विठः ॥ कर्णे पिधाय ॥

वालां स्त्रियं च नगरस्य विभूषणं च

वेश्यामवेशसदृशप्रणयोपचारम् ।

एनामनागसमहं यदि धातयामि

केनोदुपेन परलोकनदीं तरिष्ये ॥

२०

शकारः । अहं ते भेटुकं ददृशं । अस्मां च विवित्ते उज्जाणे इध २३५

मालन्तं को तुमं पेक्खिण्णदि । ५ ।

विठः । पश्यन्ति मां दश दिशो वनदेवताश्च

चन्द्रश्च दीप्तकिरणश्च दिवाकरोऽयम् ।

धर्मानिलौ च गगनं च तथात्तरात्मा

२५

भूमिस्तथा सुकृतदुष्कृतसान्निभृता ॥

शकारः । तेण हि पडत्तोवालिदं कटुअ मालेहि । १।

चिटः । मूर्ख अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अधम्मभीलू एणे वुडुकोले । भोटु थावलकं चेउं अ
णुणेमि । पुश्यका थावलका चेडा शोवण्णखडुआरं दे दरण्णं । २।

चिटः । अहं पि पद्विलिण्णं । ३।

शकारः । शोवण्णं दे पीठं कालरण्णं । ४।

२३६ चिटः । अहं पि उवविणिण्णं । ५।

शकारः । शव्वं दे उच्छिष्टअं दरण्णं । ६।

चिटः । अहं पि खारण्णं । ७।

शकारः । शव्वचेडाणं महुत्तलअं कलरण्णं । ८।

चिटः । भण्ठके डुविण्णं । ९।

शकारः । ता मण्णेहि मम वअणं । १०।

चिटः । भण्ठके शव्वं कलरण्णं वज्जिअ अकज्जं । ११।

१५ शकारः । अकज्जाह गन्धे वि णत्थि । १२।

चिटः । भण्णाडु भण्ठके । १३।

शकारः । एणं वणत्तणेणिअं मालेहि । १४।

२३७ चिटः । पणीदडु भण्ठके । इअं मए अणज्जेण अज्जा पवहुणपलि
वत्तणेण आणीदि । १५।

२० शकारः । अले चेडा तवावि ण पद्वामि । १६।

चिटः । पद्वदि भण्ठके शलीलाह ण चालित्ताह । ता पणी
दडु भण्ठके भाअमि क्खु अहं । १७।

शकारः । तुमं मम चेडे भविअ कश्श भाआशि । १८।

चिटः । भण्ठके पललोअश्श । १९।

२५ शकारः । के शे पललोए । २०।

चेटः । भष्टके शुक्लिदुक्लिदपलिणामि । १ ।

शकारः । कीलिशे शुक्लिदश पलिणामि । २ ।

चेटः । ज्ञादिशे भष्टके वहुशोवणामणिउदे । ३ ।

२३८

शकारः । दुक्लिदश कीलिशे । ४ ।

चेटः । ज्ञादिशे रुग्णे पलपिण्डपुष्टके ज्ञादि । ता अकज्जं ण कल्ल
इणं । ५ ।

शकारः । अले ण मालिणशणि ॥ इति बहुविधं ताडयति ॥ । ६ ।

चेटः । पिष्टदु भष्टके मालेदु भष्टके अकज्जं ण कल्लइणं ।

जेण म्हि गब्भदाणे विणिम्मिदे भाअधेअदोणेहिं ।

अहिअं च ण कीणिणं तेण अकज्जं पल्लिरुलामि ॥ । ७ । १०

वसन्तसेना । भाव सरणागद म्हि । ८ ।

विटः । काणेलीमातः । मर्षय मर्षय । साधु स्यावरक साधु । २३९

अथेप नाम परिभूतदणो दरिद्रः

प्रेष्यः परत्र फलमिच्छति नास्य भर्ता ।

तस्मादमी कथमिवाद्य न यान्ति नाणं

१५

ये वर्धयन्त्यसदृशं सदृशं त्यजन्ति ॥

अपिच ।

रन्थानुसारी विषमः कृतान्तो यदस्य दास्यं तव चेश्वरत्वम् ।

श्रियं त्वदीयां यदयं न भुङ्क्ते यदतदाज्ञां न भवान्करोति ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ अधम्मभील्लुए वुट्ठोडे पल्लोअभील्लु एणे २०

गब्भदाणे । रुग्णे लशिट्ठअशाले कशश भाअमि वलपुलिणमणुण्णे

॥ प्रकाशम् ॥ अले गब्भदाण चेडे गच्छ तुमं ओवलके पविशिअ वीशत्ते

एअत्ते चिण्ट । १ ।

चेटः । जं भष्टके आणवेदि ॥ वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए एत्तिके मे

विद्वे । १० । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

२५

२४० शकारः ॥ परिकरं बध्नन् ॥ चिष्ट वशन्तशेणिए मालदृशं । १ ।
 विटः । आः ममाग्रतो व्यापादयिष्यति ॥ इति गले गृह्णाति ॥
 शकारः भूसौ पतति ॥ भावे भश्टके मालीश्रदि इति मोहं ॥ नाटयति ॥
 चेतनां लब्ध्वा ॥

५ शव्वकालं मए पुश्टे मंशेण अ धिएण अ ।
 अज्ज कज्जे शमुप्यसो जादे मे वैल्लिए कथं ॥
 ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु लङ्गे मए उवाए । दिप्पा वुट्ठुखोटिण शिलश्चात्तण
 शप्पा । ता एदं पेशिअ वशन्तशेणं मालदृशं । एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
 भावे जं तुमं मए भणिदि तं कथं रुग्गे एव्वंवट्टकाहिं गल्लकुप्पमा
 १० णाहिं कुलेहिं जादे अकज्जं कलेमि । एव्वं एदं अङ्गीकलविटुं मए
 भणिदं । २ ।

२४१ विटः । किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।
 भवन्ति सुतरां स्फीताः मुक्षेत्रे कण्टकिदुमाः ॥
 शकारः । भावे एशा तव अग्गदो लज्जाअदि ण मं अङ्गीकलेदि ।
 १५ ता गच्छ थावलचेडे मए पिशिट्ठे गदे वि एणे पलाइअ गच्छदि । ता
 तं गेणिरुअ आअच्छटु भावे । ३ ।

विटः ॥ स्वगतम् ॥

अस्मत्समज्जं हि वसन्तसेना शौण्डीर्यभावान्न भजेत मूर्खम् ।
 तस्मात्करोम्येष विविक्तमस्या विविक्तविश्रम्भरसो हि कामः ॥
 २० ॥ प्रकाशम् ॥ एवं भवतु गच्छामि ।

वसन्तसेना ॥ पटान्ते गृहीत्वा ॥ णं भणामि सरणागद म्हि । ४ ।
 विटः । वसन्तसेने न भेतव्यं न भेतव्यम् । काणेलीमातः वसन्त
 सेना तव रुस्ते न्यासः ।

शकारः । एव्वं मम रुस्ते एशा णाशेण चिष्टटु । ५ ।
 २५ विटः । सत्यम् ।

शकारः । शच्च । १ ।

२४२

विटः ॥ किञ्चिद्भवा ॥ अथवा मयि गते नृशंसो हन्यादेनां तदप
वारितशरीरः पश्यामि तावदस्य चिकीर्षितम् ॥ इत्येकान्ते स्थितः ॥

शकारः । भोटु मालिशं । अथवा कबडकाबडिके एणे बम्हणे
वुट्टुखोटे कदावि ओवालिदशलीले गडिअ शिअाले भविअ डुलुमु
लिं कलेदि । ता एदश वञ्चणाणिमित्तं एव्वं दाव कलदशं ॥ कुवु
मावचयं कुर्वन्नात्मानं मणउयति ॥ वाणू वाणू वशन्तशेणिर् वशन्तशेणिर्
एहि । २ ।

विटः । अये कामी संवृत्तः । हत निर्वृतो ऽस्मि गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

१०

शकारः ।

श्रुवणमं देमि पिअं वदेमि पडेमि शीशेण श्वेष्टणेण ।

तथावि मं णेच्छशि शुद्धदत्ति किं शे वअं कष्टमअ मणुशशा ॥ ३ ॥

वसतसेना । को एत्थ सन्देहो ॥ अवनतमुखो खलचरितमित्यादि श्लोकद्वयं पठति ॥ २४३

खलचरितनिकृष्टजातदोषः

१५

कथमिह मां परिलोभसे धनेन ।

सुचरितचरितं विशुद्धदेहं

न हि कमलं मधुपाः परित्यजन्ति ॥

यत्नेन सेवितव्यः पुरुषः कुलशीलवान्दरिद्रो ऽपि ।

गोभा हि पणस्त्रीणां सदृशजनसमाश्रयः कामः ॥

२०

अवि अ । सहआरपादवं सेविअ ण पलासपादवं अङ्गीकरि
स्सं । ४ ।

शकारः । दशीर्धीर् दलिच्चालुदत्ताके शरुआलपादवे कडे
रुग्गे उण पलाशे भणिदे किंशुके वि ण कडे । एव्वं तुमं मे गालिं
देत्ती अज्ज वि तं ज्जेव्व चालुदत्ताकं शुमलेशि । ५ ।

२५

वसन्तसेना । ह्रिअग्रदो ज्जेव्व किं ति ण सुमरीअदि । १ ।
 २४४ शकारः । अज्ज वि दे ह्रिअग्रदं तुमं च शमं ज्जेव्व मोडमि ।
 ता दलिदशत्थवारुअमणुशकामुकिणि चिष्ट । २ ।
 वसन्तसेना । भण भण पुणो वि सत्तारुणीआइं एदाइं अक्ख
 ५ राइं । ३ ।

शकारः । पलित्ताअडु दाणीएउत्ते दलिदचालुदत्ताके तुमं । ४ ।
 वसन्तसेना । पलित्ताअदि जदि मं पेक्खदि । ५ ।
 शकारः । किं शे शक्के वालिपुत्ते महिन्दे
 लम्भापुत्ते कालणेमी शुवन्धू ।
 १० लुदे लाआ दाणपुत्ते जडाऊ
 चाणक्के वा धुन्धुमाले तिण्डू ॥

२४५ अधवा । एदे वि दे ण लक्खन्ति ।
 चाणक्केण जधा शीदा मालिदा भालिधे जुगे ।
 एव्वं दे मोडइणामि जडाऊ विअ दोवदिं ॥ । ६ ।

१५

॥ इति ताडयितुमुद्यतः ॥

वसन्तसेना । हा अत्ते कहिं सि । हा अज्जचारुदत्त एसो जणो
 असम्पुणामणोरथो ज्जेव्व विवज्जदि । ता उदं कन्दइस्सं । अधवा वस
 त्सेणा उदं कन्ददि ति लज्जणीअं क्खु एदं । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ७ ।
 शकारः । अज्ज वि गव्वदाशी तश्श ज्जेव्व पावश्श णामं गेएह
 २० दि ॥ इति कण्ठे पीडयन् ॥ शुमल गव्वदाशि शुमल । ८ ।

वसन्तसेना । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ९ ।
 २४६ शकारः । मल गव्वदाशि मल । १० । ॥ नाह्येन कण्ठे निपीडयन्मारयति ।
 वसन्तसेना मूर्छिता पतति निश्चेष्टा ॥

शकारः ॥ सहर्यम् ॥

२५ एदं दोशकलण्डिअं अविणअश्शावाशभृदं खलं

लतं तश्च किलागदश्च लमणे कालागदं आग्रदं ।
 किं एते शमुदाहृतानि णिअग्रं वारूण शूलत्तणं
 णीशाणे वि मलेइ अम्बश्रुमला शीदा जथा भालदे ॥
 इच्छन्तं मम ऐच्छशि त्ति गणिआ लोशेण मे मालिदा
 श्रुणे पुष्पकलण्डके त्ति शरुशा पाणेण उत्ताशिदा ।
 शे वा वच्चिदभाडुके मम पिदा मादेव शा दोप्पदी
 जे शे पेक्खदि ऐदिशं ववशिदं पुत्ताह शूलत्तणं ॥

भोटु गम्पदं बुडुवोडे आगमिश्शदि त्ति ता ओशल्लिअ चिप्पामि २४०

॥ तथा करोति ॥ ११ ।

प्रविश्य चेदेन नह

१०

विठः । अनुनीतो मया स्थावरकश्चेठः । तद्यावत्काणेलीमातरं
 पश्यामि ॥ पट्टिकम्यावलोक्य च ॥ अये मार्ग एव पादयोर्निपतितः । अनेन
 च पतता स्त्री व्यापादिता । भोः पाप किमिदमकार्यमनुष्ठितं त्वया ।
 तत्रापि पापिनः पतनात्स्त्रीविधर्शनेनातीव पातिता वयम् । अनिमि
 तमेतत् । यत्सत्यं वसन्तसेनां प्रति शङ्कितं मे मनः । सर्वथा देवताः १५
 स्वस्ति करिष्यन्ति ॥ प्रकारमुपसृत्य ॥ काणेलीमातः एवं मया अनुनीतः
 स्थावरकश्चेठः ।

शकारः । भावे शाग्रदं दे पुश्वका थावलका चेडा तवावि शा
 ग्रदं १२ ।

चिठः । अग्रदं १३ ।

२०

विठः । मदीयं न्यासमुपनय ।

शकारः । कीदिशे णाणे १४ ।

विठः । वसन्तसेना ।

२४०

शकारः । गदा १५ ।

विठः । वृ ।

२५

शकारः । भावश्च ज्ञेय्य पिष्टदो । १ ।

विठः ॥ सवितर्कम् ॥ न गता खलु सा तथा दिशा ।

शकारः । तुमं कदमाद् दिशाद् गदे । २ ।

विठः । पूर्वया दिशा ।

५ शकारः । शावि दक्षिणाद् गद् । ३ ।

विठः । अहं दक्षिणया ।

शकारः । शावि उत्तलाद् । ४ ।

विठः । अत्याकुलं कथयसि न शुध्यति मे उत्तरात्मा तत्कथय सत्यम् ।

१० शकारः । शवामि भावश्च शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं ता सण्ठावेहिं हिअग्रं दृशा शा मालिदा । ५ ।

६४१ विठः ॥ सविषादम् ॥ सत्यं तया व्यापादिता ।

शकारः । जइ मम वअणे ण पत्तिआअणि ता पेक्ख पढमं लश्रिठ अशालशण्ठाणआहु पलक्कमं । ६ । ॥ इति दर्शयति ॥

१५ विठः । हा हतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति मूर्धितः पतति ॥

शकारः । ही ही उवलदे भावे । ७ ।

चेठः । शमण्णशट्ठ शमण्णशट्ठ भावे । अविआलिअं आणत्तेण मद् ज्ञेय्य पढमं मालिदा । ८ ।

विठः ॥ समाश्रय नकराणम् ॥ हा वसन्तसेने ।

२० दक्षिण्योदकवाहिनी विगलिता याता स्वदेशं रति

ह्रीहृलंकृतभूषणे सुवदने क्रीडारसोद्भासिनि ।

हा सौत्रन्यनदि प्रह्लासपुलिने हा मादृशामाश्रये

हा हा नश्यति मन्मथस्य विषणिः सौभाग्यपाणवाकरः ॥

॥ सामम् ॥ कटं भोः कटम् ।

२५ किं नु नाम भवेत्कार्यमिदं येन तया कृतम् ।

अपापा पापकल्पेन नगरश्रीनिपातिता ॥

॥ स्वगतम् ॥ अये कदाचिद्यं पाप इदमकार्यं मयि संक्रामयेत् । भव २१०

वितो गच्छामि ॥ इति परिक्रामति ॥

शकारः ॥ उपगम्य धारयति ॥

विठः । पाप मां मा स्प्राप्तीः । अलं त्वया गच्छाम्यहम् । ५

शकारः । अले वशतशेणिअं शअं ज्ञेव्व मालिअ मं दूणिअ
कहिं पलाअशि । शम्पदं ईदिशे रुग्गे अणाधे पाविदे । १।

विठः । अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अत्यशदं दे देमि शुवणअं देमि कदावणं देमि शवो
डिअं दे देमि । एणे शण्ठाणपलक्कमे सामणे भोटु मणुशअणां । २। १०

विठः । धिक्क तवैवास्तु ।

चेठः । शतं पात्रं । ३।

शकारः ॥ हसति ॥

विठः । अप्रीतिर्भवतु विमुच्यतां हि दासो
धिक्क प्रीतिं परिभवकारिकामनार्याम् । १५

मा भूच्च त्वयि मम सङ्गतं कदाचि
दाहिन्नं धनुरिव निर्गुणं त्यजामि ॥

शकारः । भावे पशीद पशीद एहि णअलीए पविणिअ की २११
लेम्ह । ४।

विठः । अपतितमपि तावत्सेवमानं भवतं
पतितमिव जनां ऽयं मन्यते मामनार्यम् ।
कथमहमनुयायां त्वां हृतस्त्रीकिमेनं
पुनरपि नगरस्त्रीशङ्कितार्थान्निदृष्टम् ॥

॥ तत्कृपाम् ॥ वसतसेने ।

अन्यस्यामपि ज्ञातौ मा वेश्या भूस्त्वं हि सुन्दरि । २५

चारित्रगुणसम्पन्ने ज्ञायेथा विमले कुले ॥

शकारः । मम कैलके पुष्पकलाण्डकजिष्णुज्जाणे वशन्तशेषिग्रं मा
लिग्रं कर्हिं पलाग्रशि । एहि मम आवुत्तण्ण अगदी ववहलं
देहि । १ । ॥ इति धारयति ॥

५ विठः । आस्तिष्ठ जाल्म ॥ इति खड्गमाकर्षति ॥

शकारः ॥ सभयमपसृत्य ॥ किं ले भीदे शि ता आगह । २ ।

विठः । न युक्तामवस्थातुम् । यत्रार्यशर्विलकचन्दनकप्रभृतयः सन्ति
तत्र गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

२५२ शकारः । णिधणं गच्छ । अले थावलका पुण्यका कीलिणे मए
१० कडे । ३ ।

चेठः । भण्ठके मरुते अकन्ने कडे । ४ ।

शकारः । अले चेडे किं भणाशि अकन्ने कडे त्ति । भोट्ट एव्वं
दाव ॥ नानाभरणान्यवतार्य ॥ गेएह् एदं अलङ्कारग्रं मए ताव दिसे जेत्तिके
वेले अलङ्कलमि तेत्तिके मम अण्णं तव । ५ ।

२५५ चेठः । भण्ठके ज्ञेव्व एदे शोदन्ति किं मम एदेहिं । ६ ।

शकारः । ता गच्छ एदां गोणारं गेएह् मम कैलकाए पा
शादवालगगपदोलिकाए चिष्ट ज्ञाव हग्गे आग्रच्छामि । ७ ।

२५३ चेठः । जं भण्ठके आणवेदि । ८ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । अत्तपलित्ताणे भावे गदे अदंशणं चेडे वि पाशादवा
२० लगगपदोलिआए णिअन्नपुत्तिदं कटुअ थावरणं । एव्वं मत्ते लक्खिदे
भोदि । ता गच्छामि अथवा पेक्खामि एदं किं एशा मला आडु
पुणो वि मालरणं ॥ अवलोक्य ॥ कथं शुमला । भोट्ट एदिणा पावा
लेण पच्छदिमि णं । अथवा णामङ्किदे एणे ता के वि अन्नपुलिणे
पच्चहिजाणेदि । भोट्ट एदिणा वादलीपुञ्जिदेण शुक्लपणपुडेण पच्छा
२५ देमि ॥ तथा कृत्वा विचिन्त्य ॥ भोट्ट एव्वं दाव । शम्पदं अधिअलणं गच्छिअ

ववहलं लिहवेमि । जधा अत्यश्श कालणादो शठ्वाहपुत्तचालुद
ताकेण मम केलकं पुप्फकलण्डकं जिणुज्जाणं पवेशिअ वशत्तशेणिआ
वावादिदेत्ति ।

चालुदत्तविणाशाय कलेमि कवउं एव ।

एअलीए विशुद्धाए पशुधादं व्व दलुणं ॥

५

भोटु गच्छामि ॥ इति निष्क्रम्य दृष्ट्वा तभयम् ॥ अविद् मादिके । जेण जेण
गच्छामि मग्गेण तेण जेव्व एणे दुष्शमणके गच्छिदकशाओदकं ची
वलं गेण्हिअ आगच्छदि । एणे मए एणिशिअवाहिदे कदवेले कदावि
मं पेक्खिअ एदेण मालिद त्ति पआशइश्शदि ता कथं गच्छामि
॥ अवलोक्य ॥ भोटु एदं अद्वपडिदं पाआलखणउं उल्लङ्घिअ गच्छामि । २४३

एणे म्हि तुलिदतुलिदे लङ्काणअलीए गअण गच्छते ।

भूमीए पाआले कणूमणिहले विअ महेन्दे ॥ ११ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥ प्रविश्यापटीन्तेपेण

२५१

भिनुः । पक्खालिदे एणे मए चीवलखणउे किं एणु ऊ शाद्धाए
शुक्खावइश्शं । इध वाणला विलुप्पति । किं एणु ऊ भूमीए धूली २५
दीणे भोदि । ता कच्चिं पशालिअ शुक्खावइश्शं ॥ दृष्ट्वा ॥ भोटु इध
वादलीपुत्तिदे शुक्खवत्तशच्चए एणु पशालइश्शं ॥ तथा कृत्वा ॥ एमो
बुद्धश्श ॥ इत्युपविशति ॥ भोटु धम्मक्खलारं उदाहलामि ॥ पञ्चज्जाण ॥ इत्या
दिपूर्वोक्तं पठति ॥ अथवा अलं मम एदेण शग्गेण जाव ताए बुद्धोवाशि
आए पञ्चवकालं एण कलेमि जाए दशाणं शुवणाकाणं किदे नूदिअले २०
हिं णिकीदि तदो पडुदि ताए कीदं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि
॥ दृष्ट्वा ॥ किं एणु ऊ पणोदले शमुश्शशदि । अथवा ।

वाददवेण तत्ता चीवलतोएण तिम्मिदा पत्ता ।

एदे विविष्णपत्ता मप्पे पत्ता विअ फुलन्ति ॥ १२ ।

वसन्तसेना ॥ मंतां लब्ध्वा हस्तं दर्शयति ॥

२५

२५६ भिक्षुः । हा हा शुद्धालङ्कालभूषिदे इत्थिआरुत्थे णिकुमदि ।
 कथं दुदिह वि रुत्थे ॥ बहुविधं निर्वर्ण्य ॥ पच्चभिआणामि विअ एदं
 रुत्थं । अधवा किं विचारेण । शच्चं जे ज्ञेव्व रुत्थे जेण मे अभयं
 दिप्पं । भोटु पेक्खिण्णं ॥ नाट्येनोदघाट्य दृष्ट्वा प्रत्यभिज्ञाय च ॥ शा ज्ञेव्व वुद्धो
 ५ वाशिआ । १ ।

वसन्तसेना ॥ पानीयमाकाङ्क्षति ॥

२५७ भिक्षुः । कथं उदयं मग्गेदि । हूले च दिग्घिआ । किं दाणिं
 एत्थ कलइण्णं । भोटु एदं चीवलं जे उवल्लि गालइण्णं । २ । ॥ तथा
 करोति ॥

१० वसन्तसेना ॥ संज्ञां लब्ध्वा उत्तिष्ठति ॥

भिक्षुः ॥ पटान्तेन वीजयति ॥

वसन्तसेना । अज्ज को तुमं । ३ ।

भिक्षुः । किं ण मं शुमलेदि वुद्धोवाशिआ दशशुवण्णि
 कीदं । ४ ।

१५ वसन्तसेना । सुमरामि ण उण जथा अज्जो भणादि वरं अरुं
 उवरदा जेव्व । ५ ।

भिक्षुः । वुद्धोवाशिह किं णदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सन्निर्वेदम् ॥ जं सरिसं वेसभावस्स । ७ ।

२५८ भिक्षुः । उट्ठेडु उट्ठेडु वुद्धोवाशिआ । एदं पादवशमीवजादं
 २० लदं ओलम्बिअ । ८ । ॥ इति लतां नामयति ॥

वसन्तसेना ॥ गृहीत्वा उत्तिष्ठति ॥

भिक्षुः । एदणिं विहल्ले मम धम्मवह्णिणिआ चिच्छदि
 तहिं शमण्णशिदमणा भविअ उवाशिआ गेहं गमिण्णदि । ता
 जेणं जेणं गच्छुडु वुद्धोवाशिआ ॥ इति परिक्रामतः ॥ दृष्ट्वा ॥ ओशलथ
 २५ अज्जा ओशलथ एणा तनुणी इत्थिआ एजे भिक्खु त्ति । शुद्धे मम

॥ अष्टमो ऽङ्कः ॥

१२५

एणे धम्मे । दृत्यशञ्जदमुदणञ्जदइन्दिअणञ्जदे जे क्खु माणुणे किं
कलेदि तण्ण लाउले पललोअदृत्ये णिअल्ले । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
वसन्तसेनामोदनी नाम
अष्टमो ऽङ्कः ॥

५ -

शोधनकः । आणत्तम्हि अधिग्रहणभोर्हिं । अरे सोदणअ
 ववहारमण्डवं गडुअ आसणां सज्जीकरेहि ति । ता जाव अधिग्र
 हणमण्डवं सज्जिडुं गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं अधिग्रहणमण्डवं
 ५ ता पविसामि ॥ प्रविश्य सम्पार्ज्यासनमाधाय ॥ विवित्तं कारिदं मए अधिग्र
 हणमण्डवं विरइदा मए आसणा ता जाव अधिग्रहणियाणां उण णिवे
 देमि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ कथं एसो रट्ठिअसालो डुट्ठुडुज्जणमनुस्सो
 इदो एव्व आअच्छदि ता दिट्ठिपथं परिहरिअ गमिस्सं । १ । ॥ इत्येका
 न्ते स्थितः ॥

२६० शकारः । एहादे हं शलिलजलेहिं पाणिर्हिं
 उज्जाणे उववणकाणणे णिशप्पे ।
 णालीहिं शह जुवदीहिं इशियकाहिं
 गन्धज्वे विअ शुद्धिदेहिं अङ्गकेहिं ॥

१५ खणेण गण्ठी खण जूलके मे खणेण मे चञ्चलकुत्तले वा ।
 खणेण मुक्के खण उद्धचूडे चित्ते विचित्ते रुगे लाअशाले ॥
 अविअ । विशगण्ठिगम्भपविश्रेण विअ कीडएण अत्तलं मग
 माणेण पाविदं मए मरुदत्तलं ता कश्श एदं किविणचेष्टिअं पा
 उइशं ॥ स्रुत्वा ॥ आं शुमलिदं मए दलिदचालुदत्तश्श एदं किविण
 २० चेष्टिअं पाउइशं । अस्सं च दलिदे क्खु शे तश्श शब्बं शम्भावी
 अदि । भोडु अधिग्रहणमण्डवं गडुअ अगदो ववहालं लिहावइशं

तथा अज्जचालुदत्ताकेण वशन्तशेणिआ मोडिअ मालिदा । ता ज्ञाव
अधिअलणमण्डवं ज्ञेव्व गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं तं अधिअ
लणमण्डवं एत्थ पविशामि ॥ प्रविश्यात्रलोक्य च ॥ कथं आसणाइं दिप्साइं
चिप्पन्ति दाव आअशशन्ति अधिअलणभोइआ एदशिं डुव्वचत्तले
मुद्धत्तअं उवविशिअ पडिबालइशं । १ । ॥ इति स्थितः ॥

५

शोधनकः ॥ अन्यतः परिक्रम्य पुरो दृष्ट्वा ॥ एदे अधिअरणिआ आअच्छ
न्ति । ता ज्ञाव उवसप्पामि । २ । ॥ द्युषसर्पति ॥

॥ ततः प्रविशति अष्टिकायस्थादिभिः परिवृतो ऽधिकरणिकः ॥

अधिकरणिकः । भो भोः अष्टिकायस्थौ ।

उभौ । आणवेडु अज्जो । ३ ।

१०

अधिकरणिकः । अहो व्यवहारपराधीनतया दुष्करं खलु परचि
त्तग्रहणमधिकरणिकैः ।

इन्नं कार्यमुपनिपत्तिं पुरुषा न्यायेन दूरीकृतं

२६२

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे रगाभिभूताः स्वयम् ।

तैः पक्षापरपक्षवर्धितव्रतैर्दोषैर्नृपः स्पृश्यते

१५

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रष्टुर्गुणो दूरतः ॥

अपिच ।

इन्नं दोषमुदाहरन्ति कुपिता न्यायेन दूरीकृताः

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे सन्तो ऽपि नटा ध्रुवम् ।

ये पक्षापरपक्षदोषसंहिताः पापानि सङ्कुर्वते

२०

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रष्टुर्गुणो दूरतः ॥

यतः । अधिकरणिकः खलु ।

शास्त्रज्ञः कपटानुसारकुशलो वक्ता च न क्रोधन

स्तुल्यो मित्रपरस्वकेषु चरिते दृष्टे च दत्तोत्तरः ।

क्लीवान्पालयिता शठान्वययिता धर्म्या न लोभान्विता

२५

द्वार्भावे परतत्त्वबद्धदयो राज्ञश्च कोपापहः ॥

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्जस्स वि णाम दोस त्ति वुच्चदि । जदि एव्वं
ता चन्दलोए वि अन्धआरो त्ति वुच्चदि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अधिकरणमण्डपस्य मार्गमदिशय ।
२६३ शोधनकः । एडु एडु अधिअरणभोइओ एडु । २ ।

॥ इति परिक्रामन्ति ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमण्डवं ता पविसल्लु अधिअरणभोइ
आ ॥ सर्वे उपविशन्ति ॥ । ३ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक वह्निर्निष्क्रम्य ज्ञायतां कः कार्या
१० र्थीति ।

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य ॥ अज्जा अधिअर
णिआ भणन्ति को इध कज्जत्थीति । ४ ।

शकारः ॥ महर्षम् ॥ उवत्थिए अधिअलणिए ॥ सादोपं परिक्रम्य ॥ दग्गे
वत्तपुत्तिशे मणुण्णे वासुदेवे लश्रिअशाले लाअशाले कज्जत्थी । ५ ।

१५ शोधनकः ॥ ससम्भ्रमम् ॥ की मादिके पढमं ज्जेव्व रद्धिअशालो क
२६४ ज्जत्थी । भोडु अज्ज मुद्धत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणिआणं णिवेदेमि
॥ उपगम्य ॥ अज्जा एसो क्खु रद्धिअशालो कज्जत्थी ववहलं उवत्थिदो । ६ ।

अधिकरणिकः । कथं प्रथममेव राट्टियशालः कार्यार्थी । यथा
सूर्योदये उपरागो महापुरुषनिपातमेव कथयति । शोधनक व्याकुले
२० नाय व्यवहारेण भवितव्यम् । भद्र निष्क्रम्योच्यतां गच्छाय न दृश्यते
तव व्यवहार इति ॥

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि । ॥ इति निष्क्रम्य शकारमुपगम्य ॥ अज्ज
अधिअरणिआ भणन्ति । अज्ज गच्छ ण दोसदि तव ववहारो । ७ ।

शकारः ॥ सक्कोधम् ॥ किं ण दीशदि मम ववहल्ले । जइ ण दी
२५ शदि तदो आउत्तं लाआणं पालअं बहिणीवदिं विणअिअ बहिणिं

अतिकं च विषयविश्र एदं अधिअलणिअं फेल्लइशं अणं अधिअलणिअं
ठावइशं । १ । ॥ इति गन्तुमिच्छति ॥

शोधनकः । अन्न रट्ठिअसालअ मुद्धत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणि २६५
आणं णिवेदेमि ॥ अधिकरणिअमुपगम्य ॥ एसो रट्ठिअसालो कुविदो भणा
दि । २ । ॥ इति तदुक्तं भणति ॥ ५

अधिकरणिकः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तदुच्यतामागच्छ
दृश्यते तव व्यवहारः ।

शोधनकः ॥ शकारमुपगम्य ॥ अन्न अधिअरणिआ भणन्ति आअच्छ दी
सदि तव व्यवहारो ता पविसडु अन्नो । ३ ।

शकारः ॥ सहर्षमात्मगतम् ॥ ह्री पठमं भणादि ण दीशदि शम्पदं १०
दीशदि त्ति ता णाम भीदभीदा अधिअलणभोइआ जेत्तिअं दृग्गे भणि
शं तेत्तिअं पत्तिआवइशं । भोडु पविशामि ॥ प्रविशोपमृत्य च ॥ शुश्रुहं
अम्हाणं तुम्हाणं पि शुश्रुहं देमि ण देमि च । ४ ।

अधिकरणिकः ॥ स्वगतम् ॥ अहो स्थिरमंस्कारता व्यवहारार्थिनः २६६
॥ प्रकाशम् ॥ उपविश्यताम् । १५

शकारः । आं अत्तणकेलका मे भूमी ता जहिं मे लोअदि तहिं
उवविशामि ॥ अेठिनं प्रति ॥ एश उवविशामि ॥ शोधनकं प्रति ॥ ण एत्थ
उवविशामि ॥ इति अधिकरणिकमस्तके हस्तं दत्वा ॥ एत्थ उवविशामि । ५ ।

॥ इति भूमावुपविशति ॥

अधिकरणिकः । भवान्कार्यार्थी ।

२७

शकारः । अधइ । ६ ।

अधिकरणिकः । तत्कार्यं कथय ।

शकारः । कणे कल्लं कथइशं । एअंवट्टके गल्लकूप्यमाणान्ह कुले
दृग्गे जादे ।

लाअशश्रुले मम पिदा लाआ तादइश होइ जामादा ।

२६७

लाग्रशालाह् दग्गे ममाग्रि वह्निणीवर्द् लाग्रा ॥ ११ ।

अधिकरणिकः । सर्वं ज्ञायते ।

किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।

भवन्ति नितरां स्फीताः सुन्नेत्रे कण्ठकद्रुमाः ॥

तदुच्यतां कार्यम् ।

शकारः । एवम् भणामि । अवलद्वाह् वि एण अ मे किंपि क
लक्षणदि । तदो तेण वह्निणीवदिणा पलितुष्टेण मे कील्लिडुं ल
क्खिडुं शब्बुत्ताणाणं पवले पुप्फकलण्डकजिमुत्ताणे दिप्पे तद्धिं च
पेक्खिडुं अणुदिणं शोशावेडुं जोधावेडुं पोष्टावेडुं लुणावेडुं गच्छामि ।

देव्यज्ञोष्णा पेक्खामि एण पेक्खामि वा इत्थिआशलीलं णिवडिदं । १२ ।

अधिकरणिकः । अथ ज्ञायते का स्त्री विपन्नेति ।

शकारः । हं ह्यो अधिअलणभोद्ग्रा कित्ति एण आणामि तं ता
दिणिं एअलमण्डणं कच्चणशदभूपणिअं । केणावि कुपुत्तेण अत्थकल्ल
वत्तश कालाणादो शुभं पुप्फकलण्डकजिमुत्ताणं पविशिअ बाहुपा
शवलकुलेण वसन्तशेणिआ मालिदा । एण मए । १३ । ॥ इत्यर्थोक्ते सुवभावृ

णांति ॥

अधिकरणिकः । अहो नगररत्निणां प्रमादः । भो अट्टिकायस्यो
न मयेति व्यवहारपदं प्रथममभिलिख्यताम् ।

कायस्यः । जं अन्नो आणवेदि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं लिह्दिदं । १४ ।

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ ह्यो मादिके । उत्तलाग्रतेण विअ पाग्रशपि
ण्डलकेण अन्नं मए अत्ता एव्व णिष्साशिदो । भोडु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
अहो अधिअलणभोद्ग्रा एणं भणामि मए ज्ञेव्व दिष्टा । किं कोलाह
लं कलेध । १५ । ॥ इति पादेन लिखितं प्रोज्झति ॥

अधिकरणिकः । कथं त्वया ज्ञातं यथा खल्वर्थनिमित्तं बाहुपा
जेन व्यापादिता ।

शकारः । रुंहो णूणं शूणशूणगीवालिआए णीशुवणकेहिं
आहलणढाणेहिं तक्केमि । १ ।

अठिकायस्थौ । जुज्झदि विअ । २ ।

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ दिष्टिआ पच्चुवजीविद् म्हि अविद् मादिके । ३ ।

अठिकायस्थौ । कं एसो ववहारो अवलम्बदि । ४ ।

अधिकरणिकः । इह हि द्विविधो व्यवहारः ।

अठिकायस्थौ । केरिसो । ५ ।

अधिकरणिकः । वाक्यानुसारेण अर्थानुसारेण च । यस्तावद्वा
क्यानुसारेण स अर्थिप्रत्यर्थिभ्यः । यश्चार्थानुसारेण स अधिकरणिक २७०
बुद्धिनिष्पन्नः ।

अठिकायस्थौ । ता वसलसेणामादरं अवलम्बदि ववहारो । ६ ।

अधिकरणिकः । एवमिदम् । भद्र शोधनक वसलसेनामातरमनु
द्वजयन्नाक्षय ।

शोधनकः ॥ इति निष्क्रम्य गणिकाया मात्रा सह प्रविश्य ॥ एदु एदु अज्जा । ७ ।

वृद्धा । गदा मे दारिआ मित्तरअं अत्तणो जोव्वणं अणुभविदुं । १५
एसो उण दीहाऊ भणादि आअच्छ अधिअरणिओ सदाविदि ता मो
हपरवसं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि हिअअं मे थरहरेदि । अज्ज
अदिसेहि मे अधिअरणमण्डवस्स मग्गं । ८ ।

शोधनकः । एदु एदु अज्जा । ११ । ॥ उभौ परिक्रामतः ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमण्डवं । एत्थ पविसदु अज्जा । १० । २७१

॥ इत्युभौ प्रविशतः ॥

वृद्धा ॥ उपसृत्य ॥ सुहं तुम्हाणं भोडु भावमिस्साणं । ११ ।

अधिकरणिकः । भद्रे स्वागतमास्यताम् ।

वृद्धा । तथा । १२ । ॥ इत्युपविष्टा ॥

शकारः ॥ सान्नेयम् ॥ आगदाशि बुडुकुट्टणि आगदाशि । १३ ।

अधिकरणिकः । अये त्वं किल वसन्तसेनामाता ।

वृद्धा । अधरं । १ ।

अधिकरणिकः । अयेदानीं वसन्तसेना क्व गता ।

वृद्धा । मित्तघरम् । २ ।

५ अधिकरणिकः । किन्नामधेयं तस्या मित्रम् ।

वृद्धा ॥ स्वगतम् ॥ अदिलज्जणीम् क्व एद ॥ प्रकाशम् ॥ जणस्स पु
च्छणीम् अम् अत्थो ए उण अधिअरणिअस्स । ३ ।

२७२ अधिकरणिकः । अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । व्यवहारो पुच्छदि ए एत्थ दोसो कथेहि । ४ ।

१० वृद्धा । कथं व्यवहारो । ता सुणन्तु अज्जमिस्सा । सो क्व सत्थ
वाहविणअदत्तस्स एत्तिअो साअरदत्तस्स तणअो सुगहिदणामहेअो
अज्जचारुदत्तो णाम सेट्ठिचत्तरे पडिवसदि तहिं मे दारिअो जोव्वण
सुहं अणुभवदि । ५ ।

शकारः । शुदं अज्जेहिं । लिहीअन्तु एदे अक्खला चान्नुदत्तेण

१५ शरु मम विवादि । ६ ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । चारुदत्तो मित्तो त्ति एत्थि दोसो । ७ ।

अधिकरणिकः । व्यवहारो ऽयं चारुदत्तमवलम्बते ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । एव्वं विअ । ८ ।

२७३ अधिकरणिकः । धनदत्त वसन्तसेना आर्यचारुदत्तस्य गृहं गतेति

२० लिख्यतां व्यवहारस्य प्रथमः पादः । कथमार्यचारुदत्तो ऽप्यस्माभिरा
ह्वययितव्यः । अथवा व्यवहारस्तमाह्वयति । भद्र शोधनक गच्छ आ
र्यचारुदत्तं स्वैरमसम्भ्रान्तमनुद्विग्नं सादरमाह्वय प्रस्तावेनाधिकरणिकस्त्वां
द्रष्टुमिच्छतीति ।

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रान्तश्चारुदत्तेन सह प्रविश्य च ॥

२५ एउ एउ अज्जो । १ ।

चारुदत्तः ॥ विचिन्त्य ॥

परिज्ञातस्य मे राज्ञा शीलेन च कुलेन च ।

यत्सत्यमिदमाह्वानमवस्थामभिशङ्कते ॥

॥ सवितर्कं स्वगतम् ॥

ज्ञातो नु किं स खलु बन्धनविप्रयुक्तो

॥

मार्गागतः प्रवहणेन मयापनीतः ।

चारुदत्तस्य नृपतेः श्रुतिमागतो वा

येनाहमेवमभियुक्त इव प्रयामि ॥

अथवा किं विचारितेन । अधिकरणमण्डपमेव गच्छामि । भद्र शोध
नक अधिकरणस्य मार्गमादेशय ।

१०

शोधनकः । एडु एडु अज्जो । १ । ॥ इति परिक्रामतः ॥

चारुदत्तः ॥ सशङ्कम् ॥ तत्किमपरम् ।

२७४

वृक्षस्वरं वासति वायसो ऽयममात्यभृत्या मुञ्जराह्वयन्ति ।

सव्यं च नेत्रं स्फुरति प्रसक्त ममानिमित्तानि हि खेदयन्ति ॥

शोधनकः । एडु एडु अज्जो सैरं असम्भन्तं । २ ।

१५

चारुदत्तः ॥ परिक्रम्याग्रतो ऽवलोक्य च ॥

शुष्कवृक्षस्थितो धाङ्क आदित्याभिमुखस्तथा ।

मयि चोदयते वामं चक्षुर्धोरमसंशयम् ॥

॥ पुनरन्यतो ऽवलोक्य ॥ अये कथमयं सर्पः ।

मयि विनिहितदृष्टिर्भिन्ननीलाञ्जनाभः

२७

स्फुरितविततजिह्वः शुक्लदंष्ट्राचतुष्कः ।

अभिपतति सरोषो जिह्विताध्मातकुक्षि

भुजगपतिरयं मे मार्गमाक्रम्य सुतः ॥

अपि चेदम् ।

स्खलति चरणं भूमौ न्यस्तं न चार्द्रतमा मही

२५

स्फुरति नयनं वामो बाहुर्मुहुश्च विकम्पते ।
 शकुनिरपरश्चायं तावद्विरौति हि नैकशः
 कथयति मरुधोरं मृत्युं न चात्र विचारणा ॥

सर्वथा देवताः स्वस्ति करिष्यन्ति ।

५ शोधनकः । एडु एडु अज्जो इमं अधिअरणमण्डवं पविसडु अ
 ज्जो । १ ।

५७१ चारुदत्तः ॥ प्रविश्य समन्तादवलोक्य ॥ अरुहो अधिकरणमण्डपस्य परा
 श्रीः । इह हि ।

१० चित्तासक्तानिमग्नमत्रिसलिलं दूतोर्मिशङ्काकुलं
 पर्यन्तस्थितचारनक्रमकरं नागाश्चक्षिंस्त्रायम् ।
 नानावाशककङ्कपन्निरुचिरं कायस्यसर्पास्पदं
 नीतिक्षुण्णतटे च राजभवनं क्षिप्तैः समुद्रायते ॥

भवतु ॥ प्रविशन् प्रिदायातमभिनीय सवितर्कम् ॥ अरुह इदमपरम् ।

सव्यं मे स्पन्दते चतुर्विरौति वायसस्तथा ।

१५ पन्थाः सर्पेण रुद्धो ज्यं स्वस्ति चास्मासु दैवतः ॥

तावत्प्रविशामि ॥ इति प्रविशति ॥

अधिकरणिकः । अयमसौ चारुदत्तो य एषः ।

घोणोन्नतं मुखमपाङ्गविशालनेत्रं

नैतद्विभाजनमकारणदूषणानाम् ।

२०

नागेषु गोषु तुरगेषु तथा नरेषु

न ह्याकृतिः सुसदृशं विजहाति वृत्तम् ॥

चारुदत्तः । भो अधिकृतेभ्यः स्वस्ति । रुद्धो नियुक्ता अपि कु
 शलं भवताम् ।

अधिकरणिकः ॥ ससम्भ्रमम् ॥ स्वागतमार्यस्य । भद्र शोधनक आर्य

२५ स्यासनमुपनय ।

शोधनकः ॥ आसनमुपनीय ॥ एदं आसनं एत्थ उवविसडु अज्जो । १। २७६

चारुदत्तः ॥ उपविशति ॥

शकारः ॥ सक्कोधम् ॥ आगदे शि ले इशियआधादआ आगदे शि ।

अहो णाए ववहाले अहो धम्मे ववहाले जं एदाह इशियआधाद
आह आशणे दीअदि ॥ सगर्वम् ॥ भोडु णं दीअडु । २। ५

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त अस्ति भवतो ऽस्या आर्याया डु
हित्रा सह प्रसक्तः प्रणयः प्रीतिर्वा ।

चारुदत्तः । कस्याः ।

अधिकरणिकः । अस्याः ॥ इति वसन्तसेनामातरं दर्शयति ॥

चारुदत्तः ॥ उत्थाय ॥ आर्ये अभिवादये ।

१०

वृद्धा । ज्ञाद चिरं मे जीव ॥ स्वगतम् ॥ अग्रं सो चारुदत्तो सुणि
क्वित्तं क्वु दारिआए जीव्वणं । ३।

अधिकरणिकः । आर्य गणिका तव मित्रम् ।

चारुदत्तः ॥ लज्जां नाटयति ॥

शकारः ।

२७७

लज्जाए भीलुदाए वा चालित्तं अलिह णिगूहडु ।

सग्रं मालिअ अत्थकालणा ह्णिं गेएहदि तं ण भण्टके ॥ । ४।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त भणाहि अलं लज्जाए ववहारो
क्वु एसो । ५।

चारुदत्तः । भो अधिकृता मया कथमीदृशं वक्तव्यं गणिका मम २०
मित्रमिति । अथवा यौवनमत्रापराध्यति न चारित्र्यम् ।

अधिकरणिकः ।

व्यवहारः सविघ्नो ऽयं त्यज लज्जां ह्दि स्थिताम् ।

ब्रूहि सत्यमलं धैर्यं ह्लमत्र न गृह्यते ॥

अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

२५

चारुदत्तः । अधिकृत केन सह मम व्यवहारः ।

शकारः ॥ साढोषम् ॥ अहं मद् सह व्यवहारे । १ ।

चारुदत्तः । त्वया सह मम व्यवहारः सुदुःसहः ।

२७८ शकारः । अहं इच्छिमाधादया लक्षणशदभूषणश्रं वशन्तशेषिणश्रं
मालिश शम्पदं कवडकावडिके भविश्र णिगूहेशि । २ ।

चारुदत्तः । असम्बद्धः खल्वसि ।

अधिकरणिकः । आर्यं चारुदत्त अलमनेन ब्रूहि सत्यमपि गणि
का तव मित्रम् ।

चारुदत्तः । एवमेवम् ।

१० अधिकरणिकः । आर्यं वसन्तसेना वृ ।

चारुदत्तः । गृहं गता ।

अठिकायस्थौ । कथं गदा कदा गदा गच्छन्ती वा केण अणुगदा । ३ ।

चारुदत्तः । ॥ स्वगतम् ॥ किं प्रच्छन्नं गतेति ब्रवीमि ।

अठिकायस्थौ । अज्ज्ञ कथेहि । ४ ।

१५ चारुदत्तः । गृहं गता किमन्यद्ब्रवीमि ।

२७९ शकारः । मम केलिकं पुष्पकलण्डकजिगुञ्जाणं पवेशिश्र अत्य
णिमित्तं वाडुप्राशवलकालेण मालिदा अहं शम्पदं वदशि धनं गदे
ति । ५ ।

चारुदत्तः । आः असम्बद्धप्रलापिन् ।

२० अभ्युक्षितो ऽसि सलिलैर्न वलाहकानां

चापाग्रपक्षसदृशं भृशमन्तरा ते ।

मिथ्यैतदाननमिदं भवतस्तथाहि

हेमन्तपद्ममिव निष्प्रभतामुपैति ॥

अधिकरणिकः ॥ जनान्तिकम् ॥

ग्रहणं चानिलस्यैव चारुदत्तस्य दूषणम् ॥

॥ प्रकाशम् ॥ आर्यचारुदत्तः स्वल्वसौ कथमकार्यं करिष्यति ॥ घोषं

त्यादि पठति ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृत्ते दीशदि । १ ।

अधिकरणिकः । अपेहि मूर्ख ।

५

वेदार्थान्प्राकृतस्त्वं वदसि न च ते जिह्वा निपतिता
मध्याह्ने वीक्ष्यसे ऽर्कं न तव सरुसा दृष्टिर्विचलिता ।

दीप्ताग्नौ पाणिमन्तः क्षिपसि न च ते तन्क्षणं दृश्यते ऽसौ २८०

चारित्र्याच्चारुदत्तं चलयसि न ते देहं हरति भूः ॥

आर्यचारुदत्तः कथमकार्यं करिष्यति ।

१०

कृत्वा समुद्रमुदकोच्छ्रयमात्रशेषं

दत्तानि येन हि धनान्यनपेक्षितानि ।

स श्रेयसां कथमिवैकनिधिर्महात्मा

पापं करिष्यति धनार्थमवैरिनुष्टम् ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृत्ते दीशदि । २ ।

१५

वृद्धा । रुदास जो दाणिं णासीकदं सुवण्णभण्डग्रं रत्तिं चोरेहिं
अवहृद् ति तस्स कारणादो चडुस्समुद्सारभूदं रअणावलिं देदि सो
दाणिं अत्यकारणादो इमं अकज्जं करेदि । हा जाद एहि मे पुत्ति । ३ ।

॥ इति रोदिति ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त किमसौ पद्भ्यां गता उत प्रवहृ
णेनेति ।

चारुदत्तः । ननु मम प्रत्यक्षं न गता । तन्न जाने किं पद्भ्यां
गता उत प्रवहृणेनेति ।

प्रविश्य सामर्थ्यं

२८१

वीरकः ।

२५

पादप्यहारपरिभवविमाणालङ्घगृह्रवेरस्स ।

अणुसोअत्तस्स इअं कथंपि रत्ती पभादा मे ॥

ता ज्ञाव अधिअरणमण्डवं उवसप्पामि ॥ प्रविष्टकेन ॥ सुद्धं अज्जमि
स्साणं । १ ।

५ अधिकरणिकः । अये नगररक्षाधिकृतो वीरकः । वीरक किमा
गमनप्रयोजनम् ।

वीरकः । ह्री ह्री बन्धनभेक्षणसम्भमे अज्जकं अण्णेततो ओद्धा
रिअं पवरुणं वच्चदि त्ति विअरं करेतो अण्णेततो अरे तुए वि आ
लोइदे मए वि आलोइदव्वो त्ति भणत्तो ज्जेव्व चन्दणमहत्तरएण
१० पादेण ताडिदो म्हि । एदं सुणिअ अज्जमिस्सा पमाणं । २ ।

२८२ अधिकरणिकः । भद्र ज्ञानीपि कस्य तत्प्रवरुणमिति ।

वीरकः । इमस्स अज्जचारुदत्तस्स वसत्तसेणा आबूढा पुप्फकर
एडकजिणुज्जाणं कीलिडुं णीअदि त्ति पवरुणवारुएण कहिदं । ३ ।

शकारः । पुणो वि शुद्धं अज्जमिश्शेहिं । ४ ।

१५ अधिकरणिकः ।

एप भो निर्मलज्योत्स्नो राहुणा ग्रस्यते शशी ।

जलं कृत्वावपातेन प्रसन्नं कलुषायते ॥

वीरक पञ्चादिह भवतो न्यायं द्रव्यामः । य एप अधिकरणे द्वार्यश्च
स्तिष्ठति तमेनमारुह्य गत्वा पुष्पकरण्डकोद्यानं दृश्यतामस्ति तत्र
२० काचित्स्त्री विपन्ना न वेति ।

वीरकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रान्तः प्रविश्य च ॥ गदो म्हि
तहिं दिदुं च मए इत्थिआकलेवरं सावदेहिं विलुप्पत्तं । ५ ।

अठिकायस्यौ । कथं तुए ज्ञाणिदं इत्थिआकलेवरं त्ति । ६ ।

२८३ वीरकः । सावसेसेहिं केसहत्थपाणिपादेहिं उवलक्खिदं

२५ मए । ७ ।

अधिकरणिकः । अहो धिग्वैषम्यं लोकव्यवहारस्य ।
यथा यथेदं निपुणं विचार्यते तथा तथा सङ्कटमेव दृश्यते ।
अहो सुसन्ना व्यवहार्नीतयो मतिस्तु गौः पङ्कगतेव सीदति ॥

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥

यथैव पुष्पं प्रथमे विकाशे समेत्य पातुं मधुपाः पतन्ति ।
एवं मनुष्यस्य विपत्तिकाले हिद्रेघनरथा बहुलीभवन्ति ॥
अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।
चारुदत्तः ।

दृष्टात्मा परगुणमत्सरो मनुष्यो
रगान्धः परमिह कृतुकामबुद्धिः ।

१०

किं यो यद्वदति मृषैव ज्ञातिदोषा
तद्वाक्यं भवति न तद्विचारणीयम् ॥

अपिच । यो ऽहं लतां कुसुमितामपि पुष्पहेतो
राकृष्य नैव कुसुमावचयं करोमि ।
सो ऽहं कथं भ्रमरपद्मरुचौ सुदीर्घे
केणे विगृह्य रुदतीं प्रमदां निहन्मि ॥

१५

शकारः । हंहो अधिअलणभोऽहो किं तुम्हे पक्खब्राहेण
ववहलं पेक्खध जेण अत्तं वि एणे ह्दणचालुदत्ते आशणे धाल्ताअ ५८४
दि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक । एवं क्रियताम् ।

२०

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । विचार्यतां भो अधिकृता विचार्यताम् ॥ इति आसनादव

तीर्य भूमौ उपविशति ॥

शकारः ॥ स्वगतं सहर्षं नर्त्तिव्या ॥ ह्रीं अणेण मए कडे पावे अममण
मशतके निवडिदे । ता जहिं चालुदत्ताके उवविशदि तहिं हग्गे ५५

उवविशामि ॥ तथा कृत्वा ॥ चालुदत्ता पेक्ख पेक्ख मं ता भण भण
मए मालिद ति । १।

चारुदत्तः । भो अधिकृताः ॥ दुष्टात्मेति पूर्वोक्तं पठति ॥ सनिश्वासं स्वगतम् ॥

मैत्रेय भोः किमिदमद्य ममोपधातो

५

हा ब्राह्मणि द्विजकुले विमले प्रसृता ।

हा रोहसेन न हि पश्यसि मे विपत्तिं

मिथ्यैव नन्दसि परव्यसनेन नित्यम् ॥

२८५ प्रेषितश्च मया तद्वार्तान्वेषणाय मैत्रेयो वसन्तसेनासकाशं शकटिकानि
मित्तं च तस्य प्रदत्तान्यलङ्करणानि प्रत्यर्पयितुम् । तत्कथं चिरयते ।

१०

॥ ततः प्रविशति गृहीताभरणो विद्रूपकः ॥

विद्रूपकः । पेसिदो म्हि अज्जचारुदत्तेण वसन्तसेणासकाशं तद्धिं

अलङ्करणां गेण्हिअ जथा अज्ज मित्तेअ वसन्तसेणाए वच्छो रोहसे

णो अत्तणो अलङ्कारेण अलङ्करिअ जणणीसकाशं पेसिदो इमस्स आ

हरणं दादव्वं ए उण गेण्हिदव्वं ता समण्हि ति । ता जाव वस

१५ तसेणासकाशं ज्ञेय्व गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य आकाशे ॥ कथं भावरेभि

लो । भो भाव रेभिल किणिमित्तं तुमं उव्विग्गउव्विग्गो विअ ल

व्हाअसि ॥ आकर्ण्य ॥ किं भणासि । अज्जचारुदत्तो अधिअरणं सदावी

अदि ति ता ए ङु अण्णेण कज्जेण होदव्वं ॥ विचिन्त्य ॥ ता पच्छा वसन्त

सेणागेहं गमिस्सं । अधिअरणमण्डवं दाव गमिस्सं ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥

२० इदं अधिअरणमण्डवं ता जाव पविसामि ॥ प्रविश्य ॥ सुहं अधिअरण

भोइयाणं कद्धिं मम पिअवअस्सो । २।

२८६

अधिकरणिकः । नन्वेष तिष्ठति ।

विद्रूपकः । वअस्स सोत्थि भोडु । ३।

चारुदत्तः । भविष्यति ।

२५

विद्रूपकः । अवि केवमं दे । ४।

चारुदत्तः । एतदपि भविष्यति ।

विद्रूपकः । भो वयस्स किष्मिमित्तं उणा उव्विग्गडव्विग्गो
विअ लक्खीअसि । कुदो वा सदाइदो । १।

चारुदत्तः । वयस्य ।

मया खलु नृशंसेन परलोकमज्ञानता ।

स्त्रीरतिश्चाविशेषेण शेषमेषो ऽभिधास्यति ॥

विद्रूपकः । किं किं ।

२८७

चारुदत्तः ॥ कर्णे ॥ एवमिति ।

विद्रूपकः । को एव्वं भणादि । २।

चारुदत्तः ॥ सञ्ज्ञया शकारं निर्दिशति ॥ नन्वेष तपस्वी हेतुभूतः कृता १०
तो मां व्याहरति ।

विद्रूपकः । एदं कीस ए भणीअदि गेहं गद त्ति । ३।

चारुदत्तः । उच्यमानमपि अवस्थादोषान्न गृह्यते ।

विद्रूपकः । भो भो अज्जा जेन दाव पुरट्ठावणविहारारामदेउ
लेहिं तडागकूवेहिं अलङ्किदा उज्जअणी सो अत्यक्खवत्तकारणादो १५
ईदिसं अकज्जं अणुचिट्ठदि त्ति ॥ सक्कोथम् ॥ अरे रे काणेलीसुदा राअ
सालसण्ठाणआ उस्सङ्खलआ किदज्जणदोसभणउआ वरुसुवणामण्डिद
मक्कुउआ भण भण मम अगगदो जो दाणिं मम पिअवअस्सो कुमुमिदं
माधवीलदं पि आअट्ठिअ कुमुमावचअं ए करेदि कदावि आअट्ठिदाए
पल्लवहेदो भोदि त्ति सो कथं एरिसं अकज्जं उरुअलोअविरुद्धं करेदि । २०
चिट्ठ रे कुट्ठणिउत्ता चिट्ठ चिट्ठ जाव एदिणा तव हिअअकुडिलेण
दणउअट्ठेण मत्थअं दे सदावणउं करेमि । ४।

शकारः ॥ सक्कोथम् ॥ शृणुतु शृणुतु अज्जमिण्णा । चालुदत्ताकेण २८८
शरु मम विवादे ववहाले वा ता कीश एणे काकपदशीशमशतका
मम शिले शदखण्डे कलेशि । मा दाव ले दाशीएउत्ता दुअवडुव्वका । १५। २५

विद्रूपकः ॥ दण्डकादमुद्यम्य पूर्वोक्तं पठति ॥

शकारः ॥ सक्तोऽधमुत्थाय ताडयति ॥

विद्रूपकः ॥ प्रतीपं ताडयति । अन्योन्यं ताडयतः । विद्रूपकस्य कक्षादेशादाभरणानि पतन्ति ॥

२८१ शकारः ॥ तानि गृहीत्वा दृष्ट्वा सप्ताध्वसम् ॥ पेक्वन्तु अज्जा एदे क्खु ताए तवशिशणीए केलका अलङ्कारा ॥ चारुदत्तमुद्दिश्य ॥ इमश्श अत्थकल्लव तश्श कालणा एशा मालिदा वावादिदा अ । १ ।

॥ अधिकरूपिकाः सर्वे अधोमुखाः स्थिताः ॥

चारुदत्तः ॥ जनान्तिकम् ॥

१० अयमेवंविधे काले दृष्टो भूषणविस्तरः ।
अस्माकं भाग्यवैषम्यात्पतितः पातयिष्यति ॥

विद्रूपकः । भो कीस भूदत्थं एण णिवेदीअदि । २ ।

चारुदत्तः । वयस्य ।

दुर्वलं नृपतिश्चतुर्नैतत्तत्रं निरीक्षते ।

१५ केवलं वदतो दैन्यमश्नाद्यं मरणं भवेत् ॥

अधिकरूपिकः । कटं भोः कटम् ।

अङ्गारकविरुद्धस्य प्रक्षीणस्य वृक्षस्पतेः ।

ग्रहो ऽयमपरः पार्श्वे धूमकेतुरिवोत्थितः ॥

२१० अेठिकायस्यौ ॥ वसन्तसेनामातरमुद्दिश्य ॥ अवह्मिदा दाव अज्जा एदं

२० सुवण्णभाण्डअं अवलोएदु सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ३ ।

वृद्धा ॥ विलोक्य ॥ सरिसो एसो ण उण सो । ४ ।

शकारः । आं वुड्ढुकुट्टणि अक्खीहिं मत्तिदं वाआए मूकिदं । ५ ।

वृद्धा । रुदास अवह्मि । ६ ।

अेठिकायस्यौ । अप्पमतं कथेहि सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ७ ।

२५ वृद्धा । अज्ज सिप्पिकुसलदाए ओवन्धेदि दिट्ठिं ण उण सो । ८ ।

अधिकरणिकः । भद्रे अपि ज्ञानास्येतान्याभरणानि ।
वृद्धा । एणं भणामि । एणं ऊणं ऊणं अणभिजाणिदो अरुवा कदा २११
वि सिप्पिणा घडिदो भवे । १ ।

अधिकरणिकः । पश्य श्रेष्ठिन् ।

वस्वन्तराणि सदृशानि भवन्ति नूनं

५

दृपस्य भूषणगुणस्य च कृत्रिमस्य ।

दृष्ट्वा क्रियामनुकरोति हि शिल्पिवर्गः

सादृश्यमेव कृतकस्ततया च दृष्टम् ॥

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्जचारुदत्तस्स केरकाइं एदाइं । २ ।

चारुदत्तः । न खलु न खलु ।

१०

श्रेष्ठिकायस्थौ । ता कस्स । ३ ।

चारुदत्तः । इहात्रभवत्या दुहितुः ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । कथं एदाइं ताए विओअं गदाइं । ४ ।

चारुदत्तः । एवं गतानि आं इदम् ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त एत्थ सच्चं वत्तव्वं । पेक्ख

पेक्ख ।

सच्चेण सुहं खु लब्भइ सच्चालावि एण कोइ पादर्इ ।

२१२

सच्चं त्ति दुवे वि अक्खरा मा सच्चं अलिण्ण गूहेहि ॥ ५ ॥

चारुदत्तः । आभरणान्याभरणानीति न ज्ञाने किं तस्मद्गृहादानी
तानीति ज्ञाने ।

२०

शकारः । उज्जाणं पवेणिअ पढमं मालेशि कवडकावडिआए
शम्पदं णिगूहेशि । ६ ।

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।

इदानीं सुकुमारे ऽस्मिन्निःशङ्कं कर्कशाः कणाः ।

तत्र गात्रे पतिष्यन्ति सहास्माकं मनोरथैः ॥

२१

चारुदत्तः । अपापानां कुले ज्ञाते मयि पापं न विद्यते ।

यदि सम्भाव्यते पापमपायेन च किं मया ॥

॥ स्वगतम् ॥ न च मे वसन्तसेनाविरहितस्य जीवितेन कृत्यम् ॥ प्रकाशम् ॥

भोः किं ब्रुवता ।

५

मया किल नृशंसेन लोकद्वयमज्ञानता ।

स्त्रीरतिश्च विशेषेण शेषमेवो ऽभिधास्यति ॥

२१३

शकारः । वावादिदा अले तुमं पि भण वावादिदेत्ति । १ ।

चारुदत्तः । तथैवोक्तम् ।

शकारः । शुणोध शुणोध भण्डालाया एदेण मालिदा । एदेण ज्ञेव्व

१० शण्ण ह्मिमे एदण्ण दलिदचालुदत्ताह्म शालीले दण्डे ण धालीअडु । २ ।

अधिकरणिकः । शोधनक यथाह्म राष्ट्रियः । भो राजपुरुषा गृह्य

तामयं चारुदत्तः ॥ राजपुरुषा गृह्णन्ति ॥

वृद्धा । पर्सादत्तु पर्सादत्तु अज्जमिस्सा जी दाणिं चोरिहिं अवह्म

दस्स ॥ इत्यादि पूर्वोक्तं पठति ॥ ता जदि वावादिदा मम दारिआ तदावि

१५ जीअडु मे दीहाड । अणंच । अत्थिप्पच्चत्थिणं ववहारो । अहं अत्थि

णी ता मुच्चध एदं । ३ ।

२१४

शकारः । अवेहि गच्चदाणि गच्छ किं तव एदिणा । ४ ।

अधिकरणिकः । आर्ये गम्यताम् । हे राजपुरुषा निष्क्रामयतानाम् ।

वृद्धा । हा जाद हा पुत्तअ । ५ । ॥ इति रुदती निष्क्रान्ता ॥

२०

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कटं मए एदण्ण अत्तणो शलिणं शम्पदं ग

च्छामि । ६ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त निर्णये वयं प्रमाणं शेषे राजा
तथापि शोधनक विज्ञाप्यतां राजा पालकः ।

अयं हि पातकी विप्रो न वध्यो मनुरत्रवीत ।

२५

राद्रादस्मात्तु निर्वास्यो विभवैरुत्तैः सह ॥

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य पुनः प्रविश्य सावम् ॥
अज्जा गद म्हि । तहिं रात्रा पालओ भणादि जेण अत्यक्खवत्तस्स
कारणादो वसन्तसेणा वाबादिदा तं तहिं ज्जेव्व आहरणां गले व
न्धिअ डिण्डिमं ताडिअ दक्खिणमसाणं णइअ मूले भज्जेध त्ति । जो
को वि अवरो हरिसं अकज्जं अणुचिट्ठदि सो एदिणा सणिआरदण्डेण
सासीअदि । १ ।

चारुदत्तः । अहो अविमृश्यकारी राजा पालकः । २१५

अथवा । ईदृशे व्यवहाराग्नौ मन्त्रिभिः परिपातिताः ।

स्थाने खलु महीपाला गच्छन्ति कृपणां दशाम् ॥

अपिच । ईदृशैः श्वेतकाकीयै राज्ञः शासनद्वयकैः । १०

अपापानां सहस्राणि हन्यन्ते च कृतानि च ॥

सखे मैत्रेय गच्छ मद्वचनादस्वामपश्चिममभिवादयस्व । पुत्रं च मे रोह
सेनं परिपालयस्व ।

विद्वपकः । मूले हिन्ने कुदो पादवस्स परिपालणं । १२ ।

चारुदत्तः । मा मैवम् । १५

नृणां लोकात्तरस्थानां देहप्रतिकृतिः सुतः ।

मयि यो यस्तव स्नेहो रोहसेने स युज्यताम् ॥

विद्वपकः । अहं ते पिअवअस्सो भविअ तुए विरहिदं पाणां
धारेमि । १३ ।

चारुदत्तः । रोहसेनमपि तावद्दर्शय । २१६

विद्वपकः । एव्वं जुज्झदि । १४ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अपसार्यतामयं वदुः ।

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

अधिकरणिकः । कः को ऽत्र भोआण्डालानां दीयतामदिशः ।

शोधनकः । इदो आग्रच्छुः अज्ञो । १ ।

चारुदत्तः ॥ सकृत्कृणाम् ॥ मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति । आकाशे ॥

विपसलिलतुलाग्निप्रार्थिते मे विचारे

क्रकचमिह शरीरे वीक्ष्य दातव्यमग्न्य ।

५

अथ रिपुवचनाद्वा ब्राह्मणं मां निहंसि

पतसि नरकमध्ये पुत्रपौत्रैः समेतः ॥

अयमागतो ऽस्मि ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

१०

व्यवहारो नाम

नवमो ऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशति चाण्डालद्वयेनानुगम्यमानश्चारुदत्तः ॥

२१७

उभौ । तक्षिण कलत्र कालण णववह्वन्धणअणे णिउणा ।

अइलेण शीशहेअणश्रूलातोवेषु कुशल म्ह ॥

ओशलथ अज्जा ओशलथ । एणे अज्जचालुदत्ते ।

दिणकलवीलदामे गहिदे अम्हेहिं वज्जपुलिशेहिं ।

दीवे व्व मन्दणेहे थोअं थोअं खअं जाइ ॥ १॥

चारुदत्तः ॥ सविषादम् ॥

नयनसलिलसिक्तं पांशुवृद्धीकृताङ्गं

पितृवनसुमनोभिर्वेष्टितं मे शरीरम् ।

विरसमिह रठन्तो रक्तगन्धानुलितं

बलिमिव परिभोक्तुं वायसास्तर्कयन्ति ॥

चाण्डालौ । ओशलथ अज्जा ओशलथ ।

किं पेक्खथ शप्पुलिशं वज्जकत्तं कालपलशुधलएहिं ।

शुअणशउणाधिवाशं शज्जणपुलिशदुमं एदं ॥

आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ । २॥

चारुदत्तः । पुरुषभाग्यानामचित्याः खलु व्यापारा यदहमीदृशीं

दशामनुप्राप्तः ।

सर्वगात्रेषु विन्यस्तै रक्तचन्दनहस्तकैः ।

पिष्टचूर्णावकीर्णश्च पुरुषो ऽहं पशूकृतः ॥

॥ अग्रतो निहृष्य ॥ अहो तारुतम्यं नराणाम् ।

२१८

अमी हि दृष्ट्वा मम देहमेतं मर्त्यं धिगस्त्वित्युपज्ञातखेदाः ।

अशक्नुवन्तः परिरक्षितुं मां स्वर्गं लभस्वेति वदन्ति पौराः ॥

चाण्डालौ । ओशलथ अज्ञा ओशलथ । किं पेक्खथ ।

इन्दे पवाहिअत्ते गोप्पशवे शङ्कमं च तालाणं ।

शुपुलिशपाणविपत्ती चत्तालि इमे ण ददुव्वा ॥ ११ ।

२११ एकः । कृणुते आहिता पेक्ख पेक्ख ।

णअलीपधाणभूदे वज्जीअत्ते कदत्तअण्णाए ।

किं लुअदि अत्तलिक्वे आडु अणब्भे पडदि वज्जे ॥ १२ ।

द्वितीयः । अले ले गोह्वा ।

ण अ लुअदि अत्तलिक्वे णेअ अणब्भे पडदि वज्जे ।

१० महिलाशमूहमेहे णिवडइ णअणम्बुधालाहिं ॥

। अविअ ।

वज्जम्मि णीअमाणे जणणश शव्वणश लोदमाणणश ।

णअणणशलिलेहिं शित्ते लच्छादो ण उणमइ लेणू ॥ १३ ।

चारुदत्तः ॥ निव्रज्य सकृद्विप्रम् ॥

१५ दृताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो मां वातायनार्थिन विनिःसृतास्याः ।

ह्वा चारुदत्तेत्यभिभाषमाणा वाप्यं प्रणालीभिरिवोत्सृजन्ति ॥

३०० चाण्डालौ । आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ इमं घोशणट्ठाणं ।

आह्मणेध डिण्डिमं घोणेध घोणणं । ४ ।

उभौ । शुणाध अज्ञा शुणाध । एणे शत्यवाह्विणअदत्तण ण

२० त्तिके शाअरदत्तण पुत्तके अज्जुचालुदत्ते णाम । एदिणा किल अक

ज्जुकालिणा गणिआ वणत्तणेणा अत्यकलवत्तण कालणादो शुभां

पुप्फकलण्डअज्जिमुज्जाणं पवेशिअ वाहुपाणवलकालेण मालिद त्ति ।

एणे शलोत्ते गहिदे शअं अ पडिअमे । तदो लणा पालएण अम्हे

आणत्ता एदं मालेडुं । जदि अवले ईदिशं उहअलोअविलुडं अकज्जुं

२५ कलेदि तं पि लाआ पालए एव्वं ज्ञेव्व शाशदि । ५ ।

चारुदत्तः ॥ सनिर्वेदं स्वगतम् ॥

मखशतपरिपूतं गोत्रमुद्भासितं मे
सदसि निविडचैत्यब्रह्मघोषैः पुरस्तात् ।
मम मरणदशायां वर्तमानस्य पापै
स्तदसदृशमनुष्यैर्धुष्यते घोषणायाम् ॥

३०१

५

॥ उद्गोच्य कर्णो पिधाय ॥ हा वसन्तसेने ।

शशिविमलमयूखशुभ्रदन्ति
सुरुचिरविद्रुमसन्निभाधरौष्टि ।
तव वदनभवामृतं निपीय
कथमवशो ह्यवशोविषं पिबामि ॥

१०

उभौ । ओशलथ अन्ना ओशलथ ।

एषे गुणलअणणिहो शन्नणडुक्काण उत्तलणशेद्र ।
अशुवणां मण्डणअं अवणाअदि अन्न णअलीदो ॥

। अणं च ।

शव्वे क्वु होइ लोए लोए शुद्धशपिठदाण तत्तिछा ।
विणिवडिदाण णलाणं पिअअली डुछहो होदि ॥ १॥

१५

चारुदत्तः ॥ सर्वतो ऽवलोक्य ॥

३०२

अमी हि वस्त्रान्तरुद्धवक्त्राः
प्रयान्ति मे दूरतरं वयस्याः ।
परो ऽपि बन्धुः समसंस्थितस्य
मित्रं न कश्चिद्विपमस्थितस्य ॥

२०

चाण्डालौ । ओशालणं कदं विवित्तं लाअमग्गं । ता आणेध
एदं दिणवज्जाचिण्हं । २।

चारुदत्तः । मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति ॥

नेपथ्ये । हा ताद हा पिअवअस्स । ३।

२५

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सकृणाम् ॥ भोः स्वज्ञातिमहत्तर इच्छाम्यहं
भवतः सकाशात्प्रतिग्रहं कर्तुम् ।

चाण्डालौ । किं अम्हाणं कृत्यादो पडिग्गहं कलेशि । १ ।

चारुदत्तः । शान्तं पापं नापरीव्यकारी दुराचारः पालक इव
५ चाण्डालः । तत्परलोकार्थं पुत्रमुखं द्रष्टुमभ्यर्थये ।

चाण्डालौ । एव्वं करीअडु । २ ।

३०३ नेपथ्ये । हा ताद हा आवुक । ३ ।

चारुदत्तः ॥ श्रुत्वा सकृणाम् ॥ भोः स्वज्ञातिमहत्तर ॥ इत्यादि पठति ॥

चाण्डालौ । आअच्छडु ।

१० अपरः । आअच्छडु । ४ ।

उभौ । अले पडला खणं अतलं देथ एणे अन्नचालुदत्ते पुत्तमुहं
पेक्खडु ॥ नेपथ्याभिमुखम् ॥ अन्न इदो इदो । आअच्छ ले दलआ आअच्छ । ५ ।

॥ ततः प्रविशति दारुकमादाय विद्रूपकः ॥

विद्रूपकः । तुवरडु तुवरडु भद्दमुहो पिदा दे मारिडुं णीअदि । ६ ।

१५ दारुकः । हा ताद हा आवुक । ७ ।

विद्रूपकः । हा पिअवअस्स कहिं मए तुमं पेक्खिदव्वो । ८ ।

चारुदत्तः ॥ पुत्रं मित्रं च वीक्ष्य ॥ हा पुत्र हा मैत्रेय ॥ सकृणाम् ॥ भोः

कटम् ।

चिरं खलु भविष्यामि परलोके पिपासितः ।

२०

अत्यल्पमिदमस्माकं निवापोदकभोजनम् ॥

३०४ किं पुत्राय प्रयच्छामि ॥ आत्मानं वीक्ष्य यज्ञोपवीतं दृष्ट्वा ॥ आं इदं तावदस्ति
मम च ।

अमौक्तिकमसौवर्णं ब्राह्मणानां विभूषणम् ।

देवतानां पितृणां च भागो येन प्रदीयते ॥

२५

॥ इति यज्ञोपवीतं ददाति ॥

चाण्डालः । आग्रच्छ ले चालुदत्ता आग्रच्छ । १।

द्वितीयः । अले अन्नचालुदत्तं णिलुबबदेण णामेण आलबेशि ।

अले पेक्ख ।

अब्बुदए अवशाणे तहेअ लत्तिन्दिवं अरुदमग्गा ।

उदामेव्व किशोली णिअदी खु पडिच्छिदं जादि ॥

५

। अणं च ।

शुक्खा ववदेशा शे किं पणमिअमत्थएण कादव्वं ।

लाङ्गगहिदे वि चन्दे ण वन्दणीए जणपदश ॥ । २।

वालकः । अरे रे चाण्डालआ कहिं आवुक्कं णेध । ३।

३०५

चारुदत्तः । वत्स ।

१०

अंसेन विअत्करवीरमालां स्कन्धेन शूलं हृदयेन शोकम् ।

आघातमग्राहमनुप्रयामि शामित्रमालब्धुमिवाधरे ऽजः ॥

चाण्डालः ।

णङ्गु अम्हे चाण्डाला चाण्डालउलम्मि जादपुव्वा वि ।

जे अहिभवन्ति शाङ्गं ते पात्रा ते अ चाण्डाला ॥ । ४।

१५

दारकः । ता कीस मारेध आवुक्कं । ५।

चाण्डालः । अत्त लाअणिओओ क्खु अवलज्जदि ण ङ्गु अम्हे । ६।

दारकः । वावारेध मं मुञ्चध आवुक्कं । ७।

चाण्डालः । एवं भणत्ते चित्तं मे जीवि । ८।

३०६

चारुदत्तः ॥ सामं पुत्रं कण्ठे गृहीत्वा ॥

२०

इदं तत्स्नेहसर्वस्वं सममायदरिद्रियोः ।

अचन्दनमनौशीरं हृदयस्यानुलेपनम् ॥

। अंसेन विअत् ॥ इत्यादि पुनः पठति । अवलोक्य स्वगतम् ॥

। अमी हि वस्त्रान्तिरुद्धवक्त्रा ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

विद्रूपकः । भो भदमुक्ता मुञ्चध पिअवअस्सं चारुदत्तं मं वा २५

वादेध । १ ।

चारुदत्तः । शान्तं पापम् ॥ दृष्ट्वा स्वगतम् ॥ अवगच्छामि । समस्थित

॥ इत्यादि पठति । प्रकाशम् ॥

॥ एताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो माम् ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

५ चाण्डालः । ओशलध अज्जा ओशलध ।

किं प्येक्वध शप्पुलिणं अज्जशवणेण प्पणढ्ढजीवाणं ।

कूवम्मि खुडिदपाणं कच्चणकलणं व्व उव्वत्तं ॥ १२ ।

चारुदत्तः ॥ सकरुणम् ॥ शशिविमलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

३०७ अपरः । अले पुणो वि घोणेहि । ३ ।

१० चाण्डालः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । प्राप्तो ऽहं व्यसनकृतां दशामनार्या

यत्रेदं फलमपि जीवितावसानम् ।

एषा च व्यथयति घोषणा मनो मे

श्रोतव्यं यदिदमसौ तया हृतेति ॥

१५

ततः प्रविशति प्राणादस्यां वद्धः

स्थावरकः । घोषणामाकर्ण्य सर्वकृत्यम् ॥ कथं अपात्रे चालुदत्ते वात्रादी
अदि । हृग्गे णिअलेण शामिणा वन्धिदे । भोटु अकून्दामि । शुणाध
अज्जा शुणाध । इत्थ दाणिं मए पात्रेण पवरुणपलिवत्तेण पुप्फकल
एउकजिण्णुज्जाणं वशत्तणेणा णीदा । तदो मम शामिणा मं ण कामे
२० शि त्ति कटुअ वाडुपाशवलकालेण मालिदा ण उण इदिणा अज्जेण ।
कथं विट्ठलदए ण को वि शुणादि । ता किं कलेमि । अत्ताणअं
पाउमि ॥ विचिन्त्य ॥ जदि एव्वं कलेमि तद् अज्जाचलुदत्ते ण वात्रादी
अदि । भोटु इमादो पाशादवालगपदोलिकादो इदिणा जिणगवक्खेण
अत्ताणअं णिक्खिवामि । वलं हृग्गे उअलदे ण उण एणे कुलउत्त
२५ विट्ठगाणं वाशपादवे अज्जचालुदत्ते । एव्वं जद् विवज्जामि लडे मए

पल्लोर् ॥ इत्यात्मानं पातयित्वा ॥ ह्री ह्री ण उण उवलदम्हि भग्गे
मे दण्डाणिअले । ता चण्डालघोशं शमस्सेशामि ॥ दृढोपसृत्य ॥ कंहो ३०८
चण्डाला अत्तलं अत्तलं । १।

चाण्डालौ । अले के अत्तलं मग्गेदि । २।

चेठः । प्रएवतु ॥ इति पूर्वोक्तं पठति ॥

५

चारुदत्तः । अये ।

को ऽयमेवंविधे काले कालपाशस्थिते मयि ।

अनावृष्टिकृते शस्ये द्रोणमेघ इवोत्थितः ॥

भोः श्रुतं भवद्भिः ।

न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः ।

३०९

विशुद्धस्य हि मे मृत्युः पुत्रजन्मसमो भवेत् ॥

अन्यच्च । तेनास्म्यकृतवैरेण क्षुद्रेणात्यल्पबुद्धिना ।

शरैर्वा विपाक्तेन दूषितेनापि दूषितः ॥

चाण्डालौ । यावलअ अवि शच्चं भणाशि । ३।

चेठः । शच्चं दग्गे वि मा कण्ण वि कधइशशि त्ति पाशादवा १५

लग्गपदोत्तिआए दण्डाणिअलेण वन्धिअ णिक्खित्ते । ४।

प्रविश्य

शकारः ॥ महर्षम् ॥

मंशेण तिक्वात्रिलकेण भत्ते शाकेण शूपेण शमच्छकेण ।

भुत्तं मए अत्तणअण्ण जेहे शालिण्णकूलेण गुलोदणेण ॥

२०

॥ कर्णं दत्त्वा ॥ भिषकंशखंखणाए चण्डालवाआए शलणंजोए जथा

अ एशे उक्खालिदे वज्झाडिण्डिमण्णदि पडक्काण अ श्रुणीअदि तथा त

क्केमि दलिदचालुदत्ताके वज्झाट्टाणं णीअदि त्ति । ता पेक्खिण्णं । श

त्तुविणाणे णाम मरुत्ते कूलअण्ण पलिदोशे होदि । शुद्धं च मए जे

वि किल शत्तुं वावादअत्तं पेक्खदि तण्ण अण्णशिणं जम्मत्तले अक्खि २५

लोगे ण होदि । मए खु विशगण्ठिगम्भपविष्टेण विअ कीउएण
 ३१० किं पि अत्तलं मग्गमाणेण उप्पाडिदे ताह दलिच्चालुदत्ताह वि
 णाणे । शम्पदं अत्तणकेलिकाए पाशादवालग्गपदोलिकाए अहिलु
 ह्मिअ अत्तणो पलक्कमं पेक्वामि ॥ तथा कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ ही ही एदाह
 ५ दलिच्चालुदत्ताह वज्जं णीअमाण्णाह एवडे जणशम्भदे जं वेलं अ
 म्हालिशे पवले वलमणुशे वज्जं णीअदि तं वेलं कीदिशं भवे
 ॥ निरीक्ष्य ॥ कथं एशे शे णववलहके विअ मण्डिदे दक्खिणं दिशं
 णीअदि । अध किष्मिमित्तं मम केलिकाए पाशादवालग्गपदोलिकाए
 शमीवे घोशणा णिवडिदा णिवालिदा अ ॥ विलोक्य ॥ कथं थावलक
 १० चेडे वि एत्थि इध । मा णाम तेण इदो गडुअ मत्तभेदे कडे भवीअ
 दि । ता जाव णं अणेशामि । १ । ॥ इति अचतीर्योपसर्पति ॥

३११ चेठः ॥ दृष्ट्वा ॥ भण्डालका एशे शे आगदे । २ ।
 चाण्डाली ।

ओशलध देध मग्गं दल्लं ठक्केध होध तुण्हीआ ।
 ५५ अविणअतिक्खविशाणे डुठ्ठवइत्ते इदो एदि ॥ ३ ॥

शकारः । अले ले अत्तलमत्तलं देध ॥ उपसृत्य ॥ पुण्यका थावल
 का चेडा एहि गच्छम्ह । ४ ।

३१२ चेठः । ही ही अणज्ज वशत्तणेणिअं मालिअ ण पलितुष्टे
 शि शम्पदं पणइज्जणकप्पपादपं अज्जचालुदत्तं मालइडे ववशिदे शि । ५ ।

२० शकारः । ण हि लअणकुम्भजलिशे हग्गे इणियअं वावादमि । ६ ।
 सर्वे । अहो तुए मारिदा ण अज्जचारुदत्तेण । ७ ।

शकारः । के एव्वं भणादि । ८ ।

सर्वे ॥ चेठमुद्रदिश्य ॥ णं एसो साहू । १ ।

शकारः ॥ अपत्राय सभयम् ॥ अविदमादिके कथं थावलके चेडे शुश्रु
 २५ ण मए शज्जेदे । एशे खु मम अकज्जश शक्खी ॥ विचिन्त्य ॥ एव्वं

दाव कलङ्गशं ॥ प्रकाशम् ॥ अलिग्रं भण्डालका ह्ये एणे चेडे शुवस
चोलिग्राह मए गहिदे पिष्टिदे मालिदे अ ता किदवेले एणे जं भ
णादि किं शव्वं शच्चं ॥ अपवारितकेन चेटस्य कटकं प्रयच्छति ॥ स्वैरकम् ॥ पुण्यका ३१३
थावल्तका चेडा एदं गेण्हिअ अस्सधा भणाहि ॥१॥

चेटः ॥ गृहीत्वा ॥ पेक्खध पेक्खध भण्डालका ह्ये शुवस्येण मं प ॥
लोभेदि ॥२॥

शकारः ॥ कटकमाह्वय ॥ एणे शे शुवस्यके जशश कालणादो मए
वद्धे ॥ सक्रोधम् ॥ हंको चाण्डाला मए क्खु एणे शुवस्यभण्डाले णिउत्ते
शुवस्यं चोलअत्ते मालिदे पिष्टिदे । ता जदि ए पत्तिआअथ ता पि
ष्टिं दाव पेक्खध ॥३॥

चाण्डाली ॥ दृष्ट्वा ॥ शीरुणं भणादि । विउत्ते चेडे किं ए प्य
उवदि ॥४॥

चेटः । ह्ये मादिके ईदिशे दशभावे जं शच्चं कं पि ए पत्तिआ ३१४
एदि ॥ सक्रोधम् ॥ अज्ज चालुदत्त एत्तिके मे विरुवे ॥५॥

॥ इति पादयोः पतति ॥

१५

चारुदत्तः ।

उत्तिष्ठ भोः पतितसाधुजनानुकम्पिन्

निष्कारणोपगतवान्धवधर्मशील ।

यत्नः कृतो ऽपि सुमहान्मम मोक्षणाय

दैवं न संवदति किं न कृतं त्वया ॥

२०

चाण्डाली । भट्टके पिष्टिअ एदं चेडे णिकूलेहि ॥६॥

शकारः । णिकूम ले ॥ इति निष्क्रामयति ॥ अले चाण्डाला किं वि
लम्बेध मालेध एदं ॥७॥

चाण्डाली । जदि तुवलेशि ता शअं ज्ञेव्व मालेहि ॥८॥

रोहसेनः । अरे चाण्डालआ मारेध मं मुच्चध आबुक्कं ॥९॥

२५

३१५ शकारः । शपुत्तं ज्ञेयं एदं मालेध । १ ।
चारुदत्तः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तद्गच्छ पुत्र मातुः
समीपम् ।

रोहसेनः । किं मए गदेण कादव्वं । २ ।

५ चारुदत्तः ।

आश्रमं वत्स गन्तव्यं गृहीत्वान्वैव मातरम् ।

मा पुत्र पितृदोषेण त्वमप्येवं गमिष्यसि ॥

तद्वयस्य गृहीत्विनं व्रज ।

विद्रूपकः । भो वअस्स एव्वं तुए जाणिदं तुए विणा अहं पा
१० णां धारेमि त्ति । ३ ।

चारुदत्तः । वयस्य स्वाधीनजीवितस्य तव न युज्यते प्राणपरि
त्यागः ।

विद्रूपकः ॥ स्वगतम् ॥ जुत्तं णेदं । तथावि ण सम्कुणोमि पिअ
वअस्सविरहिदो पाणां धरेडं त्ति । ता वम्हणीए दारअं समप्पिअ
१५ प्राणपरिच्छाएण अत्तणो पिअवअस्समणुगमिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ भो वअस्स
पराणेमि एदं लङ्गं । ४ ।

३१६

॥ इति नकण्ठग्रहं पादयोः पतति ॥ दारको ऽपि रुदन्पतति ॥

शकारः । अले णं भणामि शपुत्ताकं चालुदत्ताकं वावादेध
त्ति । ५ ।

२०

चारुदत्तः ॥ भयं नाटयति ॥

चाण्डालौ । एहि अम्हाणं ईदिशी लाअणत्ती जथा शपुत्ताकं
वावादेध त्ति । ता णिक्कम ले दलआ णिक्कम । ६ ।

॥ इति निष्क्रामयतः ॥

चाण्डालौ । इमं तअअं घोशणद्वाराणं ताडेध डिण्डिमं । ७ ।

२५

॥ पृथोक्तं घोषयतः ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कथं शे ए पत्तिआअन्ति पौला ॥ प्रकाशम् ॥
हंको चालुदत्ता वडुव्वका ए पत्तिआअन्ति एशे पौलजणे । ता अ
त्तण्केलिकाए जीहाए भणेहि मए वशन्तशेणा वावादिदेत्ति । १।

चारुदत्तः ॥ तूष्णीमास्ते ॥

३१७

शकारः । अले चाण्डालआ गोहे ए भणादि चालुदत्तवडुव्वके । ५
ता भणावेध खड्डमिणा जज्जलवंशखण्डेन शङ्खलेण तालिअ तालिअ । २।

चाण्डालः ॥ प्रहारमुद्यम्य ॥ भो अज्ज चालुदत्त भणाहि । ३।

चारुदत्तः ॥ मकरुणम् ॥

प्राय्यैतद्यसनमहार्णवप्रपातं

न त्रासो न च मनसो ऽस्ति मे विषादः ।

१०

एको मां दहति जनापवादवह्नि

वर्ताव्यं यदिह मया कृता प्रियेति ॥

शकारः ॥ पुनस्तथैव ॥

चारुदत्तः ॥ भो भो पौराः । मया खलु नृशंसेन ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

शकारः । वावादिदा । ४।

१५

चारुदत्तः । एवमस्तु ।

चाण्डालः । अले तव अत्त वज्जवालिआ । ५।

द्वितीयः । अले तव । ६।

३१८

प्रथमः । अले लेक्खअं कलेम्ह । ७।

॥ इति अटुविथं लेखकं कृत्वा ॥

२०

प्रथमः । अले जदि मम केलिका वज्जवालिआ ता चिट्ठु दाव
मुहुत्तअं । ८।

द्वितीयः । किणिमित्तं । ९।

प्रथमः । अले भणिदो म्हि पिडुणा शग्गं गच्छत्तेण जथा पुत्त
वीरअ जइ तुह वज्जवाली होदि मा शरुशा वावादीअशि वज्जं । १०। २५

द्वितीयः । अले किमिमित्तं । १ ।

३११ प्रथमः । कदावि को वि शाहू अत्थं दइअ वज्जं मोअविदि ।
कदावि लसो पुत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । कदावि
कृत्यो बन्धं खण्डेदि तेण शम्भमेण वज्जे मुक्के भोदि । कदावि लाअ
पलिवत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । २ ।

शकारः । किं किं लाअपलिवत्ते होदि । ३ ।

चाण्डालः । अले ले वज्जवालिआए लेक्खअं कलेम्ह । ४ ।

शकारः । अले शिग्घं मालेध चालुदत्ताकं । ५ ।

॥ इत्युक्त्वा चेदं गृहीत्वा एकान्ते स्थितः ॥

१० चाण्डालः । अन्न चालुदत्त लाअणिआओ क्खु अवर्ज्जादि ण
अम्हे चाण्डाला । ता शुमलेहि जं शुमलिदव्वं । ६ ।

३२० चारुदत्तः ।

प्रभवति यदि धर्मो दूषितस्यापि मे ऽद्य

प्राखलपुरुषवाक्यैर्भाग्यदोषान्कथञ्चित् ।

१५

सुरपतिभुवनस्था यत्र तत्र स्थिता वा

व्यपनयतु कलङ्कं स्वस्वभावेन सैव ॥

भोः क्व तावन्मया गन्तव्यम् ।

चाण्डालः ॥ अग्रतो दर्शयित्वा ॥ अले एदं दीशदि दक्खिणमशाणं जं
पेक्खिअ वज्जा कत्ति पाणाइं मुच्चन्ति । पेक्ख पेक्ख ।

२०

अइं कलेवलं पलिवत्तं कट्ठन्ति दीहगोमाओ ।

अइं पि शूललग्गं वेणं विअ अट्ठहाशण्ण ॥ ७ ।

चारुदत्तः । हा हतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति सावेगमुपविशति ॥

शकारः । ण दाव गमिण्णं चालुदत्ताकं वावादअत्तं दाव पेक्खा

मि ॥ परिक्ख्य दृष्ट्वा ॥ कथं उवविशे । ८ ।

२५

चाण्डालः । चालुदत्ता किं भीदे शि । ९ ।

चारुदत्तः ॥ सहस्रोत्थाय ॥ मूर्ख । न भीरुर्मरणादस्मि । ॥ इत्यादि ३२१

पुनः पठति ॥

चाण्डालः । अन्नं चालुदत्त गम्यणदले पडिवशन्ता चन्दशुक्ला वि
विपत्तिं लक्ष्मि किं पुण जणा मलणभीलुआ माणवा वा लोए ।
को बि उट्टिदो पडि को बि पडिदो बि उट्टेदि । उट्टन्तपडन्ताह ५
वशणपालिआ शवश उण अत्थि । एदाइं हिअए कडुअ शन्धालेहि
अत्ताणअं ॥ चाण्डालं प्रति ॥ एदं चउत्थं धोशणट्ठाणं ता उग्घोशम्ह । १।

॥ पुनस्तथैवोद्घोषयतः ॥

चारुदत्तः । हा प्रिये वसन्तसेने ॥ शशिशकलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

॥ ततः प्रविशति सप्तम्रमा वसन्तसेना भिक्षुश्च ॥

१०

भिक्षुः । ह्री माणहे अट्ठाणपलिशशतं शमशशाशिश्र वशत
शेणिअं णअत्ते अणुगहिदम्हि पव्वज्जाए । उवाशिके कहिं तुमं ३२२
णदशं । २।

वसन्तसेना । अज्जचारुदत्तस्स ज्जेव्व गेहं । तस्स दंसणेण मय
लज्झणस्स विअ कुमुदिणिं आणन्देहि मं । ३।

१५

भिक्षुः ॥ स्वगतम् ॥ कदलेण मग्गेण पविशामि ॥ विचिन्त्य ॥ लाअ
मग्गेण ज्जेव्व गच्छामि । उवाशिके एहि एहि इमं लाअमग्गं ॥ आकर्ष्य ॥
किं णु रु एणे लाअमग्गे मदत्ते कलअले शुणीअदि । ४।

वसन्तसेना ॥ अग्रतो निव्रज्य ॥ कथं पुरदो मद्वाजणसमूहो । अज्ज
जाणाहि दाव किं णेदं ति । विसमभरक्कता विअ वसुन्धरा एअवा २०
सोमदा उज्जइणी वट्ठदि । ५।

चाण्डालः । इमं अ पच्छिमं धोशणट्ठाणं ता ताउधे डिण्डिमं ३२३
उग्घोशेध धोशणं ॥ तथा कृत्वा ॥ भो चालुदत्त पडिवालेहि मा भाया
हि लङ्गं ज्जेव्व मालीअशि । ६।

चारुदत्तः । भगवत्यो देवताः ।

२५

भिन्नुः ॥ श्रुत्वा सप्तम्रमम् ॥ उवाशिके तुमं किल चालुदत्तेण मालि
दाशि ति चालुदत्ते मालिङ्गं णीअदि । १।

वसन्तसेना ॥ सप्तम्रमम् ॥ रुद्धी रुद्धी कथं मम मन्दभाङ्गीए कदे
अज्जचारुदत्तो वावादीअदि । भो तुरिदं तुरिदं आदेसेहि मग्गं । २।

५ भिन्नुः । तुवलड तुवलड बुद्धोवाशिआ अज्जचालुदत्तं जीअत्तं
शमशशाशिङ्गं । अज्जा अत्तलमत्तलं देध । ३।

वसन्तसेना । अत्तरमत्तरं । ४।

३२४ चाण्डालः । अज्ज चालुदत्त शामिणिओओ अवरज्जादि ता शुम
लेहि जं शुमलिदव्वं । ५।

१० चारुदत्तः । किं वड्डना । प्रभवति ॥ इत्यादिश्लोकद्वयं पठति ॥

चाण्डालः ॥ खड्गमाकूष्य ॥ अज्ज चालुदत्त उत्ताणे भविअ शमं
चिट्ठं एकूपहल्लेण मालिअ तुमं शग्गं ऐम्ह । ६।

चारुदत्तः ॥ तथा तिष्ठति ॥

चाण्डालः ॥ प्रहर्तुमीहते खड्गपतनं हस्तादभिनयन् । की कथं ।

१५ आग्रहिदे शलोशं मुट्ठीए मुट्ठीणा गद्दीदे वि ।

धल्लणीए कीश पडिदे दालुणए अणणिशणिदे खग्गे ॥

जथा एदं शंवुत्तं तथा तक्केमि णा विवज्जदि अज्ज चालुदत्ते ति । भअव
दि शज्जवाशिणि पशीद् पशीद् अवि णाम चालुदत्तश शोक्खे भवे
तदो अणुगहिदं तुए चाण्डालउत्तं भवे । ७।

३२५ अपरः । जथासत्तमणुचिट्ठम्ह । ८।

प्रथमः । भोटु एव्वं कलेम्ह । ९।

॥ इत्युभौ चारुदत्तं शूले समारोपयितुमिच्छतः ॥

चारुदत्तः । प्रभवति ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

भिन्नुः । वसन्तसेना च ॥ रुद्धा ॥ अज्जा मा दाव मा दाव अज्जा

२५ एसा अहं मन्दभाङ्गी जाए कारणादो एसो वावादीअदि । १०।

चाण्डालः ॥ दृष्ट्वा ॥

तुलिदं का उण एशा अंशपउत्तेण चिउलभालेण ।

मा मेत्ति वारुलत्ती उट्ठिदकत्था इदो एदि । १ ।

वसन्तसेना । अन्न चारुदत्त किं षेदं ॥ इत्युसि पतति ॥ । २ ।

भिन्नुः । अन्न चालुदत्त किं षेदं ॥ इति पादयोः पतति ॥ । ३ । ५

चाण्डालः ॥ सभयमुपसृत्य ॥ कथं वशन्तशेणा णं क्खु अम्हेहिं ३२६

शाहू ण वाबादिदि । ४ ।

भिन्नुः ॥ उत्थाय ॥ अले जीवदि अन्नचालुदत्ते । ५ ।

चाण्डालः । जीवदि वशशदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सहर्षम् ॥ पञ्चुञ्जीविद् म्हि । ७ । १०

चाण्डालः । ता जाव जधाशंवृत्तं लाइणो जप्पावाउगदण्ण णि वेदेम्ह । ८ ।

॥ इति निष्क्रामतः ॥

शकारः ॥ वसन्तसेना दृष्ट्वा सत्रासम् ॥ ह्रीमादिके केण गम्भदाशी जी वाबिदा । उक्कन्ताइं मे पाणाइं । भोडु पलाइशं । ९ । १५

॥ इति पलायते ॥

चाण्डालः । अले णं अम्हाणं लाआणत्ती जेण शा गणिआ ३२७ वाबादिदा तं मालेध ता लद्धिअशालअं जेव्व अणेशम्ह । १० ।

॥ इति निष्क्रान्ती ॥

चारुदत्तः ॥ सविस्मयम् ॥ २०

केयमभ्युद्यते शस्त्रे मृत्युवक्त्रगते मयि ।

अनावृष्टिर्हते शस्ये द्रोणवृष्टिरिवागता ॥

॥ अवलीक्य च ॥

वसन्तसेना किमियं द्वितीया समागता सैव दिवः किमित्यम् ।

भ्रातं मनः पश्यति वा ममैनां वसन्तसेना न मृताथ सैव ॥ २१

अथवा ।

किं नु स्वर्गात्पुनः प्राप्ता मम जीवातुकाम्यया ।

तस्या रूपानुरूपेण किमुतान्येयमागता ॥

वसन्तसेना ॥ साखमुत्थाय पादयोर्निपत्य ॥ अन्न चारुदत्त सा जेव अरुं

५ पात्रा ज्ञाए कारणादो इअं तुए असरिसी अवत्था पाविदा । १ ।

नेपथ्ये । अच्चरिअं अच्चरिअं जीवदि वसन्तसेना । २ ।

३२८

॥ इति सर्वे पठन्ति ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सहस्रोत्थाय स्पर्शसुखमभिनीय निमीलितान्त एव ॥ प्रिये वस
न्तसेना त्वम् ।

१० वसन्तसेना । सा जेव्व अरुं मन्दभाआ । ३ ।

चारुदत्तः ॥ निवृण्य सहर्षम् ॥ कथं वसन्तसेनैव ॥ सानन्दम् ॥

कुतो वाष्पाम्बुधाराभिः स्नपयन्ती पयोधरौ ।

मयि मृत्युवशं प्राप्ति विद्येव समुपागता ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

१५ त्वदर्थमेतद्विनिपात्यमानं देहं त्वयैव प्रतिमोचितं मे ।

अहो प्रभावः प्रियसङ्गमस्य मृतो ऽपि को नाम पुनर्धिष्येत ॥

अपिच । प्रिये पश्य ।

रक्तं तदेव वरवस्त्रमियं च माला

कान्तागमेन हि वरस्य यथा विभाति ।

२०

एते च वध्यपटरुध्नयस्तथैव

ज्ञाता विवाहरुपटरुध्नयिभिः समानाः ॥

वसन्तसेना । अदिदक्खिणादाए किं षेदं ववसिदं अन्नूण । ४ ।

चारुदत्तः । प्रिये त्वं किल मया कृतेति ।

पूर्वानुवद्वैरेण शत्रुणा प्रभविष्णुना ।

२५

नरके पततानिन मनागस्मि निपातितः ॥

वसन्तसेना ॥ कर्णो विधाय ॥ सन्तं पात्रं तेण म्हि राअसालेण वा ३२१
वादिदा । १ ।

चारुदत्तः ॥ भित्तुं दृष्ट्वा ॥ अयमपि कः ।

वसन्तसेना । तेण अण्णुण वावादिदा एदिणा अण्णुण जीवाविद
म्हि । २ ।

चारुदत्तः । कस्त्वमकारणबन्धुः ।

भित्तुः । ए पच्चभिआणादि मं अण्णो । अहं शे अण्णुण चलेण
शंवारुचित्तए शंवारुके णाम नूदिअलेहिं गरुदे एदाए उवाशिआए
अण्णुण केलके ति अलङ्कालएण णिकीदे म्हि । तेण अ नूदणिअवे
देण शक्कणमणके शंवुत्ते म्हि । एशा वि अण्णो पवरुणविपण्णुण १०
पुष्पकलण्डकजिम्भुण्णं गदा तेण अण्णुण ए मं बडु मणेशि ति
वाडुपाशवलकालेण मालिदा । ३ ।

नेपथ्ये ॥ कलकलः ॥

३३०

जयति वृषभकेतुर्दक्षयज्ञस्य कृत्ता

तदनु जयति भेत्ता पणमुखः क्रौञ्चशत्रुः ।

१५

तदनु जयति कृत्स्नां शुभ्रकैलासकेतुं

विनिहृतवरैरी चार्यको गां विशालाम् ॥

॥ प्रविश्य सहसा शर्विलकः ॥

शर्विलकः । कृत्वा तं कुनृपमहं हि पालकं भो

स्तद्गज्ये दुतमभिषिच्य चार्यकं तम् ।

२०

तस्याज्ञां शिरसि निधाय शेषभूतां

मोक्ष्ये ऽहं व्यसनगतं च चारुदत्तम् ॥

कृत्वा रिपुं तं बलमित्रहीनं

पौरान्समाश्वास्य पुनः प्रकर्षात् ।

प्रातं समग्रं वसुधाधिराज्यं

२५

राज्यं सुरारेरिव शत्रुराज्यम् ॥

३३१ ॥ अग्रतो निवृत्त्य ॥ भवत्वत्र तेन भवितव्यं यत्रायं जनपदसमवायः ।
अपि नामायमारम्भः क्षितिपतेरार्यकस्य चारुदत्तस्य जीवितेन सफलः
स्यात् । त्वरिततरुमुपसृत्य ॥ अपयात जाल्माः ॥ दृष्ट्वा सहर्षम् ॥ अपि ध्रियते च
॥ रुदतः सह वसन्तसेनया सम्पूर्णाः खल्वस्मत्स्वामिनो मनोरथाः ।

दिष्ट्या भो व्यवसनमहार्णवादपारा
उत्तीर्णा गुणधृतया सुशीलवत्या ।
नाविव प्रियतमया चिरान्निरीक्षे
ज्योत्स्नायं शशिनमिवोपरागमुक्तम् ॥

१० तत्कृतमहापातकः कथमिवैनमुपसर्पामि । अथवा । सर्वत्रार्जवं शोभते

॥ प्रकाशं उपसृत्य वक्राञ्जलिः ॥ आर्यं चारुदत्त ।

चारुदत्तः । ननु को ऽत्रभवान् ।
शर्विलकः ।

येन ते भवनं भित्वा न्यासापहरणं कृतम् ।

१५ सो ऽहं कृतमहापापस्त्वामिव शरणं गतः ॥

चारुदत्तः । सखे मैवं । त्वयासौ प्रणयः ॥ इति कण्ठे गृह्णाति ॥
शर्विलकः । अन्यच्च ।

आर्यकेणार्यवृत्तेन कुलं मानं च रक्षता ।

पशुवयस्यवाटस्थो दुरात्मा पालको दृतः ॥

२० चारुदत्तः । किम् ।

शर्विलकः ।

त्वयानं यः समारुह्य गतस्त्वां शरणं पुरा ।

पशुवदिते यज्ञे दृतस्तेनाद्य पालकः ॥

३३२ चारुदत्तः । शर्विलक यो ऽसौ पालकेन घोषादानीय निष्कारणं

२५ कूटागारे बद्ध आर्यकनामा त्वया मोचितः ।

शर्विलकः । यथाह तत्रभवान् ।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

शर्विलकः । प्रतिष्ठितमात्रेण तव सुहृदा आर्यकेण उन्नयिन्यां
वेणातटे कुशावत्यां राज्यमतिमृष्टम् । तत्प्रतिमान्यतां प्रथमः सुहृत्प्र
णयः ॥ पत्नित्व ॥ अरे रे आनीयतामयं पापो राष्ट्रियशठः । ॥

नेपथ्ये । यथाज्ञापयति शर्विलकः ।

शर्विलकः । आर्य नन्वयमार्यको राजा विज्ञापयति इदं मया यु
ष्मदुणोपार्जितं राज्यं तदुपयुज्यताम् ।

चारुदत्तः । अस्मदुणोपार्जितं राज्यम् ।

नेपथ्ये । अरे रे राष्ट्रियश्यालक । एकेहि स्वस्याविनयस्य फल १०
मनुभव ।

॥ ततः प्रविशति पुरुषैरधिष्ठितः पश्चाद्बाहुबद्धः शकारः ॥

शकारः । ह्योमादिके ।

एवं दूल्मदिकृते उद्दामे विभ्र गद्गहे ।

आणीदि क्वु ह्ये वडे डुडे अणे व्व डुकुले । १ ।

१५

॥ दिशो ऽवलोक्य ॥

शमत्तदो उवादिदे शे लश्चिअवन्धे । ता कं दाणिं अशलणे श ३३३
लणं पवन्नमि ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु तं ज्ञेव्व अब्भुववणशलणलक्खणं
शलणं गच्छामि ॥ उपसृत्य ॥ अन्न चालुदत्त पलित्ताहि पलित्ताहि

॥ इति पादयोः पतति ॥ १२ ।

२०

नेपथ्ये । अन्न चारुदत्त मुञ्च मुञ्च वावदिम्ह इदं । ३ ।

शकारः । भो अशलणशलणे पलित्ताआहि । ४ ।

चारुदत्तः ॥ सानुकम्पम् ॥ अहह अभयमभयं शरणागतस्य ।

शर्विलकः ॥ सावेगम् ॥ आ अपनीयतामसौ चारुदत्तपार्श्वात् ॥ जा

हृदयं प्रति ॥ ननूच्यतां किमस्य पापस्यानुठीयतामिति ।

२५

आकर्षतु सुवद्वैनं श्वभिः सङ्गाय्यतामथ ।

शूले वा तिष्ठतामप पाव्यतां क्रकचेन वा ॥

चारुदत्तः । किमहं यद्वर्षामि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

३३४ शकारः । भ्रष्टालाया चानुदत्त शलणागदे म्हि । पलित्ताआ

५ हि पलित्ताआहि । जं तुज्ज शलिशं तं कलेहि । पुणो ण दूशइशं । १।

नेपथ्ये पौराः । वात्रादेध किमिमित्तं पातकी जीवावीअदि । २।

वसन्तसेना ॥ वध्यमालां चारुदत्तस्य कपठादपनीय शकारस्योपरि लिपति ॥

शकारः । गव्भदाशि पर्शदि पर्शदि । ण पुणो मालइशं ता

१० पलित्ताआहि । ३।

शर्विलकः । अरे रे अपनयत । आर्य चारुदत्त आज्ञायतां कि

मस्य पापस्यानुठीयताम् ।

चारुदत्तः । किमहं यद्वर्षामि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

१५ चारुदत्तः । सत्यम् ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

चारुदत्तः । यद्येवं शीघ्रमयम् ।

शर्विलकः । किं हन्यताम् ।

३३५ चारुदत्तः । न हि न हि मुच्यताम् ।

२० शर्विलकः । किमर्थम् ।

चारुदत्तः । शत्रुः कृतापराधः शरणमुपेत्य पादयोः पतितः श

खेण न हतव्यः ।

शर्विलकः । एवं तर्हि श्वभिः खाय्यताम् ।

चारुदत्तः । न हि न हि उपकारहतस्तु कर्तव्यः ।

२५ शर्विलकः । अहो आश्चर्यं किं करोमि वदत्यार्यः ।

चारुदत्तः । तन्मुच्यताम् ।

॥ इति मुक्तः ॥

शकारः । ह्रीमादिके पद्यबज्जीविदे म्हि । १ । ॥ इति पुरुषैः सह निष्क्रान्तः ॥

शर्विलकः । आर्ये वसन्तसेने परितुष्टो राजा भवतीं वधूशब्देना
नुगृह्णाति ।

वसन्तसेना । अज्ज कदत्थ म्हि । २ ।

शर्विलकः ॥ वसन्तसेनामवगुण्ठ्य चारुदत्तं प्रति ॥ आर्य किमस्य भिक्षोः
क्रियताम् ।

चारुदत्तः । भिक्षो किं तव बहुमतम् ।

भिक्षुः । ईदिशं अणिच्चत्तणं पेक्खिअ दिउणे मे पव्वज्जाए बहु ३३६
माणे शंवुत्ते । ३ ।

चारुदत्तः । सखे दृढो ऽस्य निश्चयः । तत्पृथिव्यां सर्वविहारेषु
कुलपतिर्यं क्रियताम् ।

शर्विलकः । यथाह आर्यः ।

भिक्षुः । प्रियं नः प्रियम् ।

वसन्तसेना । सम्पदं जीवाविद् म्हि । ४ ।

शर्विलकः । स्थावरकस्य किं क्रियताम् ।

चारुदत्तः । सुवृत्त अदासी भवतु । ते चाण्डालाः सर्वचाण्डाला
नामधिपतयो भवतु । चन्दनकस्य पृथ्वीदण्डपालता भवतु तस्य राष्ट्रि
यश्यालस्य यथैव क्रिया पूर्वं वर्तमाना तथैवास्तु ।

शर्विलकः । एवं यथाह आर्यः । परमेनं मुञ्च मुञ्च व्यापादयामि ।

चारुदत्तः । अभयं शरणागतस्य । शत्रुः कृतापराधः ॥ इति पुनः पठति ॥

शर्विलकः । तदुच्यतां किं ते भूयः प्रियं करोमि ।

चारुदत्तः । अतः परं प्रियमस्ति ।

लब्धा चारित्र्यशुद्धिश्चरणनियतितः शत्रुरप्येष मुक्तः

१३७ प्रोत्खातारातिमूलः प्रियसुहृदचलामार्यकः शास्ति राजा ।
 प्राप्ता भूयः प्रियेयं प्रियसुहृदि भवान्सङ्गतो मे वयस्यो
 लभ्यं किं चातिरिक्तं यदपरमधुना प्रार्थये ऽहं भवन्तम् ॥
 ५ कांश्चित्तुच्छयति प्रपूरयति वा कांश्चिन्नयत्युन्नतिं
 कांश्चित्पातविधौ करोति च पुनः कांश्चिन्नयत्याकुलान् ।
 ग्रन्थोन्यं प्रतिपन्नसंहृतिमिमां लोकस्थितिं बोधय
 न्नेष क्रीडति कूपयन्नघटिकान्यायप्रसक्तो विधिः ॥

तथापीदमस्तु ।

१० क्षीरिण्यः सन्तु गावो भवतु वसुमती सर्वसम्पन्नशस्या
 पर्जन्यः कालवर्षी सकलजनमनोनन्दिनो वातु वाताः ।
 मोक्षतां जन्मभाजः सततमभिमता ब्राह्मणाः सन्तु सन्तः
 श्रीमन्तः पातु पृथ्वीं प्रशमितरिपवो धर्मनिष्ठाश्च भूपाः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

संहारो नाम

दशमो ऽङ्कः ॥

॥ समाप्ता चेयं मृच्छकटिका ॥

॥ शुभमस्तु ॥

अथ

प्राकृतभाषाव्याख्या ॥

॥ पत्रं २ ॥

। १। कटं कटं भोः । चिरसङ्गीतोपासनेन शुष्कपुष्करनालानि च मम बुभुक्षया मानान्यङ्गानि ।
तथावद्गृहं गत्वा ज्ञानामि अस्ति किमपि कुटुम्बिन्योपपादितं न वेति ।

। २। एतन्नदस्माकं गृहं तत्प्रविशामि ।

॥ पत्रं ३ ॥

। १। आश्चर्यं किं नु खल्वस्माकं गृहे ऽपरमिव संविधानकं वर्तते । आयामितण्डुलोदकप्रवाहा
रण्या लाहकटाहपरिवर्तनकृष्पासारा कृतविशेषकेव युवतो अधिकतरं शोभते भूमी निग्धेन गन्धेन उद्गदीष्य
मानेवाधिकं बाधते मां बुभुक्षा । तत्किं पूर्वविहितं निधानमुत्पन्नं भवेत् । अथवा अहमेव बुभुक्षात ओदन
मयं जीवलोके पश्यामि । नास्ति किल प्रातराशो ऽस्माकं गृहे प्राणात्ययं मां बुभुक्षा बाधते । इह सर्व
नवमिव संविधानं वर्तते । एका वर्णिकां पिनष्टि अपरा सुमनसो गुम्फति ।

। २। किं न्विदं भवतु कुटुम्बिनीमाहूय परमार्थं ज्ञास्यामि ।

। ३। आर्ये इतस्तावत् ।

। ४। आर्य इयमस्मि ।

। ५। आर्ये स्वागतं ते ।

। ६। आज्ञापयत्वार्यः को नियोगो ऽनुदीयतामिति ।

। ७। आर्ये चिरसङ्गीतोपासनेन । अस्ति किमप्यस्माकं गृहे ऽप्रितव्यं न वेति ।

। ८। आर्य सर्वमस्ति ।

। ९। किं किमस्ति ।

। १०। तथया । गुडोदनं घृतं दधि तण्डुला आर्येण अन्नव्यं रसायनमस्तीति । एवं ते देवा
आशासताम् ।

। ११। किमस्माकं गृहे सर्वमस्ति अथवा परिहससि ।

। १२। परिहसिष्यामि तावत् । आर्य अस्ति आपणे ।

१३। आ अनार्ये एवं तव आशा हेत्यते । अभावं गमिष्यसि यदिदानीमहं वर्षउलम्बुक इव दूरमुन्निष्य पातितः ।

१४। मर्षयतु मर्षयत्वार्थः परिहासः खलु मया कृतः ।

१५। तत्किं पुनरिदं नवमिव संविधानकं वर्तते । एका वर्षाकं पिनष्टि अपरा सुमनसो गुम्फति ।
इयं च पञ्चवर्षाकुसुमोपहारशोभिता भूमी ।

१६। आर्य उपवासो गृहीतः ।

१७। किन्नामधेयो ऽयमुपवासः ।

१८। अभिन्नपतिर्नाम ।

॥ पत्रं ४ ॥

१। आर्ये ऐहलौकिको ऽथवा पार्लौकिकः ।

२। आर्य पार्लौकिकः ।

३। प्रेक्षन्तां प्रेक्षन्तामार्यमिश्रा मदीयेन भक्तपरिव्रजेन पार्लौकिको भर्तान्विष्यते ।

४। आर्य प्रसीद प्रसीद त्वमेव मम जन्मान्तरे ऽपि भर्ता भविष्यसीत्युपोषितास्मि ।

५। अथायमुपवासः केनोपदिष्टः ।

६। आर्यस्यैव प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ।

७। आ दास्याः पुत्र चूर्णवृद्ध कदा नु खलु त्वां कुपितेन राज्ञा पालकेन नववधूकेशकलाप मिव ससुगन्धं क्षेपमानं प्रेक्षिष्ये ।

८। प्रसीदतु प्रसीदत्वार्थो नन्वार्यस्यैव पार्लौकिको ऽयमुपवासो ऽनुष्ठीयते ।

९। आर्ये उन्निष्ठ उन्निष्ठ कथय कथय र्होपवासे केन कार्यम् ।

१०। अस्मादृशजनयोगेन ब्राह्मणोनोपनिमन्त्रितेन ।

११। तेन हि गच्छत्वार्था । अहमप्यस्मादृशजनयोग्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयामि ।

१२। यदर्य आज्ञापयति ।

१३। तत्कथं मयैवं सुसमृद्धायामुज्जयिन्यामस्मादृशजनयोग्यो ब्राह्मणो ऽन्वपितव्यः । एष चा रूढस्य मित्रं मैत्रेय इत एवागच्छति । भवतु प्रत्यामि तावत् । आर्य मैत्रेय अस्माकं गृहे ऽश्रितुम यणीर्भवत्वार्थः ।

१४। भो अन्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयतु भवान् । व्यापृत इदानीमहम् ।

॥ पत्रं ५ ॥

१। आर्य सम्पन्नं भोजनं निःसपत्नं च । अपि च दक्षिणा कापि ते भविष्यति ।

२। भो यथेदानीं प्रथममेव प्रत्यादिष्टो ऽसि तत्क इदानीं ते निर्बन्धो पदे पदे मामनु सन्धातुम् ।

३। प्रत्यादिष्टो ऽस्येतेन भवतु अन्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयामि ।

॥ पत्रं ६ ॥

१। अथवा मया मैत्रेयेण परस्य आमन्त्रणकानि भजितव्यानि । हा अवस्ये तुल्यसे । य इदानीमहं तत्रभवतश्चारूढस्य ऋद्ध्याहोरात्रप्रयत्नसिद्धैरुद्गारसुर्भिगन्धिभिर्मादकैरेवाश्रितो ऽभ्यन्तरचतुः प्रालकद्वार उपविष्टो गल्वर्कशतपरिवृतश्चित्रकर इवाङ्गुलीभिः स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वापनयामि । नगरचत्वरवृषभ इव रोमन्थायमानस्तिष्ठामि । स इदानीमहं तस्य दृग्भित्तया यत्र तत्र चरित्वा गृहपारावत इवावासनिमित्तमि हागच्छामि । एष आर्यचारूढस्य प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारको ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेव

कार्यस्यार्थचारुदत्तस्योपनेतव्य इति । तथावदार्थचारुदत्तं पश्यामि । एष चारुदत्तः सिद्धीकृतदेवकार्यो गृहदेव
तानां बलिं कुर्वन्ति एवमच्छति ।

। २ । एष आर्थचारुदत्तः । तथावत्साम्प्रतमुपसर्पामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

॥ पत्रं ७ ॥

। १ । यद्भवानात्तापयति । भो वयस्य एष ते प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारको
ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेवकार्यस्यार्थचारुदत्तस्य त्वयोपनेतव्य इति ।

। २ । भो इदं किं चिन्त्यते ।

। ३ । भो वयस्य । मर्यादुदारिद्र्याद्वा कतरत्रे रोचते ।

। ४ । भो वयस्य अलं सन्तप्तेन । प्रणयिजनसंक्रामितविभवस्य सुरुजनपीतशेषस्य प्रतिपन्नन्द्रस्यैव
परिक्षितो ऽपि ते ऽधिकतरं रमणीयः ।

॥ पत्रं ८ ॥

। १ । भो वयस्य एते खलु दास्याः पुत्रा अर्थकल्यवर्ता वरदाभीता इव गोपालदारका यत्र यत्र न
खायन्ते तत्र तत्र गच्छन्ति ।

। २ । भो वयस्य तमेवार्थकल्यवर्तं स्मृत्वा लं सन्तप्तेन ।

। ३ । न गमिष्यामि ।

॥ पत्रं ९ ॥

। १ । यत एवं पृथ्यमाना देवता न प्रसीदन्ति तत्को गुणो देवेष्वर्चितेषु ।

। २ । भो न गमिष्यामि । अन्यः को ऽपि प्रयुज्यताम् । मम पुनर्ब्राह्मणस्य सर्वमेव
विपरीतं परिणामति आदर्शगतेव च्छाया वामतां दक्षिणा दक्षिणातो वामा । अन्यच्च एतस्यां प्रदोषवेला
यामिह राजमार्गे गणिका विराश्रेटा राजवल्लभाश्च पुरुषाः सञ्चरन्ति । तस्मान्मण्डूकलुब्धस्यैव कालसर्पस्य
मूषिक इवाभिमुखावस्थित इदानीं भविष्यामि । त्वमिहोपविष्टः किं करिष्यसि ।

॥ पत्रं १० ॥

। १ । तिष्ठ वसन्तसेनिके तिष्ठ ।

किं यासि धावसि पलायसे प्रसवलन्तो
वासु प्रसीद् न मरिष्यसि तिष्ठ तावत् ।
कामेन दक्ष्यते खलु मे हृदयं तपस्वि
अङ्गारराशिपतितमिव मांसाखण्डम् ॥

। २ । अङ्गुके तिष्ठ तिष्ठ ।

उन्नासिता गच्छस्यन्तिकान्म
सम्पूर्णापुच्छेव ग्रीष्ममयूरी ।
अपवल्गति स्वामिभट्टारको मे
वने गतः कुक्कुटश्रावक इव ॥

। ३ । तिष्ठ वसन्तसेनिके तिष्ठ ।

मम मदनमनङ्गं मन्ययं वर्धयन्ती
निशि च प्रायनके मे निद्रां प्रतिपन्ती ।
प्रसर्सि भयभीता प्रसवलन्तो सवलन्तो
मम वशमनुयाता रावपास्येव कुन्ती ॥

॥ पत्रं ११ ॥

- ११। एषा नाणकमोषिकामकशिका मत्स्याशिका लासिका
निर्नासा कुलनाशिकावशिका कामस्य मञ्जूषिका ।
एषा वेशवधूः सुवेपनिलया वेश्याङ्गना वेशिका
एतावत्यस्या दश नामानि मया कृतान्यद्यापि मां नेच्छति ॥
- १२। कन्नङ्गनद्वयबुधूषपाशब्दमिश्रं
किं द्रौपदीव पलायसे रामभीता ।
एष ह्रामि सहसेति यथा हनूमान्
विश्रावसोर्भागिनीमिव तां सुभद्राम् ॥
- १३। रमय च राजवल्लभं
ततः खादिष्यसि मत्स्यमांसकम् ।
एतैर्मत्स्यमांसैः
शुनिका मृतकं न सेवते ॥
- १४। अस्माभिश्चण्डमभिसार्यमाणा
वने गृगालीव कुक्कुरैः ।
पलायसं शीघ्रं त्वरितं संवेगं
सवेष्टनं मम हृदयं हरन्ती ।
- १५। पल्लवक पल्लवक परभृतिके परभृतिके ।
१६। भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

॥ पत्रं १२ ॥

- ११। माधविके माधविके ।
१२। भाव भाव स्त्रियमन्विच्छति ।
१३। स्त्रीणां शतं मारयामि । शूरो ऽहम् ।
१४। हाथिक् हाथिक् । कथं परिभ्रष्टः परिजनः । अत्र मयात्मा स्वयमेव रक्षितव्यः ।
१५। वसन्तसेनिके विलप विलप परभृतिकां वा पल्लवकं वा सर्वं वा व्रगन्तमासम् । मयाभि
नार्यमाणां त्वां कः परित्रास्यते ।

किं भीमनेनो रामदग्निपुत्रः
कुन्तीमुतो वा द्रुपकन्धरो वा ।
एषा हं गृहीत्वा केशवन्तं
दुःशासनस्यानुकृतिं करोमि ॥

ननु पश्य पश्य ।

अग्निः सुतीक्ष्णः पतितं च मस्तकं
ङ्घ्रितं शीर्षमुत मारयत वा ।
अन्नं तत्रैतेन पलायितेन
सुमृपुर्यो भवति न स खलु जीवति ॥

- १६। आर्य अवला खल्वहम् ।

- १७। अत एव न मारिष्यसे ।
 १८। कथमनुनयो ऽप्यस्य भयमुत्पादयति । भवत्वेवं तावत् । आर्य अस्मात्किमप्यलङ्क-
 रणं तर्क्यते ।

॥ पत्रं १३ ॥

- ११। तत्किं खल्विदानीम् ।
 १२। अहं देवपुरुषो मनुष्यो वासुदेवः कामयितव्यः ।
 १३। शान्तं पापम् । अपेहि अनार्यं मन्त्रयसे ।
 १४। भाव भाव पश्य । अन्तरेण सुस्निग्धा एषा गणिका येन मां भषाति एहि श्रान्तो ऽमि
 क्लान्तो ऽमीति । अहमन्यग्रामान्तरं न गतो नगरान्तरं वा न गतः । अङ्गुके श्रपामि भावस्य शीर्षमात्मी
 याभ्यां पादाभ्यां तथैव पृष्ठानुपृष्ठिकयाहिण्डुः क्लान्तो ऽस्मि संवृत्तः ।
 १५। गुणाः खल्वनुरागस्य कार्पां न पुनर्बलात्कारः ।

॥ पत्रं १४ ॥

- ११। भाव भाव एषा गर्भदासी कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति तस्य दरिद्रचारुदत्तस्यानुरक्ता न मां
 कामयते । वामतस्तस्य गृहम् । यथा तव मम हस्तादेया न परिभ्रश्यति तथा करोतु भावः ।
 १२। अथ किं वामतस्तस्य गृहम् ।
 १३। आश्चर्यं वामतस्तस्य गृहमिति यत्तस्यमपराध्यतापि दुर्जनेन प्रियसङ्गमं प्रापिता ।
 १४। भाव भाव त्रलीयान्वल्वन्धकारः । मापराशिप्रविष्टेव मसीगुटिका दृश्यमाना दृश्यमानैव
 प्रनष्टा वसन्तसेनिका ।
 १५। भाव भाव अन्वेषयामि वसन्तसेनिकाम् ।
 १६। भाव भाव किमिव ।
 १७। श्रपामि माल्यगन्धं अन्धकारपूरितया पुनर्नासिकया न नुव्यक्तं पश्यामि भृषपाशब्दम् ।

॥ पत्रं १५ ॥

- ११। आश्चर्यं भिन्निपरामर्शसूचितं पक्षद्वारकं खल्वेतत् ज्ञानामि च संयोगेन गृहस्य संवृतं पक्षद्वारकम् ।
 १२। भो न गमिष्यामि ।
 १३। भो वयस्य यदि मया गन्तव्यं तदैषापि मम सहायिनी रूदनिका भवतु ।

॥ पत्रं १६ ॥

- ११। यदार्यं आक्षापयति ।
 १२। भवति रूदनिके गृहाण त्रलिं प्रदीपं च । अपावृतं पक्षद्वारकं करोमि ।
 १३। मम अयुषपत्निनिमित्रमित्रापावृतं पक्षद्वारकम् । तथावत्प्रविशामि । हा धिक् । कथं प्रदीपः ।
 १४। अपावृतपक्षद्वारकेण पिण्डोक्तं व्रतेन निर्वापितः प्रदीपः । भवति रूदनिके निष्क्रम त्वं
 पक्षद्वारकेण अहमप्यन्यन्तरचतुःशालात्प्रदीपं प्रख्याल्यगच्छामि ।
 १५। भाव भाव अन्वेषयामि वसन्तसेनिकाम् ।
 १६। भाव भाव गृहिता गृहिता ।
 १७। इतस्तावद्धृत्वैकान्ते भावस्तिष्ठतु । भाव भाव गृहिता गृहिता ।
 १८। भट्टारकं चेटो ऽहम् ।
 १९। इतो भाव इतश्चेदः । भावश्चेदश्चेदो भावः । युवां तावदेकान्ते तिष्ठतम् । भाव भाव ता
 व्रतं गृहिता गृहिता वसन्तसेनिका ।

अन्धकारं पलायमाना माल्यगन्धेन सूचिता ।
केशहस्ते परामृष्टा चाणाक्येनेव द्रोपदी ॥

॥ पत्रं १७ ॥

११ । रूपासि वामु शिरसि गृहीता
केशेषु बालेषु शिरोहरेषु ।
आक्रोश विक्रोश लप चण्डं
ग्रभुं शिवं शङ्करमोशरं वा ॥

१२ । किमार्गमिष्टैर्यवसितम् ।

१३ । भाव भाव यथा दधिभक्तपरिलुब्धाया मार्जारीयाः स्वरपरिवृत्तिर्भवति तथा दास्या दुहित्रा
स्वरपरिवृत्तिः कृता ।

१४ । हो हो भोः । प्रदोषमन्दमाहतेन पशुबन्धोपनीतस्यैव ह्यगलम्य हृदयं पोम्फुर्यते प्रदीपः ।
भवति रदनिके ।

१५ । भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

१६ । युक्तं न्वेतत्सदृशं न्वेतत्पदार्थचारुदत्तस्य दरिद्रतया साम्प्रतं परंपुरुषा गृहं प्रवेशयन्ते ।

१७ । आर्य मैत्रेय पश्य पश्य मे परिभवम् ।

१८ । किं तव परिभवो ऽथवास्माकम् ।

१९ । ननु युष्माकमेव ।

२० । किमेव बलात्कारः ।

२१ । अथ किम् ।

२२ । सत्यम् ।

॥ पत्रं १८ ॥

१ । सत्यम् ।

२ । मा तावत् । भोः स्वके गृहे कुक्कुरो ऽपि चण्डो भवति किं पुनरहं ब्राह्मणः । तदेते
नास्मादृष्टन्नभागधेयकुटिलेन दन्तकाठेन दुष्टस्यैव शृङ्गत्रेणुक्य मस्तकं ते प्रहारैः कुट्टयिष्यामि ।

३ । नात्रैषो ऽपराध्यति । एष खल्वत्रापराध्यति । अरे रे राजश्यालक संस्थानक दुर्मनुष्य युक्तं
न्वतत् । यद्यपि नाम तत्रभवानार्यचारुदत्तो दरिद्रः संवृत्तस्तत्किं तस्य गुणोर्नालङ्कृतोन्नतिनी येन तस्य
गृहं प्रविश्य परिजनस्येदृश उपमर्दः क्रियते ।

मा दुर्गत इति परिभवो नास्ति कृतान्तस्य दुर्गतो नाम ।

चारिश्रेष्ठा विहीन आहूयो ऽपि च दुर्गतो भवति ॥

४ । किमियम् ।

५ । सत्पुरुष उन्निष्ठ उन्निष्ठ । अज्ञानता मया त्वमुपालब्धः । साम्प्रतं पुनर्ज्ञानमनुनयामि ।

६ । भणतु भवान् ।

॥ पत्रं १९ ॥

१ । न कथयिष्यामि ।

२ । किन्निमित्तं पुनर्भाव इतस्य दुष्टवदुकस्य कृपणमज्जलिं कृत्वा पादयोर्निपतितः ।

३ । कम्माच्च भोतः ।

४ । के इव तस्य गुणा यस्य गृहं प्रविश्याप्रितश्चमपि नास्ति ।

। ५। कः स गर्भदास्याः पुत्रः ।

शूरो विक्रान्तः पाण्डवः श्रुतकेतुः

पुत्रो राधाया रावण इन्द्रदत्तः ।

आहो कुन्त्या तेन रामेण ज्ञातः

अप्रवत्यामा धर्मपुत्रो जटायुः ॥

॥ पत्रं २० ॥

। १। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकाम् ।

। २। कथमिव ।

। ३। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकां न गमिष्यामि ।

। ४। यदि गच्छसि गच्छ त्वम् । अहं न गमिष्यामि ।

। ५। गतः खलु भावो ऽभावम् । अरे काकपद्मस्तशीर्षकं दुष्टवदुक उपविश उपविश ।

। ६। उपवेशिता एव वयं ।

। ७। केन ।

। ८। कृतान्तेन ।

। ९। तदुन्निष्ठोन्निष्ठ ।

। १०। उत्थास्यामः ।

। ११। कदा ।

। १२। यदा पुनरपि देवमनुकूलं भविष्यति ।

। १३। अरे रुदिहि रुदिहि ।

॥ पत्रं २१ ॥

। १। रोदिता एव वयम् ।

। २। केन ।

। ३। दुर्गत्या ।

। ४। अरे हस हस ।

। ५। हसिष्यामः ।

। ६। कदा ।

। ७। पुनरपि ऋक्ष्यार्यचारुदत्तस्य ।

। ८। अरे रे दुष्टवदुक भणिष्यसि मम वचनेन तं दारिद्र्यचारुदत्तम् । एषा मनुवर्षा सहिरण्या नवनाटकदर्शनोत्थिता सूत्रधारिव वसन्तसेना नाम गणिका दारिका कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति त्वामगुरु तास्याभिर्बलात्कारानुनीयमाना तव गृहं प्रविष्टा । तद्यदि मम हस्ते स्वयमेव प्रस्थाप्येनां समर्पयसि ततो ऽधिकरणो व्यवहारं विना लघु निर्यातयतस्तव मयानुब्रुवा प्रीतिर्भविष्यति । अथवानिर्घातयत आमर्षणान्तिकं वैरं भविष्यति । अपिच पश्य पश्य ।

कर्कारुका गोमयलिपूवृन्ताः

प्राकं च शुष्कं तलितं खलु मांसम् ।

भक्तं च हेमन्तिकरात्रिसिद्धं

ऋषं च वैरं न खलु भवति पूतिः ॥

प्रोभनं भणिष्यसि लघुकं भणिष्यसि तथा भणिष्यसि यथाहमात्मीयायां प्रासादबालाग्रकपोतपालिकायामुपविष्टः

श्रोष्यामि । तथा यदि न भविष्यसि तदा कपाटतलप्रविष्टं कपित्थमिव मस्तकं ते स्फोटयिष्यामि ।

११ । भविष्यामि ।

१२ । चेष्ट गतः सत्यमेव भावः ।

॥ पत्रं २२ ॥

१ । अथ किम् ।

२ । तच्छीघ्रमपक्रमावः ।

३ । तद्गुल्लानु भट्टार्को ऽसिम् ।

४ । तवैव हस्ते तिष्ठतु ।

५ । एष भट्टार्क गुल्लानु ननु भट्टार्को ऽसिम् ।

६ । निर्वल्कलं मूलकत्वगवर्णा
स्कन्धेन गृहीत्वा च कोपसुप्तम् ।
कुक्कुरैः कुक्कुरीभिश्च शब्दायमानो
यया शृगालः शृणां प्रयामि ॥

७ । भो रटनिके न खलु ते ऽयमपमानस्तत्रभवतश्चाद्दत्तस्य निवेद्यितव्यः । दौर्गत्यपीडितस्य मन्ये द्विगुणतरा पीडा भविष्यति ।

८ । आर्य मैत्रेय रटनिका खल्वहं मयतमुखी ।

९ । एवमेतत् ।

१० । कथं पटितन रति मामवगच्छति । आश्चर्यं ज्ञातीकुमुद्वानितिः प्रावारको ऽनुदासीनस्य यौवनं प्रतिभासयति ।

११ । मन्दभागिनी खल्वहं तवाभ्यन्तरस्य ।

॥ पत्रं २३ ॥

१ । भो र्यं सा रटनिका ।

२ । ननु भृषिता ।

३ । भो अलं परकलत्रदर्शनशङ्कया । एषा वगन्तमेना कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति त्वामनुरक्ता ।

४ । भो वयस्य एष खलु रात्रश्यालो भणति ।

५ । एषा मनुवर्णा गहिरण्या नवनाटकदर्शनोत्थिता गृध्रादीव वगन्तमेना नाम शणिका दारिका कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति त्वामनुरक्तास्माभिर्बलात्कारानुनीयमाना तत्र गृहं प्रविष्टा ।

॥ पत्रं २४ ॥

१ । बलात्कारानुनीयमानेति यत्सत्यमलङ्कृतास्येतैरर्चनैः ।

२ । तद्यदि मम हस्तं स्वयमेव प्रस्थाप्यतां मनर्पयसि ततो ऽधिकरणा व्यवहारं विना लघु नि र्यातयतस्तत्र मयानुब्रुवा प्रीतिर्भविष्यति । अन्यथाशृणां वैरं भविष्यति ।

३ । एतेनानुचितभूमिकारोहणोनापराधार्थं शीर्षेणा प्रणम्य प्रसादयामि ।

४ । भो द्वावपि युवां नुत्तम्पन्नाविव कलमकेदारवन्द्योन्यं शीर्षेणा शीर्षं समागतौ । अहमप्यनेन कर्भजानुसद्गुणेन शीर्षेणा द्वावपि युवां प्रणम्य प्रसादयामि उन्निवतमिति ।

५ । चतुरो मयुरश्चायमुपन्यासः । न युक्कमयेदृशनेहागतया मया प्रतिवसितुं । भवतु एवं तावद्द शिष्यामि । आर्य यथैवमहमार्यस्यानुग्राह्या तदिच्छाम्यहमिममलङ्कारकमार्यस्य गृहे निक्षेप्तुम् । अलङ्कारस्य निमित्तमेते पापा अनुगच्छन्ति ।

॥ पत्रं २५ ॥

- ११। आर्य अलीकं पुरुषेषु न्यासा निक्षिप्यन्ते न पुनर्गृहेषु ।
 १२। अनुगृहीतास्मि ।
 १३। स्वस्ति भवत्यै ।
 १४। यथेवं तदा चौरैरपह्रियताम् ।
 १५। एषो ऽस्या अस्माकं विन्यासः ।
 १६। आर्य इच्छाम्यहमेनार्येणानुगम्यमाना स्वकं गृहं गन्तुम् ।
 १७। त्वमेवैतां कलहंसगामिनीमनुगच्छन्नाहं इव शोभसे । अहं पुनर्ब्राह्मणस्तैर्नैश्चतुष्पयो
 पनोत इव उपहारः कुक्कुरैरिव खाद्यमानो विपत्ये ।
 १८। वर्धमानक ज्वालय प्रदीपिकाः ।
 १९। अरे तैलेन विना प्रदीपिकाः प्रज्वालयन्ते ।
 १९०। भो ताः खल्वस्माकं प्रदीपिका अवमानितनिर्धनकामुका इव गणिका निःस्रेहा रदानां संवृताः ।

॥ पत्रं २६ ॥

- ११। यथा भवानाज्ञापयति ।

॥ पत्रं २७ ॥

- ११। अत्रयाङ्गुकासकाशं सन्देहेन प्रेषितास्मि । तथावत्प्रविश्याङ्गुकासकाशं गच्छामि । एषाङ्गुका
 हृदयेन किमप्यालिखन्ती तिष्ठति । तथाऽब्रुवन्पर्यामि ।
 १२। चेष्टि ततस्ततः ।
 १३। अङ्गुके न किमपि मन्त्रयसि । किं ततस्ततः ।
 १४। किं मया भषितम् ।
 १५। ततस्तत इति ।
 १६। आं एवम् ।
 १७। अङ्गुके अत्रादिशति मृता भूत्वा देवतानां पूतां निर्वर्तयेति ।
 १८। चेष्टि विज्ञापयान्नामयं न म्नास्यामि तद्ब्राह्मण एव पूतां निर्वर्तयत्विति ।
 १९। यदर्याज्ञापयति ।
 १९०। अङ्गुके म्लेः पृच्छति न पुरोभागिता तत्किं न्विदम् ।
 १९१। मदनिके कीदृशीं मां पश्यसि ।
 १९२। अङ्गुकायाः शून्यहृदयत्वेन ज्ञानामि हृदयगतं कमप्यङ्गुकाभिलषतीति ।
 १९३। सुष्ठु त्वया ज्ञातम् । परहृदयग्रहणपण्डिता मदनिका खलु त्वम् ।

॥ पत्रं २८ ॥

- ११। प्रियं मे प्रियम् । कामः खलु नामैष भगवाननवगृहीतो मधूत्सवस्तरूपाजनस्य । तत्कथयत्व
 ङ्गुका किं राज्ञा राजवल्लभो वा सेव्यते ।
 १२। चेष्टि रन्तुमिच्छामि न सेवितुम् ।
 १३। विद्याविशेषालङ्कृतः किं को ऽपि ब्राह्मणो युवा काम्यते ।
 १४। चेष्टि पूजनीयो मे ब्राह्मणो जनः ।
 १५। किमेकनगराभिगमनजनितविभवविस्तरौ त्रिपिण्डुवा वा काम्यते ।

१६। चेष्टि उपात्रहस्तेहमपि प्रणयितनं परित्यज्य देशान्तरगमनेन वणिग्जनो महद्दियोगदुः
खमुत्पादयति ।

१७। अस्तुके न राज्ञा न राजवल्लभो न ब्राह्मणो न वणिग्जनः । तत्क र्दानो स भर्तृदारि
कया काम्यते ।

१८। चेष्टि त्वं मया सह कामदेवायतनोषानं गतासिः ।

१९। अस्तुके गतास्मि ।

११०। चेष्टि तथापि मामुदासीनेव पृच्छसि ।

१११। ज्ञातमस्तुके । किं स एव येनास्तुका प्ररघागताभ्युपपन्ना ।

११२। किन्नामधेयः खलु सः ।

११३। स खलु श्रेष्ठिचत्वरे प्रतिवसति ।

११४। अयि नामास्य पृष्टासि ।

११५। स खलु अस्तुके सुगृहीतनामधेय आर्यचारुदत्तो नाम ।

११६। साधु मदनिके साधु । सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

॥ पत्रं २९ ॥

१११। एवं तावत् । अस्तुके दरिद्रः खलु स श्रूयते ।

११२। अत एव काम्यते । दरिद्रपुरुषसंक्रान्तमनाः खलु गणिका लोके अवचनीया भवति ।

११३। अस्तुके किं क्षोर्पाकुसुमं सहकारपादपं मधुकर्ष्यः पुनः मेवन्तं ।

११४। अत एव ता मधुकर्ष्य उच्यन्ते ।

११५। अस्तुके यदि स मनोपितस्तत्किमर्थमिदानीं महसा नाभिसार्यते ।

११६। चेष्टि सहसाभिसार्यमाणाः प्रत्युपकारदुर्वलतया मा तावन्नो दुर्लभदर्शनः पुनर्भविष्यति ।

११७। अस्तुके किमत एव सो ऽलङ्कारस्तस्य हन्ते निक्षिप्नः ।

११८। चेष्टि सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

११९। अरे रे भट्टारक दशसुवर्णस्य लुब्धो घृतकरः प्रपलायितः । तद्गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ
दूरात्प्रदृष्टो ऽसि ।

११०। कष्ट एष घृतकरभावः । आश्चर्यम् ।

नववन्धनमुक्तयेव गर्दभ्या हा ताडितो ऽस्मि गर्दभ्या ।

अङ्गराजमुक्तयेव प्राक्तया घटोत्कच इव घातितो ऽस्मि शक्त्या ॥

लम्बकव्यापृतदृढ्यं सभिकं दृष्ट्वा कठिति प्रश्रुतः ।

र्दानो मार्गनिपतितः कं नु खलु प्ररघां प्रपद्ये ॥

तयात्रदेतो सभिकघृतकरावन्यतो मामन्विष्यतस्तावदितो विप्रतोपाभ्यां पादाभ्यामेतच्छून्यं देवकुलं प्रविश्य
देवीभविष्यामि ।

॥ पत्रं ३० ॥

१११। अरे भट्टा दशसुवर्णस्य लुब्धो घृतकरः प्रपलायितः । गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ तिष्ठ दूरात्प्र
दृष्टो ऽसि ।

११२। यदि व्रतसि पातालमिन्द्रं प्ररघां च साम्प्रतं यासि ।

सभिकं व्रतयित्वैकं रुद्रो ऽपि न रक्षितुं प्रकरोति ॥

- १३। कुत्र कुत्र सुसभिकविप्रलम्भक
पलायसे रे भयपरिवेपिताङ्गक ।
पदे पदे समविषमं स्वलन्
कुलं यशः सकलुषं कुर्वन् ॥
- १४। एष व्रजति । द्यमियं प्रनष्टा पदवी ।
- १५। अरे विप्रतीपो पादौ प्रतिमाशून्यं देवकुलम् । धूर्तो घृतकरो विप्रतीपाभ्यां पादाभ्यां देव
कुलं प्रविष्टः ।
- १६। तदनुसरावः ।
- १७। एवं भवतु ।
- १८। कथं काष्ठमयी प्रतिमा ।
- १९। अरे न खलु न खलु शैलप्रतिमा । एवं भवतु । एहि घृतं क्रीडावः ।
- १९०। अरे । कक्षाशब्दो निर्णानकस्य हरति हृदयं मनुष्यस्य ।
ठक्काशब्द इव नराधिपस्य प्रभ्रष्टराज्यस्य ॥
ज्ञानामि न क्रीडिष्यामि सुमेरुशिखरपतनसन्निभं घृतम् ।
तथापि च कोकिलमधुरः कक्षाशब्दो मनो हरति ॥
- १९१। मम पाठे मम पाठे ।

॥ पत्रं ३१ ॥

- ११। न खलु मम पाठे मम पाठे ।
- १२। ननु मम पाठे ।
- १३। लब्धः पुरुषः ।
- १४। अरे लुपद्पडक गृहीतो ऽसि । प्रयच्छ तद्दशसुवर्णम् ।
- १५। आर्य दास्यामि ।
- १६। अधुना प्रयच्छ ।
- १७। दास्यामि प्रसादं कुह ।
- १८। अरे ननु साम्प्रतं प्रयच्छ ।
- १९। शिरः पतति ।
- १९०। एष त्वं । घृतकर्मण्डल्या ब्रह्मो ऽसि ।
- १९१। कथं घृतकर्मण्डल्या ब्रह्मो ऽस्मि । कटे एषो ऽस्माकं घृतकराणामलङ्घनीयः समयः ।
तत्कुतो दास्यामि ।
- १९२। अरे गण्डः कृतः ।
- १९३। एवं करोमि । अर्थं ते ददामि अर्थं मे मुञ्चतु ।
- १९४। एवं भवतु ।
- १९५। अर्थस्य गण्डं करोमि अर्थं मे अर्थो मुञ्चतु ।
- १९६। को दोषः । एवं भवतु ।
- १९७। आर्य अर्थं त्वया मुक्तम् ।
- १९८। मुक्तम् ।
- १९९। अर्थं त्वयापि मुक्तम् ।

- ११। मुक्तम् ।
 १२। साम्प्रतं गमिष्यामि ।
 १३। प्रयच्छ तद्दशसुवर्णं कुत्र गच्छसि ।
 १४। पश्यत पश्यत भट्टार्काः । साम्प्रतमेवैकस्यार्थे गण्डः कृतः अपरस्यार्थे मुक्तस्तथापि मामपरं साम्प्रतमेव याचते ।

- १५। धूर्तो मायुरो ऽहं निपुणो ऽत्र नाहं धूर्त्ये । तत्प्रयच्छ तत्सुपुण्ड्रपण्डकं सर्वं सुवर्णं साम्प्रतम् ।
 १६। कुतो दास्यामि ।
 १७। पितरं विक्रीय प्रयच्छ ।
 १८। कुतो मे पिता ।
 १९। मातरं विक्रीय प्रयच्छ ।
 १९०। कुतो मे माता ।
 १९१। आत्मानं विक्रीय प्रयच्छ ।
 १९२। कुतः प्रसादं नयत मां राजमार्गम् ।
 १९३। प्रसर प्रसर ।
 १९४। एवं भवतु । आर्याः क्रीणोत मामस्य सभिक्ष्य हस्ताद्दशभिः सुवर्णैः । किं भणत किं करिष्यमीति । गृहे ते कर्मकरो भविष्यामि । कथमदत्त्वा प्रतिवचनं गतः । भवत्वेवमिममन्यं भणिष्यामि । कथमेदो ऽपि मामवधीर्य गतः । आ आर्यचारुदत्तस्य विभवं विधटिते एष वर्तमि मन्दभाग्यः ।
 १९५। ननु देहि ।
 १९६। कुतो दास्यामि ।
 १९७। आर्याः परित्रायत परित्रायत ।

- ११। दापय दापय ।
 १२। कुतो दास्यामि ।

- ११। अयं दशसुवर्णं धारयति ।
 १२। भट्टाः पश्यत पश्यत । तर्जपटप्रावृत्तो ऽयं पुरुषो दशसुवर्णं कल्यवर्तं भणति ।
 १३। भट्ट तव दशसुवर्णं कल्यवर्तो ममैष विभवः ।
 १४। तत्किं भवतु ।
 १५। अयं न ज्ञयति ।

- ११। अयं न युक्तं जल्पितम् । एवमाख्यानं प्रयच्छ धूर्तक । अहमपि नाम मायुरो धूर्तो धूर्तं निश्चादर्शयामि अन्यस्याप्यहं न विभेमि धूर्तं खण्डितवृत्तो ऽनि त्वं ।
 १२। त्वं खण्डितवृत्तः ।
 १३। वेष्ट्यापुत्रं न प्रतिश्रुत्य वृत्तं मया नेत्रितम् ।
 १४। अरं संवाहकं प्रयच्छ तद्दशसुवर्णम् ।
 १५। आर्य दास्यामि तावद्दास्यामि ।

- १६। अरे रे दुष्ट पुंश्रलीपुत्रक कलमपि प्राग्न्यनि ।
 १७। एष प्रेक्षिये ।
 १८। एवं प्रेक्षिये ।

॥ पत्रं ३६ ॥

- ११। एतत्कस्याप्यप्रावृत्तपक्षद्वारकं गृहम् । तदत्र प्रविशामि । आर्ये शरणागतो ऽस्मि ।
 १२। अभयं शरणागतस्य हे चेति पिथेहि पक्षद्वारकम् ।
 १३। अस्तुके कृतम् ।
 १४। यच्चया कथितम् ।
 १५। कुतस्ते भयम् ।
 १६। आर्ये धनिकात् ।
 १७। चेति साम्प्रतमपावृणु पक्षद्वारम् ।
 १८। कथं धनिकानुलितमस्या भयकारणम् । सुदु खल्वेवमुच्यते ।

य आत्मबलं ज्ञात्वा भारं तुलितं वहति मनुष्यः ।
 तस्य स्वलनं न ज्ञायते न च कान्तारगतो विपद्यते ॥

अत्र लक्षितो ऽस्मि ।

- ११। अरे देहि देहि ।
 १२। भट्ट यात्रदेव वयं दूर्दरेषा कलहावितान्तात्रदेव न पुत्रयो ऽपगन्तः ।
 १३। तस्य घृतकर्मुष्टिप्रहरणं नानिका भग्नानीत् । तदेहि रुधिरपवनानुगमनः ।
 १४। भट्ट वसन्तसेनागृहं प्रविष्टः नः ।
 १५। भृतानि मुवर्णानि ।
 १६। रात्रकुलं गत्वा निवेदयावः ।
 १७। एष धूर्त इतो निष्क्रम्यान्यत्र गमिष्यति । तस्मादुपरार्थेनैव गृह्णीमः ।

॥ पत्रं ३७ ॥

- ११। कुत आर्यः कां वार्यः कस्य वार्यः कां वा वृत्तिवार्य उपशोवति कुतो वा भयं ।
 १२। गृणोत्वन्नुका । अस्तुके पादलिपुत्रं मे जन्मभूमिर्गृहपतिद्वारको ऽहं गन्त्राह्कन्य वृत्रि
 गुपतोवामि ।

- १३। सुकुमारा खलु कला शिक्षितारिणा ।
 १४। अस्तुके कलेति शिक्षिता आतोविकेदानीं मंत्रव्या ।
 १५। अतिनिर्विण्णमार्येषा प्रतिवचनं दत्तं ततस्ततः ।
 १६। ततो ऽस्तुके एष निजगृहे आहिण्डकानां सुवाचुत्वापूर्वदेशदर्शनकुतूहलेनेलागतः । इहापि
 मया प्रविश्योद्गयिनीमेक आर्यः शुश्रूषितो यस्तादृशः प्रियदर्शनः प्रियवादी दत्त्वा न कीर्तयत्यपकृतं चिन्न
 रति । किं बहुनोक्तेन दक्षिणतया परकीयमिवात्मानमवगच्छति शरणागतव्रत्तलश्र ।
 १७। क इदानीमार्याया मनोरथान्तरस्य गुणांशोर्यित्वोद्गयिनीमिलतुरति ।
 १८। साधु चेति साधु । मयाप्येवमेव हृदयं न मन्त्रितम् ।
 १९। आर्य ततस्ततः ।
 २०। ततो ऽस्तुके न इदानीमनुक्रोशकृतं प्रदानैः ।
 २१। किमुपरनत्रिभयः मंत्रव्या ।

- १२२। अनायातमेव कथमस्तुकया त्रिधातम् ।
 १२३। किमत्र ज्ञायते दुर्लभा गुणा विभवाश्च अप्येषु तडागेषु ब्रह्मरुद्रेकं भवति ।
 १२४। आर्य किन्नामर्थयः खलु नः ।

॥ पत्रं ३८ ॥

- १२५। क इदानीं तस्य भूतत्वमुगाङ्गस्य नाम न ज्ञानाति न खलु अङ्घ्रिचत्वार् प्रतिवसति श्लाघनीयनामर्थेय आर्यचारुदत्तो नाम ।
 १२६। आर्यन्यात्मियमेतदहम् । चेष्टि देहान्यासनम् । तालवृन्तकं गृहणा परिश्रम आर्यस्य बाधते ।
 १२७। कथं आर्यचारुदत्तस्य नामनंकीर्तनेन रट्टुशो मे आदरः । नाथु आर्यचारुदत्त साधु पृथिव्यां त्वमेको श्रोत्रनि श्रेष्ठः पुनर्जनः शुनिति । भवतु अस्तुके भवतु आग्ने निषीदतु अस्तुका ।
 १२८। आर्य कुतः न धनिकः ।
 १२९। सत्कारधनः खलु गहनः कस्य न भवति चलाचलं धनम् ।
 १३०। यः पृथितुमपि ज्ञानाति न पृथाविशेषमपि ज्ञानाति ॥
 १३१। ततः ।
 १३२। तस्मिन्नेन आर्येण गवत्रिः परिचारकः कृतो ऽस्मि चारिश्चात्रश्रेष्ठे च तस्मिन्भूतोपज्ञोव्यस्मि गवत्रिः । ततो भागधनविषमतया दृष्टानुवर्णो भूतं हारितम् ।
 १३३। उन्मादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १३४। इतो तौ गभिकवृत्तकर्तौ मानमुगन्धर्वः । नाम्न्यतं शुक्रास्तुका प्रमाणम् ।
 १३५। मदनिके वामपादपत्रिगंधुलतया पत्तिणो ऽपीतन्तत आरुपडन्ति । हे चेष्टि तदृच्छेतयोः गभिकवृत्तकर्तव्योर्यमार्य एव प्रतिपादयतीतीदं हस्ताभरणकं त्वं देहि ।
 १३६। यदस्तुकाज्ञापयति ।

॥ पत्रं ३९ ॥

- १३७। उन्मादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १३८। ययैतावृद्धं प्रेक्षते दीर्घं निःश्रुतश्च विद्यते अग्निलिखतश्च द्वारनिहितलोचनो तथा तर्कवानि इतो तौ गभिकवृत्तकर्तौ भविष्यतः । आर्य वन्दे ।
 १३९। नुबं तत्र भवतु ।
 १४०। आर्य कतरो युवयोः गभिकः ।
 १४१। कस्य त्वं तनुमध्ये अधरेण रूतिदददुर्विषीतिन ।
 १४२। तल्पपि मन्मथचनमालोकयन्तो कटाक्षेण ॥
 १४३। नान्ति नम विभवः अन्यत्र तत्र ।

- १४४। यदोदृजानि न मन्त्रयानि तदा न भवसि वृत्तकर्तः । अन्ति को ऽपि गुडमाकं धारकः ।
 १४५। अन्ति दृष्टानुवर्णो धारयति किं तस्य ।
 १४६। तस्य कारणादस्तुकेदं हस्ताभरणं प्रतिपादयति । नहि नहि स एव प्रतिपादयति ।
 १४७। अरे भणानि तं कुलपुत्रम् । भूतस्तत्र गण्ड आगच्छ पुनर्वृतं रमस्व ।
 १४८। अस्तुके परितुष्टो गतो गभिकवृत्तकर्तौ ।
 १४९। तदृच्छेतयोः अन्धुवनं नमाश्रामयितुम् ।
 १५०। अस्तुके येष्वं तदियं कला परिजनरुग्गता क्रियतान् ।
 १५१। आर्य यस्य कारणादियं कला शिष्यते न इवयेण शुश्रूषितपूर्वः शुश्रूषितव्यः ।

॥ पत्रं ३० ॥

११। अङ्गुकाया निपुणं प्रत्यादिदो ऽस्मि । तत्कथं प्रत्युपकरिष्ये । अङ्गुके अहमेतेन वृत्तकरावना नेन प्राक्वश्रमणको भविष्यामि । तत्संवाहको वृत्तकरः प्राक्वश्रमणकः संवृत्त इति स्मर्तव्यान्वङ्गुकैवेता न्यत्तराणि ।

१२। आर्य अलं माहमेन ।

१३। अङ्गुके कृतो निश्चयः ।

वृत्तेन तत्कृतं मे यद्व्योभक्तं जनस्य सर्वस्य ।

इदानीं प्रकटश्रोण्या नरेन्द्रमार्गेणा विहरिष्यामि ॥

१३। अरे किं न्वेतत् । किं भणत । एष खलु वरन्तमेतायाः स्तम्भभञ्जको नाम दुष्टहस्ती विहरतीति । अहो अङ्गुकाया गन्धगजं प्रेक्षित्वे गत्वा । अथवा किं ममेतेन यथाव्यवसितमनुदान्यामि ।

१५। कुत्र कुत्राङ्गुका ।

१६। दुर्मनुष्य किं ते उद्देगकार्णं यद्यतो ऽवस्थितामङ्गुकां न प्रेक्षते ।

१७। अङ्गुके वन्दे ।

१८। कर्णपूरक परिनुष्टमुखां लक्ष्यसे तत्किं न्विदम् ।

१९। अङ्गुके वक्षितासि यथाय कर्णपूरकस्य पराक्रमो न दृष्टः ।

१९०। कर्णपूरक किं किम् ।

॥ पत्रं ३१ ॥

११। शृणोत्वङ्गुका । यः सो ऽङ्गुकायाः स्तम्भभञ्जको नाम दुष्टहस्ती न आलानगन्धमं भङ्गा महामात्रं व्यापाय महान्तं मन्त्राभं कुर्वन्नाजमार्गमवतीर्षाः । ततो ऽत्रान्तरे उद्बुधे जनेन ।

अपनयत बालकजनं त्वरितमारोहत वृक्षप्रानादम् ।

किं न खलु प्रेक्षध्वं पुरतो दृष्टो हन्तोत इति ॥

अपिच ।

विचलति नृपुरुषगलं द्वियन्ते च मेखला मणिअचिताः ।

बलयाश्च मुन्दरतरा रत्नाङ्कुरालप्रतिबद्धाः ॥

ततस्तेन दुष्टहस्तिना कर्चणरदनैः फुल्लनलिनीमित्र नगरीमुज्जयिनीमवगाहमानेन समामादितः परित्रा न्नकः । तं च परिश्रद्धपङ्कुकुण्डिकाभाजनं शोकरैः त्रिधा दन्तान्तरे क्षिप्यं प्रेक्ष्य पुनर्युद्बुधे जनेन एा परि त्रात्रकां व्यापायत इति ।

१२। अहो प्रसादः ।

१३। अलं सम्भ्रमेण शृणोतु तावदङ्गुका । ततो विच्छिन्नशृङ्गलाकलापं दन्तान्तरपरिगृहीतं परि त्रात्रकमुद्धहन्तं तं प्रेक्ष्य कर्णपूरकेण मया नहि नहि अङ्गुकाया अन्नपिण्डोपपुष्टेन दास्येन वामचरणेन वृत्तलेखकमुद्बुधयोद्बुधय त्वरितापणाल्लोद्धण्डं गृहीत्वाकारितः स दुष्टहस्ती ।

१३। ततस्ततः ।

१५। आहत्य नरोप तं हस्तिनं विन्ध्यशैलशिखराभम् ।

मांक्षितो मया न दन्तान्तरगोस्थितः परित्रात्रकः ॥

१६। मुद्बु त्वया कुलं ततस्ततः ।

१७। ततो ऽङ्गुके साधु रे कर्णपूरक साधु रत्येतावन्मात्रं भणन्ती त्रियमभ्राक्रान्तेन नौरक

पर्यन्ता नकलोद्गमिन्वासीत् । ततो ऽस्तुके एकेन शून्यान्वाभरणम्भानानि परामृष्योर्ध्वं प्रेक्ष्य दीर्घं निःश्रु-
त्यायं प्रावारको नमोपरि क्षिप्तः ।

। ८ । कर्णपूरक जानीहि तावत्किमेष जातीकुसुमवासितः प्रावारको न वेति ।

॥ पत्रं ४२ ॥

- । १ । अस्तुके मदगन्धेन मुहु तं गन्धं न जानामि ।
। २ । नानापि तावत्प्रेक्षस्व ।
। ३ । इदं नाम अस्तुकेव वाचयतु ।
। ४ । कर्णपूरक शोभते ऽस्तुकायाः प्रावारकः ।
। ५ । आं शोभते ऽस्तुकायाः प्रावारकः ।
। ६ । कर्णपूरक इदं ते पार्तिपयिकम् ।
। ७ । साम्प्रतं मुहु शोभते ऽस्तुकायाः प्रावारकः ।
। ८ । कर्णपूरक एतस्यां वेलायां कुत्र स आर्यचारुदत्तः ।
। ९ । एतेनैव मर्मिणा प्रवृत्तो गृहम् ।
। १० । चेष्टि उपरितनमस्तिन्दकमारुत्यार्यचारुदत्तं पश्यामः ।

॥ पत्रं ४३ ॥

- । १ । मुत्रनः खलु भव्यानुकम्पकः त्वामो निर्धनको ऽपि शोभते ।
पिप्रुनः पुनर्द्रव्यमार्जितो दूषकरः खलु परिणामदारूपाः ॥
अपि च । शस्यलम्पटत्रलीवर्द्धो न प्रकरो वारयितुं
अन्यकलत्रप्रसक्तो न प्रकरो वारयितुम् ।
वृत्तप्रसक्तो मनुष्यो न प्रकरो वारयितुं
यो ऽपि स्वाभाविकदोषो न प्रकरो वारयितुम् ॥

कापि वेला आर्यचारुदत्तस्य गान्धर्वं श्रोतुं गतस्य अतिक्रामति अर्थरत्नानी अवापि नागच्छति । तयावद्भव
हिर्द्वाग्नाल्लयां गत्वा स्वप्लानि ।

। २ । भो एहि गृहं गच्छात्रः ।

॥ पत्रं ४४ ॥

। १ । मम तावत् द्वाभ्यामेव हान्यं जायते । स्त्रिया न संकृतं पठन्त्या मनुष्येण च काकलीं गायता ।
स्त्री तावत्संकृतं पठन्ती दत्तनवनास्येव गृदिर्धिकं मृन्मृणदं करोति मनुष्यो ऽपि काकलीं गायन् प्राक्क
मुग्धोदामवेदितो वृद्धपुरोहित इव मन्त्रं जपन् दृढं मे न रोचते ।

। २ । भो वयस्य आपणान्तरवोष्यां मुखे कुक्कुरा अपि प्रनुषान्तदूहं गच्छात्रः । वयस्य पश्य पश्य
एषा ऽपि अन्धकारस्येवावकाशं ददन्तरोक्षप्रानादादवतर्ति भगवांश्चन्द्रः ।

। ३ । भो इत्सन्माकं गृहं वर्धमानक वर्धमानक देहि द्वारम् ।

॥ पत्रं ४५ ॥

। १ । आर्यमेवैवेत्येव स्वरंगयोगः श्रूयते । आगत आर्यचारुदत्तः । तयावत् द्वारं ददामि । आर्य
वन्दे आर्य मेवैव त्वामपि वन्दे । अत्र त्रिन्तीर्षां आसने निषिद्धतमर्थो ।

। २ । वर्धमानक रत्निकां प्रदद्याप्य पादौ धावितुम् ।

। ३ । आर्य मेवैव अहं पानीयं गृह्णामि त्वं पादौ धाव ।

- १४। भो वयस्य एष रूदानीं दान्याः पुत्रो भूत्वा पानीयं गृह्णाति मां च ब्राह्मणं पादौ धावयति ।
 १५। आर्य मैत्रेय देहमुदकम् ॥
 १६। किं मम पादोदकैः । भूम्यामिव मया ताडितगर्दभेनैव पुनरपि लोटितव्यम् ।
 १७। आर्य मैत्रेय ब्राह्मणः खलु त्वम् ।
 १८। यथा सर्वनामानां मध्ये उपदुभस्तथा सर्वब्राह्मणानां मध्ये ऽहं ब्राह्मणः ।
 १९। आर्य मैत्रेय तथापि धाविष्यामि । आर्य मैत्रेय एतत्रत्सुवर्णभाण्डे मम दिवा तव रात्रौ च तद्गृहाण ।

१२०। अयाप्येतन्निष्ठति । किमत्रोदयिन्यां चौरां ऽपि नास्ति य एतं दास्याः पुत्रो निद्राचौरं नाप हर्ति । भो वयस्य अभ्यन्तरचतुःशालकं प्रवेष्टव्याम्येनम् ।

॥ पत्रं ४६ ॥

- १। अपि निद्राति भवान् ।
 २। तत्त्वपिवः ।

॥ पत्रं ४७ ॥

- १। भो वयस्य नन्धिरिव दृश्यते चौरमिव पश्यामि तद्गृह्णानु भवानिदं सुवर्णभाण्डम् ।
 २। भो वयस्य प्रापिताः ऽमि गोब्राह्मणकाव्यया यदि एतत्सुवर्णभाण्डं न गृह्णामि ।
 ३। भो वयस्य शीतलस्ते अग्रहस्तः ।

॥ पत्रं ५० ॥

- १। गृहीतम् ।
 २। रूदानीं विक्रीतपण्य एव वणिक् सुखं त्वप्स्यामि ।
 ३। हा धिक् हा धिक् ब्राह्मदारशालायां प्रनुप्पो वर्धमानकः सो ऽप्यत्र न दृश्यते । भवतु आर्यमैत्रेयमाहुयामि ।

॥ पत्रं ५१ ॥

- १। हा धिक् हा धिक् अस्माकं गृहं सन्धिं कल्पयित्वा चौरां निष्क्रामति । भवतु मैत्रेयं गत्वा प्रदाश्रयामि । आर्य मैत्रेय उन्निष्ठ उन्निष्ठ अस्माकं गृहं सन्धिं कल्पयित्वा चौरां निष्क्रान्तः ।
 २। आः दास्याः पुत्रिकं किं भणसि चौरः कल्पितः नन्धिरिन्निष्क्रान्त रति ।
 ३। हताग्र अलं परिहानेन किं न प्रेक्षते एतत् ।
 ४। आः दास्याः पुत्रिकं किं भणसि द्वितीयमपि द्वारमुद्विश्रितमिति । भो वयस्य चारुदत्त उन्निष्ठ उन्निष्ठ अस्माकं गृहं सन्धिं दत्वा चौरां निष्क्रान्तः ।
 ५। भो न परिहानः प्रेक्षतां भवान् ।
 ६। भो एषः ।
 ७। भो वयस्य एष सन्धिर्द्राभ्यामेव दत्तो भवेत् । अथवागन्तुकेन शिञ्जितुकामेन वा । अन्यथेहो जयिन्यां को ऽस्माकं गृहविभवं न जानाति ।

॥ पत्रं ५२ ॥

- १। भो कथं तमेव चौरहृतकमनुशोचामि । तेन चिन्तितं महदेतद्गृहं इतो रतुभाण्डे सुवर्णभाण्डे वा निष्क्रामयिष्यामि । कुत्र तत्सुवर्णभाण्डकम् । भो वयस्य त्वं सर्वकालं भणसि मूर्खो मैत्रेयो ऽपि उता

मैत्रेय इति । नुदु खलु मया कृतं तत्पुत्रवर्णभाषणं भवतो हस्ते समर्पयता अन्यथा दास्याः पुत्रेणापहृतं भवेत् ।

- १२ । भो यथापि नामाहं मूर्खस्तथापि परिहामस्यापि देशकालं न जानामि ।
- १३ । यदा त्वं मया भूषितो ऽग्निं प्रीतिलस्ते ऽग्रहस्तः ।
- १४ । किं नापहृतम् ।
- १५ । तथापि किं प्रियम् ।
- १६ । न्यामः खलु नः ।

॥ पत्रं ५३ ॥

- ११ । समाश्रयितुं भवान् । यदि न्यामश्चौरिणापहृतम् किं मोक्षमुपगतः ।
- १२ । अहं खलु अपलपिष्यामि । केन दत्तं केन गृहीतं को वा साक्षीति ।
- १३ । तद्यथावदार्थाधृतयै गत्वा निवेदयामि ।
- १४ । अयि सत्यमपरिजितशरीरं आर्यपुत्र आर्यमैत्रेयेण सह ।
- १५ । स्वामिनि सत्यं किं तु यः न त्रेष्यान्ननस्यालङ्कारः सो ऽपहृतः ।
- १६ । नमाश्रयितुं आर्याधृता ।

॥ पत्रं ५४ ॥

११ । चेति किं भणसि अपरिजितशरीरं आर्यपुत्र इति । वरमिदानीं न शरीरेण परिजितो न पुनश्चादित्रेण । नाम्प्रतनुद्वयिन्यां जन एवं मन्तयिष्यति ददितयार्थपुत्रेणैवेदं शर्मकार्यमनुष्ठितमिति । भगवन्कृतान्तं पुष्करपत्रपतितश्लिखिन्दुचक्षुः क्रीडसि ददितपुत्रप्राप्तये । एयं च मे एका मातृगृहलब्धा रत्नायली तिष्ठति । एतान्पत्यतिशोपडीर्यैष आर्यपुत्रो न ग्रहीष्यति । चेति आर्यमैत्रेयं तावदाह्वय ।

- १२ । यदार्थाधृताज्ञापयति । आर्यं मैत्रेय धृता त्वामाज्ञापयति ।
- १३ । कुत्र ना ।
- १४ । एषा तिष्ठति उपनय ।
- १५ । न्वस्ति भवत्याः ।
- १६ । आर्यं वन्दे । आर्यं पुस्तान्मुखं भव ।
- १७ । एष भवति पुस्तान्मुखः मन्त्रो ऽस्मि ।
- १८ । आर्यं प्रतीच्छन्तान् ।
- १९ । किं न्विदम् ।

१० । अहं खलु दत्तपुत्रोपायितामं तत्र यदाविभवानुसारेण ब्राह्मणः प्रतिब्राह्मिण्यः स च न प्रतिब्राह्मिण्यस्तत्रम्य कृते प्रतीच्छमां रत्नावलिकान् ।

- ११ । स्वस्ति गमिष्यामि प्रियत्रयस्वम्य निवेदयामि ।
- १२ । आर्यं मैत्रेय मा खलु तं लक्षितं कुरु ।
- १३ । अहं अन्या महानुभावता ।

॥ पत्रं ५५ ॥

- ११ । एषा ऽस्मि गलाण्डम् ।
- १२ । भो वयस्य यत्र नदृग्दार्शनग्रहस्य कलम् ।

१३। ना तावदवादिताभुक्तस्याल्पमूल्यस्य चौरैरपहतस्य कारणाच्चतुःसमुद्रसारभृता रत्ना
वली दीयते ।

१४। भो दृष्टिः किमकृपणां मन्त्रयति ।

॥ पत्रं ५७ ॥

१। अक्षपाप्सि मात्राद्भुक्तायाः सक्तां गन्तुम् । एषाद्भुक्ता चित्रफलनिपण्णदृष्टिर्नदनिकया सह
किमपि गन्तुयन्ती तिष्ठति । तद्वावदुपसर्पामि ।

१२। चेष्टि मदनिके अपि मुग्धप्रियं चित्राकृतिर्यच्चारुदत्तस्य ।

१३। मुग्धप्रो ।

१४। कथं त्वं जानासि ।

१५। येनाद्भुक्तायाः मुस्मिन्धा दृष्टिर्मुल्लगना ।

१६। चेष्टि किं वेषवासदाक्षिण्येण मदनिके एवं भणसि ।

१७। अद्भुक्ते किं य एव जनो वेषे प्रतिवसति स एव अलोकदाक्षिण्यो भवति ।

१८। चेष्टि नानापुरुषसङ्गेन वेषयान्नो ऽलोकदाक्षिण्यो भवति ।

१९। यतस्तावदद्भुक्ताया दृष्टिर्हिहाभिरमते हृदयं च । तस्य कारणं किं पृच्छ्यते ।

११०। चेष्टि सखीजनानुपहसनीयतां रत्तामि ।

१११। अद्भुक्ते एवं नन्दं सखीजनचित्रानुवर्ती अवलान्नो भवति ।

॥ पत्रं ५८ ॥

१। अद्भुक्ते माताज्ञापयति गृहीतावगुण्ठनं पक्षद्वारे सज्जं प्रवहणं तदच्छति ।

१२। चेष्टि किम्यच्चारुदत्तो मां नेष्यति ।

१३। अद्भुक्ते येन प्रवहणेन सह मुवर्णशतसाहसिको ऽलङ्कारो ऽनुप्रेषितः ।

१४। कः पुनः सः ।

१५। एष एव रात्रश्यालः संस्थानकः ।

१६। अपेहि मा पुनरेवं भणिष्यसि ।

१७। प्रगीदतु प्रसीदतु अद्भुक्ता मन्देष्टेनास्मि प्रेषिता ।

१८। अहं सन्देष्टान्येव कुप्यामि ।

१९। तत्किं मातरं विज्ञापयिष्यामि ।

११०। एवं विज्ञापयितव्या यदि मां जीवन्तीमिच्छसि तदेवं पुनर्मात्रा नानापयितव्याम् ।

१११। यया ते रोजते ।

॥ पत्रं ५९ ॥

१। चेष्टि इमं चित्रफलकं नम प्रायनीयं न्यापयित्वा तालवृन्तं गृहीत्वा लघु आगच्छ ।

१२। यद्भुक्ताज्ञापयति ।

१३। कथं प्रविलकः । प्रविलक स्वगतं ते कुत्र त्वम् ।

॥ पत्रं ६० ॥

१। चिरयति मदनिका तत्कुत्र नु खलु सा । कथमेवा केनापि पुरुषकेण सह मन्त्रयन्ती
तिष्ठति । यया चातिनिम्नया निश्चलदृष्ट्यापित्रन्तीवेतनिर्धायति । तथा तर्कयामि एष न जन एनामिच्छ
तमुन्निधायं कर्तुम् । तद्वन्तां रमतां मा कन्यापि प्रीतिच्छेदो भवतु न खलु आकारयिष्यामि ।

- १२। शर्विलक कथय ।
 १३। शर्विलक किं न्विदं सज्जुं ख लक्षणे ।
 १४। अयं किम् ।
 १५। कथं परमरहस्यं तन्न श्रोष्यामि ।
 १६। कथं मत्सम्बन्धिनी कथा तच्छ्रोष्यामि ।
 १७। शर्विलक भणिता मयास्तुका ततो भणति यदि मम स्वच्छन्दस्तदा त्रिनार्यं सर्वं परिज्ञप्तमभुविष्यं करिष्यामि । अयं शर्विलक कुतस्ते एतावान्विभवो येन मामस्तुकासकाशान्मोचयिष्यसि ।
 १८। प्रमत्तास्याकृतिः नाहसकगतया पुनरुद्देजनीया ।
 १९। शर्विलक स्त्रीकल्यवर्तस्य कारणोनाभयमपि संग्रहं विनित्तिपम् ।
 २०। शरीरं चारित्रं च ।
 २१। शर्विलक अखण्डितचारित्रो ऽसि तन्न खलु त्वया मम कारणात्ताहसं कुर्वतात्यन्तविरुद्धमाचरितम् ।

॥ पत्रं ६१ ॥

- १। शर्विलक अप्रकाशो ऽलङ्कारो ऽयं च जन इति द्वयमपि न गृह्यते तदुपनय तत्रित्पश्याम्येतमलङ्कारम् ।
 २। शर्विलक दृढपृथ्वं इवायमलङ्कारस्तद्वत्ता कुत एषः ।
 ३। यदि मे प्रत्ययं न गच्छन्ति तत्किन्निमित्तं मां निष्क्रीणानि ।
 ४। साहसिक न खलु त्वया मम कारणादिदमकार्यं कुर्वता तस्मिन्गृहे को ऽपि व्यापादितः परित्ततो वा ।

॥ पत्रं ६२ ॥

- १। गत्यम् ।
 २। आश्रयं प्रत्युपजीवितामि ।
 ३। प्रियम् ।
 ४। अहो अस्यास्याने आश्रमः ।

॥ पत्रं ६३ ॥

- १। अयि अगम्यद्वभाषक असम्भावनीये कुर्यानि ।
 २। एष खलु अलङ्कारो ऽस्तुकासम्बन्धो ।
 ३। तं च तस्यार्यस्य हस्ते विनित्तिपः ।
 ४। एवमिव ।
 ५। कथनेषां ऽपि गन्तव्यते एव । तदज्ञानततेनैवमनुष्ठितम् ।

॥ पत्रं ६४ ॥

- १। अत्र त्वमेव पण्डितः ।
 २। शर्विलक यदि मम वचनं श्रूयते तत्रस्यैव महानुभावस्य प्रतिनिर्यातय ।
 ३। न चन्द्रादानेषां भवति ।
 ४। नाधु मदनिके नाधु ।
 ५। एषो ऽयमपि उपायः ।

- । ६। कः खलु अपर उपायो भविष्यति ।
 । ७। तस्यैवार्थस्य सम्बन्धी भूत्वा रममलङ्कारमञ्जुकाया उपनय ।
 । ८। त्वं तावदचौरः सो ऽप्यार्यो ऽनृणां ऽञ्जुकया स्वको ऽलङ्कार उपगतो भवति ।
 । ९। अयि उपनय अन्यथातिसाहसम् ।

॥ पत्रं ६५ ॥

- । १। साधु मदनिके सधु अभुजिष्येव मन्तिन्तम् ।
 । २। तेन हि त्वमस्मिन्कामदेवगृहे मुहूर्ते तिष्ठ यावदञ्जुकायै तवागमनं निवेद्यानि ।
 । ३। अञ्जुके एष खलु चारुदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
 । ४। हे चेष्टि तस्य सम्बन्धीति कथं त्वं जानासि ।
 । ५। अञ्जुके आत्मसम्बन्धिनमपि न जानामि ।
 । ६। युज्यते । प्रविशतु ।
 । ७। यदञ्जुकाज्ञापयति । प्रविशतु शर्विलकः ।
 । ८। आर्य वन्दे समाविशतु आर्यः ।
 । ९। आर्य ममापि तावत्प्रतिसन्देशं तत्र नयत्वार्थः ।
 । १०। प्रतीच्छत्वार्थो मदनिकाम् ।

॥ पत्रं ६६ ॥

- । १। अहमार्थचारुदत्तेन भणिता य रममलङ्कारं नगर्पयिष्यति तस्य त्वया मदनिका दातव्या ।
 तस्य एवैतां ददातीति एवमार्थेणावगन्तव्यम् ।
 । २। को ऽत्र प्रवहणिकः ।
 । ३। अञ्जुके सज्जं प्रवहणम् ।
 । ४। चेष्टि मदनिके सुदृष्टं कुरु मां दत्तासि आरोह प्रवहणं स्मरन्नि माम् ।
 । ५। परित्यक्तास्मि अञ्जुकया ।
 । ६। साम्प्रतं त्वमेव वन्दनीया संवत्त्रा तदच्छ आरोह प्रवहणं स्मरन्नि माम् ।

॥ पत्रं ६७ ॥

- । १। एवमेतत् तत्परं नयतु मामार्यपुत्रः समीपं गुरुजनानाम् ।
 । २। अथ किम् ।
 । ३। यदार्थ आज्ञापयति ।
 । ४। यथार्थपुत्रो भणति अप्रगन्तेन तावदार्थपुत्रेण भवितव्यम् ।

॥ पत्रं ६८ ॥

- । १। आर्ये दिव्या वर्षसे आर्यचारुदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
 । २। अहो रमणीयता अथ दिवन्य । तच्चेष्टि मादरं अन्धुत्वेन समं प्रवेष्टव्यम् ।
 । ३। यदञ्जुकाज्ञापयति ।
 । ४। ही ही भोः तपश्चरणक्रेषविनिर्जितेन रान्तसारान्नो रात्रणः पुष्पकेण विनागेन गच्छति
 अहं पुनर्ब्राह्मणो ऽकृततपश्चरणक्रेषो ऽपि नगरनार्जितेन गच्छामि ।
 । ५। प्रेक्षतामार्गो ऽस्मदीयं गृहद्वारम् ।

१६। अहो सलिलसिक्तमार्जितकृतहरितापलेपनस्य विविधकुसुमचित्रितभूमिकाभागस्य गगणातलालो कनकौतूहलदूरेनमितप्रोर्पस्य दोलायमानावलम्बितैरावणहस्तभ्रमितमल्लिकादामगुणालङ्कृतस्य समुच्चिन्नान्तिदन्ततोरणावभासितस्य महारत्नोपरामोपशोभिना पवनबलान्दोलनाललसञ्चलाग्रहस्तन इत एहीति व्याहरन्तव मां सौभाग्यपताकानिवह्नेपशोभितस्य तोरणाधरूपात्मन्मवेदिकानिजिपूगमुल्लसद्भरितचूतपल्लव ललामस्फटिकमङ्गलकलसाभिरामोभयपार्श्वस्य महासुरवत्तःस्थलदुर्भेद्यवतुनिर्न्तरप्रतिबद्धकनककवाटस्य दुर्गत जनमनोरथायासकस्य वसन्तसेनाभवनद्वारस्य सश्रीकता । यत्सत्यं मध्यस्थस्यापि जनस्य बलाद् दृष्टिमाकारयति ।

१७। इमं प्रथमं प्रकोष्ठं प्रविशतु आर्यः ।

॥ पत्रं ६९ ॥

११। हो हो भोः शशिप्रङ्गमपालस्वच्छाभा त्रिनिहितचूर्णमुष्टिपापदुरा विविधरत्नप्रतिबद्धकाञ्चन सोपानशोभिताः प्रासादपङ्क्तयो ऽवलम्बितमुक्तादामभिः स्फटिकवातायनमुखचन्द्रनिधायन्तीवाङ्गत्रयिणीम् । ओत्रिय इव सुखोपविष्टो निद्राति दीवारिकः । सदध्ना कलमौद्दनेन प्रलोभिता न भक्षयन्ति वायमा बलिं मुधामवर्णतया । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं द्वितीयं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। हो हो भो इहापि द्वितीये प्रकोष्ठे पर्यन्तोपनीतयवसन्मुखकवलनुपुष्टा तैलाभ्यक्तविषाणा बद्धाः प्रवह्णबलीवर्दाः । अयमन्यतरो ऽवमानित इव कुलीनो दीर्घ निःश्रुसिति सैरिभः । इतश्चाप नीतयुद्धस्य मल्लस्येव मर्यते ग्रीवा मेघस्य । इत इतो ऽपरेषामश्वानां केशकल्पना क्रियते । अयमपरः पा ट्छर् इव दृढबद्धो मन्दुरायां शाबामृगः । इतश्च कूरान्धिततैलमिश्रं पिपडे हस्तो प्रतिग्राह्यते हस्तिपक्षेः । आदिशतु भवती ।

१४। एतु एतु आर्य इमं तृतीयं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१५। हो हो भो इहापि तृतीये प्रकोष्ठे इमानि तावत्कुलपुत्रजनोपवेशननिमित्तं विरचितान्यास नानि । अर्थवाचितं पात्रकपीठे तिष्ठति पुस्तकम् । स्वाधीनमणिमयसारिकामहितः पात्रकपीठः । इमे चापरे मदनमन्थिप्रियहचतुरा विविधवर्णिकात्रिलिपूचित्रफलाग्रहन्ता इतस्ततः परिभ्रमन्ति गणिका वृद्धविटाश्च । आदिशतु भवती ।

१६। एतु एतु आर्य इमं चतुर्थं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७० ॥

११। हो हो भो इहापि चतुर्थे प्रकोष्ठे युवतिर्कृताडिता जलधरा इव गम्भीरं नदन्ति मूर्त्ताः क्षीणपुष्पा इव गगणात्तारका निपतन्ति कांश्यताला मधुकरविरूतमधुरं वायते वंशः । अयमपरः ईर्ष्यापणयकृषितकामिनीवाङ्मारापिता करहृत्परामर्शेन नार्यते वीणा । इमा अपराः कुसुमरगमत्रा इव मधुकर्षो ऽतिमधुरं प्रगीता गणिकादारुका नृत्यन्ते नार्यं पश्यन्ते सण्डारम् । अवलम्बिता गवाक्षेषु वातं मूल्लन्ति नल्लिलगर्ग्यः । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं पञ्चमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। हो हो भो इहापि पञ्चमे प्रकोष्ठे अयं दृढिजनलोभात्पादकः आहृत्युपचितो हिङ्गुतैल गन्धः । विविधमुरभिध्रुमादार्नित्यसन्तप्यमानं निःश्वसितोऽयं महानगं द्वारमुर्ध्वः । अधिकमुपामयति मां साध्यमानबहुविधभक्ष्यभोजनगन्धः । अयमपरः क्षीर्णवस्त्रमिव हतपशूदरपेशि धावन्ति वृषिदारकः । बहुविधाहर्षिकारमुपनाथयति सृषकारः । वध्यन्ते मोदकाः पच्यन्ते पुष्पाः । अपोदानीमिह वर्धितं भुञ्च्ये इति पादोदकं लप्ये । इह गन्धर्वसुरगणैरिव त्रिविधालङ्कारशोभिर्नर्गणिकाजनैर्बन्धुलैश्च यन्त्यं स्वगायन्ते इह गृहे । भोः के वयं बन्धुला नाम ।

१३। आदिशतु भवती ।

१५। एतु एतु आर्य इमं षष्ठं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७१ ॥

११। ही ही भो इहापि षष्ठे प्रकोष्ठे अदस्तावत्सुवर्णरत्नानां कर्म तोरणानि नीलरत्नविनिजि पानि इन्द्रायुधस्थानमिव दर्शयन्ते । वैदूर्यमौक्तिकप्रबालपुष्परगेन्द्रनीलकर्कोत्कर्कपञ्चरागमर्कतप्रभृतीन् रत्नविशेषानन्योन्यं विचारयन्ति शिल्पिनः । ब्रूयन्ते ज्ञातव्यैर्माणिक्यानि धर्यन्ते सुवर्णालङ्कारा रत्नमूत्राणां ग्रथयन्ते मौक्तिकाभरणानि धृष्यन्ते धीर् वैदूर्याश्लिष्यन्ते शङ्काः । शापो धृष्यन्ते प्रवालकाः शोष्यन्ते आर्द्रकुङ्कुमप्रस्तराः सार्यन्ते कस्तूरिका विशेषेण धृष्यन्ते चन्दनरसः संयोज्यन्ते गन्धयुक्तयः । दीयन्ते गणिकाकामुकयोः सकर्पूरं ताम्बूलमवलोक्यते सकटाक्षं प्रवर्तते हासः पीयते चानवर्तं ससीत्कारं मद्गिरा । इमे चेष्टा रमाश्रेटिका इमे उपरे अवधोरितपुत्रदारवित्रा मनुष्या आसवकर्काः पीतमदिरैर्गणिकाजनेर्ये मुक्तास्ते पिबन्ति । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं सप्तमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। इहापि सप्तमे प्रकोष्ठे सुश्लिष्टविहङ्गवाटोसुखनिषण्णानि अन्योन्यचुम्बनपराणि सुखमनुभवन्ति पारिव्रतमिश्रुनानि । दधिभक्तपूरितोदराक्ष्ण एव सूक्तं पठति पञ्चरशुकः । इयमपरा स्वामिसंमाननालब्धप्रसरेव गृहदासी अधिकं कुरकुरायते मदनसारिका । अनेकफलरसास्वादप्रतुष्टकण्ठा कुम्भदासीव कृत्रति परपुष्टा । आलम्बिता नागदन्तेषु पञ्चरपरम्परा योध्यन्ते लावकाः । आलाप्यन्ते पञ्चरकपिश्रराः प्रेष्यन्ते पञ्चरकपोताः । इतस्ततो विविधमणिचित्रित इवायं सहर्षं नृत्यन् रविकिरासन्तपुं पक्षोत्तर्पर्विधुवतीव प्रासादं गृहमयूरः । इतः पिण्डीकृता एव चन्द्रपादाः पद्मगतिं शिञ्जन्ते एव कामिनीनां पश्चात्परिभ्रमन्ति रात्रहंसमिश्रुनानि । एते उपरे वृद्धमहल्लका एव इतस्ततः संचरन्ति गृहसारसाः । ही ही भोः प्रसारणं कृतं गणिकाया नानापत्तिसमूहः । यत्सत्यं खलु नन्दनवनमिव मे गणिकागृहं प्रतिभाति । आदिशतु भवती ।

॥ पत्रं ७२ ॥

११। एत्वार्य इममष्टमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१२। भवति क एष पट्टप्रावारकप्रावृत्तो अधिकतरं अत्यद्भुतपुनरुत्कालङ्कारालङ्कृतो ऽङ्गभङ्गः परिग्वलन्निस्ततः परिभ्रमति ।

१३। आर्य एषो ऽल्लुकाया भ्राता भवति ।

१४। कियत्तपश्चर्यां कृत्वा वसन्तसेनाया भ्राता भवति । अथवा मा तावद्यद्यपि एष उद्वलः निग्न्धश्च नुगन्धश्च तथापि प्रमशानवीथ्यां ज्ञात एव चन्पकवृजो ऽनभिगमनीयो लोकस्य । भवति एषा पुनः का फुल्लप्रावारकप्रावृत्तोपानयुगलनिक्षिप्तैलचिककाः पादैर्हृषासनोपविष्टा तिष्ठति ।

१५। आर्य एषा खल्वस्माकमल्लुकाया माता ।

१६। अहो अस्या अपवित्राकिन्या उद्ग्विस्तारः । तत्किमेतां प्रवेक्ष्य महद्देवमिव द्वाग्गोमेहं गृहं निर्मिता ।

१७। हताश मैत्रमुपत्तिपान्नाकं नातरन् । एषा यत्नु चातुर्थिकेन पीड्यते ।

१८। भगवन् चातुर्थिक एतेनोपकारेण मामपि ब्राह्मणमालोक्य ।

१९। हताश नदिष्यमि ।

२०। आ दान्या पुत्रि वत्सोदृष्टः प्रनपीनतर्हो नत एव ।

सोधुगुरान्नमन्त्रा एतादृशीन्वस्यां गता हि अत्रिका ।

यदि म्रियते अत्र अत्रिका भवति शृंगालसहस्रयात्रा ॥

भवति किं युष्माकं यानपात्राणि वहन्ति ।

॥११॥ आर्य नहि नहि ।

॥ पत्रं ७३ ॥

॥१॥ किं वात्र पृच्छ्यते युष्माकं खलु प्रेमत्रले मदनसमुद्रे स्तननितम्बतन्धनान्येव यानपात्राणि मत्स्याह्वयानि । एवं वसन्तसनाया वृद्धवृत्तान्तमदप्रकोटं भवनं प्रेक्ष्य यत्सत्यं ज्ञानामि एकस्थमिव त्रिपि ह्यपं दृष्टं प्रशंसितुं नास्ति मे वाग्विभवः । किं तावद्वर्णिकागृह्यमयत्रा कुबेरभवनप्रतिच्छन्द इति । कुत्र युष्माकमनुका ।

॥२॥ आर्य एषा वृत्तवाटिकायां तिष्ठति तस्मात् प्रविशत्वार्यः ।

॥३॥ हो हो भो अहो वृत्तवाटिकायाः सश्रीकता आश्चर्यकुसुमप्रस्तारारोपितानेकपादपा निरन्तरपादपलनिर्मिता युवतिजननधनप्रमाणा परूढोला नुवर्णयूयिकाप्रेफालिकामालतीमल्लिकानवमल्लिकाकुरवकातिमुक्तप्रभृतिकुमुदः स्वयं निपतितैर्यत्सत्यं लघुकरेणैव नन्दनवनस्य सश्रीकताम् । इतश्च उद्यत्सूर्यसमप्रभः कमलरक्तोत्पलैः सन्ध्यायते एव दीर्घिका ।

एषा शोकवृत्तो नवनिर्गतकुमुदपल्लवो भाति ।

नुभट इव समरमध्ये धनलोलितपङ्कचचक्रिकः ॥

भवति तत्कुत्र युष्माकमाया ।

॥४॥ आर्य अवनमय दृष्टिं पश्यान्नुकान् ।

॥५॥ स्वन्ति भवत्ये ।

॥६॥ उपविशतु भवती ।

॥७॥ भवति कुशलम् ।

॥ पत्रं ७३ ॥

॥१॥ मुद्गु उपलज्जितं दुष्टविलागिन्या । अयं किम् ।

॥२॥ शृणोतु भवती । तत्रभवांश्चाहद्वजः प्रिर्नाज्जलिं कृत्वा भवतीं विज्ञापयति ।

॥३॥ मया तत्पुवर्णभाण्डे विश्रम्भादालीयमिति कृत्वा सूते हारितं न च गभिको राजापात्रकारी न जायते कुत्र गत इति ।

॥४॥ अन्तुके दिद्वा वर्धसे अर्यो वृतकरः नववृत्तः ।

॥५॥ कथं शौण्डिरीयया चौरैषापद्धमपि वृते हारितमिति भणति । अत एव काम्यते ।

॥६॥ तन्नन्य कारणाद्गृह्णातु भवतीमां रत्नावलीम् ।

॥७॥ किं दर्शयामि तमलङ्कारम् । अयत्रा न तावत् ।

॥८॥ किं तावत् गृह्णाति भवतीमां रत्नावलीम् ।

॥९॥ मैत्रेय कथं न दर्शयामि रत्नावलीम् । कथं क्षीणकुसुमादपि सहकारपादपान्मकरन्दविन्द्या निपतन्ति । आर्य विज्ञापय तं वृतकरं मम वचननार्यचारादत्तम् । अहमपि प्रदोषे आर्यं प्रेक्षितुं आगच्छामि ।

॥ पत्रं ७५ ॥

॥१॥ किमन्यत्र गत्वा ग्रहीष्यति । भवति भणामि । निवृत्त्यतामसाद्रणिकाप्रसङ्गादिति ।

- १२। चेदि गृहाणौतमलङ्कारं चारुदत्तमभिर्ननुं गच्छामः ।
 १३। अस्तुके पश्य पश्य उन्नमत्यकालदुर्दिनम् ।
 १४। चेदि हारं गृहीत्वा लघु लघु अगच्छ ।

॥ पत्रं ७७ ॥

११। अहो गणिकाया लोभश्च दक्षिणाता च यतो ऽन्या कयापि न कृता अनादरेणैवाभणित्वा किञ्चिदेवमेव गृहीता रत्नावली। एतावत्या ऋद्ध्या तथैवमपि भणितो यदार्य मैत्रेय विश्रम्यतां गत्वर्केण पानीयं पीयतामिति । तन्मा तावद्दुःखाः पुत्र्या गणिकाया मुक्तामपि द्रव्यामि । सुष्ठु खलूच्यते अकन्द समुत्थिता पद्मिनी अवञ्चको वणिक अचौरः सुवर्णकारः अकलहो ग्रामसमागमः अलुब्धा गणिकेति दुष्कर्मेते सम्भाव्यन्ते । तत्प्रियवयस्यं गत्वा अस्माद्गणिकाप्रसङ्गान्निवर्तयामि । कथं प्रियवयस्यो वृत्तवाटिका यामुपविष्टिष्ठति तथावदुपसर्पामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

- १२। उपविष्टो ऽस्मि ।
 १३। तत्खलु कार्यं विनष्टम् ।
 १४। कुतो ऽस्माकमेतावद्भागधेयं नवनलिनकोमलं हस्तं मस्तके कृत्वा प्रतीढा ।

॥ पत्रं ७८ ॥

११। भो कथं विनष्टं यदमुकस्यापीतस्य चौरैरपहृतस्य अल्पमूल्यस्य सुवर्णभाण्डस्य कारणाच्चतुः समुद्रसारभूता रत्नावली हरिता ।

१२। भो वयस्य एतदपि मे द्वितीयं सन्तापकारणं यत्सावीजनदत्तसंज्ञया पटान्तापवारितं मुखं कृत्वा अहमुपहसितः । तदहं ब्राह्मणो भूत्वा इदानीं भवन्तं शीर्षेण पतित्वा विज्ञापयामि । नित्रत्यतामा त्मा अस्माद्बहुप्रत्यवायाद्गणिकाप्रसङ्गात् । गणिका नाम पादुकान्तरप्रविष्टा लेट्टकेव दुःखेन निराक्रियते । अपिच अहो वयस्य गणिका हस्ते कायस्यो भिक्षुश्चाटो रासभो यत्रैतं निवसन्ति तत्र दुष्टा अपि न ज्ञायन्ते ।

॥ पत्रं ७९ ॥

११। ययैष ऊर्ध्वं प्रेक्ष्य दीर्यं निःश्वसिति तथा तर्कयामि मयापि निवार्यमाणास्याधिकतरं वर्धिता स्यात्कण्ठा तल्लुद्धु बल्लवेवमुच्यते कामो वाम इति । भो वयस्य भणितं च तथा भण चारुदत्तं अथ प्रदापं मयात्रागन्तव्यमिति । तत्तर्कयामि रत्नावल्यापरितुष्टापर्ं मार्गितुमागच्छतीति ।

- १२। अपेत मानवाः ।

यथा यथा वर्षत्यब्रजपटे तथा तथा तिस्यति पृष्ठचर्म ।
 यथा यथा लगति शीतवातस्तथा तथा वेपते मे हृदयम् ॥

- १३।
 वंशं वामि सप्तद्विदं सुप्रचदं
 वीणां वादयामि सप्ततन्त्रो नदन्तीम् ।
 गीतं गायामि गर्दभस्यानुज्ञपं
 को मे माने तुम्बुरुर्नारदो वा ।

आज्ञप्तो ऽस्मि अस्तुकया वसन्तसेनया कुम्भीलक गच्छ त्वं मनागमनमार्ग्यचारुदत्तस्य निवेद्येति । तथाच दार्यचारुदत्तस्य गहं गच्छामि । एष चारुदत्तो वृत्तवाटिकायां तिष्ठति । एषो ऽपि स दुष्टबहुकस्तवावदुपनर्पामि । कथं पिहितं द्वारं वृत्तवाटिकायाः । भवतु एतस्य दुष्टबहुकस्य संज्ञां ददामि ।

- १४। अये क इदानीमपि प्राकार्वेदितमिव कपिल्यं मां लोढकैस्ताडयति ।

१२। दास्याः पुत्रं दृष्ट्वापरावतं तिष्ठति तिष्ठन् यावदेतेन दण्डकाञ्चेन मुपकुम्वि चूतफलमस्मात्प्राप्तादा
दृष्ट्वा पातयिष्यामि ।

- १३। कथं पारावतं पश्यति न मां प्रेक्षते । अपर्या लोढमुटिकया पुनरपि ताडयिष्यामि ।
१४। कथं कुम्भीलकलायावदुपसर्पामि । अरे कुम्भीलकं प्रविश स्वागतं ते ।
१५। आर्यं वन्दे ।
१६। अरे कुत्र त्वमीदृशे दुर्दिने अन्धकारे आगतः ।
१७। अरे एषा सा ।
१८। का एषा का ।
१९। एषा सा ।
२०। किमिदानीं दास्याः पुत्रं दुर्भिक्षकाले वृद्धरूढं एव ऊर्ध्वकं सासायसे एषा सा सेति ।
२१। अरे त्वमपीदानीमिन्द्रमखकामुकं एव काकायमे का केति ।
२२। तत्कथय ।
२३। भवतु एवं भणिष्यामि । अरे प्रश्नं ते दास्यामि ।
२४। अहं ते मुण्डं पादं दास्यामि ।
२५। अरे जानीहि तावत्तेन हि कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्तो भवन्ति ।
२६। अरे दास्याः पुत्रं ग्रीष्मे ।
२७। अरे नहि नहि ।

२८। किमिदानीमत्र कथयिष्यामि । भवतु चारुदत्तं गत्वा प्रक्ष्यामि । अरे मूर्तकं तिष्ठ । भो
वयस्य प्रक्ष्यामि तावत्कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्तो भवन्ति ।

- २९। मूर्खं वसन्ते ।
३०। द्वितीयं ते प्रश्नं दास्यामि । का मुगमुद्गानां ग्रामाणां रत्नकं करेति ।
३१। अरे रत्ना ।
३२। अरे नहि नहि ।
३३। भवतु मंग्रायं पतिता ऽस्मि । भवतु चारुदत्तं पुनरपि प्रक्ष्यामि ।
३४। अरे दासोपुत्र मेना ।
३५। द्वे अपि एकस्मिन्कृत्वा शीघ्रं भण ।
३६। मेनावसन्ते ।
३७। ननु परिवर्त्य भण ।
३८। अरे मूर्खं बहुकं पदे परिवर्तय ।
३९। अरे मूर्खं अक्षरपदे परिवर्तय ।
४०। वसन्तमेना ।
४१। एषा सा आगता ।
४२। तयात्रचारुदत्तस्य निबन्ध्यामि । भो चारुदत्त अनिकरते आगतः ।

॥ पत्रं ८२ ॥

- ११। यदि कुलं नास्ति तत् द्वारे ऽन्ति । एषा वसन्तसेना आगता ।
 १२। यदि मम वचने न प्रत्ययसे तदिसं कुम्भीलकं पृच्छ । अरे दास्याः पुत्र कुम्भी
 लक उपसर्प ।
 १३। आर्य वन्दे ।
 १४। एषा सा आगता वसन्तसेना ।
 १५। यावदनुकाया निवेदयामि ।
 १६। भो अपि ज्ञानासि किन्निमित्तमिदृशे दुर्दिने आगतेति ।
 १७। मया ज्ञातं अल्पमूल्या रत्नावली बहुमूल्यं सुवर्णभाण्डमिति न परितुष्टा अपरं मार्गितुमागता ।

॥ पत्रं ८३ ॥

- ११। भाव सुखे ते भणितम् ।
 १२। एवमेतत्तत्कयमेषो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८४ ॥

- ११। भाव पश्य पश्य ।
 १२। एषो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८५ ॥

- ११। भाव एवमेतत्तत्पश्य पश्य ।

॥ पत्रं ८६ ॥

- ११। भाव तदेवैतद्गहम् ।
 १२। यद्वानाज्ञापयति । स्वस्ति भवत्यै ।

॥ पत्रं ८७ ॥

- ११। आर्य वन्दे स्वागतमार्यस्य । भाव एषा इत्रधारिका भावस्यैव भवतु ।
 १२। आर्य मेत्रय कुत्र युष्माकं वृतकरः ।
 १३। ही ही भो वृतकर इति भणन्त्यालङ्कृतः प्रियवयस्यः । भवति एष खलु वृत्तवाटिकायाम् ।
 १४। आर्य का युष्माकं वृत्तवाटिकोच्यते ।
 १५। भवति यत्र न खाद्यते न पीयते ।
 १६। तत्प्रविशतु भवती ।
 १७। अत्र प्रविश्य किं मया भणितव्यम् ।
 १८। वृतकर अपि मुखस्ते प्रदोष इति ।
 १९। अपि पारिविष्यामि ।
 ११०। अवनर इत्र पारिविष्यति ।
 १११। प्रविशतु भवती ।
 ११२। अयि वृतकर अपि मुखस्ते प्रदोष ।

॥ पत्रं ८८ ॥

- ११। इदमासनमुपविशतु भवती ।
 १२। यद्वानाज्ञापयति ।
 १३। आर्य मैत्रेय तिष्ठ त्वमहमेवाद्भुतं शृण्वयिष्यामि ।
 १४। भो वयस्य पृच्छामि तावन्नभवती किञ्चित् ।
 १५। अथ किन्निमित्तं पुनर्दृष्टं प्रनदचन्द्रालोके दुर्दिनान्धकारे आगता भवती ।
 १६। अद्भुते ऋतुको ब्राह्मणः ।
 १७। ननु निपुणा इति भण ।
 १८। एषा खल्वद्भुता एवं प्रदुमागता क्रियत्रस्या रत्नावल्या मूल्यमिति ।
 १९। भो भणितं मयाल्पमूल्या रत्नावली बहुमूल्यं गुवर्णभाण्डं न परितुष्टापदं वाचितुमागता ।
 ११०। सा खलु अद्भुताया आत्मीयेति भणित्वा यूते हारिता । स च सभिको रात्रापात्रकारी न ज्ञायते कुत्र गत इति ।

॥ पत्रं ८९ ॥

- ११। हे भवति मन्त्रितमेव मन्त्र्यते ।
 १२। यावन्तो ऽन्विष्यते तावदेतदेव गृहाण गुवर्णभाण्डम् ।
 १३। अतिमात्रमर्थो निधायति तत्किं दृष्टपूर्वस्ते ।
 १४। भवति शिल्पिकुशलतयावब्रूयति दृष्टिम् ।
 १५। आर्य वञ्चितो ऽसि दृष्ट्या तदेवेदं गुवर्णभाण्डम् ।
 १६। भो वयस्य तदेवेदं गुवर्णभाण्डं यदन्माकं गृहे चौरैरपहृतम् ।
 १७। भो वयस्य सत्यं प्रपामि ब्राह्मणेन ।
 १८। भो पृच्छामि ननु कुत्र उदं समानादितमिति ।
 १९। एवमिव ।
 ११०। एवमिव ।
 १११। एवमिव ।
 ११२। आर्य अथ किम् ।

॥ पत्रं ९० ॥

- ११। अत एव काम्यसं ।
 १२। भो अलमतिमात्रसन्तापितेन । हे भवति समर्थतां मम ज्ञानशक्तिः ।
 १३। आर्य चाहदत्र युक्तं नेदमनया रत्नावल्येवं ज्ञानं तुल्यितुम् ।
 १४। चेष्टि किं भवत्यहमेव नृपूज्यम् ।
 १५। आर्य मैत्रेय अतिमात्रमिदानीमद्भुतकामात्मानं दर्शयसि ।
 १६। भो वयस्य एष खल्वपसार्यन्निव मुखोपविष्टं ज्ञानं पुनरपि विस्तारिवारिधार्माभिः प्रविष्टः परान्यः ।

॥ पत्रं ९१ ॥

- ११। दान्याः पुत्र दुर्दिन अनार्य रूढानीमसि त्वं यद्वदं भवती विमुता भीषयसि ।

॥ पत्रं १३ ॥

- । १ । कथमथाप्यञ्जुका न विबुध्यते । भवतु प्रविश्य प्रबोधयिष्यामि ।
 । २ । उन्निष्ठतु उन्निष्ठतु अञ्जुका प्रभातं संवृत्रम् ।
 । ३ । कथं रात्रिरेव प्रभातं संवृत्रम् ।
 । ४ । अस्माकमेतत्प्रभातमञ्जुकायाः पुनरात्रिरेव ।
 । ५ । चेदि क्व युष्माकं धूतकरः ।
 । ६ । अञ्जुके वर्धमानकं समादिश्य पुष्पकर्णउकं ज्ञोणोद्यानं गत आर्यचारुदत्तः ।
 । ७ । किं समादिश्य ।
 । ८ । योजय रात्राखं प्रवहणं वसन्तसेना गच्छत्विति ।
 । ९ । चेदि क्व मया गन्तव्यम् ।
 । १० । अञ्जुके यत्र चारुदत्तः ।
 । ११ । चेदि सुष्ठु न निध्यातो रात्रौ तदथ प्रत्यक्षं प्रेक्षिष्ये । चेदि किं प्रविष्टाहमन्यतरचतुः

शालकम् ।

- । १२ । न केवलमभ्यन्तरचतुःशालकं सर्वजनस्य हृदयमपि प्रविष्टा ।
 । १३ । अपि सन्तप्यते चारुदत्तस्य परिजनः ।
 । १४ । सन्तप्यते ।

॥ पत्रं १४ ॥

- । १ । कदा ।
 । २ । यदाञ्जुका गमिष्यति ।
 । ३ । तदा मया प्रथमं सन्तप्यम् । चेदि गृहाणोमां रत्नावलीं मम भगिन्यै आर्याधृताय गत्वा समर्पय वक्तव्यं च अहं श्रीचारुदत्तस्य गुणानिर्जिता दासी तदा युष्माकमपि । तदेषा तत्रैव कण्ठाभरणं भवतु रत्नावली ।
 । ४ । कोपिष्यति चारुदत्त आर्यायै तावत् ।
 । ५ । गच्छ न कोपिष्यति ।
 । ६ । यदाज्ञापयसि ।
 । ७ । अञ्जुके भणति आर्याधृता आर्यपुत्रेण युष्माकं प्रसादोक्ता न युक्तं ममैतां ग्रहीतुम् । आर्यपुत्र एव ममाभरणाविशेष इति ज्ञानात् भवती ।
 । ८ । एहि वत्स प्राकटिकया क्रीडावः ।
 । ९ । रदनिके किं ममैतया मृत्तिकाप्राकटिकया । तामेव सुवर्णप्राकटिकां देहि ।
 । १० । तात कुतो ऽस्माकं सुवर्णव्यवहारः । तातस्य पुनरपि ऋद्ध्या सुवर्णप्राकटिकया क्रीडिष्यति । तथावदिनोदयाम्येन अञ्जुकावसन्तसेनायाः समीपमुपसर्पिष्यामि । अञ्जुके प्रणमामि ।
 । ११ । रदनिके स्वागतं ते । कस्य पुनर्यं दारको ऽनलङ्कृतप्रहरीर्ऽपि चन्द्रमुख आनन्दयति मम हृदयम् ।
 । १२ । एष खलु आर्यचारुदत्तस्य पुत्रो रोहसेनो नाम ।

॥ पत्रं १५ ॥

- । १ । एहि मे पुत्रक आलिङ्ग । अनुकृतमनेन पितृ द्वयम् ।

- १२। न केवलं रूपं प्रीतिमपि तर्कयामि । एतेनार्यचार्द्व आत्मानं विनोदयति ।
 १३। अथ किन्निमित्तमेव रोदिति ।
 १४। एतेन प्रतिवेशिगृहपतिदारक्य मुखर्पाशकटिका क्रोडितं तेन च सा नीता । ततः पुनस्तां वाचतो मयेयं मृत्रिकाशकटिका कृत्वा दत्ता । तदा भणति रदनिके किं ममैतया मृत्रिकाशकटिकया तमेव मुखर्पाशकटिकां देहेति ।
 १५। हा धिक् हा धिक् अगमपि नाम परसम्पत्त्या गन्तव्यते । भगवन्कृतान्त पुष्करपत्रपतितलल विन्दुनदृष्टैः क्रोडितं त्वं पुष्पभागधैः । तात मा रोदिहि मुखर्पाशकटिकया क्रोडिष्यसि ।
 १६। रदनिके का दृष्टा ।
 १७। ते पितुर्गुणानिर्जिता दानो ।
 १८। तात अस्तुका ते जननी भवति ।
 १९। रदनिके अलीकं त्वं भणानि यवस्माकमस्तुका जननी तत्किमर्थमलङ्कृता ।
 २०। तात मुग्धेन मुग्धेनातिकर्णणं गन्त्रयसि । द्येदानीं ते जननी गंवृत्ता । तद्दहाणैतमलङ्कारं मुखर्पाशकटिकां कारय ।
 २१। अर्पहि न ग्रहीष्यामि रोदिषि त्वम् ।
 २२। तात न रोदिष्यामि मच्छ क्रोड । तात कार्य मुखर्पाशकटिकाम् ।

॥ पत्रं १६ ॥

- १। रदनिके रदनिके निवेद्य अस्तुकायै वगन्तमेनायै अपवारितं पक्षद्वारे नदं प्रवर्णं तिष्ठति ।
 २। अस्तुके एष वर्धमानको विज्ञापयति पक्षद्वारे नदं प्रवर्णमिति ।
 ३। चेति तिष्ठतु मुहूर्ते यावदहमात्मानं प्रसाधयामि ।
 ४। वर्धमानक तिष्ठ मुहूर्ते यावदस्तुकात्मानं प्रसाधयति ।
 ५। हो हो भो मयापि यानान्तराणां विम्मतं तवावत् गृहीत्वामच्छामि । एते नास्तिकारस्तुका का द्रव्योदरः । भवतु प्रवर्णेनेव गतागतिं करिष्यामि ।
 ६। चेति उपनय मे प्रसाधनमात्मानं प्रसाधयिष्यामि ।

॥ पत्रं १७ ॥

१। आत्रयो ऽग्नि रात्रिप्रयालकसंस्थानेन यस्यावरक प्रवर्णं गृहीत्वा पुष्पकण्ठकं जीर्णोत्थानं त्वरितमागच्छति । भवतु तत्रैव मच्छामि । वहत वलीवर्दा वहत । कयं ग्रामशकटं रुद्धो मार्गः किमिदा नीमत्र करिष्यामि । अरे रे अपगर्त । किं भणत एतत्कस्य प्रवर्णमिति एष रात्रिप्रयालकसंस्थानस्य प्रवर्णमिति तच्छीघ्रगपगर्त । कयमेयो ऽपरः सभिकमित्र मां प्रेक्ष्य सहमेव वृत्तपलायित इव वृत्तकरो ऽपवर्थात्माननन्यतो ऽपक्रान्तः । तत्कः पुनरेष अथवा किं ममेतेन त्वरितं गमिष्यामि । अरे रे ग्राम्या अपगर्त अपगर्त । किं भणत मुहूर्ते तिष्ठ चक्रपरिवृत्तिं देहेति । अरे रे रात्रिप्रयालकसंस्थानस्याहं सूतश्च क्रपरिवृत्तिं दास्यामि । अथवा एष एकाकी तपस्वी तदेवं करोमि । एतत्प्रवर्णमार्यचार्द्वस्य वृत्तवाटि काया, पक्षद्वारे स्थापयामि । द्यो ऽस्मि आगतः ।

- २। अस्तुके नेमिप्रच्छ इव श्रूयते तदागतं प्रवर्णम् ।
 ३। चेति मच्छ त्वरयति मे हृदयं तदादिश पक्षद्वारम् ।
 ४। द्रुतु द्रुतु अस्तुका ।

। ५। चेति विश्रम त्वम् ।

। ६। यद्वज्रुकाज्ञापयति ।

। ७। किं न्विदं स्फुरति दक्षिणां नयनम् । अथवा चारुदत्तस्यैव दर्शनमनिमित्तं प्रमाज्जिष्यति ।

। ८। अपतारिता मया शकटास्तथावद्ब्रूयामि । भारवत्प्रवहणम् । अथवा चक्रपरिवृत्त्या परिश्रान्तस्य भारवत्प्रवहणं प्रतिभासते । भवतु गमिष्यामि । यात वृषभा यात ।

। ९। अरे रे दीवारिका अप्रमत्ताः स्वेषु स्वेषु गुल्मस्थानेषु भवत । एषो ऽय गोपालदार्को गुप्तिं भङ्क्ता गुप्तिपालकं व्यापाय बन्धनं भिन्ना परिश्रद्धो ऽपक्रामति । तदृक्लीत तदृक्लीत ।

॥ पत्रं १८ ॥

। १। महान्मर्गो संश्रम उत्पन्नस्तत्त्वरितं त्वरितं गमिष्यामि ।

। २। यात वृषभा यात ।

॥ पत्रं १९ ॥

। १। आश्चर्यमानीतं मया यानास्तरणम् । रदनिके रदनिके निवेद्यास्तुकायै वसन्तसेनायै अत्र स्थितं सज्जं प्रवहणमधिहृत्वा पुष्पकरपङ्कं शोषोयानं गच्छत्वज्जुका ।

। २। कथं नूपुरशब्दस्तदागता बल्वज्जुका । अज्जुके इमो नासिकारज्जुकुको अलीवर्दे तत्पृष्ठत एवारोहत्वज्जुका ।

। ३। यथा पादोत्कालचालितानां नूपुराणां श्रियान्तः शब्दो भाराक्रान्तं च प्रवहणं तथा तर्कयामि साम्प्रतमज्जुकयात्रया भवितव्यं तदृच्छामि । यात गोप्ता यात ।

। ४। अरे रे अरे त्रयत्रयमानकचन्दनकमङ्गलपुष्पभद्रप्रमुखाः ।

किं स्य विश्रद्धा यो ऽसौ गोपालदार्को रुढः ।

भिन्ना समं व्रजति नरूपतिहृदयं च बन्धनं च ॥

अरे रे पूर्वस्मिन्प्रतोलीद्वारे तिष्ठ त्वं त्वमपि पश्चिमे त्वमपि दक्षिणे त्वमपि उत्तरे । खो ऽपि एष प्राका रूषण्ड इतमभिहृत्वा चन्दनेन समवलोकयामि । एहि चन्दनक एहि इतस्तावत् ।

। ५। अरे रे वीरकविशाल्यभीमाङ्गदण्डकालदण्डशूरप्रमुखाः ।

आगच्छत विश्रस्तास्त्वरितं यतश्चं लघु कुहूत ।

लक्ष्मीयेन न राज्ञः प्रभवति गोत्रान्तरं भन्तुम् ॥

॥ पत्रं २०० ॥

। १। अपि च । उयान्यु नभामु च मार्गे नगर्यामापणे घोषे ।

तं तं रक्त त्वरिताः प्राज्ञा वा त्रायते यत्र ॥

रे रे वीरक किं किं दर्शयसि भण तावद्विश्रवन्तम् ।

भिन्ना च बन्धनकं कः न गोपालदार्कं हरति ॥

कन्यादमो दिनकरः कस्य चतुर्थश्च वर्तते चन्द्रः ।

पञ्च भार्गवग्रहो भृगिमुतः पञ्चमः कस्य ॥

भण कस्य तन्मण्डो जीवो नवमस्तयैव नृरसुतः ।

जीवति चन्दनके कः न गोपालदार्कं हरति ॥

१२। भट् चन्दनक ।

अपहरति कोऽपि त्वरितं चन्दनकं प्रपामि तव हृदयेन ।

यथार्थादितदिनकरे गोपालकदारकः पलायितः ॥

१३। यात गोष्ठा यात ।

१४। अरे रे पश्य पश्य ।

अपवारितं प्रवहणं व्रतति मध्येन रात्रमार्गस्य ।

एतत्रावद्धिचार्य कस्य कुत्र प्रवसितं प्रवहणम् ॥

१५। अरे प्रवहणावाहक मा तावत्प्रवहणं वाह्य । कस्यैतत्प्रवहणं को वा द्वात्रिंशः कुत्र वा व्रतति ।

१६। एतत्त्वत्तु प्रवहणमार्थचारुदत्तस्य सम्बन्धि द्वात्रिंशुका वसन्तसेनाब्रूवा पुष्पकर्णउकं त्रीर्षोद्यानं क्रीडितुं चारुदत्तस्य नीयतं ।

१७। एष प्रवहणावाहको भणति आर्यचारुदत्तस्य प्रवहणं वसन्तसेनाब्रूवा पुष्पकर्णउकत्रीर्षोद्यानं नीयतं इति ।

॥ पत्रं १०१ ॥

११। तदुच्छतु ।

१२। अनवलोकित एव ।

१३। अथ किम् ।

१४। कस्य प्रत्ययेन ।

१५। आर्यचारुदत्तस्य ।

१६। कः स आर्यचारुदत्तः का वा वसन्तसेना येनानवलोकितं व्रतति ।

१७। अरे आर्यचारुदत्तं न जानासि न वा वसन्तसेनिकाम् । यथार्यचारुदत्तं वसन्तसेनिकां वा न जानासि तदा गगने ज्योत्स्नासहितं चन्द्रं त्वं न जानासि ।

कस्तं गुणार्विन्दं शीलमृगाङ्गं जनो न जानाति ।

आपन्नदुःखमोक्षं चतुःसागरसारकं रत्नम् ॥

द्वावेव पृथनीयाविह नगर्या तिलकभूतो च ।

आर्या वसन्तसेना धर्मनिधिश्चारुदत्तश्च ॥

१८। अरे चन्दनक ।

जानामि चारुदत्तं वसन्तसेनां च सुष्ठु जानामि ।

प्रापं च रात्रिकार्ये पितरमप्यहं न जानामि ॥

१९। त्वमपि चिन्तापरः मेनापती राज्ञः प्रत्ययितः । एतौ धारितौ मया बलीर्वीरौ अवलोकय ।

२०। त्वमपि राज्ञः प्रत्ययितो बलपतिः तच्चमेवावलोकय ।

२१। मयात्रलोकितं त्वयात्रलोकितं भवति ।

॥ पत्रं १०२ ॥

१। यच्चयात्रलोकितं तद्वाजा पालकेनावलोकितम् ।

२। अरे प्रवहणावाहक अवनामय धुरम् ।

१३। कथमार्यको गोपालदारुकः श्येनवित्रासितः पत्ररथ एव शाकुनिकस्य हस्ते निपतितः। एषोऽनपराधः शरपागमत आर्यचारुदत्तस्य प्रवहणमात्रकः प्राणप्रदं मे आर्यप्रविलकस्य मित्रं अन्यतो राज्ञि योगः। तत्किमिदानीमत्र युक्तमनुष्ठानम्। अथवा यद्वति तद्वति। प्रथममेवाभयं दत्तम्।

भीताभयप्रदानं ददतः परोपकाररसिकस्य।

यदि भवति भवतु नाशस्तथापि च लोके गुण एव ॥

दृष्ट आर्यः। न अस्तुका वसन्तसेना। तत एषा भणति युक्तं नेदं सदृशं नेदं यदहमार्यचारुदत्तमभिसर्तुं गच्छन्ती राजमार्गे परिभूता।

१४। चन्दनक अत्र मे संप्रायः समुत्पन्नः।

॥ पत्रं १०३ ॥

११। कथं ते संप्रायः।

१२। संभ्रमधरारुकण्डस्त्वं ज्ञातो ऽसि यत्त्वया भणितम्।

दृष्टो मया आर्यः पुनरस्तुका वसन्तसेनेति।

अत्र मे अप्रत्ययः।

१३। अरे को ऽप्रत्ययस्तव। वयं दाक्षिणात्या अव्यक्तभाषिणः खशेत्यादीनां दृष्टो दृष्टा वा अर्यो अस्तुका वा।

१४। ननु अहमपि प्रलोकयामि राजाज्ञा एषा अहं राज्ञः प्रत्ययितः।

१५। ननु न्वामिनिर्योगः।

१६। आर्यगोपालदारुक आर्यचारुदत्तस्य प्रवहणमधिरूपापक्रान्तीति यदि कथ्यते तदार्यचारुदत्तं राज्ञा प्राप्तये। तत्को ऽत्रोपायः। कर्णाटकलहप्रयोगं करोमि। अरे वीरक मया चन्दनकेन प्रलोकितं पुनरपि त्वं प्रलोकयसि कस्त्वं।

१७। अरे त्वमपि कः।

१८। पृथ्यमानो मान्यमानस्त्वमात्मनो ज्ञातिं न स्मरसि।

१९। अरे का मम ज्ञातिः।

११०। को भणतु।

१११। भणतु।

११२। अथवा न भणतु।

॥ पत्रं १०४ ॥

११। ज्ञाननूपि हि ज्ञातिं तव न भणामि शीलविभवेन।

तिष्ठतु ममैव मनसि किं च कपित्वेन भग्नेन ॥

१२। ननु भणतु भणतु।

१३। किं न्विदम्।

१४। शीर्षाशिलातलहस्तः पुरुषाणां कुञ्चितग्रन्थिसंस्थापकः।

कर्तरीव्यापृतहस्तस्त्वमपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

१५। अरे चन्दनक त्वमपि मान्यमान आत्मनो ज्ञातिं न स्मरसि।

१६। अरे का मम चन्दनकस्य चन्द्रविशुद्धस्य ज्ञातिः।

१७। भणतु।

१८। भणतु भणतु ।

१९। अरे किं न्विदम् ।

१९०। अरे शृणु शृणु ।

तवापि ज्ञातिः शुद्धा माता भेरी पितापि ते पटहः ।

दुर्मुखकर्टकभ्राता त्वमपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

१९१। अहं चन्दनकर्मकारः । तदा प्रलोकय प्रवहणम् ।

१९२। अरे प्रवहणावाहक परिव्रतय प्रवहणं प्रलोकयिष्यामि ।

॥ पत्रं १०५ ॥

१९३। अरे अहं त्वया विश्वस्तो राजानपि कुर्वन्सहसा केशेषु गृहीत्वा पादेन ताडितः । तच्छृणु रे अधिकरणमध्यं यदि ते चतुरङ्गं न कल्पयामि तदा न भवामि वीरकः ।

१९४। अरे राजकुलमधिकरूपां वा व्रज किं त्वया शुनकसदृशेन ।

१९५। गच्छ रे प्रवहणावाहक गच्छ । यदि कोऽपि पृच्छति तदा भण चन्दनकवीरकाभ्यामत्र लोकिनं प्रवहणं व्रजति । अर्थे वसन्तसेने इदं चाभिज्ञानं ते ददामि ।

१९६। अञ्जुके ।

अत्र मया विज्ञप्ता प्रत्ययिता चन्दनकमपि स्मरति ।

न भणामि एष लुब्धः मुहस्य रसेन ब्रूमः ॥

१९७। अभयं तव ददातु हरो विष्णुर्ब्रह्मा रविश्च चन्द्रश्च ।

हत्वा शत्रुपक्षं शुम्भनिशुम्भी यया देवो ॥

॥ पत्रं १०६ ॥

१९८। निष्क्रामतो मम प्रियवयस्यः शर्विलकः पृष्ठत एवानुलग्नो गतः । भवतु प्रधानदण्डधारको वीरको राजप्रत्ययकारको विरोधितः । तथावदहमपि पुत्रभ्रातृभिः परिवृत एतमेवानुगच्छामि ।

॥ पत्रं १०७ ॥

१९९। भोः पश्य पश्य पुष्पकर्पडकजोषोऽयानस्य मश्रीकताम् ।

२००। भो इदमसंस्कारमणीयं शिलातलमुपविशतु भवान् ।

२०१। भणिता मया वर्धमानको वसन्तगंगां गृहीत्वा लघु लघु आगच्छति ।

२०२। यात गोपा यात ।

॥ पत्रं १०८ ॥

२०३। इदं तदुद्यानं यावदुपसर्पामि । अर्थमेवैयम् ।

२०४। प्रियं ते निवेद्यामि वर्धमानको मन्त्रयति आगतया वसन्तसेनया भवितव्यम् ।

२०५। दास्याः पुत्र किं चिरयितोऽसि ।

२०६। आर्य मेवैयं मा कुप्य यानास्तरूपां विस्मृतमिति कृत्वा गतागतं कुर्वन् चिरयितोऽस्मि ।

२०७। किं निगडेन वक्रावस्थाः पादौ धेनु स्त्रयं नावतर्ति । भो न वसन्तसेना वसन्तसेनः खल्वेषः ।

॥ पत्रं १०१ ॥

- ११। यदर्थं आत्तापयति। अर्थं अपनीतानि निगडानि ।
१२। संगच्छ निगडानि एषो ऽपि मुक्तो वयं त्रतिष्ठामः ।

॥ पत्रं ११२ ॥

- ११। अज्ञाः कुरुत धर्मसञ्चयम् ।
संयच्छत निम्नमुदरं नित्यं त्रागृत ध्यानपटहेन ।
विषमा इन्द्रियचोरा हरन्ति चिरसञ्चितं धर्मम् ॥

अपि च । अनित्यतया प्रेक्ष्य केवलं तावद्धर्माणां शरणमस्मि ।

पञ्चतना येन मारिता न्त्रियं मारयित्वा ग्रामो रक्षितः ।
अत्रलश्च चाण्डालो मारितो ऽवश्यं स नरः स्वर्गं गाहते ॥
शिरौ मुण्डितं तुण्डं मुण्डितं चित्रं न मुण्डितं किं मुण्डितम् ।
यस्य पुनश्च चित्रं मुण्डितं सार्धं सुदुःशिरस्तस्य मुण्डितम् ॥

गृहीतकशायोदकमिदं चोवरं यावदिदं राष्ट्रियश्यालकस्य उद्याने प्रविश्य पुष्करिण्यां प्रक्षाल्य लघु लघु
अपक्रमिष्यामि ।

- १२। तिष्ठ रे दुष्टश्रमणाक तिष्ठ तिष्ठ ।

१३। भो आश्चर्यम् । एष राजश्यालकसंस्थानक आगतः । एकेन भिक्षुणा अपराधे कृते अन्यमपि
यत्र यत्र भिक्षुं पश्यति तत्र तत्र गामिख नासिकां भिक्ष्वापवाहयति । तत्कुत्राशरणः शरणं गमिष्यामि ।
अथवा भट्टार्क एव बुद्धो मे शरणम् ।

॥ पत्रं ११३ ॥

- ११। तिष्ठ रे दुष्ट श्रमणाक तिष्ठ तिष्ठ । आपानकमध्यप्रविष्टस्येव रक्तमूलकस्य शीर्षे ते भञ्ज्यामि ।
१२। स्वामगतं प्रसीदतु उपासकः ।
१३। भाव पश्य पश्य आक्रोशति माम् ।
१४। उपासक इति मां भणति किमहं नापितः ।
१५। स्तुहि श्रमणाक स्तुहि ।
१६। त्वं धन्यन्त्रं पुण्यः ।
१७। भाव धन्यः पुण्य इति मां भणति । किमहं श्रावकः कोठकः कुम्भकारो वा ।
१८। भाव तत्किमर्थमेव द्वागतः ।
१९। चोवरं प्रक्षालयितुम् ।

१०। अरे दुष्ट श्रमणाक इतन्मम भगिनीपतिना मर्षोद्यानानां प्रवरं पुष्पकरण्डोद्यानं दत्तम् । यत्र
तावच्छुनकाः शमालाः पानीयं पिबन्ति अहमपि वरपुत्रो मनुष्यकः न ज्ञामि तत्र त्वं पुष्करिण्यां पुरा
एकुलव्यूषप्रव्रजानि द्रव्यग्रन्थोनि चोवराणि प्रक्षालयसि । तत्त्वामेकप्रहारिकं करोमि ।

॥ पत्रं ११४ ॥

- ११। कथं भावो ज्ञानाति ।
१२। उपासक इवमचिरप्रव्रजितश्चाहम् ।

- १३। तत्किमर्थं त्वं ज्ञातमात्र एव न प्रव्रजितः ।
 १४। नमो बृद्धस्य ।
 १५। अरं तिष्ठ तावदावत्सम्प्रधारयामि ।
 १६। आत्मनो हृदयेन ।
 १७। पुत्रक हृदयं भट्टारकः पुत्रक एष अमषाकः अपि नाम किं गच्छतु किं तिष्ठतु । नापि गच्छतु नापि तिष्ठतु । भाव भाव सम्प्रधारितं मया हृदयेन सह एतन्मम हृदयं भणति ।
 १८। मापि गच्छतु मापि तिष्ठतु मापि उच्छ्वसितु मापि निःश्वसितु र्देव कटिति पतित्वा म्रियताम् ।
 १९। नमो बृद्धस्य शरणगतो ऽस्मि ।
 १९०। ननु समयेन ।

॥ पत्रं ११५ ॥

- ११। तथा कर्दमं क्षिपतु यथा पानीयं कलुषं न भवति । अथवा पानीयं पुञ्जीकृत्य कर्दमं क्षिपतु ।
 १२। किं भणति ।
 १३। स्तुहि स्तुहि पुनःपि स्तुहि ।
 १४। सुदु भावो भणति ।

बहुकुमुमविचित्रिता च भूमी
 कुमुमभरेण विनामिताश्च वृक्षाः ।
 दुमशिशिरलताश्च वन्दमानाः
 पनसफलानीव वानरा ललन्ति ॥

- १५। एषो ऽस्मि आसीनः । भाव अद्यापि तां वसन्तसेनां स्तरामि दुर्जनवचनमिव हृदयान्ना पसरति ।

॥ पत्रं ११६ ॥

- ११। भाव कापि वेला स्याद्वरकचेटस्य भणितस्य प्रवहणं गृहीत्वा लघु लघु आगच्छेति ।
 अद्यापि नागच्छतीति चिरमस्मि बुभुक्षितो मथाह्ने न शक्यते पादाभ्यां गन्तुम् । तत् पश्य पश्य ।

नभोमध्यगतः मूरो दुष्प्रेक्ष्यः कुपितवानरसदृजः ।

भूमी दृढसन्तप्रा हतपुत्रप्रतिव गान्धारी ॥

- १२। भाव । शिरसि मम निलीनो भाव सूर्यस्य पादः
 शकुनिखगविहङ्गा वृक्षप्राखासु लीनाः ।
 नरपुरुषमनुष्या उष्णदीर्घं श्वसन्तो
 गृहशरणानिषण्णा आतपं निर्वहन्ति ॥

- भाव अद्यापि स चेदो नागच्छति । अथवात्मनो विनोदनमिमित्रं किमपि मास्यामि । भाव श्रुतं त्वया यन्मया गीतम् ।

॥ पत्रं ११७ ॥

- ११। कथं गन्धर्वो न भविष्यामि ।

हिङ्गुलवला ज्रीरकभद्रमुक्तो
 वच्चाया ग्रन्थिः सगुडागुण्ठी ।

एषा मया सेविता गन्धयुक्तिः

कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव भाव पुनरपि तावद्वास्यामि । भाव भाव श्रुतं त्वया यन्मया गीतम् ।

॥ २ ॥ कथं गन्धर्वो न भवामि ।

हिङ्गुस्रवणं दन्तमरीचचूर्णं

व्याघारितं तैलधूतेन मिश्रम् ।

भुक्तं मया पारभृतीयमांसं

कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव अद्यापि चेदो नागच्छति ।

॥ ३ ॥ भीतः खल्वहं माध्याह्निकः सूर्यो मा तावत्कुपितो राजश्यालसंस्थानको भविष्यति । तत्स्वरितं ब्रूहामि । यात वृषभा यात ।

॥ ४ ॥ हा धिक् हा धिक् न खलु वर्धमानकस्यायं स्वरसंयोगः । किं न्विदं । किं न खलु आर्यचारुदत्तेन वाहनपरिश्रमं परिहरता अन्यो मनुष्यः अन्यत्प्रवहणं प्रेषितं भविष्यति । स्फुरति दक्षिणं लोचनं वेषते मे हृदयं शून्या दिशः सर्वमेव विसिद्धुलं पश्यामि ।

॥ ५ ॥ भाव भाव आगतं प्रवहणम् ।

॥ ६ ॥ किं न पश्यति भावः । बृहस्पृक् इव ध्रुवधरायमाणां लक्ष्यते ।

॥ पत्रं ११८ ॥

॥ १ ॥ पुत्रक स्यावर्क चेट आगतो ऽग्निः ।

॥ २ ॥ अथ किम् ।

॥ ३ ॥ प्रवहणमप्यागतम् ।

॥ ४ ॥ अथ किम् ।

॥ ५ ॥ वृषभावाप्यागतौ ।

॥ ६ ॥ अथ किम् ।

॥ ७ ॥ त्वमप्यागतः ।

॥ ८ ॥ भट्टार्क अहमप्यागतः ।

॥ ९ ॥ तत्प्रव्रणय प्रवहणम् ।

॥ १० ॥ कतरेण मार्गेण ।

॥ ११ ॥ एतेनैव प्राकारखण्डेन ।

॥ १२ ॥ भट्टार्क वृषभा म्रियन्ते प्रवहणमपि भव्यते अहमपि चेदो म्रिये ।

॥ १३ ॥ अरे राजश्यालको ऽहं वृषभा मृता अपरान्कल्प्यामि प्रवहणं भग्नमपरे कारविष्यामि त्वं मृतो ऽपरः प्रवहणावाहको भविष्यति ।

॥ १४ ॥ सर्वमुपपन्नं भविष्यति अहमात्मीयो न भविष्यामि ।

॥ १५ ॥ अरे सर्वे विनश्यतु प्राकारखण्डेनैव प्रव्रणय प्रवहणम् ।

॥ १६ ॥ विभञ्ज रे प्रवहणं समं स्वाभिना विभञ्ज । अन्यत्प्रवहणं भवतु भट्टार्कं मत्वा निवर्त्यामि ।

कथं न भग्नं भट्टार्क उपन्यतं प्रवहणम् ।

॥ १७ ॥ न हिना वृषभा न मृता रज्जवस्त्रमपि न मृतः ।

॥ १८ ॥ अथ किम् ।

॥ पत्रं १११ ॥

११। भाव आगच्छ प्रवहणं पश्यामः। भाव त्वमपि मे गुरुः परमगुरुः प्रेक्ष्यसे सादरको ऽभ्यन्त रक इति पुरस्कर्णीय इति त्वं तावत्प्रवहणमग्रतो ऽधिरोह ।

१२। अथवा तिष्ठ त्वं तव पितृसम्बन्धि प्रवहणं येन त्वमग्रतो ऽधिरोहसि। अहं प्रवहणस्वामी अग्रतो ऽधिरोहामि ।

१३। यद्यप्यहमेवं भणामि तथापि तवैव आदरो ऽधिरोह भट्टारक इति भणितुम् ।

१४। एष साम्प्रतमधिरोहामि । पुत्रक स्यावरक चेद परिवर्तय प्रवहणम् ।

१५। अधिरोह तु भट्टारकः ।

१६। भाव भाव मृतो ऽसि मृतो ऽसि प्रवहणाधिष्ठिता रान्तसो चोरो वा प्रतिवसति । तद्यदि रान्तसो तदा उभावपि मुपितौ अथ चौरस्तदा उभावपि खादितौ ।

१७। पुत्रक स्यावरक चेद जीवसि ।

१८। अथ किम् ।

१९। प्रवहणाधिष्ठिता स्त्री प्रतिवसति तद्वर्लोक्य ।

॥ पत्रं १२० ॥

११। कथं गम नयनयोरायासकर एव रान्तप्रयालः। तत्संप्रयितामि मन्दभाग्या। एतदिदानीं गम मन्दभागिन्या उपरक्षेत्रपतित एव वीरमुष्टिर्निष्फलमिहाममं गम्बूजम् । तत्किमत्र कर्हिष्यामि ।

१२। कातरः खल्वेष वृद्धखण्डः प्रवहणं नावलोकयति। भाव आलोक्य प्रवहणं ।

१३। कथं प्रगाला उड्डयन्ते वायसा व्रजन्ति तद्यावद्वायो ऽक्षिभ्यां भक्ष्यते दन्तैः प्रेक्ष्यते तावद्दहं पलायिष्ये ।

१४। प्रवहणाविपर्यायेनागता प्ररूपागतास्मि ।

॥ पत्रं १२१ ॥

११। यदि रान्तसो प्रतिवसति तत्किं न त्वां मुष्णाति अथ चौरस्तदा किं न त्वं खादितः ।

१२। एवं कृते किं भवति ।

१३। एवं भवतु । स्यावरक चेद नय प्रवहणमथवा तिष्ठ तिष्ठ । देवतानां ब्राह्मणानां चाग्रत अरण्येन गच्छामि । नहि नहि प्रवहणमधिकृत्य गच्छामि । येन दूरतो मां प्रेक्ष्य भणिष्यन्ति एष न रान्त द्विप्रयालो भट्टारको गच्छति ।

१४। शान्तं पापं शान्तं पापम् ।

१५। भाव भाव मां प्रवलपुण्यं मनुष्यं वानुदेवाकम् ।

१६। तेन हि अपूर्वा श्रीः समासादिता तस्मिन्काले मया रूपायिता साम्प्रतं पादयोः पतित्वा प्रमादयामि ।

१७। एष पादयोः पतामि । अत्रिकं अत्रिकं शृणु मम व्रित्तप्लिम् ।

एष पतामि चरणायात्रिप्रालम्बे

लम्ताञ्जलिं दण्डनये तव शृङ्गदन्ति ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। यन्मयापकृतं मदनातुरेण
तत्तामितासि वरगात्रि तवास्मि दासः ॥
- १२। अपेहि अनार्य मन्त्रयसि ।
- १३। यच्चुम्भितमन्त्रिकामातृकाभिः
गतं न देवानामपि यत्प्रणामम् ।
तत्पातितं पादतलेन मुषंते
वने शृगालेन यथा मृताङ्गम् ॥

अरे स्थावरक चेष्ट कुत्र त्वया एषा समासादिता ।

१४। भट्टक ग्रामशकटै रूढो राजमार्गस्ततश्चारुदत्तस्य वृक्षवाटिकायां प्रवहणं स्थापयित्वा तत्राव
तीर्य यावच्चक्रपरिवृत्तिं करोमि तावदेषा प्रवहणविपर्ययेनागता इति तर्कयामि ।

१५। कथं प्रवहणविपर्ययेनागता न मामभिसर्तुं तद्वतर अवतर मम प्रवहणात् । त्वं दूरिद्रगा
र्थवाहपुत्रकमभिसारयसि मदीयान्वृषभान्वाहयसि तद्वतर अवतर गर्भदासि अवतर ।

- १६। तमार्यचारुदत्तमभिसारयसीति यत्सत्यमलङ्कृतास्मि अमुना वचनेन । साम्प्रतं च यद्वक्तुं तद्वक्तुं ।
- १७। एताभ्यां ते दधानात्पलमण्डलाभ्यां
हस्ताभ्यां चाटुशतताडनलम्पटाभ्याम् ।
कर्षामि तव वर्तनुं निजयानका
क्लेशेषु आलिङ्गयितानिव यथा जटायुः ॥

॥ पत्रं १२३ ॥

११। यो ऽनो मम वचनावमानेन तदा रोषाग्निः सन्धुज्जितः अथ एतस्याः पादप्रहारेणानेन
प्रव्वलितः । तत्साम्प्रतं मार्याम्येनाम् । भवतु एवं तावत् । भाव भाव

यदीच्छसि लम्बदप्राविशालं
प्रावारकं सृत्रप्रतैर्युक्तम् ।
मांसं च खादितुं तथा तुष्टिं कर्तुं
चुहू चुहू चुक्कु चुहू चुहू इति ॥

- १२। मम प्रियं कुरु ।
- १३। अकार्यस्य ग्रन्थो ऽपि नास्ति रसो ऽपि नास्ति ।
- १४। मार्य वसन्तसेनाम् ।
- १५। अहं ते उडुपं दान्यामि । अन्यच्च त्रिविक्रं उद्याने इह मार्यन्तं कस्त्वां प्रेक्षिष्यते ।

॥ पत्रं १२४ ॥

- ११। तेन हि पटान्तापवर्तितां कृत्वा मार्य ।
- १२। अधर्मभीहरेण वृद्धकोलः । भवतु स्थावरकं चेष्टमनुनयामि । पुत्रक न्यावरक चेष्ट मुचर्षाकठ
कानि ते दास्यामि ।
- १३। अहमपि परिधाय ।
- १४। सौवर्णं ते पोढं कारयिष्यामि ।

- १५। अहमपि उपब्रूयामि ।
 १६। सर्वे ते उच्छिष्टं दास्यामि ।
 १७। अहमपि खादित्यामि ।
 १८। सर्वचेष्टानां महत्तरं करिष्यामि ।
 १९। भट्टको भविष्यामि ।
 १२०। तन्मन्यन्व मम वचनम् ।
 १२१। भट्टक सर्वं करिष्यामि वर्तयित्वाकार्यम् ।
 १२२। अकार्यस्य गन्धो ऽपि नास्ति ।
 १२३। भणतु भट्टकः ।
 १२४। एनां वसन्तमेनां मार्य ।
 १२५। प्रसीदतु भट्टकः । इयं मयानार्येण आर्या प्रवह्णपरिवर्तनेनानीता ।
 १२६। अरे चेष्ट तवापि न प्रभवामि ।
 १२७। प्रभवति भट्टहारकः शरीरस्य न चारिष्यस्य । तत्प्रसीदतु भट्टको विभेमि खल्वहम् ।
 १२८। त्वं मम चेष्टो भूत्वा कस्माद्विभेयि ।
 १२९। भट्टहारक परलोकात् ।
 १३०। कः स परलोकः ।

॥ पत्रं १२५ ॥

- ११। भट्टक नुकृतदुष्कृतपरिणामः ।
 १२। कीदृशः नुकृतस्य परिणामः ।
 १३। यादृशो भट्टको बहुनुष्णमिषितः ।
 १४। दुष्कृतस्य कीदृशः ।
 १५। यादृशो ऽहं परपिण्डपुष्टको ज्ञातः । तत्कार्यं न करिष्यामि ।
 १६। अरे न मारयिष्यसि ।
 १७। ताडयतु भट्टको मारयतु भट्टकः अकार्यं न करिष्यामि ।
 येनास्मि गर्भदागो विनिर्मितो भगमध्यदोषैः ।
 अधिकं च न क्रेष्यामि तेनाकार्यं परिहरामि ॥
 १८। शरणागतान्मि ।
 १९। अशर्मभीरुर्वृद्धावोऽः परलोकभीरुर्गर्भदासः । अहं राद्विषयालः कम्य विभेमि वरपुत्र्यम
 नुष्यः । अरे गर्भदास चेष्ट गच्छ त्वमपवर्के प्रविश्य विभ्रान्त एकान्तं तिष्ठ ।
 १२०। यद्वर्तनापयति । अस्तुके एतावान्मे विभवः ।

॥ पत्रं १२६ ॥

- ११। निष्ठ वसन्तमेने मारयिष्यामि ।
 १२। भाव भट्टक मार्यते ।

गर्भकालं मया पुष्टो मांसं च शृतेन च ।

अथ कार्ये नमुत्पन्ने ज्ञातो मे वैरिः कथम् ॥

भवतु लब्धो गवां पायः । दत्ता वृद्धावोऽन शिरश्चालनसंज्ञा । तदेतं प्रेष्य वसन्तमेनां मारयिष्यामि । एवं

तावत् । भाव यच्चं मया भणितस्तत्कथमहं एवं बृहति गत्वर्कप्रमाणे कुले ज्ञातो ऽकार्यं करोमि ।
एवमेतदङ्गीकारयितुं मया भणितम् ।

१३ । भाव एषा तवाग्रतो लज्जते न मामङ्गीकरोति । तद्वच्छ्रयावर्कचेतो मया तपडितो गतः
ऽपि एष प्रपलाय्य गच्छति । तस्मान्नं गृहीत्वा आगच्छतु भावः ।

१४ । ननु भणामि शरणागतासि ।

१५ । एवं मम हस्ते एषा न्यासेन तिष्ठतु ।

॥ पत्रं १२७ ॥

११ । सत्यम् ।

१२ । भवतु मारयिष्यामि । अथवा कपटकापटिक एष ब्राह्मणो वृद्धबोडः कदापि अपवारित
शरीरो गत्वा शुमालो भूत्वा हुलुहुलीं करोति । तदेतस्य वञ्चनानिमित्तमेवं तावत्करिष्यामि । द्वात्रिं
शाले वसन्तमने एहि ।

१३ । सुवर्णं ददामि प्रियं वदामि पतामि शीर्येण सवेष्टनेन ।

तथापि मां नेच्छसि शुक्रदन्ति किं ते वयं काठमया मनुष्याः ॥

१४ । को ऽत्र सन्देहः । अपिच । सहकारपादपं नेषित्वा न पलायपादपमङ्गीकरिष्यामि ।

१५ । दास्याः पुत्रि द्रिद्रिचारुदत्तकः सहकारपादपः कृतः अहं पुनः पलायो भणितः किंशुक्रो
ऽपि न कृतः । एवं त्वं न गालीं ददतो अद्यापि तमेव चारुदत्तकं स्मरति ।

॥ पत्रं १२८ ॥

११ । हृदयगत एव किमिति न स्मर्यते ।

१२ । अद्यापि ते हृदयगतं त्वां च सममेव मोटयामि । तदूद्रिद्रिसार्थवाहकमनुष्यकामुकि तिष्ठ ।

१३ । भण भण पुनरपि प्रलाघनोयानि अन्नराणि ।

१४ । परित्रायतां दास्याः पुत्रश्चारुदत्तकस्तवाम् ।

१५ । परित्रायते यदि मां प्रेक्षते ।

१६ । किं स शक्रो बालिपुत्रो महेन्द्रो
रम्भापुत्रः कालनेमिः सुवन्धुः ।
रुद्रो राजा द्रोणपुत्रो शठायुः
चाणक्यो वा धुन्धुमारः त्रिशकुः ॥

अथवा एते ऽपि त्वां न रक्षन्ति ।

चाणक्येन यथा सीता मारिता भारते युगे ।

एव त्वां मोटयिष्यामि शठायुर्वि द्रौपदीम् ॥

१७ । हा मातः कुत्रासि । हा आर्य चारुदत्त एष जनो ऽसम्पूर्णमनारय एव विषयते । तदूर्ध्वं
क्रन्दिष्यामि । अथवा वसन्तसेना उर्ध्वं क्रन्दतीति लज्जनोयं सत्त्वतत् । नम आर्यचारुदत्ताय ।

१८ । अद्यापि गर्भदासो तस्यैव पापस्य नाम गृह्णाति स्म गर्भदासि स्म ।

१९ । नम आर्यचारुदत्ताय ।

१२० । मियस्व गर्भदासि मियस्व ।

॥ पत्रं १२१ ॥

- ११। दृतां द्रोपकरुणिकामखिनयस्यावासभूतां खलां
रुक्मां तस्य किलागतस्य रमणे कालागतामगताम् ।
किमेव समुदाहरामि निन्नकं बाह्वाः शूरत्वं
निश्चाने ऽपि म्रियते अम्बम्मरा सीता यथा भारते ॥
रुच्छन्तं मां नेच्छसीति गणिका रूपाया मे भारिता
ग्रून्ये पुष्पकरुण्डके इति सहसा पाशेन उन्नामिता ।
त वा वञ्चितभ्रातृको मम पिता मातैव मा द्रौपदी
यो ऽस्य पश्यति नन्दृशं व्यवसितं पुत्रस्य शूरत्वम् ॥

भवतु साम्प्रतं वङ्गखोट आगमिष्यतीति तदपमृत्य तिष्ठामि ।

- १२। स्वागतं ते पुत्रक स्यावरक तवापि स्वागतम् ।
१३। अयं किम् ।
१४। कीदृशो न्यामः ।
१५। गता ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। भावस्यैव पृङ्गतः ।
१२। त्वं कतमया दिशा गतः ।
१३। नापि दक्षिणाया गता ।
१४। नापि उत्तराया ।
१५। शपामि भावस्य शीर्षमात्मीयाभ्यां पादाभ्यां तलमभ्यापय हृदयमेवा सा भारिता ।
१६। यदि मम वचने न प्रत्ययने तत्पश्य प्रथमं तद्विषयालमस्यानन्य शूरत्वं ।
१७। हो ही उपरतां भावः ।
१८। समाश्वसितुं नमाश्वनितुं भावः । अविचारितमानयता सर्वेव प्रथमं भारिता ।

॥ पत्रं १२३ ॥

- ११। अरं वसन्तसेनां न्वयमेव भारयित्वा मां दृपयित्वा कुत्र पलायसे । साम्प्रतमीदृशो ऽहम्
नाथः प्रापुः ।
१२। अर्थशतं ते ददामि मुवर्णं ददामि कार्पापणं ददामि पुष्टिं ते ददामि । एष संस्थानपराक्रमा
नामान्यो भवतु मनुष्यकाणाम् ।
१३। शान्तं पापम् ।
१४। भाव प्रसीद प्रसीद इहि नगर्यां प्रविश्य क्रीडावः ।

॥ पत्रं १२४ ॥

- ११। मदीये पुष्पकरुण्डकशीर्षोऽयाने वसन्तसेनां भारयित्वा कुत्र पलायसे । इहि मम आवुत्रस्या
ग्रतां व्यवहारे देहि ।
१२। किं रे भीतो ऽसि तदागच्छ ।

- । ३। निधनं गच्छ । अरे स्थावरक पुत्रक कीदृशं मया कृतम् ।
 । ४। भट्टक महदकार्यं कृतम् ।
 । ५। अरे चेष्ट किं भणसि अकार्यं कृतमिति । भवतु एवं तावत् । गृहाणोममलङ्कारं मया ताव
 द्दत्तं यस्यां वेलायां अलं करोमि तस्यां ममान्यस्तव ।
 । ६। भट्टके एवैते शोभन्ते किं ममैतैः ।
 । ७। तद्वच्छ एतान्वृषभान्गृहीत्वा मदीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां तिष्ठ यावद्दहमगच्छामि ।
 । ८। यद्भट्टक आज्ञापयति ।

॥ पत्रं १३३ ॥

। १। आत्मपरित्राणे भावो गतो ऽदर्शनं चेष्टमपि प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां निगडपूरितं कृत्वा
 स्थापयिष्यामि । एवं मन्त्रो रक्षितो भवति । तद्वच्छामि अथवा पश्यामि एनां किमेषा मृता अथवा
 पुनरपि मारयिष्यामि । कथं सुमृता । भवतु एतेन प्रावारकेण प्रच्छादयाम्येनाम् । अथवा नामाङ्कित एष
 तत्को ऽपि आर्यपुरुषः प्रत्यभिज्ञायति । भवतु एतेन वातालीपुञ्जितेन शुष्कपर्णपुटेन प्रच्छादयामि । भवतु
 एवं तावत् । साम्प्रतमधिकर्षणं गत्वा व्यवहारं लेखयामि यथा आर्यस्य कारणात्सार्ववाहपुत्रचारुदत्तकेन
 मदीयं पुष्पकर्णउकं शीर्षोद्यानं प्रविश्य वसन्तसेना व्यापादितेति ।

चारुदत्तविनाशाय करोमि कण्ठं नवम् ।

नगर्या विशुद्धायां पशुघातमिव दारुणम् ॥

अत्रिदमादिके । येन येन गच्छामि मागेण तेनैव एष दुद्रश्मणको गृहीतकपायोदकं चीवरं गृहीत्वा आग
 च्छति । एष मया नासाद्दन्तवारितः कृतवैरः कदापि मां प्रेक्ष्य एतेन मारितेति प्रकाशयिष्यति तत्कथं
 गच्छामि । भवतु एतमर्धपतितं प्राकारखण्डमुल्लङ्घ्य गच्छामि ।

एषो ऽहं त्वरितत्वरितो लङ्कानगर्या गगने गच्छन् ।

भूम्यां पाताले हनूमच्छिवरे एव महेंद्रः ॥

। २। प्रक्षालितमन्त्रमया चीवरखण्डं किं नु खलु शाखायां शुष्कं करिष्यामि । इह वानरा
 बिलुम्पन्ति । किं नु खलु भूम्यां धूलीदोषो भवति । तत्कुत्र प्रसार्य शुष्कं करिष्यामि । भवतु इह वाता
 लीपुञ्जितः शुष्कपत्रसङ्घय एषु प्रसारयिष्यामि । नमो बुद्धाय । भवतु धर्माक्षराणि उदाहरामि । अथवा
 अलं ममन्तनं स्वर्गेण यावत्तस्या वसन्तसेनाया बुद्धोपासिकायाः प्रत्युपकारं न करोमि यथा दशानां मुवर्णा
 कानां कृते घृतकराभ्यां निष्क्रीतः ततः प्रभृति तथा क्रीतमिवात्मानमवगच्छामि । किं नु खलु पर्णोदरे
 समुच्छसिति । अथवा ।

वातातपेन तपानि चीवर्तायेनार्द्राणि पत्राणि ।

एतानि विस्तीर्णपत्राणि मन्ये पत्राणीव स्फुरन्ति ॥

॥ पत्रं १३४ ॥

। १। हा हा शुक्कालङ्कारभूषितः स्त्रीहस्तो निष्क्रामति । कथं द्वितीयो ऽपि हस्तः । प्रत्यभिज्ञाना
 मोव्रतं हस्तम् । अथवा किं विचारेण । सत्यं न एव हस्तो येन मे ऽभयं दत्तम् । भवतु पश्यामि ।
 सैव बुद्धोपासिका ।

। २। कथमुदकं याचते । दूरे च दीर्घिका । किमिदानीमत्र करिष्यामि । भवतु एतच्चीवरमस्या
 उपरि क्षालयिष्यामि ।

। ३। आर्यं कस्तवम् ।

- १३। किं न मां स्मरति बुद्धोपासिका दृशमुवर्षानिष्क्रीतम् ।
 १५। स्मरामि न पुनर्यथार्थो भणति वर्महमुपार्तव ।
 १६। बुद्धोपासिके किं न्विदम् ।
 १७। यत्सदृशं वेशभावन्य ।
 १८। उत्रिदत्तु उत्रिदत्तु बुद्धोपासिका । एतां पादपसमोपज्ञातां लतामवलम्ब्य ।

॥ पत्रं १३५ ॥

११। एतस्मिन् विहारे मम धर्मभगिनी तिष्ठति तत्र समाश्वस्तमना भूत्वा उपासिका गृहं गमि
 यति । तच्छूनैः शनैर्गच्छतु बुद्धोपासिका । अपसरत आर्या अपसरत दृषा तरुणी स्त्री एष भिन्नुरिति ।
 शुद्धो मम एष धर्मः । हस्तसंयतमुखसंयतेन्द्रियसंयतः न खलु मनुष्यः किं करोति तस्य राजकुलं परलोक
 हस्तो निश्चलः ।

॥ पत्रं १३६ ॥

१५। आज्ञयां ऽस्मि अधिकरणभोजः । अरं शोधनक व्यवहारमणउपं गत्वा आसनानि सज्जोक्नु
 रिति । तथावदधिकरणमणउपं नञ्जितुं गच्छामि । इदमधिकरणमणउपं तत्प्रविशामि । विचित्रं कारितं
 मयाधिकरणमणउपं विरचितानि च मयासनानि तथावदधिकरणिकानां निवेद्यामि । कथमेव राद्विप्रशालो
 दुर्जनमनुष्य एत एवागच्छति तद्दृष्टिपथं परिहृत्य गमिष्यामि ।

॥ पत्रं १३७ ॥

१५। ज्ञातो ऽहं सलिलत्रलैः पानीयैः
 उद्याने उपवनकानने नियमणः ।
 नारीभिः नह युवतीभिः स्त्रीभिः
 गन्धर्व एव सुहृतेरङ्कैः ॥
 ज्ञातान ग्रन्थिः ज्ञातां वृद्धो मे ज्ञातान मे चञ्चलकुण्डला वा ॥
 ज्ञातान मुक्ताः ज्ञातमूर्ध्वचूडा चित्रां विचित्रां ऽहं राजश्यालः ॥

अपिच । विप्रग्रन्थिर्गर्भप्रविष्टेनैव कीटकनान्तरं मार्गमाणेन प्राप्तं मया महदन्तरं तत्कस्येदं कृपणचेदितं पा
 तयिष्यामि । आं स्मृतं दरिद्रचारुदत्तस्येदं कृपणचेदितं पातयिष्यामि । अन्यच्च दरिद्रः खलु न तस्य सर्वं
 नम्माव्यते । भवतु अधिकरणमणउपं गत्वा अग्रतो व्यवहारं लेखयिष्यामि यथा चारुदत्तेन व्रतन्तमेना मो
 दयित्वा मारिता । तथावदधिकरणमणउपमेव गच्छामि । एतच्चदधिकरणमणउपमेव प्रविशामि । कथमागनानि
 दृवानि तिष्ठन्ति तावद्गच्छन्ति अधिकरणभोजका एतस्मिन्द्वीचत्वरं सुहृत्सुपविष्य प्रतिपालयिष्यामि ।

- १२। एतं अधिकरणाका आगच्छन्ति तदावदुपसर्पामि ।
 १३। आज्ञापयतु आर्यः ।

॥ पत्रं १३८ ॥

१५। आर्यग्यापि नाम दोष इति उच्यते । यथैवं तदा चन्द्रालोके ऽपि अन्धकार
 इति उच्यते ।

- १२। एतु एतु अधिकरणभोक्तक एतु ।
 १३। एतदधिकरणमण्डपं तत्प्रविशन्तु अधिकरणभोक्तकाः ।
 १४। यदार्थं आज्ञापयति । आर्यं अधिकरणिंका भणन्ति क इह कार्यार्थीति ।
 १५। उपस्थिता अधिकरणिंकाः । अहं वरपुरुषो मनुष्यो ब्राम्हणेवो राट्टियश्यालो रात्रश्यालः कार्यार्थी ।
 १६। हन्त प्रथममेव रात्रश्यालः कार्यार्थी । भवतु आर्यं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरणिकानां निवेद्यामि । आर्य एष खलु राट्टियश्यालः कार्यार्थी व्यवहारमुपस्थितः ।
 १७। यदार्थं आज्ञापयति । आर्यं अधिकरणिंका भणन्ति । अथ गच्छ न दृश्यते तत्र व्यवहारः ।

॥ पत्रं १३१ ॥

- ११। किं न दृश्यते मम व्यवहारः । यदि न दृश्यते तदा आवुत्तं राज्ञानं पालकं भग्निनीपतिं विज्ञाप्य भग्निनीमन्त्रिकां च विज्ञाप्य एतमधिकरणिकं दूरीकरिष्याम्यन्यमधिकरणिकं स्थापयिष्यामि ।
 १२। आर्यं राट्टियश्यालं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरणिकानां निवेद्यामि । एष राट्टियश्यालः कुपितो भणति ।
 १३। आर्यं अधिकरणिंका भणन्ति आगच्छ दृश्यते तत्र व्यवहारस्तत्प्रविशन्तव्यः ।
 १४। हो प्रथमं भणन्ति न दृश्यते साम्प्रतं दृश्यते इति तन्नाम भीतभीता अधिकरणभोक्तका यद्यदहं भणिष्यामि तत्तत्प्रत्याययिष्यामि । भवतु प्रविशामि । ननुब्रूमस्माकं युष्माकमपि सुखं ददामि न ददामि च ।
 १५। आं आत्मीया ममैषा भूमौ यत्र मे रोचते तत्रोपविशामि । एष उपविशामि । ननु अत्रोपविशामि । अत्रोपविशामि ।
 १६। अथ किम् ।

॥ पत्रं १३२ ॥

- ११। कर्णे कार्यं कथयिष्यामि । एवं वृत्तिं मत्त्वर्कप्रमाणस्य कुले ऽहं ज्ञातः ।
 रात्रश्वशुरो मम पिता राज्ञा तानस्य भवति जामाता ।
 रात्रश्यालो ऽहं ममापि भग्निनीपतो राज्ञा ॥
 १२। एवं भणामि । अपराङ्मयापि न च मे किमपि करिष्यति । ततस्तेन भग्निनीपतिना परि तुष्टेन मे क्रीडितुं रञ्जितुं सर्वोद्यानानां प्रवरं पुष्पकण्डकतीर्णोद्यानं दत्तं तत्र च प्रेक्षितुमनुदिनं श्रुत्वां कारयितुं शोधयितुं पुष्टं कारयितुं लूनं कारयितुं गच्छामि । देवयोगेन पश्यामि न पश्यामि वा स्वीशरीरे निपतितम् ।
 १३। अधिकरणभोक्तकाः किमिति न जानामि तां तादृशीं नगरमण्डनं काञ्चनप्रतभृणाम् । केनापि कुपुत्रेण अर्थकल्यवर्तस्य कारणाच्छून्यं पुष्पकण्डकतीर्णोद्यानं प्रविश्य ब्राह्मणप्रत्यत्कारेण वगन्तसेना मारिता न मया ।
 १४। यदार्थं आज्ञापयति । आर्यं लिखितम् ।
 १५। त्रिस्त्रये । उत्तरेव पायसपिण्डकण अथ मयान्मेव निर्मात्रितः । भवत्येवं तावत् । अहं अधिकरणभोक्तका ननु भणामि मयैव दृष्टा । किं कालादहं कुरुत ।

॥ पत्रं १४१ ॥

- १५। हंहो नूनं भूतभूतग्रीवालिकया निःसुवर्णकैरभरणास्थानैस्तृकयामि ।
 १६। युज्यते र्व ।
 १७। दिदृष्ट्या प्रत्युपजीवितो ऽस्मि ।
 १८। कमेप व्यवहारो ऽवलम्ब्यते ।
 १५। कीदृशः ।
 १६। तद्वसन्तसेनामातर्मवलम्ब्यते व्यवहारः ।
 १७। एतु एतु आर्या ।
 १८। गता मे दारिका मित्रगृहमात्मनो यौवनमनुभवितुम् । एष पुनर्दीर्घायुर्भूषाति आगच्छ अधि
 कर्णिक आह्वयति तन्मोहपरवप्रमिवात्मानमवगच्छामि हृदयं मे प्रकम्पते । आर्य आदिश मे ऽधिकर्णाम
 एउपग्य मार्गम् ।

- १९। एतु एतु आर्या ।
 १०। एषो ऽधिकर्णामण्डपः । अत्र प्रविशत्वार्या ।
 ११। मुखं युक्ताकं भवतु भावमिश्राणाम् ।
 १२। आगतासि वृद्धकुटुम्बेन आगतासि ।

॥ पत्रं १४२ ॥

- १९। अथ किम् ।
 २०। मित्रगृहम् ।
 २१। अतिलज्जनीयं खलु रदम् । जनस्य प्रच्छनीयो ऽयमर्थो न पुनर्धिकर्णिकस्य ।
 २४। व्यवहारः पृच्छति नात्र दोषः कथय ।
 २५। कथं व्यवहारः । तच्छृण्वन्तु आर्यमिश्राः । स खलु मार्यवाहविनयदत्तस्य नृपा मामरदत्तस्य
 तनयः मुगृहेतनामधेय आर्यचारुदत्तो नाम श्रेष्ठिचत्वरं प्रतिव्रतति तत्र मे दारिका यौवनसुखमनुभवति ।
 २६। श्रुतमर्थैः । निश्चयन्तामेतान्यजराणि चारुदत्तेन सह मम त्रिवादः ।
 २७। चारुदत्तो मित्रमिति नान्ति दोषः ।
 २८। इवमिव ।
 २९। यदार्य आज्ञापयति । एतु एतु आर्यः ।

॥ पत्रं १४३ ॥

- १९। एतु एतु आर्यः ।
 २०। एतु एतु आर्यः स्वैरुसम्भ्रान्तम् ।

॥ पत्रं १४४ ॥

- १९। एतु एतु आर्यो ऽयमधिकर्णामण्डपः प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं १४५ ॥

- १९। रदमासनमत्रोपविशत्वार्यः ।

- १२। आगतो ऽसि रे स्त्रीधातक आगतो ऽसि । अहो न्यायो व्यवहारः अहो धर्मो व्यवहारो यदेतस्मै स्त्रीधातकाय आसनं दीयते । भवतु ननु दीयताम् ।
 १३। तात चिरं मे जीव । अयं स चारुदत्तः सुनिजिपुं खलु दारिकया यौवनम् ।
 १४। लज्जया भीरुतया वा चारित्रं अलीको निगूहतु ।
 स्वयं मारयित्वा अर्थकारणात् इदानीं गृह्णाति तं न भट्टकः ॥
 १५। आर्य चारुदत्त भण अलं लज्जया व्यवहारः खल्वेवः ।

॥ पत्रं १४६ ॥

- ११। अरे मया सह व्यवहारः ।
 १२। अरे स्त्रीधातक रतुप्रतभूषणां वसन्तसेनां मारयित्वा साम्प्रतं कपटकापठिका भूत्वा निगूहसि ।
 १३। कथं गता कदा गता गच्छन्ती वा केनानुगता ।
 १४। आर्य कथय ।
 १५। मदीयं पुष्पकर्णउकत्रीर्षोषानं प्रवेश्य अर्थनिमित्तं बाहुपाशबलात्कारेण मारिता अये साम्प्रतं वदसि गृहं गतंति ।

॥ पत्रं १४७ ॥

- ११। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।
 १२। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।
 १३। इताश य इदानीं न्यासीकृतं सुवर्णभाण्डं राज्ञी चौरैरपहृतमिति तस्य कारणाच्चतुःसमुद्रमार् भूतां रत्नावलीं ददाति स इदानीमर्थकारणादिदमकार्यं करोति । हा तात एहि मे पुत्रि ।

॥ पत्रं १४८ ॥

- ११। पादप्रहारपरिभवविमाननालवधगुल्फकवैरस्य ।
 अनुशोचत इयं कथमपि राज्ञिः प्रभाता मे ॥
 तथावदधिकरणमणउपमुपसर्पामि । शुभमार्थमिश्राणाम् ।
 १२। ही ही वन्धनभेदनसन्धने आर्यकमन्वेपयन् अपवारितं प्रवह्णां व्रततोति विचारं कुर्वन् अन्वेपयन् अरे त्वयापि आलोकितं मयाप्यालोकितव्यमिति भणनेन चन्दनमहत्तरकपा पादेन ताडितो ऽस्मि ।
 एतच्छ्रुत्वा आर्यमिश्राः प्रमाणम् ।
 १३। अस्य चारुदत्तस्य वसन्तसेना आज्ञा पुष्पकर्णउकत्रीर्षोषानं क्रीडितुं नीयते इति प्रवह्णा बाह्वेन कथितम् ।
 १४। पुनरपि श्रुतमार्थमिश्रैः ।
 १५। यदार्य आज्ञापयति । गतो ऽस्मि तत्र दृष्टं च मया स्त्रीकलेवरं प्रवापदैर्बिलुप्यमानम् ।
 १६। कथं त्वया ज्ञातं स्त्रीकलेवरमिति ।
 १७। सांवशेषैः केशहस्तपाणिपादैरुपलक्षितम् ।

॥ पत्रं १४९ ॥

- ११। इहो अधिकरणभोक्तकाः किं यूयं पक्षपातेन व्यवहारं पश्यत वनाद्यापि द्रुप इताशचातुदत्त आसने धार्यते ।

॥ पत्रं १५० ॥

११। हो अनेन मया कृतं पापमन्यस्य मन्तकं निपतितम् । तत्र चारुदत्त उपविशति तत्राहमुप
विशामि । चारुदत्त पश्य पश्य मां ततो भण भण मया मारितेति ।

१२। प्रेषितो ऽस्मि आर्यचारुदत्तेन वसन्तसेनासकाशं तत्रालङ्कारानि गृहीत्वा यथा आर्यमैत्रेय
वसन्तसेनेनया वत्सो रोहसेन आत्मनो ऽलङ्कारपालङ्कृत्य जननीसकाशं प्रेषित अस्याभरणं दातव्यं न पुनर्य
हीतव्यं तत्समर्पयेति । तथावद्वसन्तसेनासकाशमेव गच्छामि । कथं भाव रेभिलः । भो भाव रेभिल कि
न्निमित्तं त्वमुद्दिग्गोद्विग्न एव लक्ष्यसे । किं भणसि । आर्यचारुदत्तो ऽधिकरणमाहूयते इति । तन्न खलु
अल्पेन कार्येण भवितव्यम् । तत्पश्चाद्वसन्तसेनागृहं गमिष्यामि । अधिकरणमप्युपं तावद्वमिष्यामि । अयमधि
करणमप्युपस्तवावत्प्रविशामि । शुभमधिकरणभोजनानां कुत्र मम प्रियवयस्यः ।

१३। वयस्य स्वस्ति ते ।

१४। अपि क्षेमं ते ।

॥ पत्रं १५१ ॥

१। भो वयस्य किन्निमित्तमुद्दिग्गोद्विग्न एव लक्ष्यसे कुतो वा आहृतः ।

२। क एवं भणति ।

३। एतत्किमर्थं न भण्यते गृहं गतेति ।

४। भो भो आर्या येन तावत्पुरस्थापनविहारारामदेवकुलस्तदगमकूर्पलङ्कृता उज्जयिनी सो अर्थक
ल्यवर्तकारणादिदृशमकार्यननुतिष्ठतीति । अरे रे कुलटपुत्र राजश्यालनग्नयानक उच्छृंखल कृतत्रनदोषभाण्ड
यहुमुवर्णमपिउतमर्कटक भण भण नमाग्रतो य रत्नानीं मम प्रियवयस्यः कुनुमितां माधुरीलतामप्याकृष्य
कुनुमावच्यं न करोति कदाप्याकृदायाः पल्लवच्छेदो भवतीति स कथमोदृशमकार्यमुभयलोकाविरुद्धं करोति ।
तिष्ठ रे कुट्टिनीपुत्र तिष्ठ तिष्ठ यावदेतेन तव हृदयकुटिलेन दण्डकादेन मन्तकं ते प्रतवण्डे करोमि ।

५। शृण्वन्तु शृण्वन्तु आर्यमिश्राः । चारुदत्तेन सह मम विवादो व्यवहारो वा किमर्थमेव
काकपदग्रीष्मस्तक मम शिरः शतवण्डे करोमि । ना तावत् रे दाम्याः पुत्र दुष्टवटुक ।

॥ पत्रं १५२ ॥

१। पश्यन्तु पश्यन्तु आर्या एते खलु तन्यास्तपस्विन्या अलङ्काराः । अर्थकल्यवर्तस्य कारणादेया
मारिता व्यापादिता च ।

२। भोः किमर्थं भूतार्थो न निवेद्यते ।

३। अवहिता तावदार्या इदं मुवर्णभाण्डमत्रलोकायतु तदेवेदं न वेति ।

४। गदृशमेतन्न पुनस्तत् ।

५। वृद्धकुट्टनि अक्षिभ्यां मन्त्रितं वाचा मृकितम् ।

६। हताश अपेहि ।

७। अप्रमत्तं कथय तदेवैतन्न वेति ।

८। आर्य शिल्पिकुशलतया अवबध्नाति दृष्टिं न पुनस्तत् ।

॥ पत्रं १५३ ॥

१। ननु भणामि । न खलु न खलु अगमिज्ञातमथवा कदापि शिल्पिना दृष्टितं भवेत् ।

- । २। आर्यचाहदत्तस्येतानि ।
 । ३। तदा कस्य ।
 । ४। कथमेतानि तस्या वियोगं गतानि ।
 । ५। आर्य चाहदत्त अत्र सत्यं वक्तव्यम् । पश्य पश्य ।
 सत्येन सुखं खलु लभ्यते सत्यालापी न भवति पातकी ।
 सत्यमिति द्वे अक्षरे मा सत्यमलीकेन गूह्य ॥
 । ६। उद्यानं प्रवेश्य प्रथमं मार्यसि कपटकापटिकतया साम्प्रतं निगूहसि ।

॥ पत्रं १५४ ॥

- । १। व्यापादिता अत्र त्वमपि भण व्यापादितेति ।
 । २। प्राणुत प्राणुत भट्टारका एतेन मारिता । एतेनैव संशये छिन्ने एतस्य दरिद्रचाहदत्तस्य
 शारीरो दण्डो न धार्यताम् ।
 । ३। प्रसीदन्तु प्रसीदन्तु आर्यमिश्राः यस्तावत् चौरैरपहृतस्य । तद्यदि व्यापादिता मम दारिका
 तथापि जीवतु मे दीर्घायुः । अन्यच्च । अर्यप्रत्यर्थिनोर्व्यवहारः । अहमर्थिनी तन्मुञ्चतैनम् ।
 । ४। अपेहि गर्भदासि गच्छ किं तवैतेन ।
 । ५। हा तात हा पुत्रक ।
 । ६। कृतं मयैतस्य आत्मनः सदृशं साम्प्रतं गच्छामि ।

॥ पत्रं १५५ ॥

- । १। यदर्थ आज्ञापयति । आर्या गतो ऽस्मि तन्न राज्ञा पालको भणति येनार्थकल्यवर्तस्य कार-
 णाद्वन्तसना व्यापादिता तं तत्रैव आभरणानि गले बद्ध्वा डिण्डिमं ताडयित्वा दक्षिणप्रमथानं नीत्वा
 शृत्वे भञ्जत । इति यः को ऽप्यपर ईदृशमकार्यमनुतिष्ठति स एतेन सनिकारदण्डेन शास्यते ।
 । २। मूले छिन्ने कुतः पादपस्य पालनम् ।
 । ३। अहं ते प्रियवयस्यो भूत्वा त्वयाविरहितान् प्रापान् धारयामि ।
 । ४। एवं युज्यते ।

॥ पत्रं १५६ ॥

- । १। इत आगच्छन्तु आर्यः ।

॥ पत्रं १५७ ॥

- । १। तत्किं न कलयत कार्णां नववधन्नधनगणे निपुणा ।
 अचिरं प्रापिच्छेदप्रलूतारूपेषु कुशलौ न्वः ॥
 अपसरत आर्या अपसरत । एष आर्यचाहदत्तः ।
 दत्त करवीरदामा गृहीत आद्याभ्यां वध्यपुरुषाभ्याम् ।
 दीप इव मन्दस्रेहकः स्तोकं स्तोकं जयं याति ॥
 । २। अपसरत आर्या अपसरत ।
 किं पश्यत सत्पुरुषं वध्यमानं कालपरशुधराभ्याम् ।
 सुजनप्रकुनाधिवासं सुजनपुरुषदुर्ममेतम् ॥
 आगच्छ रे चाहदत्त आगच्छ ।

॥ पत्रं १५८ ॥

११। अपसरत आर्या अपसरत । किं पश्यत ।

इन्द्रः प्रवाक्षमाणो गोप्रसवः संक्रमश्च ताराणाम् ।

सुपुरुषप्राणविपत्तिश्चत्वार इमे न द्रष्टव्याः ॥

१२। अरे आहीन्त पश्य पश्य ।

नगरीप्रधानभूते वध्यमाने कृतान्ताज्ञया ।

किं रोदिति अन्तरिक्षमयवा अनभं पतति वज्रम् ॥

१३। अरे गोह ।

न च रोदिति अन्तरिक्षं नैव अनभं पतति वज्रम् ।

महिलासमूहमेवे निपतति नयनान्मुधाभिः ॥

। अपि च ।

वध्ये नीयमाने जनस्य सर्वस्य हृदतः ।

नयनसलिलैः सितो रूष्याया न उन्मति रेणुः ॥

१४। आगच्छ रे चारुदत्त आगच्छ इदं घोषणास्थानम् । आहत उपिउमं घोषयत घोषणाम् ।

१५। शृणुत आर्याः शृणुत । एष सार्यवाह्विनयदत्तस्य नृपा सागरदत्तस्य पुत्रक आर्य चारुदत्तं नाम । एतेन किलाकार्यकारिणा गणिका वसन्तसेना अर्थकल्यवर्तस्य कारपात् शून्यं पुष्पकर्षणउकतीर्णो यानं प्रवेष्ट्य बालुपाशत्रलात्कारेण मारितेति । एष सलोत्रो गृहीतः स्वयं च प्रतिपन्नः । तदा राज्ञा पालकेन वयमाज्ञप्ता एतं मारयितुम् । यद्यपर ईदृशमुभयलोकविरुद्धमकार्यं करोति तमपि राज्ञा पालक एवमेव प्राप्ति ।

॥ पत्रं १५९ ॥

११। अपसरत आर्या अपसरत ।

एष गुणरत्ननिधिः सज्जनदुःखानामुत्तरणसेतुः ।

अनुवर्षा मण्डनकमपनीयते ऽथ नगर्याः ॥

। अन्यच्च ।

सर्वः खलु भवति लोके लोकः सुखसंस्थितानां चिन्तायुक्तः ।

विनिपतितानां नराणां प्रियकारी दुर्लभो भवति ॥

१२। अपसारणं कृतं विविक्तो राजमार्गः । तदानयतेनं दत्तवध्यचिह्नम् ।

१३। हा तात हा प्रियवयस्य ।

॥ पत्रं १६० ॥

११। किमन्नाकं हस्तात्पतिग्रहं करोषि ।

१२। एवं क्रियताम् ।

१३। हा तात हा पितः ।

१४। आगच्छतु ।

१५। हे प्रचुराः । जगामन्तरं दत्त एष आर्यचारुदत्तः पुत्रमुखं पश्यतु । आर्य एत इतः । आगच्छ रे दारक आगच्छ ।

१६। त्वरतां त्वरतां भद्रमुख पिता ते मारयितुं नीयते ।

- । ७। हा तात हा पितः ।
। ८। हा प्रियवयस्य कुत्र मया त्वं द्रष्टव्यः ।

॥ पत्रं १६१ ॥

- । १। आगच्छ रे चारुदत्त आगच्छ ।
। २। अरे आर्यचारुदत्तं निरूपपदेन नाम्ना आलपसि । अरे पश्य ।
अभ्युदये अवसाने तथैव रात्रिन्दिवमहत्तमार्गा ।
उद्दामेव किशोरी नियतिः खलु प्रतीष्टं याति ॥
। अन्यच्च ।
शुष्का व्यपदेशा अस्य किं प्रणामितमस्तकेन कर्तव्यम् ।
राहुगृहीतो ऽपि चन्द्रो न वन्दनीयो जनपदस्य ॥
। ३। अरे अरे चाण्डालाः कुत्र मम पितरं नयत ।
। ४। न खलु वयं चाण्डालाश्चाण्डालकुले ज्ञातपूर्वा अपि ।
ये ऽभिभवन्ति सार्धं ते पापास्ते च चाण्डालाः ॥
। ५। तत्किमर्थं मारयत पितरम् ।
। ६। अत्र राजनियोगः खलु अपराध्यति न खलु वयम् ।
। ७। व्यापादयत मां मुञ्चत पितरम् ।
। ८। एवं भणान् चिरं मे जीव ।

॥ पत्रं १६२ ॥

- । १। भो भद्रमुखा मुञ्चत प्रियवयस्यं मां व्यापादयत ।
। २। अपसरत आर्या अपसरत ।
किं पश्यत सत्पुरुषमयशोवशेन प्रनष्टजीवाशम् ।
कूपे खण्डितपाशं काञ्चनकलसमिव मल्लान्तम् ॥
। ३। अरे पुनरपि घोषय ।

॥ पत्रं १६३ ॥

। १। कथमपापश्चारुदत्तो व्यापाद्यते अहं निगडेन स्वामिना वृद्धः । भवतु आक्रन्दामि । शृणुत आर्याः शृणुत । अत्रेदानीं मया पापेन प्रवह्णपरिवर्तेन पुष्पकरणउकतीर्णोद्यानं वसन्तसेना नीता ततो मम स्वामिना मां न कामयसे इति कृत्वा बाहुपाशत्रलात्कारेण मारिता न पुनरेतेनार्येण । कथं विदूर तया न को ऽपि शृणोति । तत्किं करोमि । आत्मानं पातयामि । यथेवं करोमि तदा आर्यचारुदत्तो न व्यापाद्यते । भवतु अस्याः प्रासादबालाग्रप्रतोलिकाया एतेन जीर्णगवाक्षेणात्मानं निक्षिपामि । वरमहमुपरतो न पुनरेष कुलपुत्रविहगानां वासपादप आर्यचारुदत्तः । एवं यदि विषये लब्धो मया परलोकः । आश्चर्यं न पुनरुपरतो ऽस्मि भनो मे दृष्टनिगडः । तच्चाण्डालघोषं समन्वेपयामि । हंहो चाण्डाला अन्तरमन्तरम् ।

- । २। अरे को ऽन्तरं याचते ।
। ३। स्यावर्क अपि सत्यं भणसि ।
। ४। सत्यं अहमपि मा कस्यापि कथयिष्यसीति प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां दृष्टनिगडेन वृद्धा निक्षिपः ।

॥ पत्रं १६४ ॥

११।

मांसेन तिकामेन भक्तं प्राकेन मूषेन समस्यकेन ।

भुक्तं मया आत्मनो गृहे सादृश्यकुरेण गुडोदनं ॥

भिन्नांस्ववर्त्तव्यायाः चाण्डालवाचायाः स्वरसंयोगः यथा च एष उद्गीतो ब्रथ्यडिपिउमशब्दः षष्ठानां च श्रूयते तथा तर्कयामि दरिद्रचारुदत्तको बध्यस्थानं नीयते इति । तत्पक्षिष्ये । शत्रुविनाशो नाम महान् हृदयस्य परितोषो भवति । श्रुतं च मया यो ऽपि किल शत्रुं व्यापाद्यमानं पश्यति तस्यान्यस्मिन् जन्मान्तरे अक्षिरोगो न भवति । मया खलु विपन्ननिर्गमप्रविष्टेनेव कीटकेन किमपि अन्तरं मृग्यमाणेन उत्पादित स्तस्य दरिद्रचारुदत्तस्य विनाशः । साम्प्रतमात्मीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायामधिरूपात्मनः पराक्रमं पश्यामि । ही ही एतस्य दरिद्रचारुदत्तस्य बध्यं नीयमानस्य एतावान् जनसम्पदो यस्यां वेलायामस्मादृशः प्रवरो वर्मानुषो बध्यं नीयते तस्यां वेलायां कीदृशं भवेत् । कथमेव स नवग्रलीवर्द एव मण्डितो दक्षिणां दिशं नीयते । अथ किन्निमित्तं मदीयायाः प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायाः समीपे घोषणा निपतिता निवारिता च । कथं स्यात्परकश्चेदो ऽपि नास्ति इह । मा नाम तेन इतो गत्वा मन्त्रभेदः कृतो भविष्यति । तथावदेनमन्त्रेपयामि ।

१२। भट्टारक एष स आगतः ।

१३। अपसरत दत्त मार्गं द्वारं पिथन्न भवत तृष्णोकाः ।

अविनयतोक्षणाविषाणो दुष्टग्रलीवर्द इत एति ॥

१४। अरे रे अन्तरमन्तरं दत्त । पुत्रक स्यात्परक चेदक एहि गच्छावः ।

१५। अनार्य वसन्तसेनां मारयित्वा न परितुष्टो ऽसि नाम्प्रतं प्रणयित्रनकल्पपादपर्यव्याहृतं मारयितुं व्यवसितो ऽसि ।

१६। न हि रत्तकुम्भसदृशो ऽहं स्त्रियं व्यापादयामि ।

१७। अहो त्वया मारिता न चारुदत्तेन ।

१८। क एवं भणति ।

१९। ननु एष नाशुः ।

॥ पत्रं १६५ ॥

१०। इत कथं स्यात्परकश्चेदः सुदु न मया संयतः । एष खलु मम अकार्यस्य साक्षी । एवं तावत्करिष्यामि । अलीकं भट्टारका अहो एष चेदः सुवर्णचौरिकायां मया गृहीतस्ताडितो मारितश्च तत्कृतघ्न एष यत् भणति किं सर्वं सत्यम् । पुत्रक स्यात्परक चेद एतदृहीत्वा अन्यथा भण ।

१२। पश्यत भट्टारका अहो सुवर्णेन मां प्रलोभयति ।

१३। एतन् तत्सुवर्णकं यन् कारुणानया ब्रह्मः । हंहो चाण्डाला मया खलु एष सुवर्णभाण्डागारे नियुक्तः सुवर्णी चौरयन् मारितस्ताडितः । तद्यदि न प्रत्ययध्वं तदा पृष्ठं तावत्पश्यत ।

१४। शोभनं भणति । वितपश्चेदः किं न प्रतपति ।

१५। इत ईदृशो दासभावो यत्सत्यं कमपि न प्रत्याययति । आर्यचारुदत्त एतावान्मे विभवः ।

१६। भट्टक ताडयित्वा एनं चेदं निष्काशय ।

१७। निष्क्रान्त रे । अरे चाण्डालाः किं विलम्बध्वं मारयतेनम् ।

१८। यदि त्वरयो न्यमेव मारय ।

१९। हे चाण्डाला मारयत मां मुञ्चत पितरम् ।

॥ पत्रं १६६ ॥

- ११। सपुत्रमेव एतं मारयत ।
 १२। किं मया गतेन कर्तव्यम् ।
 १३। भो वयस्य एवं त्वया ज्ञातं त्वया विनाहं प्राणान् धारयामि ।
 १४। युक्तं नेदम् । तथापि न प्राप्नोमि प्रियवयस्यविरहितः प्राणान्धारयितुमिति । तद्ब्राह्मण्यै
 दारकं समर्थं प्राणपरित्यागेन प्रियवयस्यमनुगमिष्यामि । भो वयस्य पराणायामि एतं लघु ।
 १५। अरे ननु भणामि सपुत्रकं चाहदत्तं व्यापादयतेति ।
 १६। न ह्यस्माकमोदृशी राज्ञात्तपिर्यथा सपुत्रं व्यापादयतेति । तन्निष्क्राम रे दारक निष्क्राम ।
 १७। इदं तृतीयं घोषणास्थानं ताडयत डिण्डिमं ।

॥ पत्रं १६७ ॥

- ११। कथमस्य न प्रत्ययन्ते पौराः । अरे चाहदत्त वटुक न प्रत्ययते एष पौरजनः । तदात्मोयया
 त्रिह्वया भण मया वसन्तसेना व्यापादितेति ।
 १२। अरे चाण्डाला मनुष्यो न भणति चाहदत्तवटुकः । तद्रणायत कृपाता जर्जरवंगवपटेन
 प्रकुलेन ताडयित्वा ताडयित्वा ।
 १३। भो चाहदत्त भण ।
 १४। व्यापादिता ।
 १५। अरे तवात्र वध्यपर्यायः ।
 १६। अरे तव ।
 १७। अरे लेखं कुर्मः ।
 १८। अरे यदि मम वध्यपर्यायस्तदा तिष्ठतु तावन्मुहूर्तम् ।
 १९। किन्निमित्तम् ।
 १०। अरे भणितो ऽस्मि पित्रा स्वर्गे गच्छता यथा पुत्र वीरक यदि तव वध्यपर्यायो भवति ना
 सहसा व्यापादयसि वध्यम् ।

॥ पत्रं १६८ ॥

- ११। अरे किन्निमित्तम् ।
 १२। कदापि को ऽपि साधुरर्थं दत्त्वा वध्यं मोचयति । कदापि राज्ञः पुत्रो भवति तेन सर्वव
 ध्यानां मोक्षो भवति । कदापि हस्ती बन्धं खण्डयति तेन सम्भ्रमेणा वध्यो मुक्तो भवति । कदापि राजाप
 रिर्वतो भवति तेन सर्ववध्यानां मोक्षो भवति ।
 १३। किं किं राजपरिवर्तो भवति ।
 १४। अरे रे वध्यपालिकाया लेखं कुर्मः ।
 १५। अरे शीघ्रं मारयत चाहदत्तम् ।
 १६। आर्य चाहदत्त राजनियोगः खलु अपराध्यति न वयं चाण्डालाः । तस्मै यत्कर्तव्यम् ।
 १७। अरे इदं दृश्यो दक्षिणश्रमप्रदानं यत्प्रेक्ष्य वध्या कटिति प्राणान्मुञ्चन्ति । पश्य पश्य ।

अर्थ कलेवरं प्रतिवृत्तं कर्षन्ति दीर्घगोमायत्रः ।

अर्थमपि प्रूललग्नं वेशमिवाद्दृष्टव्यम् ॥

- १८। न तावद्भविष्यामि चाहूदत्तकं व्यापाद्यमानं तावत्पश्यामि । कथमुपविष्टः ।
 १९। चाहूदत्त किं भीतो ऽसि ।

॥ पत्रं १६९ ॥

- ११। आर्य चाहूदत्त गगणतले प्रतिवसन्तो चन्द्रसूर्यौ विपत्रिं लभेते किं पुनर्जना मरणभीरूकामानवा वा लोके । को ऽप्युत्थितः पतति को ऽपि पतितो ऽप्युन्निष्ठते । उन्निष्ठत्पततो वसनपर्यायः शवस्य पुनरन्ति । एतानि हृदये कृत्वा संधार्यात्मानम् । एतच्चतुर्थं धोषणास्यानं तदुद्धोषयाम् ।
 १२। आश्चर्यं अस्थानपरिश्रान्तां समाश्रवास्य वसन्तसेनिकां नयन् अनुगृहीतो ऽस्मि प्रव्रज्यया । उपानिके कुत्र त्वां नेष्यामि ।
 १३। आर्यचाहूदत्तस्यैव गृहम् । तस्य दर्शनेन मृगलाञ्छनस्यैव कुमुदिनीमानन्दस्य माम् ।
 १४। कतरुण मार्गेण प्रविशामि । राजमार्गेणैव गच्छामि । उपानिके एहि एहि अयं राजमार्गः । किं नु खलु एष राजमार्गो महान् कलकलः श्रूयते ।
 १५। कथं पुरतो महान् जनसमूहः । आर्य ज्ञानीहि तावत्किं न्विदमिति । विपमभ्रातृकान्तेव वसुन्धरा एकवासोन्नता उन्नयिनी वर्तते ।
 १६। रदं च पश्चिमं धोषणास्यानं तत्राडयत उपिउममुद्धोषयत धोषणाम् । भो चाहूदत्त प्रति पालय मा भैः प्रीद्वमेव मार्यसि ।

॥ पत्रं १७० ॥

- ११। उपानिके त्वं किल चाहूदत्तेन मारितासीति चाहूदत्तो मारयितुं नीयते ।
 १२। हा धिक् हा धिक् कथं मम मन्दभागिन्याः कृते आर्यचाहूदत्तो व्यापाद्यते । भो त्वरितं त्वरितमादिश मार्गम् ।
 १३। त्वरतां त्वरतां युद्धोपासिका आर्यचाहूदत्तं जीवन्तं समाश्रवासयितुम् । आर्या अन्तरमन्तरं दत्त ।
 १४। अन्तरमन्तरम् ।
 १५। आर्य चाहूदत्त स्वामिनियोगो ऽपराध्यति तत् स्मर यत्स्मर्तव्यम् ।
 १६। आर्य चाहूदत्त उन्नतो भूत्वा समं तिष्ठ एकप्रहारेण मारयित्वा त्वां स्वर्गं नयामः ।
 १७। आकृष्टः सरोपं मुदामुदिता गृहीतो ऽपि ।
 धरण्यां किमर्थं पतितो दातृणको ऽग्रनिसन्निभः वङ्गाः ।
 यथा दृत्तमं वृत्रं तथा तर्कयामि न विपद्यते आर्यचाहूदत्त इति । भगवति सह्यवासिनि प्रसीद प्रसीद अपि नाम चाहूदत्तस्य मोक्षो भवेत्तदनुगृहीतं त्वया चण्डालकुलं भवेत् ।
 १८। यथात्रपुमनुतिष्ठारः ।
 १९। भवतु एवं कुर्वः ।
 १९०। आर्या मा तावत् मा तावत् आर्या एषाहं मन्दभागिनी यस्याः कारणादेष व्यापाद्यते ।

॥ पत्रं १७१ ॥

- ११। त्वरितं का पुनरेषा अंसपतता चिकुरभारेण ।
 मा मेति व्याहरन्ती उत्थितहस्ता इति एति ॥
 १२। आर्य चाहूदत्त किं न्विदम् ।

- । ३। आर्य चारुदत्त किं न्विदम् ।
 । ४। कथं वसन्तसेना ननु खलु अस्माभिः साधुर्न व्यापादितः ।
 । ५। अरे जीवति चारुदत्तः ।
 । ६। जीवति वर्षशतम् ।
 । ७। प्रत्युज्जीवितास्मि ।
 । ८। तथावययासंबन्धं राज्ञो यत्तवाटगतस्य निवेद्यावः ।
 । ९। विस्मयं केन गर्भदासी जीवन् प्रापिता । उत्क्रान्ता मे प्राणाः । भवतु पलायिष्ये ।
 । १०। ननु अस्माकं राज्ञाज्ञपिर्णेन सा गणिका व्यापादिता तं मारयत । तद्वाष्ट्रियश्यालमे
 वान्वेपयावः ।

॥ पत्रं १७२ ॥

- । १। आर्य चारुदत्त सैवाहं पापा यस्याः कारणादियं त्वया असदृशो अवस्था प्राप्ता ।
 । २। आश्चर्यं आश्चर्यं जीवति वसन्तसेना ।
 । ३। सैवाहं मन्दभाग्या ।
 । ४। अतिदक्षिणातया किं न्विदं व्यवसितमार्येण ।

॥ पत्रं १७३ ॥

- । १। प्रान्तं पापं तेनास्मि राजश्यालेन व्यापादिता ।
 । २। तेनानार्येण व्यापादिता एतेनार्येण जीवं प्रापितास्मि ।
 । ३। न प्रत्यभिज्ञानाति ममार्यः । अहं स आर्यन्य चरुपासंवाहचिन्तकः संवाहको नाम घृतकरै
 र्गहीत एतयोपासिकया आर्यस्य सम्बन्धीत्यलङ्कारेण निष्क्रीतो ऽस्मि । तेन च घृतनिर्वेदेन शाक्यश्रमणाकः
 संवृत्तो ऽस्मि । एषापि आर्या प्रवहणविपर्यसेन पुष्पकर्पणकजीर्णोत्थानं गता तेनानार्येण न मां बहु
 मन्यसे इति ब्राह्मणप्रबलात्कारेण मारिता ।

॥ पत्रं १७५ ॥

- । १। विस्मयं । एवं दृग्भूतकिन्त उदुहाम एव गर्दभः ।
 आनीतः खल्वहं बद्धः कुक्कुरो ऽन्य एव दुष्करः ॥
 । २। समन्तत उपस्थितः स राजद्विगन्धः । तत्कमिदानोमग्रः शरणां प्रव्रजामि भवतु तमेवा
 गुपयन्प्ररुणरुक्तां शरणां गच्छामि । आर्य चारुदत्त परित्रायस्व परित्रायस्व ।
 । ३। आर्य चारुदत्त मुञ्च मुञ्च व्यापादयाम एनम् ।
 । ४। भो अशरणाशरणा परित्रायस्व ।

॥ पत्रं १७६ ॥

- । १। भट्टारक चारुदत्त शरणागतो ऽस्मि । परित्रायस्व परित्रायस्व । यत्रैव सदृशं तत्कुरु ।
 पुनर्न दूषयिष्यामि ।
 । २। व्यापादयत किन्निमित्तं पातकी जीव्यते ।
 । ३। गर्भदासि प्रसीद प्रसीद । न पुनर्मरयिष्यामि तत्परित्रायस्व ।

- । १ । आश्चर्यं प्रत्युपगोवितो ऽस्मि ।
 । २ । आर्य कृतार्थास्मि ।
 । ३ । इदृशमनित्यत्वं प्रेक्ष्य द्विगुणो मे प्रतन्याया बहुमानः संवृत्तः ।
 । ४ । साम्प्रतं संतुष्टोऽस्मि ।

ADNOTATIONES.

Pag. 1.

- l. 3. B om. syll. दृ । —
- l. 9. C परिश्रमेण । —
- l. 10. A आर्यविद्वधमिश्रान् । —
- l. 16. B om. syll. ज्ञा । —

Pag. 2.

- l. 1—3. B om. verba ण्डको . . . किल । —
- l. 7. A संगीतक । —
- l. 8. AC आः । —
- l. 13. A तथावदृहं गत्वा गृहिणीमाहूय । — BC किञ्चित् । —
- l. 14. Cod. D fol. 2 incipit syllabis राशो न वेति । — A एष भोः का० om. च । —
- l. 15. B अविद् भो २ । C अविद् भोः भोः । D marg. अदृष्टाश्रुतसंप्राप्तावविद् भोः पदम् । Com. अविद् अविदेति निवेदे कष्टे कष्टमित्यर्थः । — A संगीतोच्चा० ।
- l. 17. BC किं वि । — C कुटुंबि० । — A उच्चवादितां । —
- l. 18. C त्रं । —
- l. 19. Vocem लु syllaba longa praecedat oportet. itaque post vocalem brevem sive ancipitem (i. e. ए aut ओ aut vocalem brevem cum Anusvāra) scripsi क्लु । post longam vero लु । — Idem valet de जेव्र et जेव्र । In codicibus cum nulla constantia sit, utriusque vocis scripturae discrepantiam non notabo. —
- l. 20. AB कटाहः । — AB परिश्रान्तण । C परिश्रान्तण । D परिश्रान्तेण deleta ut videtur diphthongo. D marg. परिवर्तनेन परिमार्तनेन । Com. मार्तनेन । —
- l. 21. pro सारं A साण । B सास । —
- l. 22. D उदूदीव्रन्ती । marg. उदूदीपयन्ती । — A अहित्रं । —
- l. 24. A पातरासो वि । —
- l. 25. B एवं सं विभ्र । — D om. विभ्र । —

Pag. 3.

1. 1. C नुमणाडे । —
1. 2. C एवेदं । D पोदं । — A कुडुविषीं । D कुटुम्बिषीं । —
1. 5. C इय हि । D इय म्हि । —
1. 8. A पठति । —
1. 9. BCD किं त्रि । — Com. अन्नद्वं = अन्नद्वयं द्वय pro असिद्वं । —
1. 12. Pro यिञं quod D om., C यिञं = यियं । — D दही । —
1. 13. रसाग्रणं सखं अदि त्रि । — A नं pro ते । — BC आसासेदुं et C marg. आग्रंसन्तु । D marg. आग्रंसन्तम् । Nos cum Com. —
1. 14. CD अन्ते किं etc. —
1. 16. BCD दे । — D निद्रिस्सदि । —
1. 17. C et Com. अभावं अ गमि° । — D ज्ञो pro ज्ञं । — D वरुडु । — A लुंयुओ । B et D pr. m. लुंयुओ sed D corr. — CD marg. et Com. वरुणो दीर्घकाष्ठं तस्य लम्बुकः तत्पान्तनिवद्धो मृत्तिकास्थूणाः न हि द्रोण्यां पानीयाङ्गारे द्रुमुत्पाप्याधः पात्यते । —
1. 19. C मरिसेदु semel. in D numerus २ sec. m. additus. —
1. 20. C इदं pro इमं । —
1. 21. D अण्णा कुमुमादं गुम्फेदि । —
1. 22. BC °मोषहार् । —
1. 23. A उवासां । D उवसासो । —
1. 25. BC अहित्रअवदी । D अहित्रअवदी । —

Pag. 4.

1. 3. पेकवन्तु cum ABC bis scribendum. — BC भञ्ज pro भञ्ज । —
1. 4. A परिचयेणा । B et D pr. m. परिचयेणा । D corr. ut nos. Com. भञ्जपरि चयेणा भञ्जपरिव्ययेन ओदनव्ययेनेत्यर्थः । नद्वा कर्तृपरिव्यागेन । voluit भर्तृ° । —
1. 5. D om. पनीद पसीद । —
1. 9. C आः । D om. आः । — BCD पुत्राः । —
1. 10. BCD कलापं । — A समुग्रं om. थं । — C कपिन्नं तं । Com. वक्तन्तमिति पाठे वध्यमानं । voluit igitur वक्तन्तं । —
1. 13. A अणुचिद्विअदु त्रि पाद° । BC °अदि त्रि पाद° । —
1. 14. D कथं हि semel. — A इह । Com. इत्य । — D उववाचके । —
1. 15. AB केण २ । —
1. 17. D तेण हि ता गच्छदु । — D अन्हादि सत्तपासोत्तोग्गं । —
1. 19. D आणवेदि त्रि नि° । —
1. 21. C उक्कणोर् । —
1. 22. D भोदु एणं दाव उवणिमन्तिस्सं । Com. भवतु इममुपनिमन्त्रयित्वे । —
1. 23. A भवं pro अन्नो । —
1. 24. D om. अन्हाणं । — C वावडा । D वात्तवडो । —

Pag. 5.

1. 1. D णीसवणं च। et in marg. निश्चायकं च। धृतादिसहितं तुल्यपूर्णपात्रं निम्नाव इति यस्य प्रसिद्धिः। णिस्सवन्नमिति पाठे निःसपत्नमित्यर्थः। Com. णिसंवन्नं च पितृणां समुत्सृष्टं धृतादि etc. ut D. —

1. 3. Pro तथा BC तं। D तदा। — C पठमं। D पठमं। —

1. 4. Pro पदे पदे मं C ममोपदेसं। D मं पदे पदे। —

1. 7. A निष्क्रान्ते। D °न्ताः। —

Pag. 6.

1. 1. D प्रावरक। —

1. 2. AB मये। — CD om. चि। Com. मयौवपि। voluit मयैवापि। —

1. 3. A मैत्रेयेण। — A आमन्तणादं। D आमन्तणाकादं। Com. आमन्तणादं आमन्त्रण कानि। — D हा वत्ये। —

1. 4. AD ऋद्धीर्। — A प्रमन्न। D पमन्न। B पेत्त। C अहोर्त्तं पेत्त। —

1. 5. A असिदो। —

1. 6. A चतुस्सालु°। — D दुश्चारके। — A गलकक। B मल्लकक। Com. et D marg. मल्लकशतपरिवृतः तल्लकः पात्रविशेषः पत्रपुटो वा दोना इति प्रसिद्धः। (Hindust. ५, ७) चित्रकर्पणे वर्णिकापात्रं मल्लकः। अयन्तर्चतुःशालाद्वारे उपविष्टश्चित्रकर् इव द्विविधः स्पृष्ट्वा २ अंगुल्यग्रेः अपनयामि न तर्कयामि (D भक्तयामि) अत्यन्ततृप्त्वादित्यर्थः। चित्रकर्तुः अंगुलीमस्थितलेखनि कया वर्णिकाभाण्डे स्पृष्ट्वा २ अपनयति त्रिजिपति। अन्यथा वर्णिकाविन्दुपातः स्यादिति। — D सत्पि परिवुदो। A परिवुदो। —

1. 7. D अगंगुलीहिं। — C द्विविधः semel. A द्विविधः २। —

1. 8. 9. D तहिं तहिं। —

1. 10. AB एतो अ अज्ञ°। — AB नुण्णवु°। —

1. 11. D पावरओ। —

1. 13. CD om. अज्ञ। — A इदो २। —

1. 16. BCD om. च। —

1. 21. BC om. इति et मन्दं semel. D om. इति मन्दं मन्दं। —

1. 22. A ता त्वाव पविस्सामि। —

1. 23. BC भोदे। —

Pag. 7.

1. 1. A सार्वकाल। —

1. 4. D पावरओ। —

1. 13. A मृतः शरीरेण धृतः। —

1. 14. A दान्तिदूददादो। B दारिदूददादो। cf. 6, 8, 17, 18. — C कदर om. दे। —

1. 19. C संक्रामिद। —

1. 20. D विभवस्स। — C पडिवचंदस्स। —

1. 21. B om. अहिअदरं। D अधिअदरमणीओ। —

Pag. 8.

1. 2. BCD पुत्रा । —
 1. 3. D अरण्यो गोबाल° । BC गोबाल° अरण्यो । — वरडा Sskr. वरट et वरटे est vespa. Com. वरटा वीरिणी इति ख्याता ततस्त्वस्ताः । वीरिणी est Hindust. *birni* i. e. vespa. —
 1. 11—14. Cf. Hitop. 31, 11—14. —
 1. 11. BCD et Hitop. द्वीपरिगतः । — Hitop. सत्वात्परिभ्रम्यते । sed cod. P. cum nobis. —
 1. 12. Hitop. निःसत्त्वः । Cod. P. cum nobis. —
 1. 13. B विहितो । C पिहितो । D विहितो । Hitop. निहतो । — A परिभ्रम्यते । —
 1. 14. Omnes cum dramatis nostri tum Hitopadesae codices habent निधनता quod vix ferri poterit. Lassenius ex coniectura विधनता । —
 1. 15. A सुमरिञ्च २ । —
 1. 17. C परूपस्य । —
 1. 19. Com. स्वन्नानां बन्धूनां जनानां अन्येषामुद्रासीनानां । —
 1. 20. भवति चेति चकारो हेतोः । वनगमने कलत्रपरिभवो हेतुः । —
 1. 22. BCD गच्छ त्वमपि । —

Pag. 9.

1. 1. BC om. देवदा et habent पा दे पसोदन्ति । — D पा दे पसादं देन्ति (देन्ति) । —
 1. 2. C देवेसुं अचिदेमुं । —
 1. 3. D pr. m. गृहस्थितस्य sed corr. —
 1. 4. A वापि pro वाग्भिः । —
 1. 5. D तुष्यन्ति देवता नित्यं शमिनां । —
 1. 9. D pr. m. वामदो sed corr. — D दक्खिणा in marg, deinde दक्खिणदो । —
 1. 10. A रात्रवल्लहा । —
 1. 11. D मूतञ्चो । —
 1. 12. BCD अहिमुहावलिदो वरुको (B वरुजो) दाणिं । Com. कालसर्पस्य मुखापतितो मूपक इव वध्यो भविष्यामि । — C marg. अहिमुखापतितः । D marg. अभिमुखा° । —
 1. 14. C निवर्तयामि । —
 1. 15. A तिष्ठ वसन्तसेने २ । C ति° वस° ति° ति° । —
 1. 19. Com. विशदौ संचरणलाघवगुणान्वितौ पटू इति यावत् । —
 1. 22. Adscribam verba Commentarii ad primum hoc S'akārae sermonis specimen, quanquam corrupta et quorum emendationem certam non habeo: प्रकारभाषायां चवर्गशिरस्थितो अंतस्था यकार लेख्यः वृस्पृडा तालव्य इति वचनात् स च संयोगः प्रयत्नलाघवात् पूर्वस्य गुरुत्वं न (Cod. ग) करोति । D marg. प्रकारभाषायां चवर्गशिरः स्थितो ऽन्तस्थो य (?) कारो लेख्यः । — A च्चिट (sic) वसं° च्चिट्ठ । B च्चिट वसं° च्चिव्ठ (sic). C च्चिट्ठ वसं° च्चिट्ठ । D च्चिट वसं° च्चिट्ठ । Com. च्चिट्ठ । —

l. 23. D pr. m. याशि धावशि et corr. °सि °सि। —

l. 24. A मलीहशि। Com. न म्रियसे। AB छिड। C चिट्ठ। D चिड। —

l. 25. A उऊदि et हूके। — Com. तवप्रशी वराकः। —

Pag. 10.

l. 2. C hic et semper अन्नर्। — ABC चिट्ठ। D pr. m. चिट corr. चिट्ठ। —

l. 3. A गच्छसि अत्रिका। — Com. अतिकान्मम यद्वा अंतिका ज्येष्ठा मे भगिनी। अत्रिका भगिनी ज्येष्ठेत्यमरः। —

l. 4. D मोरि। Corrigendum erit मोली। —

l. 5. A भट्टके। BCD भटके। Com. शामिअ भट्टके अ स्वामी स्वामिभट्टारकः। —

l. 6. C वणणे। —

l. 7. A वसन्तसेने २ तिड २। —

l. 12. A छिड २ वसन्तश्रेणिर्। B छिड वसन्तश्रेणिर् छिड। C चिट्ठ वसं° छिट्ठ। D pr. m. चिड corr. चिट्ठ। —

l. 13. A मम्महं। B ब्रह्मणं। C ब्रह्मणं। D ब्रम्हं। Cf. Var. II, 38. S'ak. 35,

14. Lassen. Anthol. 69, 17. — ABC बट्ठअन्ती। D बट्ठ°। —

l. 14. BC शयणके। — D णिदिद्वं। C marg. निर्दयं। tum मे foret = मां। Cf. L. p. 432. Com. et D marg. निद्रां। —

l. 16. A रवण°। — AB व्व pro व। —

l. 18. Com. विशेषयन्ती अतिशयाना। Est igitur स्वार्थे णिच् sicut p. 59, 14. et M. 14, 107. —

l. 20. BCD प्रविसृतः। Com. प्रविसृतः प्रचलितः et sic D marg. — D निरूध्यां। Com. न निरूपाधि अपि तु रूपाध्येव। नकारः काको। Legisse videtur न रूध्यां। —

l. 23. Com. नापां शिवाकं टंककादि वित्रं तस्य मोदपाशीलः कामो यस्य कशिका चर्मकाष्ठिका। चौराणां किंचित्रया चोपकर्पां भवति तदत्र कशोक्ता कशाचाश्रवताउना चर्मसडिका (?) उच्यते। — Com. मश्राशिका मत्स्यभक्षिका। मशकं (sic) शुष्कमांसमित्येके। — ABD लासिका। Com. लाशिका नर्तकी। —

l. 24. एतिश्रासा sic Codices. D in interpr. Sanser. निर्नासा et in marg. नकटी लोके। Cf. Hindust. *نکته noseless*, et Mahratt. नकटा *that has a snub or squab nose*. Com. निषासा निम्ननासा। — कुल° Com. कुलं शस्तं नाशयति पातित्यन्ननात्। — A मंत्रपिका। —

Pag. 11.

l. 4. A विटन्नपरिधाडितेव। D °नखलंडितेव। Com. विटनखपरिमृद्वीपातुल्या मनोहरत्वा च्छब्दवत्त्वाद्वा तुल्यत्वं। विटसदृशौ कुंडलौ। —

l. 6. C काणक्कपान्त। — A भूषण। D भूयण। — AB सदुद्मिस्तं। —

l. 7. BCD दोबदी। —

l. 9. AB वसुश्रा। D वप्रश्रा। — BC ब्रह्णिं। — A विमश्र तं। B वि तं। — AB सुभद्रं। —

l. 10—13. De metro Com. dicit प्रतिपादं चतुर्दशनात्रत्वात् मात्रासमकं हृन्दः ।
Sed apud Colebr. singuli Mâtrâsamaki versus sedecim mâtras habere dicuntur. —

l. 11. D बाहिषि cf. L. 434. Littera finalis radice बाद् etiam in hodiernis linguis Indicis elisa est; confer Mahratt. बाणे et Hindust. کہانا. —
D मंगमच्छकं. —

l. 12. D एदेहि मंगमच्छकेहिं । Scripsi एदेहिं cum ABC, nam Anusvâras necesse non est positionem faciat. Vide adnot. ad 36, 12. —

l. 13. ABC मलञ्चं । — ABC प्रेवन्ति । D सेवन्ति । — D marg. शुनका मृतकं न सेवन्ते अपि तु सेवन्त एवेत्यर्थः । Com. vero haec habet: शुणाम्ना द्वा मृतकं न सेवते । नकारः शि रश्चालने । तेनापि तु सेवत एवेत्यर्थः । e quibus apparet, legisse eum singularem, quem cum metrum flagitare videretur, codicum scripturam reliqui. Cf. L. 434. Nescio vero, rectene scripserim शुनिका in interpretatione Sanscrita. —

l. 15. AB विवेशितमुद्दहन्ती । —

l. 16. D रसनाः । —

l. 17. Ad वक्त्रेण D in marg. उपलक्षिता । Com. लक्षिता । —

l. 18. A व्रस्तादुतं । BC व्रस्तादुतं । —

l. 19. BC अन्हेहि । — A अमिश्रालिञ्चन्ती । D अहिगालिञ्चन्ती । Confer 12, 10 et वृक्कञ्चन्ते 22, 9. —

l. 20. CD वणो । — A कुक्कुरेहिं । BCD ०डेहिं ।

l. 21. A शिवं । B गंधं । —

l. 22. AB सवेठणं । C प्रवेठणं । D सवेठणं । Si recte interpretatus sum सवेठनं scribendum est प्रवेष्टणं । Cf. 127, 12. Sed fortasse प्रवेष्टणं = सवृन्तकं scribendum. Cf. Var. 3, 45. „Cor cum caule“ in ore S'akârae non offenderet. Et sic fere Com. legisse videtur. Dicit enim: शीघ्रं त्वरितं सवेगं सवृन्तकं . . . सवेठनं सवेठनमित्यर्थं इत्येके । — D हलकं । —

l. 23. B पल्लविम्ना । C पल्लविर् । Confer 12, 9. —

l. 25. D न भेतञ्चं semel. —

Pag. 12.

l. 1. A माहविर् २ । कण्ठाऊर् २ । मद्गिर् २ । —

l. 3. A इत्थिञ्चं । B इत्थियामणो ० । C इत्थिञ्चामणो ० । D इत्थियामणो ० । —

l. 5. ABC इत्थिञ्चाणं । D इत्थिकाणं । — BCD मोडेमि । D marg. et Com. मार यामि । —

l. 6. BC परिञ्चणो त्रि परिञ्चणो । D परिञ्चणो त्रि मे परिञ्चणो । —

l. 8. CD अन्विष्यताम् semel. —

l. 9. Codices पर्दुदिञ्चं । scribe पल्लु ० । — D om. वा । — C पल्लविञ्चं । —

- l. 10. A repetit वा post वशन्तमाश्रं । — D अहिप्रालम्बन्ती ut 11, 19. — ABC को । D को तुमं पलित्राइस्सदि । —
- l. 12. C त्रमदग्° । —
- l. 13. D कुन्दी° । —
- l. 14. D हग्गे । — Codices ह्ये । —
- l. 15. D °किदं । —
- l. 16. C षं पेक्ख षं पेक्ख । ABD षं पेक्ख २ । —
- l. 17. D प्र pro अ । — A मप्रवयके । BCD मस्तके । —
- l. 18. B नुअ । CD उअ । —
- l. 20. A होइ । — B प्र pro ग्रे । —
- l. 21. A अन्नपाला । —
- l. 23. A मालीहृग्गि । BC मालीअग्गि । D मालीअदि । —
- l. 24. AD om. स्वगतं । — BCD भम्ममुप्पा° । —
- l. 25. BD भो pro भोदु । — ABD om. प्रकाशं । — D इमादो ज्ञपादो । — Codices किं चि । — D marg. तव्यते ग्रहीतुमिति प्रेषः । Com. तद्दीअदि अन्विष्यते । —

Pag. 13.

- l. 1. A वसंत° pro वित्तः । — BC प्रान्तं semel, om. पापं । D प्रान्तं २ । —
- l. 4. BCD ह्मे । — AB पुरिषे । D देवतपुलिषे et in marg. देवतपुरुषः । — B मणुषुश्रो । D मणुषुश्रके । — BC कामइद्वो । —
- l. 5. A प्रका° pro वसंत° । — AD प्रान्तं पापं । B प्रान्तं २ । C सन्तं सन्तं । — ABC मन्तेग्गि । —
- l. 6. Com. सत्तालिकं वित्त्य हस्ते तालदानं कृत्वेत्यर्थः । — B भावे semel. — A पेय । B पेत्य । D पेक्ख २ । C पेक्ख दाव मं अन्तलेण । Com. प्रेजस्व तावत् । नं अन्तरेण मयीत्यर्थः । इत्येके अन्तरेण चित्रेन अन्योन्यं (leg. इत्यन्ये?) — A पुप्फाणिदुदा । —
- l. 7. BCD गणिअ दालिअ । — C षं ज्ञेण । — D pr. m. भणादि deleta vocali longa. —
- l. 8. BCD ह्मे । — BD अण्णग्गामन्तलं ण णगलन्तलं वा गडे । C ह्मे ण गामन्तलं ण णगलन्तलं वा गडे । Com. अहं न ग्रामान्वरगतो न नगरान्वरगतः । — C अन्नको । —
- l. 9. D ज्ञीत्तं । — BC अन्नणकेहिं । — A पञ्चाणुपत्तिट्ठिदार् । B पञ्चाणुपत्तिअदार् । —
- l. 10. A om. प्रन्ते । —
- l. 11. A कथमये । — D प्रान्त इत्यभि° । A आन्तमित्यवगच्छति । —
- l. 12. A om. वरन्तसंने । — AB om. पय recte fortasse. —
- l. 16. A सुप्रियं वा omissis rell. BC चाप्रियं च । Confer 120, 23. —
- l. 22. D गुणा । —
- l. 24. गर्भदासी । — Com. जन्मप्रभृति चेटो । —
- l. 25. B तस्स pro ताह । — D चार्° । —

Pag. 14.

l. 1. D मम अ। — ABC हत्यादो। D हस्तादो। — D ण एषा। — D तथा। — B कलेडु। —

l. 5. कापोलीमातः। D marg. कापोली कन्यका माता यस्य सः। Com. कापोली कन्यका मातेति देशीप्रकाशः। —

l. 7. B अधिकिं। — BC घटं। —

l. 8. ABC अम्हहे। — C तप्रा। — ABC यत्। — BC ति। — A तं pro जं। — D सेच्चं। —

l. 9. D अवरुजन्तंण। — BC दुज्जपोण उअकिदं जेण पिअं। D दुज्जपोण उपकिदं जेअ जेण पिअं। —

l. 10. BC माय। — AC पविट्ठा। D pr. m. पविष्टा corr. ट्ठा। B °ट्ठा। —

l. 11. BCD मणि। — C दीपान्दो semel. — AC पणट्ठा। B °ट्ठा। D pr. m. °ट्ठा corr. °ट्ठा। —

l. 18. B वपान्तजनेनशेषिअं। —

l. 19. BC किं चिद्वं। — D om. यत्। — Com. चिद्वं भूषणशब्दादि उपलक्षणं मा ल्यग्रन्धादि। अस्ति किंचिच्चिद्वमुपलक्षयसीति पाठान्तर्यो व्यक्त एव। —

l. 22. पूरिदाए। — A णाणिआए न - - न पेक्खामि भूषणशब्दं। (sic) — B णाणिआए अश्रुवत्तं उण ण पे° भूषणं। C उण णाणिआए शुक्कंत्तं उण ण पे° भूषणं। D णाणिआए ण (2 syllabae deletae) त्रं पेक्खामि (deletum aliquid?) भूषणशब्दं। —

l. 25. D दृश्यते। —

Pag. 15.

l. 1. D सौदामनीय। — AB संविलीना। —

l. 2. A च pro तु। —

l. 4. A श्रुतं वसं° त्वया। D om. haec verba. —

l. 5. D marg. et Com. गृहीतं अस्य तात्पर्यमप्याकलितं। —

l. 6. C °मरिणशूद्रं। BD सूद्रं। —

l. 10. C गमिअं। —

l. 12. वाक्खे etc. D marg. et Com. वाक्खं न करोतीत्यर्थः। —

l. 13. A सहना pro सुहृदः। — स्फार्ते° D marg. et Com. एकोभवन्ति। —

l. 14. D परं स्याते। —

l. 18. A संप्राप्ते। —

l. 19. अल्पच्छदः D marg. et Com. वस्त्रहीनः। —

l. 20. A शटे et sec. m. शिष्टे। —

l. 22. A बोचामि। — C सुहृदि त्वयिवा। —

l. 24. 25. C semper ज्ञ pro स। — A सहायिणी। — D रश्मिआ। —

Pag. 16.

l. 2. BCD चेटे pro रद?। —

1. 3. A पदीबं बलिं अ। — C अहं अबाबुदं। D अहं अबाउदं। —
 1. 5. B मम विअ। D ममवि। om. विअ। —
 1. 9. BCD दुआरेण। —
 1. 11. A वि। — A चतुस्ता०। — B आअत्यामि। D आआमि। —
 1. 13. A अन्वितां २। —
 1. 16. AC चिट्ठु। B ङ। D corr. ट्ठ sed pr. m. षट्?। —
 1. 17. B भाव २। — A गृहिदा २। D गहिदा semel. —
 1. 18. AC भट्ठके। BC भटके। — BCD ह्मे। —
 1. 20. A चिट्ठ। B विअवट्ठ। C चिट्ठ। D चिटं। Com. भ्रमव्युदासाय सुनिश्चयं करोति युवां द्वावपि तावदेकान्ते तिष्ठतः। —
 1. 21. BC गहिदा semel. —
 1. 23. AB हत्ये। C विन्दे। D हप्ते et in marg. हत्ये। Com. केशवन्दे। — A मिश्रा। B मिश्रा। C मिट्ठा। D मिष्टा corr., pr. m. मिश्रा?। — BCD दोबदी। —

Pag. 17.

1. 1. A शिरसि। BC शिरशि। — D गिहोदा। —
 1. 2. A शिलोह्वेषु। —
 1. 3. AB लबाहि चंडं। C लबा ऽहिचण्डं। D लबा हिचंडं। Com. लप अधिचंडं अत्युच्चैः हिशब्द एव वा चंडं महादेवं। —
 1. 5. A °मिस्सेहि व्यवसिदं। —
 1. 6. BCD स्वरयोगः। — स्वरसंयोगः exstat Sak. 59, 3. MA. 67, 6. —
 1. 7. A om. तथा। — A दहिं इल्लि०। Com. दधिग्र इति पाठे ग्रो दध् उपरिभागः। — A मल्ललि। — A शड pro शल। —
 1. 8. D पडिवत्ते in utraque voce. — A तथा। — BC om. धीए। —
 1. 11. A रंगप्रसंगेन। —
 1. 14. A मन्दमाल्लदेण। —
 1. 15. A अहिअं। B हिअहअं pro हिअअं। — A पुहुफुरा०। D फुहुफुरा०। Com. कुरकुरायति अत्यर्थं प्रकंपते। — D पदीअं। —
 1. 16. BC भो pro भोदि। —
 1. 17. CD भावे semel. — A मणुषो। B मणुअो। —
 1. 18. AB चालुद्?। —
 1. 19. AB गिहं। —
 1. 20. BCD पेक्ख semel. —
 1. 23. AB om. किं। —

Pag. 18.

1. 5. A दे पा- उस्सं। —
 1. 7. D णं। —

l. 8. D सालिम्नः । — C संढाणम् । D संढाणः । — BC दुङ्गणं दुम्पणुस्स । D दुङ्ठं दुङ्गणं दुम्पणुस्स । —

l. 9. A तयि बि । D om. बि । — A णाम तद्व भञ्जवं । B णाम त्वभवं । — ABC चालुद^० । —

l. 10. D णालकिंदा । — A om. त्रेण । —

l. 11. BCD ईदिसो । — Com. उपमर्हो निग्रहः । —

l. 12. A किदंतस्स । B कदथतस्स । C कयतंतस्स । —

l. 13. A चारित्रेण । — B om. अ । —

l. 18. A श्रान्तं पापं २ । —

l. 20. C नष्टा । — D marg. et Com. श्रीलवंचना दुश्चरितसंभावना । —

l. 21. A om. कृतान्तलिः । —

l. 22. A मये । — BC उञ्जालङ्गे । —

Pag. 19.

l. 1. BCD om. आर्यः । —

l. 5. Codices दुङ्ठः । — B वडुकण्णः । C वडुकण्णः । D वडुव्वण्णः । —

l. 6. A किञ्चिण्णं अन्तलिं । B अविण्णं अन्तलिं । C विण्णं अन्तलिं । —

l. 10. D पविश्रीम् । — Com. अशितव्यं भोक्तव्यमपि नास्ति । यद्वा अहिमद्वयम् (द्वयं पि?) अहिकद्वयमथभोक्तव्यमपीत्यर्थः । —

l. 11. A बि । — B णस्ति । —

l. 17. A ग प्रो ग्रे । — BC post ग्रे addunt गम्भदाप्पे । Consentit Com. — BC गम्भदाप्पे । — BCD पुत्ते । —

l. 18. Com. प्रलोको वैश्वदेव्यावृत्तेन । —

l. 19. इन्दुत्ते CD et Com. interpretantur इन्द्रतः qui secundum D et Com. in Vrihatkathâ occurrit. —

l. 21. C अग्रप्रत्याम । —

l. 22. BCD मूर्ख आर्यचारू^०

l. 23. Com. कुटुम्बो उपजीव्यः । —

Pag. 20.

l. 3. वसन्तसे^० । —

l. 5. D कथं । —

l. 9. A प्रविष्टा । —

l. 10. D वसन्तसे^० । —

l. 13. BC यदिदं । Com. यदि चेदर्थे चेत् नास्ति तदा गम्यतां । —

l. 14. Codices यदि । — D गच्छसि गच्छ । — BCD हगे । —

l. 16. D अले ले । —

l. 17. A मत्ततशीशका । BD मत्तशीशका । C शीशमस्तका । Com. काकपद्शीशमस्तका इति

हतायकार्यप्रवृत्तौ काकपदाकारा ये धूर्तस्तेषां शीर्षप्राया ग्रामपयः तेषां मस्तकभूत धूर्तचक्रवर्तिनामपि प्रधा नभूत एतेनाचारकुलयोराक्षेपः कृतः। केचित्काकपदशीर्षः काकपदवत् पंचधा शीर्षं मस्तकं यस्य पंचेत्युप लक्षणां अष्टकपालः तेनालक्षणायुक्तक इत्यर्थं इत्याहुः। अत्र च मते शीर्षमस्तका इति शकार्वाणीत्वेण पुनरुक्तत्वं न दोषः। D marg. काकपदाकारा ये धूर्तस्तेषां मस्तकप्रायाः श्रेढाः तेषां शीर्षक प्रधान भूत। [यद्वा काकपदं अशुभसूचकं लिंगं तन्मस्तके येषां तथाभूत।] अत्र पक्षे मस्तकशीर्षका इति पौनरुक्त्यं शकार्वाचनत्वेन ज्ञेयं। — AC दुष्ट^०। BD दुष्ट^०। —

l. 18. D उपवेसिता। —

l. 21. BCD om. ता। — D उद्देहि। BC उट्ठेहि semel. —

l. 24. D यदा। — C देवमणुऊलं। —

Pag. 21.

l. 7. Codices ऋद्धीए। — CD om. अज्ञ। —

l. 8. ABC दुष्ट। D दुष्ट। — B वडवका। C वडुका। D वडुवका। — A भणशि। —

l. 9. ABC चारुदत्तकं। D चारुदत्तकं। — A पावपालश्च। —

l. 10. BCD वशन्तशेषा। — A दारिद्र्या। —

l. 11. BC बलक्कारा^०। D बलक्काराणाणां। — BC तुश्च। —

l. 12. A पवित्रश्रेढा। B पविटा। C पविट्ठा। D pr. m. डा s. स्वा? corr. ट्ठा। — ABC हत्ये। —

l. 13. A व्यवहातश्च। — Com. व्यवहारं विना इत्यनेन व्यवहारनाम्नो नवमांसस्य सूचनं। — Com. लघु शीर्षं। —

l. 14. D अपिज्ञामाणाह। —

l. 15. AB वेले। — A पेक्क semel. D पेक्क २। —

l. 16. A गोडलित्र। D गोडउ s. गोव्वउ?। —

l. 17. A शुस्वे व तलिदे अ हु मंशे। D भडिदे हु मंशे। — Com. पलिरं प्रचुरप्र लेहं मांसं तलिधं उन्नपुं देशीत्येके। Confer Hindust. قلنا to fry. —

l. 18. D सिद्धे। —

l. 19. A ण दु। —

l. 20. A शोणुकं। C शोट्टिकं। D pr. m. शोणुकं? corr. शोस्तकं। — A लघुकं। B लघुकं। D लस्तकं deleta syllaba स्त et in marg. add. खु। Com. शोस्तकं शोभनं लस्तकं सकपटे। et postea लखं शोभनं शोस्तकं द्वयमपि शोभनार्थमिति प्राचीनटीका। — Verba तथा usque ad ण भणोशि (l. 22.) D in marg. — D तथा। — BCD ह्ये। —

l. 21. Codices बाडिआए। Com. यथाहं स्वाधीनायां प्रास्तादस्य बालाग्रलक्षितायां कपोत पालिकायां विटंके बालाग्रं मन्त्रवार्णां कपोतपालिका उपरिगृह्येणीति दक्षिणापाये लोकोक्तिरियमिति प्राचीनटीका। — A उबविश्रे। C ट्ठे। — BCD गुणामि। Com. गृणामि। — BCD अपपाधा pro तथा। Com. अन्यथा यदि भणोसि (sic). —

l. 22. A तो pro ता। — A पविटं। B पविट। C पविट्ठा। D पविष्टं। — BCD कञ्चित्यमुत्तिष्ठं विभ्र। Com. कपित्यमुलिकमिव। — AD मस्तकं। B मस्तश्च। C मत्यश्च। —

l. 25. AB चेड। — B om. गडे। —

Pag. 22.

1. 3. A गेण्ह मं। BC गेण्ह। Com. गृह्णातु। — A भट्टके। B भट्टके। C भट्टके। D भट्टके? del. छ et add. in marg. श्रु। —
1. 4. A हत्ये। BCD हस्ते। — ABD चिट्ठु। C चिट्ठु। —
1. 5. A भट्टालके। B भट्टाहके। C भट्टाहके। D भट्टाहके। — ABD भट्टके। C भट्टके। —
1. 7. Com. पेशि त्वक् मूलकत्वग्वर्णमालोहितमित्यर्थः। —
1. 9. BD हि pro हिं bis. — AB भुक्कन्नते। —
1. 12. A ण दु। —
1. 13. D पिवेदयिद्वो। —
1. 14. D हुविश्रदि। —
1. 15. A om अज्ञ। BC रश्मिश्चा। D रश्मिश्चा। —
1. 16. CD णेदं। —
1. 17. 18. BC प्रदोषसमयशीतार्ते। — A ततश्च। — A अभ्यन्तर्यम्। — BD प्रावरकेण। —
1. 19. BD प्रावरके। —
1. 20. BCD परिज्ञप्ते। — B प्राकारके। D प्रावरं। —
1. 21. D et Com. अम्हं। — BD पावरश्चो। —
1. 22. Com. अनुदासीनं साभिलाषं तदनुवृत्तचेष्टायोगात्। —
1. 24. D प्रविश्या et sec. m. add. म। —
1. 25. C तुश्च। D pr. m. तुवन्नन्तरस्स। — Com. अभ्यन्तरगमनस्याभागिनी वेष्टात्वात्। —

Pag. 23.

1. 1. A नुने pro ननु। —
1. 8. D om. सा। —
1. 12. BC दृश्यते। D वर्तते। pro राजते। —
1. 15. A अणुलत्रा। —
1. 19. A राश्रसालसंठाणो। D राश्रशालो। — A भणदि। —
1. 21. A दसा कलु समुण संहिलाण। — C दंसणुदिदा। —
1. 23. Codices अणुलत्रा। — A बलककालाणु°। D वबलककाराणु°। —
1. 24. A मे om. हं। — A पविचिश्चा। —
1. 25. AB om. स्वगतं। — A °माण त्रि। B °माणं त्रि?। ABD अलंकिदं म्हि। —

Pag. 24.

1. 2. D पश्चाद्विश्च। —
1. 3. A अथिअल्लो। — AD ववहलं। — D पिज्जादमाणह। —
1. 4. A सं अणुबद्धा। — AD वेलं। B वेलं। —
1. 5. D अयं। —

- l. 11. D अविज्ञात pro अपरिज्ञात । —
 l. 12. B अनुयामि । —
 l. 13. A एदिषा क्वु । — BD °पोषाब्रुका । C °पोषाब्रुका । —
 l. 14. ABC शोशेण । — D पणमामि । —
 l. 15. A सुसंपुष्पा विभ्र । BC सुखं पणमि । —
 l. 16. BC समाश्रु । — B करुहतासर्ि° । C मेरिसेण । —
 l. 17. BC om. पणमि । — B पसादे om. मि । — A उद्देधसु त्रि । D उत्थेध त्रि
 deleta syllaba post ध । —
 l. 18. Com. प्रणय इत्यनेन संभोगप्रार्थना कटाक्षिता । (?) —
 l. 20. A नइ pro अज्ञ । — Com. र्दृष्टेन अनुगृहीतसंभोगेय (?) कारणादिना । —
 A मये । — D एवं । — A भणइस्त्वं । —
 l. 21. C अज्ञप्रश्न । — A अपुगेद्वाका । BC अपुगेह्ला । — A om. इमं । —
 l. 22. D अलंकारं । — Com. pro पात्रा habet वामाः अकार्यकारिणः । —
 l. 24. Com. भगत्वाद्वक्तृभावाच्चायोग्यता । —
 l. 25. A अलीशं । — BC पुरुसेसु । —

Pag. 25.

- l. 3. A अपुगिहिदं । —
 l. 4. D भवदोह । —
 l. 6. D एवं । — C अबह्रीश्रु त्रि । — Com. चोरेहिं हरिज्ञत त्रि संधिच्छेदनामस्तु
 तीयांकस्य सूचनं । —
 l. 8. D वि । पासो । A विपासो । —
 l. 10. A अपुगच्छन्ती । —
 l. 12. A om. मैत्रेय । —
 l. 13. BCD °गामिणीमणु° । —
 l. 14. A तहिं जणेहि । B जहिं तहिं om. जणेहिं । C जहिं तहिं जणेहिं । — A
 चउप्पहोपणीदो । B चउपाहोव° । D चउप्पवहोव° । —
 l. 15. D pr. m. विव्रकित्सं । —
 l. 16. C तत्र भवतीं । —
 l. 17. A om. विप्रवास । —
 l. 18. C वह्णमाणम । — BC पज्जालेहि । —
 l. 19. C पज्जालीयन्ति । —
 l. 21. D अविमाणिद । — D अ pro विभ्र । — B पिस्सपोहाओ । Com. सेहो ऽनुरा
 गसैलं च । — CD संवुत्ता । scribe संवुत्ताओ cum AB. —
 l. 23. A om. भवतु । D भवतु २ । Com. भवत्वित्युपसंहारोक्तिः । —

Pag. 26.

- l. 2. B मुत इव जलपंके । —
 l. 3. C om. उत्थाय । —

1. 5. A सानुरागं पश्यन्ती निष्क्रान्ता वसन्तसेना । —

1. 13. ABD om. इति । — C मृच्छकटिके । — Com. इति महामहोपध्यायपृथ्वीधरकृत
मृच्छकटिकाविवृतौ न्यासार्पणो नाम प्रथमांकः । —

Pag. 27.

1. 2. AD चेटी २ । — C semper अन्नम्ना pro अन्नम्ना । —

1. 3. A om. verba परिक्रम्य usque ad finem lineae 4. —

1. 4. BD कं पि । — D अलीहन्ती । —

1. 7. BCD चेटी pro मदनिका । —

1. 8. C भण्डि । —

1. 9. BCD चेटी pro मदनिका । —

1. 12. AB चेटी २ । — C पाहादा । D pr. m. ह्लादा । L. p. 267 scribendum
censet पाहा quia एहा initio vocis pronunciari nequeat. At confer linguas
Hindustanicam, Mahratticam et Vraja Bhasham. —

1. 14. C पाहाद्स्मं । — A ताव pro ता । —

1. 17. B पुत्यादि । C पुह्योअदि । — C om. ता । —

1. 18. B om. मं । —

1. 21. A सुदुतु क्खु तुए । — D om. पर । —

Pag. 28.

1. 1. 2. A अणवगाहिदो s. अणवगगहिदो । C अनुगहिदो । — महूसवो C in marg.
महोत्सवः । —

1. 5. D om. किं । — CD कोपि । — BC तुवा । —

1. 6. A कामेदि । —

1. 7. Inserendum est हंते ante पूम् cum AD. —

1. 8. D किं in marg. — A विह्वह्ववित्थारो । —

1. 9. A om. वा । —

1. 10. BCD उन्नाहठ° । — A पणत्तणं । — AD परिचय । —

1. 11. B विमन्नदुक्खं । C विमोअन्नं दुक्खमुप्पा° । —

1. 12. C रत्ता । —

1. 13. D भट्टदा° । —

1. 14. A °त्ताणं ण गदा । —

1. 15. BCD चेटी pro मदनिका । —

1. 16. BC om. हंते । — A अणुदासीणा । —

1. 17. C om. अन्नुर । — D तेण pro जेण । —

1. 20. B क्खु सुसेट्ठि° । — AD परिवसदि । —

1. 21. AB णाम संपुच्छिदा सि । —

1. 22. A सुगृहिद°। D सुगृहिषाम°। —

1. 24. A सञ्चयिर्। —

Pag. 29.

1. 3. A om. verba दलिदूद° usque ad finem lineae 4. —

1. 5. A om. अञ्जुर्। — D ज्ञीपण et in marg. जीर्ण। C interpretatur हीन quod probare videtur L. p. 199. Posui क्षीण secundum S. S. 129. —

1. 8. A त्रयि। — कीस non est pro किं स (L. p. 226), sed est adverbium significans किमिति s. किमर्थं। —

1. 9. A °सालिघदि। —

1. 10. D °सारीघन्तो। —

1. 12. BC om. अञ्जुर्। —

1. 15. AD अरे २ i. e. अरे रे। BC अरे। — BC शुक्लणाह। — A लुङ्। — B जूतकृ। C जूदकृ। D यूतयर् et superscriptum जूद। — BCD पपलीणु bis. —

1. 16. B गेपह्य bis. — A तिदृष्ट। D तिष्ठ २। — D प्रदिष्टो। —

1. 17. ABC अष्टाक्षरेण। Confer 40, 12. et 97, 25. — A om. संभ्रान्तः। —

1. 18. Codices कष्टे। — D हीमाणहे ante कष्टे। —

1. 19. A मुक्त्वाए। —

1. 20. A मुत्ताए। L. p. 241. formam मुक्क a dialecto praecipua esse alienam affirmans, vereor ne nimium tribuerit analogiae linguae. Nam si contuleris locos Sak. (Chézy) 135, 3. Vikr. (Lenz.) 43, 16. 48, 4. MA 70, 4 (codicum scripturam dico), Ratn. 6, 14. 11, 8. UR Char. 56, 9. Mr. 109, 19, videbis in praecipua etiam dialecto semper मुक्क scriptum esse. Equidem nusquam inveni मुत्त pro part. perf. pass. मुक्क, nam unicum locum Sak. 23, 13. corruptum esse vel monstrum vocis तुम्भ्या ostendit. Scribendum ibi cum aliis libris किं दाणिं पि तुह् आम्भ्र म्हि। — BC om. prius विम्भ्र। Pro altero विम्भ्र D वि। — Metrum Com. appellat चित्रा त्रिविः। — De sensu distichi in universum hoc quidem dici posse videtur, versari illum in duplici vocabulorum गर्दभी et शक्ति significatione; quae autem sit altera eorum significatio, non plane liquet. Adscribam verba Com. quanquam misere corrupta: गदूदहीति गर्दभानामधेया हा कष्टं नादिताति गदहा इति वराठिका नाम गर्दभा शक्तिके आथी इति प्रसिद्ध यूतके कपर्दकनामधेये। नवबन्धनान्मुक्तया इव गर्दभ्या पशुविशेषेण ताडितो स्मि गर्दभ्या ताडनस्वभावासायतः। अंगराज्ञेन कर्णेना विमुक्तयेच शक्त्या अस्त्रविशेषेण घटोत्कचो भीमसुत इव ताडितो स्मि शक्त्या। —

1. 21. A लेखक। — A om. ग्रहिम्। BCD सहिम्। — Codices दहूपा। — ABC पञ्चमृष्टे। D पडिभृष्टे। —

1. 22. BCD णु। — A शरणं। —

1. 23. D एजे pro एदे। — BD विपडोदेहिं। C विपडोदेहिं et in marg. विपरीताभ्यां। —

1. 24. BCD भविस्सं । —

1. 25. A om. तथा । —

Pag. 30.

1. 1. AD अले २। BC अले । — BCD शुवण्णाह । — B बूदककह । CD बूदकह । D पपलीण २ । —

1. 2. BC नेणह semel. D om. नेणह नेणह । — A चिट्ठ २ । —

1. 4. A पातअलं । — A इदं । D इदुदं । — D अलणं । — A अ pro च । — D त्राणि । —

1. 5. De verbo praeprito तरइ = प्रकरोति cf. Var. 8, 67. et Kramad. 2, 8. —

1. 7. BCD ले । —

1. 9. D यसं । — A सकलुसं । BC अदकसणं । Com. अतिकृष्णं । —

1. 10. C इअं semel. D इअं २ deleto numero २ । —

1. 11. Codices अले । — A विपतोप । — A पडिमशुपणा । D पडिमशुपणं । B मंडि मशुपणु । — C देवउलु । D देउलं । Com. देवकुलं recte, neque cogitandum est de देवालय । Confer Bengal. देधान देफल pro देवधान्य देवफल et Prâcr. राउलं pro रातकुलं । —

1. 12. AB धुत्त । — BD बूदिकह । C बुदिकह । — BCD विपदीवपदेहिं । — D देउलं । — A पविट्ठा । D °दूठे । —

1. 15. D नाटयतः pro निवृत्तयतः । —

1. 17. C पा हु semel. —

1. 18. BCD किलेम्ह । Ex A notavi कालेम्ह sed media आ saepius ibi cum media ई confunditur. —

1. 20. A अलेले । voluitne अले ले ? —

1. 21. Codices °पाअस्स । — Pro हलइ D हइ in marg. द et in glossa दहति । Com. दहति पातयति leg. तापयति । — ABD हउक्कं et D मणुप्रणश utrumque contra metrum, si revera Arya est. — Vocem कत्ता D interpretatur कपर्दिका । Com. habet: कत्ता काउ इति प्रसिद्धः । नादिपूर इति प्रसिद्धयूत इत्यन्ये । — Wilsonus: *the rattling of the dice*. Confer L. App. p. 60. Estne Hindust. کتا kittā quantum? —

1. 22. D सद्दे । — Pro पाउ° quod codices habent, scribendum est पाला° । — A पम्भट्ठइलत्तस्स । B पम्भलत्तस्स । —

1. 23. शुमेलु vocis secunda syllaba corripienda est, nisi forte delendum est शु । — ABC शंपिणहं । D संपिहं । —

1. 24. A तह त्रिं अ । BCD तह त्रि हु । Com. तथापि खलु । —

1. 25. Ad पाठे D in marg. दाउ इति ख्याता बूतकरोक्तिः । Est Pers. دالو Hindust. دانی iactus aleae. Com. मम पाउ इति अर्था बूतकरोक्तिविशेषः । —

Pag. 31.

l. 3. गोह in familiari Mahrattorum sermone usurpatur de viro adolescente, homuncione. —

l. 4. BC प्रेदण्डा। D marg. et Com. गोहे प्रेदण्डा उमे देण्णी। (Mahr. पेण्डारी?) — B गृहीदो। C गृहीदो। — A दस। —

l. 6. C vocem अन्न interpretatur अथ quod minus placet. Scripsi cum D अर्थ। — CD दइस्सं। —

l. 8. ABD दइस्सं। — A पसादं। —

l. 9. A संपदे। —

l. 10. A किं शिलु प्यउति। Com. सिल पिउदि शिरः पतति भ्रमतीत्यर्थः। D ad पउदि in marg. पातयति। — B post syllabas पउ pergit लीए बडो etc. l. 14. —

l. 12. A सु तुहुं तूदिमंडलीए बडो ऽसि॥ इति घूतमंडलीं कृत्वा तथा करोति। संवा° etc. C एसु तुहुं तूदिअरमण्डलीए बडो ऽसि। संवा° etc. Nos scripturam D dedimus, omitta tamen voce एसो quam ante तूदिअर° habet codex. Ceterum D in marg. hanc habet interpretationem: एहि त्वं। एष घूतकर° etc. Com. एष खलु घूतकरमंडल्या बडः। —

l. 14. D verba मंडलीए usque ad अले (l. 16) in textu omitta addidit in margine. —

l. 15. Codices semper स pro प्र। — A से pro एसे। — A समये et दयिस्सं। —

l. 16. A घूतकरः pro मायुरः। — Vocem गन्यु C interpretatur गण्ड। D omittit interpretationem lineae 16 et huius vocis l. 20 et p. 32, l. 5. Com. गंडो लग्नक इति पूर्वटीका। Wilsonus: Give me a pledge then, et deinde l. 20: I will give you security. —

l. 17. BC उपस्पृश्य pro उपसृत्य। —

l. 20. BCD उपगम्य। — Codices अइस्सं। — D गणु। — BCD अइ पि मे। —

l. 22. Codices दोशु। —

l. 25. A om. बि। —

Pag. 32.

l. 2. Codices गमिस्सं। —

l. 3. A दससुवणपां। BC दशशुवणपां। —

l. 4. Codices भट्टाला। Com. भट्टारका इति मध्यस्थान्संबोधयति। — BCD हा संपदे sed हा in D deletum est. —

l. 5. ABC तथात्रि। — Codices संपदे। —

l. 6. B मगहि। —

l. 7. C vocem धुनु interpretatur धूर्त ac si vocativus esset. — D मायुर। — B पिउण एहि bis. — A एहि। C एत्य। —

l. 8. D om. ता। — ABC प्रेदंअ। D पेदंअ। — AB शुवणपां। D शुवणपा। —

- l. 9. A दयिस्सं। BCD दस्सं। —
 l. 12. D मातरं। —
 l. 14. D विक्किम। —
 l. 15. AB पसादं। —
 l. 16. Codices पण्ह quod CD semel tantum habent. —
 l. 17. BCD om. इति। — A संवाह ante अज्जा repetit. — C अज्जा: विक्किणिध। B विक्किणिध। D किणिध। — Codices in hac et sequenti linea semper स pro प्र। —
 l. 19. ABC कलइस्ससि। D कलइस्ससि। — ABD inserunt संवाह ante गेहे। — ABC हुविस्सं। — A अदयिस्सं। D अदइ। —
 l. 20. B भोदु स एवं। — Codices एसे। —
 l. 21. D अवघोलीस्सं। — Codices आ:। — Codices चारुदन्तस्सं। — A वि हउइदे। B वि हउइदे। — Codices एसे। —
 l. 22. C वहुमि। D वहुमि। —
 l. 24. Codices दस्सं। —
 l. 25. D अज्ज। —

Pag. 33.

- l. 2. C युतं। — B नाम तिम पुहं। —
 l. 6. AB ज्ञथं pro लब्धं। —
 l. 9. A सर्वस्वो पावरं। — B ज्ञापर et D द्वापर pro पावरं। — Ad त्रेता D in margine: तीया। ad द्वापर = दुष्सा। ad नर्दित = नादो। et ad कटेन = पूरा। Com. त्रेता तीया इति प्रसिद्धः कारः पावरो द्वय इति व्यातः। नर्दितो नान्दो इति प्रसिद्धः कटेन पूर इति प्रसिद्धः। पावरः पूरः कटो दुष्सा इति केचित्।
 l. 12. D अवकुंठयामि। — BCD om. इति। —
 l. 14—17. In codice A ordo versuum hic est: 16. 17. 14. 15. — l. 15 et 17. BC खयं pro अयं। Vide Böhtlingkium. Sanskr. Chrestom. p. 446. —
 l. 18. Com. तपस्वी वराकः। — BC यो हि। D यो हि deleta ि। —
 l. 21. C दापय। —
 l. 22. Codices दस्सं। —
 l. 24. Com. खलीक्रियते भर्त्यते। — BCD om. इति। — D नन्वहं ददुहो मोचयामि। —
 l. 25. Com. अनन्तरमनन्तरमिनि (!) जनसंमर्दे प्रवेष्टायावकाशप्रार्थना। —

Pag. 34.

- l. 2. Codices य स्तब्धं। — BC शिरो। —
 l. 4. BCD अहरहः pro अपि मुहुः। — Com. उद्वर्षणः संवर्षणः। किपाः घाटिरिति प्रसिद्धः। यहरैर्लमुहौ-येते कुक्कुरै दृष्टवत इति पाठो व्यक्त एक न ध्यायते। न निशेषयत। अर्तो विपु लशरीरः तथा कोमलस्याव्यायतो अकृतशम इति पूर्वटीका। e quibus quanquam corruptissi-

mis tamèn hoc mihi videor videre, in aliis codicibus scriptum esse दृश्यते
pro चर्यते et apud antiquiorem aliquem scholiastam inveniri scripturam
अव्यायत (pro अत्यायत) quam ille अकृतम्रम interpretatus sit. —

l. 9. Codices दस। —

l. 10. Ad कल्यवर्त D in marg. कलेवा लोके। Hindust. कलिया —

l. 11. A दर्दुरकजा°। C कजातल। — D लुटेकृतं। — C भट्टाः। —

l. 12. D पट। — AD दस। B दसु। C दसुशुवणं। —

l. 14. BC स च किं। — BCD दर्शयति। —

l. 15. BC दुर्वणं et D उच्छन्तो pro उच्छिन्तो। —

l. 17. A भट्टाह. एदश. शुवणु। B भट्टालुएदशशुवणु। C दसुशुवणु। D दशशुवणु।
— A एषु। BCD एस। — BC विहवु। — Ironice dicit: „Tibi quidem, do-
mine, decem Suvarnae ientaculum sunt, mihi vero tanta pecunia divitiae
sunt.“ Molesta quidem est forma तुर्। nam alias (39, 5. 16.) Mâthuras ge-
nitivo तुह utitur, sed minus etiam placet scriptura A. Com. nil habet nisi
भट्ट इति संबोधनोक्तिः। —

l. 24. D त्रपिदुं। — Com. de duabus scripturis diversis loquitur, sed
codicis verba ita sunt corrupta, ut de neutra quae fuerit affirmari possit.
sic enim scriptum est: अयायं न दृष्टं भद्रं जन्यतु। पाठान्तरे तु अह अथ भद्रकं जन्यं। —
A अकवतो। D अकवल्लो। — AD तुमं। BC तुमं। —

l. 25. D om. पि। — B मायुरे। C मायुरो। D मायुर। — BCD धुत्तो। — B
नुम्मा। — BC मित्या। —

Pag. 35.

l. 1. ABC धुत्त। — Codices तुमं। —

l. 3. Pro तुहं A सु। B तुहु। C तुहुं। D तुर्। — D खपिउदवुदो। —

l. 4. A अपक्रामितुं। —

l. 5. BC गोसा° णं एव्वं नेव्व दूदं तुर् सेविदं। B सेवितं। Nostra scriptura ex
AD sumpta est, in quibus tamen पडिसुदिश्च scriptum est. Com. गोसाविम्मा वेण्या। —

l. 6. B om. —

l. 7. A दससुवणुअं। B दससुवणुं। C दसुशुवणुं। —

l. 8. ABC दस्सं। D दस्सं दाव दस्सं। —

l. 9. A om. मूर्त्त। — A न न ममा°। —

l. 11. A दर्दुरकं। — BC विप्रतीपं। D id. sed deleta syllaba वि। —

l. 12. AB अले = i. e. अले ले ut habet D. — C अले अले। — द्विपपालिम्मा
confer Mahratt. द्विनाल et Hindust. द्विनाल scortum. —

l. 13. BC अये pro अरे quod D om. — A मागगति। B मार्गगती। —

l. 15. Codices एषु। — ABC पेक्खिअं। D पेक्खिअं। —

l. 17. A पेक्खिअं। B पेक्खिअस्सं। —

- l. 18. A अपक्रामितुं। —
- l. 19. D गृह्य om. नि। —
- l. 20. D om. मया। —
- l. 21. A om. verba inde a मम usque ad भविष्यतीति (l. 23.) — B प्रियस्येन। —
- l. 23. A अनुसर्तीति। —
- l. 25. Codices एसे कस्त बि अपरावुद°। A अवुद om. परा। —

Pag. 36.

- l. 1. C दुयालके। — ABC पविशस्सं। D पविशस्सं। — BCD आलोच्य। —
 - l. 2. Codices सलपा°। — A गदं म्हि। BC गदे म्हि। —
 - l. 3. D शर्पा°। — Com. ठक्केहि पिथेहि। — A दुवालमं। —
 - l. 4. BC चेटी तथा करोति omissis reliquis verbis et lineis 5 et 6. — D pr. m. cum BC, sed delete verbo करोति et addita in margine scriptura codicis A, quam recepi; sed l. 6. D habet अन्तुए pro तुए। —
 - l. 8. D धणोकादो। —
 - l. 10. Codices से। — BD अभयकालपां sed in D deleta est अ। —
 - l. 11. Codices सुटु। — A om. syll. वु। —
 - l. 12. B त्रापिअं लोभतुलिदं। A तुलिददेवहेइ। — Codices माणुअे। —
 - l. 13. Codices खलपां। — A कांतालकदे। B कंतालगणो। मे sic. D कन्ताड। —
- L. App. 59 metrum Aryam esse putans, scripsit गडि pro गडे। Sed vel sic versu secundo peccatum foret contra metri leges, quibus amphibrachys e septimo pede excluditur. Molesta praeterea est माणुअे forma. Secundum Com. metrum est Vaitāliya, atque hoc integrum fere habebis, si scripseris, ut feci, माणुअे et कखलपां atque ultimam vocis तुलिदं syllabam brevem metiaris. Nam Anusvaras finalis haud necessario positionem facit, ut monet Com. dicens: पदान्ते इति विन्दोर्लघुत्वं (leg. सविन्दो°)। Confer Lenzii notam ad Urv. p. 201. Ita unum tantum vitium restat. deest enim syllaba brevis in primo versu, quam supplere licebit scribendo वित्ताणिअ। Ceterum in C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —
- l. 15. A अले २। —
 - l. 16. A ताव. चिअ et ताव. चिअ। Confer मह चिअ 104, 2. —
 - l. 17. A असो pro सो। —
 - l. 18. B घूतकस्मुट्ठिप्रहारेण। C दूदकलस्मुट्ठिप्रहारेण। D घूतकस्मुट्ठिप्रहारेण। — BCD om. असि et D in marg. add. असो। —
 - l. 19. BCD om. ता sed D add. in marg. — A एद्धि। —
 - l. 22. C लाअउलं। —
 - l. 23. BCD अदो sed D in marg. इदो। —
 - l. 24. Codices उअरोअेणैव sed D corr. °पोव। —

Pag. 37.

l. 1. B verba को वा अज्ञो his posuit. — कं वा emendavi pro A क वा। BCD किं वा। —

l. 2. B विन्तिं अ अज्ञो। —

l. 3. Codices सुणादुं। —

l. 4. BC हगे। D pr. m. हगे corr. हगे। — A संवाहकस्। BCD संवाह्यस्। —

l. 5. D अज्ञउत्तेण। —

l. 6. Codices सिक्खिदा। et संवृत्ता। —

l. 8. A वसन्त° pro चेटी। — A अब्बि . गिघिपां om. अज्ञेण। D अदिगिघिपां। —

l. 9—13. Codices semper स pro ज्ञ। — l. 9. C आहिण्डकापां। Com पर्य दृढकानां (leg. पर्यटकानां) भिज्जुकादीनां। —

l. 10. A आअदे। —

l. 12. C दइअं interpr. Sanscr. दयितं। — A दक्खिणपादाए। C दत्तिपादाए। —

l. 13. C फलकेलअं interpr. फलकृते। — D अत्तापां। — C सलपागअ। D सलपा गदवल्लङ्गले del. स initiali. —

l. 14. A मदनिका pro चेटी। — A मणोइहंतस्। —

l. 16. A साहुं हंते २। —

l. 18. A मद° pro चेटी। —

l. 19. 20. D om. in textu, add. in marg. —

l. 19. BC om. तदो। —

l. 21. D ज्ञापिदं pro विण्णादं। —

l. 22. D गुणविहवा। — A om. अ। —

l. 23. A अपेयेसु। B अपेएसुं। — BCD तडाएसु। B °सुं। —

l. 25. BCD initio inserunt अज्ञे। — Codices को। — A तस् भूअलमिअंकस्। —

Pag. 38.

l. 1. Codices सो। — ABC ग्रेट्ठि। D ग्रेट्ठी। — A चउत्तले। — A पामहेओ। BCD धेओ। — Codices चारु। A दत्त। BCD दत्तो। —

l. 3. D अदो अज्ञस्स। — BC अत्तण केरुं। —

l. 5. A मद° pro चेटी। —

l. 6. Codices चारु। ABD दत्तस्स। — A संकित्रणोण। B संकात्ताणोण। C संकीत्त°। D संकित्त°। —

l. 7. A ग्राहु अज्ञचारुदत्त २। BC चारु°। — B पुरुवीए। D पुहुवीए। — A एकके तुमं वणि om. syll. त्ती। — D त्तीवसि। —

l. 8. D उअग्रादि। —

l. 10. D उपविश्य।

l. 12. 13. BCD सक्काल et सत्तणो। — A होई चलचलेचले। — A पूयिदु। B पूइदु। — AB बि . आणदि। — ABD विसेसं। — Verba Commentarii, quae huc per-

tinent, sic scripta sunt in codice: शक्कापाधपो इत्यादि मात्रासमकं प्रतिपादं चतुलाचले वधासे इत्यकारत्रयं लघु ऋन्दोनुरोधात्। सत्कार्थनः खलु सज्जनः कस्य च न भवति। चलाचलं धनं। त्रयः पूजितुमपि न जानाति। स पूजाविशेषं जानाति। अपि तु जानात्येव। Si tri esset pro अपि scribendum potius esset पि ज्ञापादि। erit igitur वि praepositio cum verbo coniungenda. De metro turbat me quod Com. dicit, esse Mâtrâsamacum, id quod nullo modo videtur posse expediri. (Confer notam ad p. 11, 10.) Prior versus est Vaitâliyum, atque ad idem metrum alter etiam, ni fallor, erit reducendus. Com. loqui videtur de tribus आ vocalibus, metri caussa correptis; nam corrigendum erit इत्याकारत्रयं। Sed quatenam illae sint, minus certum est. Puto vero legisse eum cum AB विज्ञापादि et fortasse पूष pro पूष्। nam ita si scripseris, in altero secundi versus hemistichio iustam habebis Vaitâlyi mensuram त्रै पूषविज्ञं विज्ञापादि। Prius vero hemistichium licebit fortasse sanare scribendo त्रै पूषदुं विज्ञापादि। Nam negationem, quam Com. addit, videtur neque sensus pati neque metrum. —

l. 14. C तदो semel. —

l. 15. AC सवित्री। B वित्री om. स। D सव्वित्री। — A पल्लिचालिके किदं लि। —

l. 16. D चालीन्ना°। — ABD तस्मिं। C तस्मिं। — BC ब्रूदोपनीवि। D ब्रूदोपनीव।

— Codices संवृत्ते। —

l. 17. D शुवण्णं। — A हरिदं। —

l. 18. A उत्सादिदो। — C मुसिदो। —

l. 19. B om. दे। C द pro दे। — D सहिम्। — A ब्रूदिश्रा। — CD संपदं। —

l. 20. D शुणीम्। — A अ अज्जुम्। —

l. 21. B om. वि। C ponit वि post तदो (l. 22.) D pr. m. cum C, sec. m. cum A. —

l. 25. A मदनिका pro चेटी। —

Pag. 39.

l. 1. C मुसिदो। —

l. 2. 6. 11. 14. 18. A मदनिका pro चेटी। —

l. 2. B एदो। — A^r उद्ध। B उद्धे। — BC विसूरअन्ति अ। —

l. 3. BC अहिलहन्ति। C interpr. अभिलपतम्। — BC दुश्रम्। — BCD सहि अतूदिश्रला quod D sec. m. corr. in scripturam A. —

l. 4. D वन्दमि। —

l. 5. A होड। D होदु corr. होड। —

l. 8. BCD कण्ण। — A तुमं। C तुहुं। — BC रददद°। — Observa ए breve in अहरेण। —

l. 9. A मम्मह। —

l. 10. BCD मम pro मे। — D वज्ज। —

- l. 11. BC पां मन्तेसि । — C तदिश्रो । —
 l. 12. D कोपि । —
 l. 13. A दससुवपणं । BC दशसुवपणं । — D धाले om. दि । —
 l. 14. Codices कालपादो et हत्याभलपां । —
 l. 15. D पाहि semel. — A पडिबालेदि । —
 l. 16. A et D sec. m. उभो pro मायुरः । — Codices भणेशि । — BC कुल
 बुत्रं । D कुलपुत्रं । —
 l. 17. रमह । Com. रमामहे । —
 l. 18. Verba अस्तु usque ad संवाहकः l. 20. D in textu omisit et sec.
 m. add. in margine. — Codices पडितुट्ठा । — BCD सहिआ^० । —
 l. 19. A गच्छतु । —
 l. 20. Codices परिश्रण । — A हत्यागदा । D हत्यश्रदा । —
 l. 21. AD करीश्रु । —
 l. 23. B ज्ञोइ pro ज्ञेव्व । —
 l. 24. Codices °दिट्ठो । — BC om. ता । —
 l. 25. D पशुप^० । — A ग्रह pro अहं । — B om. syllabas पा तूदि । — A
 तूदिश्रा^० । —

Pag. 40.

- l. 1. A ग्रमणके । BCD श्रवणके । itemque postea in eadem voce. Confer
 112, 14. 173, 10. — A तूअले । —
 l. 2. AD शुमलिदळ्ळो । BC °दळ्ळा । C et Com. interpretantur एतान्यक्षराणि
 recte si sensum respicias. textus videtur voluisse sing. masc. quanquam mo-
 lesta est pronominis forma. —
 l. 4. B कल्लो । —
 l. 5. 6. Ed. Calc. haud percepit metrum. — A वीहत्स । BCD वीहत्त्वं ।
 D marg. वीहच्छं quod coniectura assecutus est L. App. 59. C interpretatur
 विहत्स्तं । — Codices त्रपास्स सव्वस्स । — C शोसे । D सोसे । —
 l. 8. C षेदं । D कपिषेदं । — A किं भणेशि melius fortasse. Confer Sáh.
 D. 177. —
 l. 9. D वसन्त । — खुट Mahrattice palum s. stipitem significat. — Codi-
 ces दुट्ठ । — D विहिलेदि । Com. विअलेदि विचरति विकलयतीत्येके । —
 l. 10. Pro गन्धाम्ना A नेधाम्ना । B गन्धाम्ना । D गन्धाम्ना । — BC पेक्खिस्सं । —
 B गटु वा किं नम etc. —
 l. 11. A ववशिषदं । D ववसिदं । — Codices °चिठ्ठिणं । —
 l. 12. A ततः प्रविश्य कर्णपूरु हृष्टः अपटीक्षेपेण । B ततः प्रविशति अपटीक्षेपेण प्रहृष्टो वि
 कटोञ्जलप्रवेशः कर्णपूरकः om. कर्ण^० l. 13. C अपटीक्षेपेण विकटोञ्जल^० । D पटीक्षेपेण । —
 l. 13. A कहिं अस्तुआ २ । B कहिं अस्तुआ । —

1. 14. C कालणं । —
1. 16. 17. omissae sunt in AB. —
1. 17. CD पलितुह । — CD षेदे । —
1. 18. A कण्णउरस्स । —
1. 20. AD कण्णउर । B कण्णउरस्सा । — BCD किं semel. —
1. 22. A महत्थं । B मेत्थं । D pr. m. मेत्थं corr. महत्थं । —
1. 23. B कर्ते । — A ओदिणो । — A उयुहं । —
1. 24. A अन्नपोधं । — AB आहृद्द । C आहृद्दु । D आहृद् । —
1. 25. A उण pro ण हु । —

Pag. 41.

1. 2. C इज्जन्ति sed interpr. द्वियन्ते । — A मणिकवल्लिञ्चा । —
1. 4. ACD कलचलण । B काल० । — BCD पुल्ल । — Pro विञ्च BC व्व । D व्वि et in marg. add. अ । —
1. 5. CD अन्नगहं । — A समासादिञ्चो । — A ते च । B त च । —
1. 6. D कुडिञ्चा । — BCD सोमरेहिं । Var. 2, 5 vult सोमर् । — D दंतरे । — BC किल्लं । D delevit vocem. —
1. 7. A उयुहं । — A ह । D om. in textu, marg. हा । — D वाव्रादिञ्चिदि om. ति । —
1. 8. BC अहो पमादो bis. —
1. 9. 10. A विद्धिणविंसंखलाकलाञ्चं । B विद्धिणविसंतुलसिखलाकलाञ्चं । CD विच्छिणविसंतुलसिखला० । Dedi scripturam A omissa syllaba विं । sed fortasse restituendum est विसंतुल । Com. विसंतुलसिखलापमिति क्रियाविशेषणं । De संखला sive सिंखला dubitare licet. Palice sonat संखला । cf. Clough, Vocab. p. 47. — Codices उव्वहंतं bis ponunt, primum post कलाञ्चं deinde post परिव्वाञ्चं । — D परिगहिंदं । — D om. तं ante पेक्खिञ्च । —
1. 11. ABD अण्णपिडोन्नं । — B सेण pro दासेण । —
1. 12. A नूदिलेक्खञ्चं । — BC लेखञ्चं । — Verbum उयुसिञ्च typothetae errore semel tantum positum est, cum his ponendum erat. —
1. 16. A आहणिहुणु । B आहणिञ्चकुण । D आहणोउण । — ABC सैल । D शैल । scribe सैल । —
1. 17. A दंतत्परिद्धिदो । D संठिदो । —
1. 18. BCD किंदं । D corr. कदं । — BCD om. तदो तदो । —
1. 19. A om. verba inde a तदो usque ad आसि (l. 21.). — D कण्णउर । — B एत्तिञ्चमेत्तं । C एत्तिञ्चामत्तं । —
1. 20. D पणहत्था । —
1. 21. B उन्नञ्चणी । — A अन्नएक्केण । — A अमरण । — D pr. m. परामिसिञ्च । —
1. 22. D पामिसिञ्च । — D पावर्चो । B पाएवार्चो । — A पिक्खिञ्चो । —

1. 24. A कणऊर् । — D एसे । —
1. 25. D पावर्ओ । —

Pag. 42.

1. 1. D om. तं । —
1. 3. ABD प्रावर्क° । —
1. 6. D पावर्ओ । —
1. 7. A om. hanc lineam. — D पावर्ओ । —
1. 8. A कणऊर् । — D om. दे । —
1. 9. C सोहर् । —
1. 10. D पावर्ओ । —
1. 11. A कणऊर् । — BCD om. स । —
1. 12. A पवर्त्तो । B पवुर्त्तो । —
1. 13. AD उवर्दिण । — D अलिद et in marg. अं । —
1. 14. C पेक्लेम्ह । —

Pag. 43.

1. 2—5. A सुहणे हु भिन्नाणुकंपके सामिर् पिङ्गणके पि सोहिदि
पिसु उणा दव्वगव्विदे दुक्कले कवु पलिणामदालुणा
अव्व अ तिउसाहु विंटे तिन्निउ तिन्निउ वंहाणो पिणलक्खले
अलसव्वहुआ तिन्निआ पा जणाह दलिदूद तिन्निउ
अवि अ कुणाउअं पा रोर्द पढुमकलअं असर्द
सत्तणोपा सा गव्वद् अंचललंअ पढुम एक्कद्
प्राश्रपलक्क etc. (l. 6.)

B सुहणेहुं अवि अ ।

तिउसाह विंटे तिन्निउ तिन्निउ वंहाणो पिणलक्खले ।
अलसव्वहुआ वि तिन्निआ पो जणाह दलिदूद तिन्नि ॥
अवि अ कुणाउअं रोर्द पढुमकलअं असर्द ।
सत्तणो सा गव्वद् अंचललंअ पढुम एक्क ॥
प्राश्र etc. (l. 6.)

C सुअणो हु भिन्नानुकम्पके सामिर् निङ्गणकेवि सोहिदि
पिसुणो उणा दव्वगव्विदे दुक्कले खु पलिणामदालुणो ।
सुअणो हु कुभिन्नपालर् धणाहीणो अपहू वि सोहिदि
पिसुणो उणा दव्वगव्विदे पा अ लङ्गेविहवावलंअदिदे ।

अपि च । प्राश्र etc. (l. 6.)

D (fol. 13. b. lin. ult.)

सुअणो हु [कुभिन्नपालर् धणाहीणो पा पटू वि सोहिदि । पिसुणो उणो]
पिणलक्खले अलसव्वहुआ वि तिन्निआ (finis fol. 13.)

Verba, quae uncis inclusi, pigmento luteo illita sunt, atque in eorum locum in margine adscriptum est:

[भिन्नाणुकंपके सामिह्णिष्ठाणके पि सोहदि ॥ पिमुणे उपा दाव्वगळिदे दुक्कले क्खु पलिणाम दारुणे ॥ अवि अ। तिउत्ताट्टु विंठ तिन्निउ तिन्निउ बह्मणे]

Deinde, post vocem तिन्निआ in fine folii 13, sequitur fol. 14:

एष जणाह् दलिदूद तिन्नि (sec. m. ति)उ। अवि अ॥ कुपाउअं ए रोअइ पढुमका (sec. m. क) लअं असइ सि (corr. स) इत्तणेण सा गळइ अचलं लअं पढुम ए (supraser. ङ) (अवि delet.) क्कइ। सस्स etc. (l. 6.)

Com. मुञ्चपोत्यादि वैतालीअं मुञ्चणे इत्येकारो वुः इंदोनुरोधात्। et deinde, post interpretationem Sanscritam distichi nostri, खलु यस्मादर्थे। दुष्करो यतः अतः परिपा मदारुणाः।

Recepi primum distichon codicis A, reieci vero eiusdem disticha alterum et tertium, quae neque in codice *Wilsoni*, quem litteris consului, neque in Commentario exstant. In altero disticho sermo est de rebus acerbis seu molestis, quarum prima est त्रिपुषाया वृन्तं caulis plantae vulgo Teori dictae (est convolvuli species), reliquae perspicuae sunt. In tertio disticho de scriptura et sensu incertus sum. —

l. 6. D सस्स et pr. m. पसन्न pro पलक्क। — D सक्कि। —

l. 7. Pro पसन्ने A et D sec. m. पलन्ने। —

l. 8. D पसन्न et सक्कि। —

l. 9. CD सहविअ। — D दोसे et सक्कि। — Com. प्रश्नपलक्के इत्यादि प्रक्करो ज्ञातेः पलक्का लम्पटः। et deinde, post interpretationem Sanscritam, addit: अभिरिक्तदातृत्वं दोष एवेति तं च मम स्वामी न त्यजतीति भावः। —

l. 10. Codices चाहदत्तस्स et सुप्पिटुं गदस्स। — Com. गंधर्वं गांधर्वं गीतमित्यर्थः। —

l. 11. ABD तज्जाव। — Codices बाहिरुत्तरासा°। D corr. वहि°। —

l. 12. Codices सुबिस्सं। —

l. 14. B साधु भाधु रेभि°। C साधु साधु रे°। — BCD रेभिलेन। —

l. 15. D °त्यितरत्नं। — BCD कुतः। —

l. 20. D om. गेहं। —

l. 21. A om. syll. हो। — D भावे। — CD रेभिलेन। —

Pag. 44.

l. 1. B मम दावेहिं। — BD इत्थोआए। —

l. 2. A सक्किदं। — A पठन्तीये। C पठन्तीए। — BC काअली। — A सक्किदं। —

l. 3. C पठन्ती। — A दिह्ठा pro गिह्ठी। — A अधिपन्नं। — BC सुशुआअदि। —

l. 4. C काअली। — D वुह°। —

l. 5. AD दहं। — AB एअदि (राअदि?) —

l. 6. A वअस्स सुह्ठु खलु। — D भावरे° गीतं। —

1. 13. D. om. syll. मृ। —

1. 14. AB मृदु। —

1. 15. BC रणद्धिं। —

1. 17. A °वीहीरे। B आबपांतररकाविताहीए एहं om. सुहं। C आबपांतररकाविहाएसु
interpr. Sanscr. आपणान्तरस्थाविभागेषु। Com. आपणामध्यस्थाविभागेषु। D pr. m. रका
विहाए del. रका et corr. वीहीए। — A बि bis. —

1. 18. BC सुता et sic Com. — A गहं। B गेहे। — A एसो पि। —

1. 19. A अवम्रास दंतो। —

1. 20. A चन्द्रो। —

1. 24. C बहुमापाया उद्धेहि interpr. उद्धाटय। Videtur numerum २ pro
vocali ३ accepisse. —

Pag. 45.

1. 1. A अज्ञमि°। D अज्ञामि°। C अज्ञमिनेत्र प्रल°। — A प्रलसंज्ञाए। —

1. 2. A ता दाव दुआवम। — BC जे देमि। in D जे deletum est. — BC om.
अज्ञ quod D in marg. add. —

1. 3. Codices आसपो पिसी°। —

1. 5. C बहुमापाया। D बहुमा°। —

1. 7. B अज्ञ मिनेत्र bis. — A मे- pro मेणहे। —

1. 8. BCD पुत्रो sed D corr. उत्रो। —

1. 9. Scribe मेणहेदि। BC मेणहेदि। — BC मं उण। — A धोवावेदि। B सोच्चा
वेदि। C दोधावेदि। D corr. धोवावेदि। —

1. 10. BC वर्धमानकः om. च। D वर्धमानस्तु। —

1. 15. BC om. पिट्टिद। Radix Pracrita पिट्ट् significatione ताड superest
in Hindusth. پيٹنا et Mahratt. पिटणे। —

1. 17. CD तुमुं। —

1. 18. A डुडुहो। —

1. 20. Codices धोस्सं। —

1. 21. Codices सुवपण। — A मुह pro तुह। — Codices रत्तिं। —

1. 23. A उल्लअणीए। —

1. 24. BCD पुत्रो sed D corr. उत्रो। —

1. 25. B वअस्स अस्स अअन्त°। — BCD चतुःसा°। — ABD पवेसामि। —

Pag. 46.

1. 2. A प्रविश्य। D प्रवेशश्य। — Com. प्रकाशनारी वेश्या। —

1. 3. A तत् pro तस्मान्। —

1. 4. AB विट्° निद्रां नाटयति। चार्ह° तं तस्य etc. D cum AB sed om. विट्°। —
A संक्रम। BC संयम। D corr. संक्रम। —

1. 5. A भञ्जं । —
 1. 9. B om. syllabas नाह्येन ख । —
 1. 18. BC घनतिमिरुद्धसर्वभावा । Com. षटलं वृद्धं रोगभेदश्च (?) । तारा नक्षत्रं अक्षक नीतिका च । — A न जननीव । —
 1. 21. A इदं ति pro इदं वदन्ति । — B om. syll. पु । — A स्वप्ने मि च यद् ।
 D स्वप्नेषु यद् । —
 1. 22. B om. syll. श्रव । —
 1. 24. A कृतौ । —
 1. 25. A कस्मिन् देशे । CD कस्मिन्देशे । Confer 51, 15. —

Pag. 47.

1. 3. B जीर्णोकि pro जीर्णं कृ । —
 1. 4. D न च । —
 1. 5. AD नित्यादित्यादर्शनोदकसेवनेन । D corr. सेचनेन । — D सेविता प्रोदूषिता । —
 1. 6. D °क्षीपाभूषिको° । A मूषको° । —
 1. 7. A om. इदानीं । —
 1. 9. D इष्टिका° in utraque voce. — BC om. तु । —
 1. 10. Scribere volui cum D इष्टका° । A इष्टकार्षणां । BC इष्टिका° । — B om. तत्र । —
 1. 11. A पप्तव्या° । B तप्त° । —
 1. 14. AD om. यत् । B प्रवो द्वय वि° ? । —
 1. 21. A भास्करानन्दिने । —
 1. 22. A आयः pro प्रथमः । —

Pag. 48.

1. 2. A उपर्णां । BC उपकर्णाद्रव्यं । D उपकर्णाद्रं del. द्र । — A हि अस्मद्वि° । —
 1. 7. A कर्म मारुभते । C समारुभे । —
 1. 8. D हा धिक् । —
 1. 9. A पुनः कर्ममारुभते कृत्वा etc. —
 1. 11. D सुवर्णपिपित्ता । —
 1. 12. D सुर्णरे° । —
 1. 14. BC प्रतिपुण्यं निवेष्टयामि । D pr. m. प्रति° विज्ञयामि del. वि et add. in marg. तावत्प्र । —
 1. 15. ABD कार्तिक्यायेति etc. Com. इति । —
 1. 16. BCD द्वारं pro कपाटे । — C जीर्णत्वाद्गृह्य । —
 1. 17. 18. BC कृ नु खलु ॥ सलिलं गृहीत्वा क्षिपन्सशंकं । D cum BC sed in marg. add. verba quae ex A recepimus, excepto क्षिपन् quod cum A mutavimus in प्रक्षिपन् । —

1. 19. BC इदानीं परीक्षे किं। D ut videtur परीक्ष्य sed del. —
 1. 20. Com. लक्ष्यसुप्तं व्याजसुप्तं। —
 1. 22. AD निश्वासो। — AB सुविश्रदः स्वल्पान्तरं। C सुवि^० स्वल्पान्तरं। D सुविश्रदः
 स्तुल्यान्तरं। Com. तुल्यमविषय (scr. म) मन्तरमन्तरालो यथा स्यादेवं वर्तते। —
 1. 23. BC नाभ्यन्तरं। —
 1. 24. D अस्त। —
 1. 25. ABD लक्ष। —

Pag. 49.

1. 2. BC नाट्याचार्यस्य। —
 1. 4. B भूमिस्थं। C भूमिष्ठं। D भूमिस्थद्वयं। —
 1. 5. BD भूमिस्थं। — A भवतुं न प्रक्षि^०। C om. भवतु वीजं। —
 1. 6. A कुचिदपि ष्पा स्फारी^०। —
 1. 8. A भाग्नवं। —
 1. 11. A सत्येवेतद^०। B सत्येवेतलंकरणा^०। — CD अलंकरणा^०। —
 1. 12. A तुल्यावस्थकुल^०। —
 1. 16. A अनतिक्रमणी मम। BC om. मम। — D भाग्न in marg. —
 1. 17. BCD om. तत्। — BC मृह्णाति। —
 1. 18. BC post धार्यते inserunt: तं तावत्प्रवेशयामि। तथा कृत्वा। अग्रे निर्वपितः
 प्रदीपः। —
 1. 18. 19. A एष मुक्तो मया वचैवास्य दीपोपरि मंडकैर्विचित्रैर्विरचयति। B एष मुक्तो मया
 कीटो यात्वैवास्य दीपोपरि मंडलं विचरति। C cum B, nisi quod habet दीपस्योपरि। D
 एष मुक्तो मया कीटो यात्वैवास्य दीपोपरि मंडलैर्विचित्रैर्विरचयति। —
 1. 19. D एव pro एष। —
 1. 20. C धिक्कत^०। —
 1. 25. C मे ऽग्रहस्तः। —

Pag. 50.

1. 1. BCD om. इति। —
 1. 3. Verba प्रणयः . . . महाब्राह्मण (l. 6.) D add. in marg. —
 1. 4. AB द्दाणिं। C दाणीं। D द्दाणीं। — D विणिज्जिक्किपाद। — BC अहं सुहं। —
 1. 6. BCD स्वपिहि वर्षशतं। —
 1. 7. A ब्राह्मकुलं। D ब्राह्मणस्य कुलं। —
 1. 13. A ममापि शर्वि^० नाम। —
 1. 15. BCD मृहालुंचने। —
 1. 18. A डुडुमो। B डुमो। C डुडुमो। D डुडुमो et corr. डुडुमो et sic corrigendum
 est, ut nunc video ex AK. (Lois.) 52, 11 nota d. Nam डुपडुम s. डुडुम
 est serpentis seu lacertae species. Wilsonus (H. Th.) vertit: a mule in a defile.

1. 23. A सायए। B शालाए। D शालए। —

1. 24. BCD दीसइ। —

Pag. 51.

1. 4. C णिक्कमति। —

1. 5. BD उत्थेहि। —

1. 7. Verba किं . . . दासोए (l. 9.) D add. in marg. —

1. 7. 8. B चोरं कप्पिअ। C चोरो कप्पिअ सन्धिं। — BC om. त्ति। —

1. 10. D om. धोए। — A om. किं भणासि et habet ह दुदिअं। — C विअ
pro बि quod D add. in marg. Corrigendum erit पि। —

1. 11. Codices उद्वा^०। C उडि त्ति। — ABD ति pro त्ति। —

1. 14. AB भोः। — A भअवं। —

1. 15. CD कस्मिनुद्देशे। cf. 46, 25. —

1. 18. D उपरित्तन quam scripturam Com. etiam commemorat. —

1. 23. D अयं। — A दुवहिं। —

1. 24. BC अण्णाथा। — A इह। — A उल्लअणोए। — BCD ponunt को ante
अम्हाणं। —

Pag. 52.

1. 3. BC विअव्ध। — Corrige सुप्तं। —

1. 8. C अणुसोचेमि। —

1. 9. A णिक्कामयिस्सामि। —

1. 11. A सर्वं pro सव्व। — A मित्रेओ itidemque l. 12. —

1. 12. BCD om. क्खु। A खु। — A मे किदं। — A om. तं। —

1. 13. BCD अण्णाथा। — BCD पुत्तेण। —

1. 15. BCD om. बि। — BCD किं ता pro तह बि। —

1. 18. C भो ज्झा। — A भण्णिदो सदिल्लो। B सि bis. D om. syll. सी। —

1. 20. BC ते प्रियं। —

1. 23. BC पियं। —

Pag. 53.

1. 1. A उपागतः। —

1. 2. BCD तुमं बि sed in D बि deletum est. —

1. 3. A उपागदो। —

1. 5. BC वयस्य कः अद्वा०। D pr. m. वयस्यति om. कः अद्वास्य deinde delet.
वयस्य add. in marg. कः अद्वास्यति। — D मा। —

1. 7. D om. कटं। —

1. 10. B अबलविबिस्सं। — A केपा दिपां दिपां केपा ण^०। —

1. 12. D अधिधास्ये । —
1. 15. A om. गदुश्च । —
1. 18. A अन्नकलद । —
1. 20. D वेप्रयातन । —
1. 24. A अन्नकलद । —
1. 25. A परिक्लवत्तो । —

Pag. 54.

1. 1. B उज्जअणीए । — D एवं । B एव्व स मन्त° । — B दल्लिदाए । D दल्लीदूदादाए । — D इदिसं । —
1. 2. ABC निश्रवत्य । — A भवं । — B काअन्त । —
1. 3. B पडिदत्तलेहिं कीलसि । —
1. 4. C श्रोणडीए । —
1. 5. BC om. एसो । —
1. 10. A उपसप्प । —
1. 12. C अन्नं वन्दामि । — A पुरत्थिमासुहो । B पुरत्थिअ° । D पुरत्थीअ° । Com. पौरत्थमाहिमुहो पौरत्थ्याभिमुखः पूर्वदिगवलंबितमुख इत्यर्थः । —
1. 13. A पुरत्थिमा° । B पुरत्थिअ° । — A om. म्हि । —
1. 15. BC om. भोदि । — CD पोदं । —
1. 16. Scribendum cum AD अन्नं अहं कलु । — A रअणाइट्ठिं et sic corrige. B सट्ठिं । CD सट्ठि । Com. रपउसब्बिं यट्ठिकाभिधं व्रतं । अरपययट्ठिकानाम ग्रीष्मव्रतमित्येके । — A उअवसिदा । D उप° । — BC आसिं । — D तहि । —
1. 17. BC सो अणपडि° । D pr. m. सो अ ण del. अ । — BC पडिगहिदो । —
1. 18. A रअणावालिअं । BCD रअणमालिअं । —
1. 19. D गहिस्सं । —
1. 21. BCD मं pro तं । —

Pag. 55.

1. 4. A वस्स । BC om. वअस्स । D pr. m. भो जं दे del. जं दे et add. in marg. वअस्स जं दे । —
1. 7. A द्रव्य खीद्व° । —
1. 11. D न च । —
1. 12. BCD वसन्तसेनायाः सकाशं pro वसन्तसेनागृहं । —
1. 13. BCD आत्मीयं pro अस्मदीयं । — ABC विसम्भात् । —
1. 16. A चतुःसमुद्द° । D चतुस्समुद्द° । B चदुस्समुद्दस्स सार्° । —
1. 18. A वयस्य मैवं । —
1. 20. C तस्यै तन्मह° । B तस्यै तन्म° । — D मूलं । —

1. 22. B वर्धमानकः । D om. वर्धमानकः । — D इष्टिका⁰ et corr. इष्टका⁰ । —
D सुहंतः । —
1. 23. D परित्वावाद⁰ । — BC न यस्य pro नृपस्य । — BCD रक्षां । —
1. 25. D अकित्रिणे । —

Pag. 57.

1. 2. AD आणानं म्हि । — BCD अस्तुआसआसं । — A एसा अ अस्तुआ । —
1. 3. BCD चित्रफलह । Cf. 59, 7. 69, 19. —
1. 4. AB उप⁰ । —
1. 6. D चित्राकदी । —
1. 9. AD कथं । —
1. 10. B नुणिरुद्धा । C नुसिणिद्धा । — BD अणुलगा । —
1. 11. D मग्नपिष्ट वं । —
1. 14. ABC अलीअ । —
1. 15. BCD दक्षिणो । —
1. 17. B आत्रं pro हिअत्रं । —
1. 18. D किं पि । —
1. 19. D गहि⁰ । — B उग्रहसणीअ देक्खामि । C उग्रहसणीअदां दिक्खामि । —
1. 20. D अस्तुष्ट वं । C एवं । — BCD अत्रलाअणो । —

Pag. 58.

1. 1. A उपमृत्य प्रथमा चेटो । — AD अवगुठणं । —
1. 2. A गच्छंदि । C गच्छेत्ति । —
1. 4. BC दस pro सद । — A साहस्सिआओ । C साहस्सिउ अलंकारुड । —
1. 6. BC को उण से । —
1. 7. BC राअसालसंठाणो । D राअउलसंठाणो del. उल et add. in marg. सालो ।
A राजसालो । —
1. 11. BC किं ति । D किं त्ति । — BCD अन्नं । —
1. 12. D एवं । — C त्रं pro त्रद् । — A जीवन्ती । C जीअन्तीमिच्छसि । —
1. 13. BCD एण पुणो अहं अत्राए । — B आपाइद्व्वा । CD आपाअिद्व्वा । A
आपाइद्व्व । —
1. 17. A निग्रायां । —
1. 18. Corrige cum AD रत्तान् । —
1. 22. B om. यः । — B निरीक्ष्यते । —

Pag. 59.

1. 3. D om. नारो । — C त्रिवर्तितम् । —
1. 4. B om. पार्श्वी । —

No. 10. 4.

1. 7. BCD इमं दाव । — B चित्तफलहृत् । — A सन्नपरीर् । — D याविन्न corr. ठाविन्न । —

- 1. 8. A वेणहं । —
- 1. 9. BC आं तं । —
- 1. 11. BC om. नु मयात्र । —
- 1. 13. A om. दृष्ट्वा । —
- 1. 18. BC मदनिके semel. —
- 1. 19. A सखिलो । C सखिलउ । —
- 1. 23. D पुरिसेण । — C om. अ । —
- 1. 24. C दीद्विठ् । — D आपीवन्ति । — BC पिज्ञाश्चदि । —
- 1. 25. AB रमादु २ । —

Pag. 60.

- 1. 1. A पोदिङ्गदो । B पोदिङ्गेदो । C पोदिङ्गेदो । — BCD सदूदाबिस्सं । —
 - 1. 4. A क्किणोदं । CD किं पोदं । — D सप्रको । —
 - 1. 7. B पढमारुहस्सं । —
 - 1. 8. C निःक्रयेण । D निःक्रयेण । —
 - 1. 9. B कयं । — BC मत्तं वंधिणी । — Post सुणिस्सं BCD addunt इमिणा गवक्खेण (D गवक्खेण) ओवारिदं (C उवारिदं) सरीरा (D शरीरा) —
 - 1. 11. B संइदो । C सज्जन्दो । Com. मम इन्दो ममाभिलाषः । — BCD अत्यं च । —
- Com. अभुत्तिस्सं अप्रेय्यां स्वाधीनामिति यावत् । — D करिस्सं । —
- 1. 12. D अय सखिल । — A एत्तिको । C एत्तिउ । D एत्ति । —
 - 1. 13. BC मोअस्ससि । D मोअस्ससि et superscr. चइ । —
 - 1. 15. C भूस्तेन । —
 - 1. 16. ABC अय pro अय । — A om. मया । —
 - 1. 17. C पसपा । —
 - 1. 19. AD इत्थि° । — D कलवत्तस्स । — Codices कालपोष । — A बि । —
 - 1. 20. A पिक्खित्तं । —
 - 1. 22. D शरीरे । — C चारित्रं । —
 - 1. 24. A अलपउचारित्तो । — D चारित्तस्स pro चारित्तो सि । —
 - 1. 25. BC करन्नेण । D करेत्तंस्स । — BC आचरितं । —

Pag. 61.

- 1. 3. A कांचनमथायेत्ता° । —
- 1. 5. B om. कार्या । —
- 1. 8. BC अप्रकाशो । Com. अनुचितः प्रकाशो यस्य सो अप्रकाशः । —
- 1. 9. BCD अलंकारो अयं च । —
- 1. 10. BC उन्नपोहि दाव पेक्खामि दाव । — D om. पेक्खामि । —

- l. 12. A om. निवृत्त्य । — BC om. सखिलम् । — BC पुरुषो । D id. sed del. ह । —
- l. 13. BCD कुदो दे एसो । —
- l. 16. D पित्रिकपितृसि । —
- l. 17. A अय pro अयि । —
- l. 18. Codices चारुदत्तस्येति etc. —
- l. 19. BCD समाश्रवसिहि semel. —
- l. 21. D अन्त । —
- l. 23. D post समाश्रवस्य repetit verba किमिदानीं व्वं । —
- l. 24. BCD कर्त्तुम् । —

Pag. 62.

- l. 2. BCD न कश्चित् । — BC om. तत्र । —
- l. 4. BC सत्यं bis. —
- l. 5. CD पञ्चप° । —
- l. 6. D पित्रं २ । —
- l. 10. D वक्ष्यामि । — B पुमान् । C ऽय मानं । —
- l. 14. D याति । —
- l. 15. BCD कामो ऽग्निः । — D प्रणये धनः । —
- l. 17. Vocem अवेष्टो C interpr. अवेष्टः । —
- l. 18. BCD शर्वि° । सर्वथा । —
- l. 22. BC तु pro तु । — B दातव्या । —
- l. 25. BC तु pro च । —

Pag. 63.

- l. 4. A रीचीव । —
- l. 5. B om. syll. हृ । D हितार्थाः । —
- l. 11. D वेष्टयाताः । —
- l. 12. Corrige भवसि । — C om. रति । —
- l. 22. C इयार्थ । —
- l. 24. A कथं । — A अन्नाश्रयान्तेषा । —
- l. 25. A °चिष्टिदं । —

Pag. 64.

- l. 5. BCD शास्त्रैर्वोप° । —
- l. 8. BC et D pr. m. कथयति । —
- l. 12. B साहसो । —
- l. 13. C गुणाखं । —

1. 14. C वेदं । —
1. 15. D किं न । —
1. 16. A नीतिवित्तक्रमे ° e quo conieci विरुद्धं । Reliqui libri omittunt नीति°
एतत् et habent तथाप्यन्य etc. —
1. 17. BCD सो pro एतो । — A उन्नाओ । —
1. 18. A उन्नाओ । —
1. 19. A हुविन्न । —
1. 22. D सोपि । — C अतो । —
1. 25. A अणणाह । —

Pag. 65.

1. 1. D सासुहु । — AD मन्त्रिण । —
1. 4. C नाम pro मार्ग । —
1. 5. BC om. हि । —
1. 6. BC तुहगमणं । D तवगमणं । —
1. 8. BCD om. अज्ञ । —
1. 10. C केरुं । —
1. 11. Codices वि । — BCD त्रणामि । —
1. 12. C ज्जुदि ज्जुदि । —
1. 15. BCD om. सर्वैलक्ष्यं । —
1. 17. C दूरस्यं pro दूरत्वं । —
1. 19. BCD अज्ञो षोडु । —

Pag. 66.

1. 2. A मदणिआ दव्वा । — C दे दिवि pro देदि ति in interpr. Sanscr. vero
ते ददातीति । —
1. 3. B एत्थ pro एत्वं । — A अवगच्छद्वं । — B अवगद्धिद्वं । C अवगच्छिद्वं
sed in interpr. अवगन्तव्यं । —
1. 4. BCD अये विज्ञातो । — BCD om. आर्य । —
1. 7. D गुणायुक्तो । —
1. 10. B शम्भोर्लंघितमुत्तमांगं । C शम्भोर्लंघितं लंघितमुत्तमांगं । —
1. 13. Codices सज्जं sed Kumbhilakas Magadhice loquitur. —
1. 14. A सुदिच्छं । C सुदिद्वं । — BCD मं करेहि । — BC दिपासि et C interpr.
दक्षासि । —
1. 16. BC रुदती । — C परिचक्षिं interpr. परिच्युतास्मि आर्यायाः । —
1. 17. B सपद तुम ज्ञेय वदणीआ et deinde आरु om. ह । —
1. 19. A भयै । —
1. 20. D सुदृष्टिः । —

1. 24. A प्रत्ययर्त्रि° । —
 1. 25. BCD पालकेन राज्ञा । — Corrige घोषादा° । — BCD क्षिपूः pro बहः । —
 D खेषु semel. —

Pag. 67.

1. 1. C अप्रमत्तमर्त्रैर्भ° । D अप्रमैर्भ° । —
 1. 3. C कलत्रवांश्वास्मि । — BCD om. आः । —
 1. 10. A अद् । BCD भद्र pro अवि । — BCD उद्वसितं pro गृहं । Com. उद्व
 सितं गृहं । —
 1. 12. BCD प्रियां । —

Pag. 68.

1. 2. C दिट्टिआ । — A वठसि । — A चारुदत्तस्स । B चारुदत्तसआसादो । —
 1. 5. AD वन्धुरेण । —
 1. 7. A प्रविप्रय । —
 1. 8. Codices भोः । —
 1. 10. B ज्ञापेण । —
 1. 11. BC केर्के । — BCD ंदुआरं । —
 1. 12. BCD अवलोक्व । — A किट्ठारिदोव° । B किट्ठिदोव° । —
 1. 13. BCD विविह (D ध) सुअन्धकुसुमोवहारचित्रलिद° । Pro चित्रलिद (cf. 71, 19)
 noli putare scribendum esse चित्रलिहिद quauquam Com. interpretatur चित्रलि
 लित । — A भूमिआआस्स । —
 1. 14. BD कोटूल । — ABD दुरुपणामिद । C दुरुणामिद । — Codices लंबिदैरा
 वण । — BD वममाअद । C वममाइद । —
 1. 15. B समुठददन्ति । C समुद्धद° । —
 1. 16. BC राग pro राअ । — A om. पवणाबलन्दोलणा । — D इदो इदो । —
 1. 17. B वहेणो उवसोहिदस्स । —
 1. 18. B तोरणध्वरण । C °ध्वरण । A °ध्वणाखम्भ° । —
 1. 19. A मंगलकहसाभिरामोहववास्स । — A पिअभेज्ज pro दुअभेज्ज । —
 1. 21. A भुवण । — BCD दुआरस्स । — BC मज्जत्यस्स । —
 1. 22. C बलादुदिट्ठिं । —
 1. 23. B एद इमं । C एदु एदु इमं । —
 1. 24. BC प्रविप्रयावलोक्व च । ही ही भोः इध बि पठमे पओट्ठे सत्ति° । — AD भोः ।
 — A सद्धाआओ । B सत्यदाओ । C सउहाओ । D सद्धाओ । —
 1. 25. D सुट्ठि । —

Pag. 69.

1. 1. D om. पासाबन्तीओ ओ । — D मुहुअन्देहिं । —
 1. 2. B पिअज्जाअन्ति । C पिअज्जाअन्ती । — A पिदूदाअदि सुहोवबिदूहो । —

1. 3. A सदाहिणा । B संदणा । — C फलमोदपोषा et Sanscr. फलमोदकेन । — BC भक्खंदि । —

1. 4. A सुदासवपादाए । —

1. 5. D इमं बि । —

1. 6. C दुदियपओट्टे । —

1. 7. D णद pro णोद । — C विसाणबद्धा । — A पवहणा । D पवहण del. ण । —

1. 8. C कुलिणो । —

1. 9. AD सैरिहो । — BC तुल्लस्स । — A मल्ल om. स्स । —

1. 11. A दंढं वद्धो । — BC मिअओ । —

1. 12. A कूलत्विअ । B कूरत्विअ । C कूरच्चुअ et Sanscr. भक्तच्युतधृत (leg. घृत) मिअं । D कूरव्विअ । Com. भक्ततैलधृतमिअं । Voluitne D कूरट्ठिअ? quod melius fortasse est quam कूरत्विअ । Conf. *Var.* 3, 10. et *Palicum* अट्ठि pro अस्थि *Clough*, *Vocab.* p. 35, 24. — A पडिक्खोअदि अदिमेत्यपुरिसेहिं । B ut nos, et sic C, excepto पुरसेहिं । D pr. m. ut videtur पडिक्खोअइ मेट्ठपुरिं deinde litterae इ मे mutatae sunt in दि et in marg. additum अदिमेत्य ita ut scriptura codicis A proveniat. Dubius sum rectiusne मेट्ठ scribatur. Confer vocabulum Sanscritum मेठ apud *Wilsonum* et *Palicum* हत्त्रिमेषडो apud *Clough*, *Vocab.* p. 48, 9. —

1. 15. ABC तईए । —

1. 16. A वेसणाणिमिअइ । — C अअ । —

1. 17. B पासाअपीअे । — BCD चिट्ठइ । — A सारोणं मणिमअं । D सारोणां मणिमअं । BC एद अ मणिमअं । Scripturam साहीण sumpsit e verbis *Commentarii*: स्वाधीनमलिभयग्राहीसहित पाशकपीत्वं । सरित इति पात्रे प्रसारितमित्यर्थः । स्वाधीनमकृत्रिममिति प्राचीनटीका । — BC सहिदं °पीठे । —

1. 18. A विग्गहीचदुरा । — D चतुरा । —

1. 19. A वित्त pro चित्त । — B फलहअगग । C फलअगग । D फलहअगग । —

1. 20. BCD om. अ । — D भोदि । —

1. 21. D एदु semel. — Nescio cur non scribendum sit चउत्यं । ita enim h. l. habet A, et lin. seq. AB. — BD om. पओट्ठे । — D पविसदु इह अज्जो । et C interpr. Sanscr. प्रविशत्विहार्यः । —

1. 22. AB चउत्ये । —

1. 23. A तुअदि । — D तलधारा । — D किण्ण । —

1. 24. D कांस । — A महुर् । —

Pag. 70.

1. 1. BC et D pr. m. परिमासेणा । —

1. 2. BC अदिमहुर्अरं । D corr. c. A. —

1. 3. A पअदीअदि । Corrigendum videtur पढीअदि cf. 44, 2. 3. — ABC ससिंगारओ । — C ओवागगदा । — C नेह्ळति । —

1. 7. BCD व्यादणकरो। — A आहर्ह। —
 1. 8. A धूमृगा²। BC धूमृगेहिं। — C पिचसत्राविज्ञमाणि। —
 1. 9. BC दुवार। — A ओमासाबेदि। BC उत्सुसाबेदि। D pr. m. उद्दसाबेदि et corr. उमासाबेदि। Hoc recepi et interpretatus sum उपासयति „venerationem meam, studium meum movet“, sed dubito num recte fecerim. C interpretatur: उत्सुकयति sed hoc praeclite foret उत्सुमाबेदि s. ओसुमाबेदि Var. 3, 42. Com. habet रोमाचय। नं सं voluit रोमाचयति मां। — D सहिज्ञ⁰। —
 1. 10. BC इपिदार्शि। —
 1. 11. A बहुविहाहारविहारं अन्यतो ऽवलोक्य (l. 13.) omissis verbis interiectis. — CD पञ्चन्ति च। —
 1. 12. B वाट्टिञ्च। C वट्टिञ्च। D वट्टिञ्च। — B भुंत्तुसु। CD भुत्तुसु। —
 1. 13. BCD ऽवलोक्य च। —
 1. 14. C om. अ जं। — A सगाञ्चति। BC सगोञ्चति। Corrige सगाञ्चति c. D. —
 1. 19. D ऋणेष्ववाच्या cuius scripturae Com. etiam mentionem facit. —
 1. 20. A et D sec. m. ललामाः। B ललाम विलसामः। Com. ललामः विलसामः। लल विलासे भौमादिकः(?)। अनुप्तासानुरोधेन उलयोरैक्यं ललाम इति पाठे श्रेढा इत्यर्थः। —
 1. 22. C एदु semel. — A एदं इदं पोदं। —
 1. 23. D om. च। — A पोदं। —
 1. 24. Pro अमुं B अञ्चं। C अञ्चं। — A सुवण्णार्चकमण्णं तोर⁰ syllabis पाणं ut videtur transpositis. D रञ्चणं। — A विणिक्कितादं। B विणिक्किञ्चत्तादं। —
 1. 25. A दरिस्सन्ति। B दरिस्सेन्ति। — A मोत्तिञ्चाल⁰। — B पञ्चालञ्च। Com. प्रञ्चालक। — Pro पुष्प A पुण्ण। B पुम्म। C पुस्त। D पुप्प। cf. L. I. 261. —

Pag. 71.

1. 1. C कक्केत्तर्। Com. कर्केत्तर् et deinde पुलकककर्कत्तर् मणिविशेषौ। — A पडम। C पडम। D पडपम। Cf. p. 77, 13. Var. 3, 64. — A विसेसाहिं। —
 1. 2. BC सिप्पणो। — D pr. m. घटिञ्चन्ति। —
 1. 3. AB रत्न। — A सुत्तर्ण voluit सुत्तर्ण। — BC वेदुरिञ्चं। —
 1. 4. D साणोत्तन्ति। — C सुक्खञ्चिञ्चन्ति। — Pro ओल्लच्चिद (nam ita scribere volui) C अविद। Confer Sanscr. ओल s. ओल्ल et Mahratt. ओल्लच्चणे made-facere. —
 1. 5. BC कुम। D कुकुम। — BC सालोञ्चदि। D साम्भोदि voluit सारोञ्चदि। Com. सामोञ्चदि: आर्दीक्रियते। — C सेरल्लञ्चं। Com. सेल्लञ्चं कस्तूरिका। — D विस्सारीञ्चदि। —
 1. 6. BCD कामुकाणं। — A तोओल्लञ्चं। —
 1. 7. B पिञ्चोञ्चदि अ। C वीञ्चदि अ। D del. अ। — A अणञ्चं। —
 1. 8. BCD मर्रा। — D ⁰पुत्तदाराविज्ञा। —
 1. 9. D गणिञ्चत्तणो om. हिं। — D जे in marg. —
 1. 10. A पोञ्चन्ति। —

1. 11. A पञ्चोद्वंशं । —
 1. 14. BCD पारावद । — BCD बम्हणो विम्व । — D मन्दं pro सुतं । — B पददि ।
 CD पठदि । —
 1. 15. A गृहदासी । B घरादासी । —
 1. 16. A कुकुरकुराश्चदि । — BCD मद्या । — A अपोश्चफुल्ल । B °प्युल । C °प्फल ।
 — B पट्टुठ । C पट्टुठ । sed est = प्रट्टुष्ट । Com. प्रट्टुष्ट । —
 1. 17. BCD परउट्ठा । — A पागहंतेसु । —
 1. 18. C लाचया । — BC आलबिञ्चति । D आलबोञ्चति । — AD कबिजला । C
 पंजरकविंजरकवोदाः om. rel. — BD कञ्चोदा । —
 1. 19. C om. तदो । — C विन्नलिदो । Confer p. 68, 13. —
 1. 20. AB कर्णा । — C पक्कक्के° । —
 1. 21. BC पोण्डोकिदा । —
 1. 22. B पयादो । C पत्तादो । — AB परिभामन्ति । D परिभमन्ति । — AC बुढ । —
 1. 23. B इदो तदो तदो । — Codices भोः । — BCD पत्तार्श्च sed D add. ण
 in marg. —
 1. 25. BD गणिआहर् । — B पडिभसदि । CD पडिभासदि । Corrige c. A पडिहादि । —

Pag. 72.

- A om. l. 1—4. — l. 1. AC एदु semel. —
 1. 2. D om. च । — D पावर् del. अ । —
 1. 3. B अधिग्रहं । — B °लंकिदो दि अंग° । —
 1. 5. BCD अग्रं भादा । —
 1. 6. A केत्तिकं । —
 1. 8. A तह वि फुल्लपावार्पावुदा उवापाहनुवलणिकिबिओ अणाहिगमणीओ etc. — B
 तह वि ढमसाणा । C पमसाणा । — C वीवीए । —
 1. 9. C एपा । — A का (om. फुल्ल...नुअलणि) किबिन्न° । — D का पाउदा et
 in marg. add. फुल्लपावार् । —
 1. 12. A कर्दुहहायिणीए । B कर्दुहहाइणीए । Com. कर्दुडाकिन्याः । कर्दुद इति पाठे
 अशेषाकाभ्युहरणप्रवृत्तः । कर्दुहः ब्राह्मणवत् । sic. Incertus sum de utraque voce, ita-
 que interpretationem Sanscritam, quam C praebet, recepi. —
 1. 13. C इहु । —
 1. 14. BC उबहस pro उबकिब । — BC अत्तिअं । —
 1. 16. A om. lin. 16—18. — Vocem उबअरेण C interpretatur उपचारेण ।
 Com. उपकारेण । —
 1. 19. BCD om. अ । — BC इदिसो । —
 1. 20. CD णठरो । Scripturam ठो टः Var. 2, 23. falsam esse, ex eu-
 phonia videtur concludendum; scribendum erit ठो टः ut S. S. 61. —
 1. 21. D om. एअ । — BCD गत्तिअ pro अत्तिअ । —

1. 22. BCD मर्दि। — A सञ्चाल। — D corr. पत्रनिष्ठा। — De metro incertus sum. Com. qui plerumque metri nomen exhibet, nil habet nisi सी धुसुधामरेत्यादि। et statim addit गुंडतातिविशेषः vocem सीधु explicans. — Editor Calc. non animadvertit, versus esse. —

1. 23. ABD ज्ञापावंता। —

1. 25. BCD et Com. येम्पिगिम्मलत्रले। —

Pag. 73.

1. 1. C त्यणणीञ्च वत्तहणा sed interpr. c. nobis. D यण। — ABD ज्ञापावंता। — BCD मणहरणा quod C interpr. मणोहरणि। —

1. 2. A बहुवुत्तं। — C °पञ्चोठ्ठभवणं। —

1. 3. A एत्थं। D एकत्थं del. क। — C तविट्ठञ्चं। —

1. 4. B गणिहरो। C गणिघट्टो। — A भवणा। — B परित्यंदो। C परिच्छेदो। D परिच्छंदो। —

1. 8. BCD सस्तिरिअदा। — BCD कुमुमाजत्थरोविदापोअदाददा quod D corr. in scripturam A, excepto ददाददा। —

1. 9. A णिमित्ता pro णिमिदा। — BC जुवति। D जुवदि। — C सुवण। — B सहेलिअ voluit सेहलिअ quod CD habent. —

1. 10. A णोवमालिअ। — Corrige c. A कुरवअदिमो°। B कुरकअदिमो°। CD कुरवअदिमोअ et D corr. अदिमेअ। — BC प्पहुदि। —

1. 11. AD लहुर्। addidi Anusvaram. B लहुर्। C लहु। — A °वणसस्तिरीअकदं। —

1. 12. A कमलरत्नोत्पलेहि। —

1. 13. C दिहिअ। — BCD post दीहिअ addunt: अत्रि अ। —

1. 14. Ed. Calc. non percepit versus. — A एसो असो असोअं। — D वच्छो। —

1. 16. BC भोटु pro भोदि। — B om. अनुअ। —

1. 17. BCD दिट्ठिअं। —

1. 19. A अं। — BC मैत्रेय। —

1. 22. C अयि। —

Pag. 74.

1. 2. BC om. सुट्ठु quod D in marg. addidit. —

1. 5. B सीसे। —

1. 8. A मये। — BC विस्समादो। — A अत्तणाकेरिन्नि। —

1. 9. A सहीओ। — D राजावहाअरी del. हा et add. in marg. त्य। De significatione incertus sum. C interpretatur राजावश्यकारी quod vix probandum erit, sive litteras spectas, sive sensum. Com. habet: वाचवंतहारी वर्तिकः haud melius. Sed neque id, quod ex coniectura posui राजापात्रकारी poterit ferri. Recurrit idem locus p. 88, 25. —

1. 11. C दिष्टिश्चा । — B वडुहतिस्ति । —
1. 12. BCD कथं चोरेण अब्रह्मं सोपडी° om. पि । — A बि quod correxi. —
1. 16. BCD post अलंकारं addunt विचिंत्य । —
1. 18. BCD एदं pro इमं । —
1. 19. B कथं । —
1. 21. A सन्नहिर्पाद° । — D मकरंदविद्वो । — BCD विपणाब्रेसि । —
1. 22. A मह । — BCD बि । —
1. 23. B आगमिस्समिति । CD आगमिस्सामि त्ति । —
1. 24. A तर्हि । —
1. 25. A भो pro भोदि । — A भि पिअन्ती° । C एणीअन्तीअदु । —

Pag. 75.

1. 4. C दुदुदपिं । —
1. 6. A उदयंति । —
1. 8. B लहु semel. C लहुं semel. —

Pag. 76.

1. 4. Com. अपाकृतं निरस्तमनभिनन्दितमिति यावत् । —
1. 5. C अन्तरीक्षं । —
1. 7. In cod. D lineae 11—13 ante lin. 7 scriptae sunt, sed numeris additis indicatus est ordo quem reliqui codices habent. —
1. 16. C दटा pro दृटा । —
1. 19. Com. व्याविष्टैर्भानैः । —
1. 20. D आकृतः । — D correxit अनुमतैः । —
1. 21. ABD गगनं । — BCD विप्रलेपितैः । —

Pag. 77.

1. 1. Com. धृतराष्ट्रचक्रसदृशं नष्टचन्द्रार्कत्वात् । —
1. 2. Com. वा इवार्थे । —
1. 3. C इवार्ण्यं । —
1. 4. C चर्यं । —
1. 8. 9. BCD जदो पा (C न) कथा कदा अणपा । —
1. 9. Corr. अणादरेण c. AD. — BCD किं बि । — A एवमेव गहिदा । —
1. 10. Codices ऋद्धोए । — A एव्व बि quod mutavi in एव्वं पि । BCD पा तए (D ताए) अहं (B om.) भणिदो अन्न etc. —
1. 11. D विसमीअदु । — A मल्लकेपा । BCD मल्लकेपा quod D corr. in मल्लकेपा Com. मल्लको भाजनविशेषः । — BCD पाणीअं । — BC om. पि quod D add. in marg. — BC et D pr. m. पिबिअ गच्छीअदु । D del. syll. गच्छी । —

l. 12. A मुहं त्रि। BCD गणिआए मुहं कलु etc. D add. in marg. मुहं पेक्खस्सं सनिर्वेदं। —

l. 13. BCD पटुमिणी। — D सुवण्णकारो। —

l. 14. D गणीअन्ति। — D संभावणीअन्ति। —

l. 16. A पिअस्सो। D पिअवस्सो। — C उअविट्ठो। —

l. 17. BC भोदे। —

l. 18. BCD om. कथं। — C सुहन्मे। — BC मैत्रेयः प्राप्तः। —

l. 20. D उप°। — C उअविट्ठो। —

l. 21. C कथयत कार्यं। —

l. 22. C विणट्ठे। —

l. 23. B om. तया न। —

l. 24. A एत्तिआ। D एत्तिआ। — AD भाअथेआ। —

l. 25. BCD अंतलिं pro हत्थं। — D pr. m. पडिच्छिआ? corr. पडिच्छिआ। —

Pag. 78.

l. 2. BCD कथं ण विणट्ठे। — BCD अनुत्तपोदस्स। — D om. चोहं अअहदस्स। —

l. 3. D अपमु°। — AB चतुस्समुदुद। — BCD रअणमाला। —

l. 5. BCD om. पय्य। —

l. 6. C न्यासे। —

l. 7. A मौल्यं। —

l. 8. A एदं त्रि। —

l. 9. B पउन्ताअवारिदं। C पउन्ताअवारिदं। — D सुदंहे। —

l. 11. C °पउन्ताअ om. दो। —

l. 12. AD पविट्ठा। — BC विअ लेट्ठुआ pro ले°विअ। — BC दुक्खेण उणा। A पिराकरीदि। — Verba पसंगादो (l. 11) usque ad गणिआ (l. 13) in D repetita sunt in marg. sed scriptum ibi लेट्ठुआ et उणा deest vero भो वअस्स। —

l. 13. C काअट्ठओ निकलु। — BCD रासहो अ। —

l. 14. A तहिं तहिं। — AD दुआ। C दुट्ठा। —

l. 15. D सर्वपरि°। —

l. 24. In A quattuor lineae inde a वयमयेः usque ad प्रकाअं (p. 79, 2) bis scriptae sunt.

Pag. 79.

l. 1. BCD पिअस्सदि। — C मए विणिआरि° et in interpr. Sanscr. मया निवा°। D पिआरियंतस्स। — C वट्ठिआ Sanscr. वृद्धा। —

l. 2. A prima vice om. वामो et secunda vice habet कामो वामो। BCD वामो कामो। —

l. 3. AB भणिअं। D भणिअं। —

1. 4. D °तुष्टा। — A अपरं अमागिदं। D अवरं। —

1. 5. B आअपपादि। C आअमिस्सदि। D आमिस्सदि। —

1. 8. A माणवहे। Com. अवेध माणावे इति हे अयेत अपमच्छेत्तेत्यर्थः। —

1. 9. C वस्सदि। — Codices पुट्ठि। —

1. 10. BCD हलक्के। —

1. 12. A वंसं। — Pro वाए dubito num recte posuerim Sanscr. वामि। C et Com. habent वादयमि। — ABC सत्त। — BC द्विदं। — ABC सुसदुदं। D सुप्रदुदं। — A om. वादे pro quo BC वाए। — ABC सत्त। — D पादं et in marg. तीं। —

1. 13. B om. गोअं। D गोयं। — D गाये। — A म्दुदहस्साणुअं। B म्दुदह्साणुअं। C म्दुदहस्साणुअं। D म्दुदह्साणुअं। — BCD को। — BCD तुंअह। — C पाएदे। —

1. 14. C अणत्त। — Codices वसंतसे°। — BCD om. तं। —

1. 15. Codices चारुदत्तस्स (B °स्य)। —

1. 16. ABC एसे। — A चारु°। — A रुक्ख°। — ABC चिट्ठदि। D चिठ्ठदि। —

1. 17. C एसे चित्ते। D om. शे। — A दुष्ट। BD दुट्ठ। C दुट्ठ। — A वदुके। B वदुक्क। D pr. m. वउक्कके? corr. वदुके। — D कथं। —

1. 18. A दुअए। B दुअले। CD दुवाले। — A रुक्ख°। — Codices एदस्स। — A दुट्ठवउअस्स। B दुट्ठवउक्कस्स। C दुट्ठवउक्कस्स। D pr. m. दुट्ठवक्कस्स? corr. in marg. वउअस्स। —

1. 19. C गुटिकाः। D गुटिकां। —

1. 20. A चेठिदं। B वेठिदे?। C वेठिदं। D वेठिदं corr. वठिदं। —

1. 22. 23. A पातिअं चेत्। —

1. 24. BCD om. आ। A आः। — D पुत्त। —

1. 25. BCD दंउअट्ठेण। —

Pag. 80.

1. 2. D °वीतेनाकृण्ण। —

1. 4. CD मं ण pro ण मं। — Codices अवरए। —

1. 5. Codices लोदुह। — D om. पुणो वि। — Codices ताउस्सं। —

1. 6. D कुंभिलअो। — AB उप°। —

1. 9. A अये। — A अन्धअाले। —

1. 13. D दुभिकल। — C काल। —

1. 14. B om. सा। — C एअ शा अेति। D एअ शा अेति deleta syll. बा। —

1. 15. BCD post विअ addunt सुएहु quod in D deletum est. — C किं काकाअसि। D del. किं। ABD काकाअसि। —

1. 18. CD भणिस्सं। —

1. 19. Codices दइस्सं। —

1. 20. A गोतुं। B गोदुं। D et Com. गोडुं। Confer Bengal. गोड et Hindusth.

گور gor. —

1. 21. Codices कस्सिं। — ABC मौलेन्ति। D मौलन्ति। —

Pag. 81.

1. 2. ABC मौलेन्ति। D मौलन्ति। —

1. 5. D ते। — Codices दस्सं। — BD का (C को) post गामाणं। — Codices नुसमि°। —

1. 6. Codices रक्खन्नं करेदि। —

1. 7. C रखा Sanscr. रख्या। Posui रक्षा quod sensus postulat, neque impedire videtur, quod modo रक्खन्ना dictum erat; invenimus enim in lingua Hindust. رخصا et ركهنا et Com. ad Var. 3, 30 dicit एवमादयः। —

1. 8. BC अरे। —

1. 9. D संदेहे। — A om. विचिन्त्य। —

1. 12. A om. चेट्सुपगम्य। — BCD पुत्ता। —

1. 13. C एककस्सिं। D °स्सिं। —

1. 14. Codices मेना। —

1. 15. BC पडिअत्तिअ। A पडिअत्तिअ। D pr. m. cum BC, corr. c. A. —

1. 16. D सेना। —

1. 17. D मुख। — ABC वडुठ्ठका। — C corr. वडुव्वका। pr. m.? — D पादादं। — ACD पडिअ°। B परि°। —

1. 18. A परावृत्य। — CD सेना। —

1. 19. C विठः pro चेटः। — BCD om. मुक्ख। — Codices अक्खरं। — D पादादं। — A पडि°। BCD परि°। —

1. 22. A चारुदत्तं। —

1. 25. B तो pro ता। — CD दुवारे। —

Pag. 82.

1. 3. BC तद् मे। A ह्मेडा। Scripsi c. D तद् मम। — B वअणो णे ण। — D पत्तिअसि। — B तो। —

1. 4. BCD पुत्ता। — C कुम्भीलअ। —

1. 6. D कयं pro कयय। —

1. 7. A द्दा शा। BC द्दा सा। — Codices वसंतसेणा। —

1. 8. BCD चारु° सहर्षं। — A न कदाचिदपि। —

1. 12. 13. C अन्नादत्ति। —

1. 18. B वेणेषा। D वेणेषा। —

1. 22. A प्रणयन्ती। D प्रणयनि। —

1. 24. D पश्य semel.

Pag. 83.

1. 5. B पंकाक्लिन्^०। —
1. 7. AD स न्यासः। C संन्यासं। — ABD दृत pro वृत। —
1. 8. BCD संतिष्ठते pro विश्राम्यति। —
1. 14. BCD उपलभ्यतां। —
1. 15. D विदग्धोपल^०। —
1. 17. A गर्तन्तु वर्षन्तु। —
1. 18. BC रमणाभिमुखाः। —
1. 19. BCD पश्य semel. —
1. 21. AB खनित। —
1. 24. A om. syll. ता क। —

Pag. 84.

1. 1. BCD बलाक। A पतांक। —
1. 3. A क्षुते। —
1. 6. B कर्त। —
1. 7. A om. भाव। —
1. 11. C हुता। —
1. 14. BCD सधारा pro सर्गा। —
1. 15. A पश्य २। D om. पश्य। —
1. 18. BC प्रास्यांक्त्वा। D corr. प्राप्तांक्त्वा। pr. m.?
1. 21. A पयुतैः et sic D corr. —
1. 22. C प्रोड्डीय। D प्रोड्डीय et in marg. त्या। — A सोडाढं। —
1. 24. BCD समुत्तिष्ठते। —
1. 25. A पश्य २। —

Pag. 85.

1. 1. AB नष्टं क्षपा^०। —
1. 2. A क्षपानष्टदृष्ट। B ०दृष्टनष्ट। C ०दृष्टसुदु। —
1. 10. A पश्य २। —
1. 14. AD खं विहसतीव। —
1. 15. BC शतोद्धारिणा। —
1. 16. C विषपष्ट। — D निःस्वनेन। — C धूर्ण। —
1. 17. B नीलै नीलै सोद्विर्जल। —
1. 19. C गच्छन्ती। —
1. 24. A om. अपि च। —
1. 25. D om. शक्र। — C मोतमो। —

Pag. 86.

- l. 3. A om. inde a गर्त usque ad syllabam त्रि l. 6. —
- l. 5. D यदि वा। —
- l. 6. D अपि pro अयि। —
- l. 7. BCD अलमलमुपा°। — D om. उपका° तवेयं। —
- l. 10. A भुवनो°। —
- l. 12. BCD मात्र एव तं। —
- l. 16. D प्रसीद् त्वं च। — C om. ultimum च। —
- l. 23. A भयवं। — D भवदोए। —
- l. 25. C चत्त। B वत्त pro इत्त। —

Pag. 87.

- l. 1. A भवदि pro भोदु। —
- l. 2. 3. D om. प्रकाशं। एवं भवतु। —
- l. 6. A तपास्य pro पपास्य। —
- l. 7. D पुण्य। —
- l. 10. A ब्रूदिअरे। —
- l. 12. B तुह्यक्त्वत्क्व। C तुह्यापां सुक्त्वत्क्वत्वा°। D pr. m. c. C, corr. in scr. A. —
- l. 13. A त्रहिं वा पोरुअदि। —
- l. 17. A om. ब्रूदिअर्। — D अपि। — C सुहो Sscr. शुभः। —
- l. 19. BCD दे पार्°। —
- l. 21. A अत्रि ब्रूदि° अद् सुहो। —
- l. 23. A अद् pro अयि। —

Pag. 88.

- l. 3. D उपवि°। —
 - l. 4. C om. वसंत° et habet आसीनाः। —
 - l. 13. D भोदो pro भोदिं। —
 - l. 14. BCD किं त्रि। —
 - l. 16. 17. Corrige cum AB चन्दालोए। C चन्द्रा°। D चंदलोए। — D अंधारे। —
 - l. 18. C उल्लसो Sscr. उल्ललो। ABD उल्लसो quod mutavi in उल्लसो = ऋतुकाः।
- Confer p. 90, 21. et M. R. p. 10, 10. —
- l. 19. A पिउणोत्ति et sic corr. D. — B भणाहि। C भणाहि। —
 - l. 20. D कित्तिअं। —
 - l. 25. D om. अ। — C महिओ। — Confer p. 74, 9.

Pag. 89.

l. 1. D मन्तिं । — Post मन्तीञ्चदि A pergit ता किं (l. 4.) omissis verbis चेटी usque ad णिञ्जाञ्चदि । —

l. 2. Post syllabam ता vocis ताव D pergit किं दिह (l. 4) additque in marg. व एदं etc. — B त्रेव्वं । —

l. 4. D om. चेटी । — BC णिञ्जाञ्चदि । —

l. 5. BCD सिष्य । — A om. दिह्णि । —

l. 8. A om. मेहे । —

l. 11. C प्रसुतो । — A सत्वं । D सत्यविड^० । —

l. 12. B ब्रम्हणोष । CD ब्रम्हणोष । —

l. 14. Corrige भो पुच्छामि णं । —

l. 19. D om. किं ante वयं । —

l. 20. Corrige एव्वं । —

l. 23. BCD न कदाचित्प्रिय (D वं) निवेदनं (D दितं) निःक^० मया । —

l. 24. Codices °लीयकमिति ॥ अन्नं गुनी^० । —

Pag. 90.

l. 2. A om. भो कटे । —

l. 3. A त्रीवितैरादित । —

l. 7. C om. syllabam ल्यं । —

l. 8. BCD om. वयस्य । —

l. 11. A विस्मितानां । D स्म corr. स्मि । —

l. 13. A अदिमत्तं । D अदिमत्तं । — A संकथिदेण । —

l. 14. C द्वाण^० । C एहाण । — D प्राडिआ । —

l. 21. A अदिमत्तं । — BD उल्लुअं । C उल्लुअं Sanscr. उद्यतं । Confer p. 88, 18. — D अन्नाणं । — C दंसेति । —

l. 23. C हसारअन्तो । D pr. m.^० corr. ओसा^० । —

l. 24. D om. त्रि । — BC वित्यार्वारि^० । D pr. m. cum BC sed corr. रि । A पत्तिप्पो । C पत्तियो । —

Pag. 91.

l. 1. C भिन्ना । —

l. 3. D वियुक्ता । —

l. 7. D मेघा अवन्ति । —

l. 11. B om. वीत्ति । D उपतोवितं । —

l. 13. A रक्ता कांतमिकांवांतरं । —

l. 18. D दासिर् । BCD पुत्र । —

l. 21. A अविरतं om. धारं । — C प्रतद्गदाः स्फुरन्तु । —

Pag. 92.

1. 4. A चेदि। B वेहि। — C संचयन्तं। —
1. 7. C चित्र quod D pr. m. habuisse videtur. —
1. 8. BCD अवलोक्य। —
1. 10. C अन्तरीक्षेण। —
1. 13. A नालीषु। — C मन्दं। —
1. 14. A प्रिकासु। — C रुक्षं। —

Pag. 93.

1. 2. B om. चेटी। — Corrige कथं। — C विवुरदि। —
1. 3. BCD पडिबो°। —
1. 5. BCD चेटी॥ निवृण्य॥ — A पभादे। —
1. 6. D प्रबुध्य। — D रंति et Sanscr. रात्रावेव। — D संपभादं। —
1. 8. B इ उण pro हंते कहिं। — CD कहिं उण et in marg. C कुतः पुनः।
D क पुनः। —
1. 9. Pro समादिसिञ्च A सदिञ्च। D समासादिञ्च marg. संदिश्य। — AB पुण्य। —
1. 10. A °चाहृदत्तयो। —
1. 11. A मेमादिसिञ्च। D समादिञ्च। — BC addunt पुण्य (B पुण्य) कर्षणं त्रिण्य
ज्ञापं गदो अज्ञाचाहृदत्तो। —
1. 12. D om. syll. रादो del. ए et om. रात्रौ in marg. — BCD om. ज्ञेय्य।
— A om. त्रि। —
1. 14. A om. चेटी। —
1. 15. A परसर्दो। BC णिज्ञाहृदो। —
1. 16. A पञ्चकलं। C पट्टकलं। D पञ्चकलं। — BCD अहं इह sed D om. इह
in marg. —
1. 18. A हिञ्च त्रि। BCD त्रि हिञ्चं। —
1. 20. A om. quattuor lineas inde a वसंत° usque ad गमिस्सदि p. 94, 2. —
1. 21. BC संतपिस्सदि। —

Pag. 94.

1. 3. A पडुमं। C पठमं। — A संतप्पडुव्वं। BCD संतपिदुव्वं। — Ante हंते BC
inserunt सानुनयं। D सानुकम्पं। — D om. एदं। —
1. 5. BCD सिर्। —
1. 6. C तुह जव्व। — A कंहा?। B कंहुहा। C कहुहा। D काहा। — D syllabas
रणं हो add. in marg. —
1. 7. BCD अज्जुए कुप्पि°। —
1. 9. D अणवेदि त्रि। —
1. 10. BCD निष्क्रम्य पुनः प्रविशति। —

- l. 11. A om. अजुए। — D पसादीकिदा। —
- l. 15. B सत्राए pro सत्रडि°। — BCD कीलम्ह। —
- l. 17. D om. syll. स। B om. syll. अं। —
- l. 18. A om. ज्ञाद। —
- l. 19. A कीलइस्ससि। —
- l. 20. AB उप°। D pr. m. उपविसिस्सं corr. in nostram scripturam. —
- l. 22. BC र्अणिए। — A अअं तर्ओ। B अअं दारे अंदारओ। —
- l. 25. B णामे। —

Pag. 95.

- l. 1. A पुत्ता। —
- l. 3. D रूपं। — Codices बि। — C एदीणा। —
- l. 4. D अत्रापां। —
- l. 6. BCD पडिवेसिअगह्बद्। A गिह्बड। —
- l. 8. D कदुआ। — BCD मए pro मम। —
- l. 11. BCD कदन्त। —
- l. 12. A भाअधेअहिं। B °धेअहिं। — BCD सोवण्णा। —
- l. 17. A अलीअं। —
- l. 18. C अलंकिदाए। —
- l. 19. D ज्ञात। —
- l. 20. BC रुदन्ती। —
- l. 24. BC मृच्छकटिकं। — BCD सोवण्णा। —

Pag. 96.

- l. 2. Codices रुदणिए। — Codices वसन्तसेणाए। —
- l. 3. A ओअरिअं। BCD ओहारिअं। — A दुआए। BCD दुआरए। — Codices सत्तं et चिठ्ठदि।
- l. 5. D वड्डमाण। —
- l. 7. BCD addunt हंते ante चिठ्ठद्। — ABC चिठ्ठ। — BCD मुहुत्तं। — A दाव ज्ञाव। — B अत्तह्मा pro अहं। —
lineae 9. 10 in C omissae sunt. —
- l. 11. A स्थलके। D त्याणके। — Codices विसुमलिदे। —
- l. 12. BC om. पां। — D वत्ता pro ज्ञाव। — B आअत्थामि। — ABD पास्ता कडुआ। C पास्ताअजुकडुआ। Confer p. 99, 8. In interpr. Sanscr. pro नासिकारस्सु potuisssem scribere नत्था। Confer *Fājn.* 2, 299. (Mitāksh. II. §. 91. r.). Idem est quod नास्य Mn. 8, 291. — BCD भोटु bis. —
- l. 13. Codices करिस्सं। —
- l. 17. A om. लाअ। BC राअ। D राआ। — A सातस°। — BCD om. जं। — BCD स्यावल्लभा। —

1. 18. BD पुष्प । — Codices करुडम् । — BC गगन्वेहि । —
 1. 19. A वह्थ बइल्ला वह्थ २ । — D बइलाल्ला । —
 1. 20. BCD गामश्रलेहिं । — BCD कलइस्सं । —
 1. 21. C अले अले । AB अले २ । — BCD ओसलथ । C semel. — ABC एसे । —
 Codices कस्स केरुके । —
 1. 22. Codices एसे राअ । — AD साल । — Codices संठाणा । — A केरुके । —
 1. 23. A श्रिय । C श्रिय । — CD ओसलथ । — A एसे । — ACD सहिअं । B
 साहिअं । —
 1. 24. B ओहालि om. अ । —
 1. 25. A अवक्कन्तो । — Codices को et एसो । — B post किं मम ए pergit
 चक्कपलि° (p. 97, 2.) omissis verbis दिणा . . . चिष्ट । —

Pag. 97.

1. 1. ACD गमिस्सं । — A अले । C अले अले । — CD ओसलथ C semel. —
 1. 2. ACD चिट्ठ । — A पडिवत्तिं । BC पडिवट्ठिअं । D पडिवडिअं et in marg.
 वत्ति । — C राअ । — A साल । — ACD संठाणा । —
 1. 3. BC हगे । D pr. m. हगे corr. हगे । — ABC पडि quod D om. — A
 वत्तिअं । BCD वट्ठिअं । — Codices दइस्सं । —
 1. 4. D पवहणअं । — AC चारु । Codices दवस्स । — A रुक्ख । —
 1. 5. A एसे । BCD एस्स । — BC आअदो । —
 1. 7. A आगदे पवहणे । —
 1. 12. D विसम । —
 1. 15. BCD लोअणां pro एअणां । — BCD चालु° । — C पमज्जिस्सदि Sanscr.
 प्रसंतयिअति । D पमज्जिस्सदि । —
 1. 18. C ओसालिदा । —
 1. 19. C पवहणं । — Codices पडि । BCD वट्ठिअए । —
 1. 20. AB पडिअ° । CD पडिस्संतस्स । — Codices °भासदि et गमिस्सं । —
 1. 22. A गुम्माठाणोसु । D गुप्पठा° Sanscr. गुप्त । —
 1. 23. BCD दारुअओ । — C उत्तिअं । Sanscr. गुप्तो । D Sanscr. गुप्तिकां । —
 C उत्ति । — BCD आलिअं । —
 1. 24. C गेल्ल गेल्ल । Sanscr. गृह्णीत । —
 1. 25. BD पटीत्तेपेणा । C पटा° । —

Pag. 98.

1. 1. D तुलिदं semel. —
 1. 2. BCD गमिस्सं । —
 1. 9. A अन्धने । —
 1. 10. C परिअदो । — B om. verba अशूणि . . . संयमितो ऽस्मि 1. 12. —

- l. 14. D sec. m. add. apostrophum ऽगम्यो। —
 l. 15. A om. verba विलोक्य . . . लुल्यभायः l. 18. —
 l. 19. BCD प्रविश्य तिष्ठामि। —
 l. 25. C भवेदेव । D भवेद्देव । —

Pag. 99.

- l. 1. C प्रवहणेन सह । —
 l. 2. A ही माहे । — ABD आपिदे । — B ज्ञापयलके । C ज्ञापयलके । — Codices रदणिर् BCD semel. —
 l. 3 et 4. Codices semper र pro ल et स pro प्र । —
 l. 4. BC पुष्प । —
 l. 5. BCD °प्रवहणमिदं । — A अवरोहामि । D भवत्वरोहामि । —
 l. 7. Codices सद्दे । — D om. खु । —
 l. 8. ABC पास्त । D पास्ता । Confer p. 96, 12. — CD कटुआ । — ABC पिठदो । D पिठतो । — A जेव्वं । B जेव्वे । — D ओलुहुदु । —
 l. 10. A om. चेदः । — BC om. तथा । — C पादुका° । D पायुदुष्का° । — Codices वीसन्तो सद्दे । — ABC भउक्कंते । C भउक्कंते । Corrigendum erit भालक्कन्ते ।
 l. 11. Codices सम्पदं । — A आत्त° । C आलूठार् । —
 l. 14. C post चन्दपात्र pergīt sam̐ etc. l. 17, omissis verbis मंगल . . . भेत्तूण । — C जम्माणा । — D चन्दअ । — ABD पुल्ल । D in marg. फु । D कुल्ल interpretatur पुष्प confer Hindusth. چول et Mahratt. फूल । — A प्रमुहाः । —
 l. 16. A वीसीद्धा । —
 l. 17. C वल्लुह । — A हिअअं अ । — Corrige वन्धणं चात्रि cum ABC. — D च pro चात्रि । —
 l. 18. BCD अले । A अरे २ । — BCD दुअरे । — B om. alterum तुमं । — B पळिमे । C पळिमे । —
 l. 19. C तुमं om. पि । D तुमं पि पि । — B उत्रे । D उत्रले । — A ज्ञो पि । — D एसो । — BCD अभिरुहिअ । —
 l. 20. C समं गदुअ । B समं गअ । —
 l. 22. C वीरअविअ । — C विसलु । D विसण et suprascr. लल । —
 l. 24. BC वीसद्धा । — B जत्तेह । C जत्तेह et interpretatur यात्रां । — AB लहुं । D लहुं । — C करेज्जाह । —
 l. 25. AB रणो । — D पवहड् । —

Pag. 100.

- l. 2. C पात्रोए । — BC आपणे । —
 l. 3. AD तत्तं pro तं तं । — A जोअह । C जोहह = अन्वेषयत । D = रक्तत । Confer Hindusth. جوہا — A सकका धाए तत्य । — D शंका । — B जअए । —

1. 4. C किं semel. — B वीसद्धं। C वीसद्धं sed Sanscr. विप्रबध्। —
 1. 5. A वन्धण om. अं। —
 1. 6. C कस्स अट्ठसो। — D चउट्ठो। — C वट्ठदे। —
 1. 7. C भूमिसुओ। —
 1. 8. Pro भण etc. D तम्मस्स अ अट्ठो जीवो et Sanscr. तन्मनश्च षडो जीवो। —
 A तह। C तेहअ sed Sanscr. तथैव। —
 1. 9. CD गोत्रालअं। D sec. m. add. दार। — A हरई। — Codices in fine
 addunt: युमं। — Quae Com. affert ad hos versus explicandos, corruptiora
 sunt quam quorum emendatio sine aliorum codicum ope tentari possit. —
 1. 10. A भण चन्दणअ। —
 1. 11. BC तुल्ल। —
 1. 12. B अहुद। C अहुद। D अत्यव् et in marg. हुअ। — D दिपाअरे पाअरे
 et in interpr. Sanscr. °दिनकरे नगरं। — D गोत्रालदारअं। — Versus esse C
 non animadvertit, sed monet Com. — Ad खुडिदो C in marg. खुडित: पलायित
 इत्यर्थः। D मुक्तः। Cohæretne cum Beng. हुडिते Hindusth. چھوٹنا evadere? Infra
 p. 162, 7 occurrit खुडिद fractus. —
 1. 15. Hic etiam versus in C scriptus est, ac si esset prosa oratio. —
 AC ओहाअओ। B ओहाओ। — D वअर्। B वअर् मअर् मअण। — D राअमगेण। —
 1. 16. D एवं ताव। — A पवसिदो। — Versus mancus est; fortasse in
 fine addendum est त्ति। —
 1. 17. BC om. रे। — D पहणवा°। — BCD एदं पवहणं। —
 1. 18. D verba कस्स . . . चालुदत्ताह (l. 20.) in marg. add. — BB कहिं
 वा च। —
 1. 19. A वअदि। D वुअदि। —
 1. 20. Codices चार्ह°। — D कर्के। — BCD om. पवहणे alterum. —
 1. 21. Codices स et र pro ज et ल। — BCD post आलूहा addunt पङ्गाणं।
 — A पुण°। — D कोलितुं। — D चार्हदस्स। —
 1. 22. BCD णिअदि। —
 1. 23. BCD चालु। —
 1. 24. D दस्स। — A pro अत्त (l. 23) . . . णोअदिअि habet: सर्वं पूर्वोक्तमुदा
 हरति। —

Pag. 101.

1. 6. BCD om. सो। —
 1. 7. A वअदि। —
 1. 8. ABD ज्ञाणासि। —
 1. 9. A वसन्तसेणां। BD वसन्तसेणं। — ABD om. वा। — A ज्ञोहासहिअं। —
 1. 10. BCD चन्दं पि। —

l. 12. C आबण। — A चौसाअरसाअरणं। B चउसाअरसाअरं र-णं sic. C चउः साअरसाअरं रअणं। D चउसाअरसाअरं रअणं sed in marg. Sanscr. ut nos. —

l. 13. B दो चेव। D दो चेव। — Versus corruptus est. Si scribas पाअरे habebis *Upagítim*. Com. habet दावेव पूतनीयाविह नगरी निवासभूमौ च unde iustam *Aryam* restituere licet, si omisso च scribatur इह पाअरीए निवासभूमौ। Quod L. App. 34 proposuit, तिलईभूदा अ id et metro adversatur, neque sensui aptum videtur. —

l. 15. D अरे रे। — ABD चन्दनक। C चन्दनआ। Corrige चन्दणाआ। —

l. 16. A अ pro च। —

l. 17. D छि pro अ। Com. चकारः पुनर्ये। — Codices लाअ। — BCD पिअरं। — AB छि। — BCD ज्ञाणामि। —

l. 21. A तुमअं। — BCD om. पि। — BD तन्निलो। C तन्निलो। Confer p. 159, 15. Interpretationem चिन्तापरं praebent CD et Com. in quo sic scriptum est: तन्निअश्चिन्तापरः। —

l. 22. A ने। —

l. 23. D अचइदो। — B अलअदो। —

Pag. 102.

l. 1. D तं तुएव अवलोइ तं रणणा et deinde post पालणा verba अवलोइदं usque ad नाम (l. 4) add. in marg.

l. 2. A पवणवाहिआ। BCD om. hanc vocem. — B उणामेहि। C उणा°। —

l. 4. C रक्षणो। —

l. 8. AD साहस्य। —

l. 9. A अवलोकाय च। —

l. 15. A अज्ञो। — BCD विअ पत्रहो। —

l. 16. B एतो अणे अणवराधो। — A अणवराद्धा। —

l. 19. D अणुठिदुं। — B अय वा। BCD तं भोदु तं भोदु। — C पठमं। —

l. 20. A भोदाअभअणप°। — BD देतस्स। C दत्तस्स। — A रसिअस्स अ। —

l. 21. D verba उ णासो usque ad तदो (l. 23) add. in marg. — C तहविहु। D तहविह। CD et Com. तथापि खलु। —

l. 22. BCD इत्यर्थोक्तेन। अन्तुआ etc. Sed D in marg. Sanscr. न ऋतुका। —

l. 25. ABD चन्दणाअ। — मह C interpretatur महान्। D omisit interpretationem. — Pro समुष्पणो A उवणो। —

Pag. 103.

l. 2. 3. Uterque versus corruptus est. consentiunt codices, nisi quod in BC scriptum est अथर et D pr. m. habet दिडो। Com. habet: संभमेत्यादिगाथा संभमचरकठौ यः त्वं ज्ञातो सि तत्त्वं भणितं। दृष्टो मयेहचार्यः पुनरपि रसंतसेनेति। CD in interpr.

Sanscrita habent दृष्टो मया खलु आर्यः itaque secundus versus sic videtur restituendus: दिष्टो मर् क्लु अज्ञो पुणो वि अज्ञा वसन्तसेपोति । Minus certum videtur, quomodo primus versus sit restituendus. —

l. 4 et 5. D अपचञ्चो । —

l. 6. 7. Populorum nomina exhibui sicut in A exstant, singulis nominibus eodem modo separatis, quo ibi punctis interpositis separata sunt, excepto quod ibi scriptum est कण्णाटकपप्पावरणाश्च । Reliquorum codicum scriptura haec est:

B खसखन्निककडोककडयो ऽ विलश्चकर्णाटिकर्णाप्रवारणाश्चद्रविड चोलवीणा वर्वरखेरखानमुखमधुधान ।

C खस खन्निककडो ककडूठो ऽ विलश्च कर्णाट कर्णा प्रवारणा अद्रविड चोल वीणा वर्वर खेरखान मुख मधुधान ।

D खस खन्निककडो ककडूकको विलश्च कण्णाट (कट s. m. del.) कर्णाप्रवारणाश्च द्रविड (corr. द्रविड) चीणा वर्वर खेर खान मुख मधुधान ।

Addam Commentarii verba, quae huc pertinent, quanquam miserrime corrupta: — सपञ्चिकंतोककडवालटोचेताधिकार्लुठैकर्णयावरणा । अर्थतविलचोलचीनगुणावद्धर्विराटेवा ल्हैकतर्कभोललादेयेत् । घालमुखघातलघुप्रभृतीनां । —

l. 8. BC addunt वा post अज्ञो । —

l. 9. D पुनमुंक । — A अल्लुप्रतं । B अप्रसुतं । —

l. 10. D om. पि । — D ए राश्च° । —

l. 12. C ता किं अहं अपचञ्चो संवुत्तः । —

l. 14. D गोपाल । —

l. 15. D अघिरुहिं sed in interpr. Sanscr. अभि° । —

l. 16. C om. नु ante विचिंत्य । — ABD कण्णाल । D interpr. कृत्रिम । C कर्णाट । —

l. 17. Codices कलेमि । —

l. 20. Pro ए तुमरेसि AB अणुसुरेसि । C अणुसुरेसि । D pr. m. अणुसुमरेसि del. अ et corr. ए in ए । —

l. 25. BC om. चन्दनकः । —

Pag. 104.

l. 1. B त्राहिंश्चो । — BC तुल्ल । — D मणामि । — Deest syllaba brevis. scribendumne तुल्ल अ ए ।? Com. ज्ञानतो पि खलु ज्ञानिं भणामि तव च न etc. —

l. 3. A भणद् २ । —

l. 5. CD एदे । — B om. एपोदे... सिपण l. 7. —

l. 7. BC कुक्क । D Sanscr. कूर्च । — C संठावणो । — Vocem शिलाञ्जल C interpr. शृगालक et WILSONUS: a dead jackall, whose skin he is about to employ. Sermonem potius esse de lapide, in quo unguenta odorata terebant tonsores, coniiicio e Com. in quo sic scriptum est: ज्ञान श्रीर्णाशिलापदु ना पितामवेवं । नो वासनानि भवन्तीत्युक्तं । Est igitur शिलातल idem quod शिलापट्ट । —

1. 8. A बाबुदु। BC बाबुउ। — A बि pro पि। —
1. 11. D विशुद्धस्स। —
1. 12. BC को भणउ। — Scribendumne भणउ = भणयतां? —
1. 16. BCD सुणाहि semel. —
1. 17. BC ज्ञादी तुज्ज विसुद्धा। D तुज्ज विसुद्धा ज्ञादि। — BCD ते। —
1. 18. BCD कर्अअ। A क२ उ अ unde restitui कर्उअ। —
1. 19. C चुम्मारओ। —
1. 21. Codices पडिवत्ता°। —
1. 25. C सहसं pro सहसा। —

Pag. 105.

1. 1. B वीसद्धो। C वीसद्धे। —
1. 2. BD om. रे। —
1. 3. ABC तद्धे। —
1. 4. C राअउलं। — A दै pro तए। — C सुणाअसरि°। —
1. 9. A वज्जति। —
1. 13. D ऽप्यहं et suprascr. स्य। —
1. 15. पच्चरदा restituit L. App. 34 ex interpr. C प्रत्ययिता। A पच्चविदा। B मए पणादा पडिक्काविदां। C मए विपणादा पडिक्काविदा। D मए णादा पडिक्काविदा et Sanscr. मया ज्ञाता परिस्थापिता। Com. एवं परिज्ञात्वा परिज्ञापिता तत्र चंदनं न स्मरिष्यसि। — ABC चन्दपाअं। D चन्दअं। Correxist L. 1. 1. —
1. 16. BC णं। D Sanscr. न भणसि। —
1. 21. B विणह। C विन्ह। —
1. 22. D शतु। — A हत्थं pro अक्खं। — D णिशुम्भे। —
1. 24. BC अरे णिक्खम°। — BCD पिअअअस्सो मे। —
1. 25. B पुट्ठदो। C पुट्ठिदो। D पट्ठिदो cum signo deletionis sub vocali f? —

Pag. 106.

1. 1. In Codice D folium 33 finitum est syllabis ता ज्ञाअ अ। Deinde desunt septem folia (34—40), et fol. 41 incipit syllabis त्रार्यणार्वि p. 132, 7. — A अह बि। — A पुत्तभादुवेहिं पडिवुदो। BC पुत्तभादुपडिवुदो। Scripsi भादरेहिं परि° ex coniectura. —

Pag. 107.

1. 2. BC सस्तिरीअदां। —
1. 5. AB विभान्ति। —
1. 7. Ad अक्खकार Com. अकृत्रिमं प्रभावत एवेत्यर्थः। — BC रमणीयं। —
1. 9. AB चिर्यते। —

- l. 11. AB आञ्चक्षु त्रि। —
- l. 12. B भणितो तत्किं। C भणितस्तत्किं। —
- l. 15. BC कर्मन्तोत्तित। —
- l. 16. B प्रेवित। C प्रेतित। —
- l. 17. BC in fine add. चेटः। —
- l. 18. B गो om. पा। —
- l. 21. B सावप्रण्योः। —

Pag. 108.

- l. 1. C साधो सुयाने। —
- l. 3. BC अपक्रान्तो pro आगतो। —
- l. 5. A वङ्गलः। —
- l. 6. C श्रूयतां। —
- l. 7. C व्यसनार्णवोत्थितं। —
- l. 9. Pro दृशां A दृशां। B दृढशां। —
- l. 11. Codices उपसप्पामि। —
- l. 15. B प्रियं नः २। C प्रियं नः। प्रियं नः। —
- l. 16. BC दासीपुत्राः। — A चिरिदि। —
- l. 17. Codices विसुमरिदे। —
- l. 18. C गदागदिं। —
- l. 21. BC पिअलेण। — BC से बद्धा गोडा। — A गोठाडा। — Codices णोदलदि। —
- l. 22. A उव pro उद्घाट्य। — Post उद्घाट्य adde दृष्ट्वा cum AB. — B om. वसन्तसेषा। —

Pag. 109.

- l. 15. BC निगलं। —
- l. 16. BC अत्रणीदाणि पिअलाणि। —
- l. 18. C रत्नानि pro दत्तानि। —
- l. 19. Codices पिअलाइं। — B सो बि। — C मुक्को। Forma मुक्क unice vera videtur, siquidem codicibus fides habenda est. Nam locum Sak. 23, 13 (ed. Chézy) corruptum esse, monstrum vocis तुअआ ostendit. Scriptum ibi in aliis codicibus किं दाणिं पि तुह आअन्नम्हि i. e. आयत्तास्मि। — BC सम्पदं अम्हे। — A वकिस्सामो। —
- l. 24. C अलं चान्तो ऽस्मि। —

Pag. 110.

- l. 3. C नावतर्तव्यं। —
- l. 4. Pro अतिल्लु (A) corrige अल्लु cum BC. Com. अल्लुमन्दः। — C संवारा। —

- l. 12. BC स्वात्मापि । —
 l. 17. A परिचितो । —
 l. 18. A om. ननु हे । —
 l. 19. C अवक्रामतु । —
 l. 25. A चारुदृष्ट्या । —

Pag. 112.

- l. 2. C अज्ञाः । — A संचयं । BC संचयं । —
 l. 3. C om. ज्ञानमथ पित्रं^० पित्रं । A संतपथः । B संयम्य । — A पोदं । B पोदं ।
 Confer Mahratt. पोट Hindusth. پوتا Bengal. पोटा । — BC वक्राण । — In Com.
 interpretationem lin. 3. 4. praecedit interpretatio linearum 6—9. —
 l. 4. Codices विसमा । — A द्द्विष्य । — Codices संचिदं । —
 l. 5. C om. अपिच^० . . . शलपा म्हि । — B णल pro णवल । — B शलशलपा ।
 A शलपां । —
 l. 6. B इक्षिष्य । C इक्षिष्य । — Corrige नाम pro नम । —
 l. 7. AB अवले क्क । — A अवसं वि से णल सममालुहदि । BC अवसं से । — Com.
 णल । — BC सम । — In interpretatione Sanscrita C metaphoricam singulo-
 rum vocabulorum significationem posuit, in qua cum Com. consentit; पंच
 जनाः sunt पंचेन्द्रियाणि, स्त्री est अविद्या, ग्रामः est गात्रं (Com. ग्रामेरे), चाण्डालः est
 अहंकारः, अवलः Com. असहायः । —
 l. 8. C शिलमुण्डश्च (Sanscr. हे शिरोमुण्डक) मुण्ड मुण्डे । — BC तुण्ड । — BC
 चित्र । — Codices कीस । —
 l. 9. A om. ज्ञाह उणं अ चित्र मुण्डे । — B om. अ । — Codices साहु । —
 AB सुदुह । C सुह et Sanscr. साधुः शुद्धः । —
 l. 10. C निहिदं । — BC कप्राश्चोदके । — C एष । — AB लट्ठिष्य । C लट्ठिष्य
 voluit लट्ठिष्य nam Sanscr. reddit गृहीत्वा । — A सालकाह केके । —
 l. 11. AC पविस्त्रिष्य । — BC अवक्कमिस्सं । —
 l. 14. A चिह् । BC चिह् । — AB रे । C अरे । — A दुत्य । B दुह । C दुह् ।
 — C ग्रमणक । — A चिह् २ । B चिह्व २ । C चिह् semel. —
 l. 15. BC om. alterum ही । —
 l. 16. A संठ्ठापो व आग्ने । — C एकेण । — A भिक्कुणा । BC भिक्कुणा । —
 A अवराहे । —
 l. 17. B त्तिहं semel. — C भिह् । — BC पेह्दि । — A om. तहिं तहिं । —
 C गोणट्ठणासं et Sanscr. तत्र तत्र नासिकां विह्वा । AB णासं । — BC विन्धिष्य । —
 l. 18. C गमिस्सं । — Codices भट्टालके । —
 l. 21. Codices चिह् । — A रे । — Codices दुह् । — C ग्रमणक । — A
 चिह् २ । BC id. semel. —

Pag. 113.

- l. 1. A पविट्टस्स। B °ट्टप्प। C °ट्टस्स। — A मूलधस्स। — A मोडयिप्पं। —
 l. 3. A कप्पायं। —
 l. 7. BC पत्तोद्दु। —
 l. 8. C आक्कोप्पदि। —
 l. 10. A ह pro हगे। BC हगे। —
 l. 12. A स्तुण। B स्तुणु। C सुणु et Sanscr. शृणु। —
 l. 13 et 14. C धणे et पुणे sed Sanscr. धन्यः et पुण्यः। — BC हगे। — C
 शलाविके। —
 l. 15. A कोघटके?। BC कोष्टके। — BC om. काम्भकाले। —
 l. 17. A इध आदे। —
 l. 18. BC इदं चीवल्लं। — A पक्खालिदुं। B पन्ना ?। —
 l. 19. Pro अले B अे। — A दुट्ठ। B दुट्ठ। C दुट्ठ। — C शमणाक। —
 l. 21. BC हगे। — B ववल्लुलिप्पे। C पवल°। — C गहाम्भामि। B ल्लाम्भामि। —
 l. 22. BC पुक्खलपाण्। — A तूस्स। — BC शवपणाइं। — B उट्ठप्पण°। C उट्ठु
 प्रगमन्धि° et Sanscr. उग्रगन्धोनि। —
 l. 23. Codices पच्छालेप्पि। —
 l. 24. A ययानेन नाचिर°। C ययानेन चिर°। —

Pag. 114.

- l. 3. C अयार्यस्य। —
 l. 7. C om. अ। — BC हगे। —
 l. 8. A ज्ञातमेत्तं व्व। — BC ज्ञातमेत्तकं ज्ञेव्व। —
 l. 12. Codices चिरु। —
 l. 15. C गतं। —
 l. 16. Pro पुत्तका et पुत्तके corrige पुत्तका et पुत्तके। Confer 118, 1. 119,
 11. 21. 124, 5. 129, 18. 132, 9. 164, 16. 165, 3. — BC हल्लक्का। — A भवट्टके।
 B भट्टके। C भट्टके। — BC पुत्तक। A पुत्तके। —
 l. 17. AB चिट्ठु। C चिट्ठु। — Nunc videor mihi male scripsisse स्वगतं
 pro स्वयं quod codices habent. postquam enim cor suum interrogavit, quid
 hoc homine faciendum sit, cordis loco ipse respondet. Praeterea si स्वगतं
 praeceperat, omitti vix debebat प्रकाशं ante भावे। — A ए वि...पावि। B ए
 वि...ए वि। — AB चिट्ठु। C चिट्ठु। — BC भावे semel. —
 l. 18. A प्रपथालितं। —
 l. 20. AC चिट्ठु। B चिट्ठु। —
 l. 21. A कति। BC कत्ति। —
 l. 22. A गदं हि। —

Pag. 115.

1. 1. C पंकाइलं = पंकाविलं । Scripsi काइलं cum AB, sed vocabulum dubium est. E corruptissima Commentarii scriptura नम (114, 22.) इति प्रस्तावात् विटो यमर्थं काइलं । ककाशिनं । कलुषमिति यावत् । certo iudicari nequit, quid ille voluerit. Fortasse vocabulum काइलं cognatum est cum Bengal. काइट sedimentum, sive cum Bengal. कादा limus, कादाल limosus. —

1. 8. BC स्तौति भवन्तं । —

1. 9. A स्तुणु । B शुण । C शुणु et Sanscr. शृणु । —

1. 16. AC सुट्टु । B शुट्टु । —

1. 18. A बलेण । —

1. 19. A शिह्लदा । — BC लंबमाणा । —

1. 20. A कलाइ । C फला इव । Sed Anusvaras positionem non facit.

1. 22. C एषो । —

1. 23. A सुमलामि । —

1. 24. BC ओदलदि । —

1. 25. C निर्म्बो । —

Pag. 116.

1. 3. C तु pro तु । —

1. 5. C आगच्छेत्ति । — BC पागच्छदि । —

1. 6. A मत्तणे । BC मत्तणहे । Vide *Boehtlingkii* notam ad S'ak. 20, 4. —

BC प्रकोअदि । —

1. 7. A सरिहे । —

1. 8. C दृढ । — A सन्तता । —

1. 15. C शुक्कप्रश । —

1. 19. C प्र pro प्रे । — BC पागच्छदि । — BC om. अथवा । —

1. 20. BC गाइस्सं । — BC भावे semel. —

1. 23. C गन्धव्वो । —

1. 24. Codices मुल्ये । —

Pag. 117.

1. 2. B प्रशल त्ति । C स्सल त्ति । —

1. 3. BC भावे semel. — BC om. इति । —

1. 6. C गन्धव्वो । —

1. 7. C दीण । — A मरीच । BC मरिच । —

1. 8. BC तेलघिह्दि । —

1. 9. Codices पार । —

1. 10. B प्रशल त्ति । C स्सल त्ति । —

1. 11. A भावे २। — A चेड। — Codices पागइदि। —
1. 14. BC मज्झिमिके। — BC दाणिं pro दाव। —
1. 15. A त्राध गोणा त्राध २। —
1. 17. BC पडिस्समं। —
1. 18. BC अण्णपवह्णं। —
1. 21. BC भावे semel. — BC आगडे। —
1. 23. AB पेइदि। — A घूले। C शुअलं। —
1. 24. A लीकवीअदि। —

Pag. 118.

1. 1. A पुइका। B पुइतका। C पुत्रका। — C यावलक। — BC आगले। —
1. 3. BC आगले। —
1. 5. BC आगले। —
1. 7. BC आगडे। —
1. 8. A भवटके। BC भट्टके। — Codices चि। — AB आअदे। —
1. 9. C पवेणहि। —
1. 11. BC पगल। —
1. 12. AC भट्टके। B भटके। — B हगे। —
1. 14. B हगे। — BC अचलं। — Codices कीलिअं। Confer 125, 10. —
1. 15. A भट्टो pro भगे। — B चलं। C अचलं। — C घडाअणं। — A तुनं नले bis. — BC अण्णं pro अचले। —
1. 17. B हगे। — C अण्णकेलके sed Sanscr. आत्मनः कृते। B अत्राण। — A हुविअिण। —
1. 19. C अचलं चि पाअण्णु et Sanscr. सर्वमपि नश्चतु। — Codices पगल। — C om. जेअ। —
1. 21. A तम pro अमं। — BC विभज्ज semel. —
1. 22. AC भट्टके। B भटके। — A ponit प्रविअय post भगे। — AC भट्टके। B भटके। —

1. 23. BC एअ उअत्तिदे। A उअट्ठिदे om. एअे। —

1. 24. C णं हिण्णा। Com. चित्तानं गमना गेगा (sic) इति वक्तव्ये प्रकाशकत्वाद्भ्रमणं। Inepte scilicet, ut solet, loquitur Sākāras, dicitque: non rupti sunt boves, non mortui funes etc. Sed ineptius verba eius interpretatur ed. Calc.: ननु पुंअलीज वृषभा न मृताः त्वमपि न मृतः। Fortasse obversabatur ei vox हिण्णालिअ। (35, 12). Suspecta est forma लज्ज। —

Pag. 119.

1. 2. C om. पुलककलणीर् त्ति। —
1. 5. AC चिट्ठ। B चिट। — Pro अण्णकेलके C habet प्यकलके et Sanscr. प्रकृतं। —

l. 6. Codices अहिलुहसि। corrige °शि। — B हगे। — BC अगदो पवह्पां अहिलुहामि। —

l. 8. A तयि। — B हगे। — A तव quod mutavi in तुह। BC तथात्रि तुष्ट्र शिलाश्रले (C श्रेलाश्रले) अहिरुहेत्ति। — A भट्टक। B भट्टके om. त्रि। C भट्टके om. त्रि। — A भण्ड om. Anusvara. —

l. 11. A अहिलुहाति। — A पुष्पयका प्पावलका। B पुस्तका। C पुत्रका। —

l. 12. Codices पडिवत्ता°। —

l. 13. AC भट्टालके। B ut nos भट्टा°। —

l. 14. Pro त्रासं B त्रासं। C त्रासं। — B om. syll. त्वा। —

l. 15. BC भावे semel et मडे semel, om. शि। — Codices द्वा। — A om. verba चोले....लकवजो (l. 16.) —

l. 16. BC उभ त्रि। — AB मुजे। —

l. 18. C न भेतव्यं semel. — BC राक्षत्या अवसरः। —

l. 19. BC खिन्नदृष्टेः। —

l. 21. A पुस्तका। B पुस्तका। C पुत्रका। — A यावलके। — A त्रिवेप्रिशि। —

l. 23. A पवह्पादिहृडा पिडियिन्ना। B पवह्पाहिं इत्तिन्ना। C पवह्पाहिं इत्तिन्ना। —

Pag. 120.

l. 5. A आघासकारे। —

l. 6. C गालघो। —

l. 7. A भाणोर्। — A ओसर्। — B छेत्र। C छेत। — C गिष्करो। —

l. 9. BC वुडुचेडे। — B णावल्लोअदि। C °लोअदि। —

l. 12. BC शिन्नालघा। — C उड्डन्ति। — BC वच्चन्ति। — A om. त्राव। —

l. 13. BC हगे। —

l. 19. BC मानाद्व°। —

l. 20. Pro ए इति quod C omisit, AB habent नेति। —

l. 21. A अग्रौटोर्य। —

l. 23. Confer p. 13, 16. —

Pag. 121.

l. 3. Pro अथ BC अथवा। — B चेडे। C चोडे। — BC ता किं तुमं ए भक्तिवदे। —

l. 4. C विद्वपितेन। —

l. 7. A परिभ्रमः। —

l. 10. Codices चिह्ठ। —

l. 11. B अहिलुहिय। —

l. 12. A लट्ठिअ। BC लट्ठिअ। — A भट्टा°। BC भट्टा°। —

l. 13. BC ओषधी°। —

l. 15. BC सन्तं पात्रं semel. —

1. 16. BC भावे semel. — BC पत्रलपुलिग्रामपाश्र्णं । — Codices वासुदे° । —
1. 19. C सादिदा । —
1. 20. B लोमाशादिदा । A लोमायिदा । — Codices सम्पदं पादेसुं । — A पसादेमि । —
1. 22. Codices पादेसुं । — A पडमि । — BC अम्बिर । —
1. 23. A शुष्णु । —
1. 25. Codices हृत्प° । — B तुव । —

Pag. 122.

1. 1. BC मदणा° । —
1. 2. C सि । —
1. 3. BC post वसन्व° addunt सक्रोधं । —
1. 5. B syllabas मादुके bis habet. —
1. 6. A पमापां । —
1. 7. 8. A om. सुपडे वषो शिञ्जालेपा । — BC मुदंगे । —
1. 9. A तुर् सा समासादिता । —
1. 10. AC भट्टके । B भट्टके । — BC रुद्धे । — Codices °दन्तस्त । —
1. 11. A चक्कट्टिञ्चं । —
1. 12. A एसा et °सेपा । —
1. 13. BC पवहपापलट्टपोपा । C Sanscr. प्रवहपात्रिपर्ययेपा । — C अहिशीलिदुं et Sanscr. अभिशीलितुं । —
1. 14. BC तुमं तं दलिदूदश्रूठवाहपुत्रहकं । A सत्यवाह । —
1. 15. C केलकाइं । —
1. 16. BC ओदल etiam in fine bis ponunt. —
1. 17. B °चारुदत्ताकं । — A अहिशालेशि । —
1. 19. C दशपाहपल° । —
1. 20. Codices हत्येहिं । — A शतताउपालम्पटेहिं । —
1. 21. C वट्टामि । Conf. Mahratt. वठपो s. ओठपो to pull, draw, drag. —
1. 22. A बालिदंअरवे जहा । B वं pro वि । — B जहा । — Codices जडाउ । —
1. 24. A नु pro न । — Codices लता । — C अर्हन्तु पवनोद्धवाः । —
1. 25. BC तदुन्निष्ठ त्वमहमेना° । —

Pag. 123.

1. 2. Codices वंचणाव° sed C Sanscr. वचनाव° । — A लोमागो । —
 1. 3. A शंभुद्धिदे । BC शंभुद्धिदे । — A °व्यहारेपा° । — A पञ्जलिद । C °दो । —
- In तं consentiunt codices; scribendum videtur ता । —
1. 5. A तदिस्थसे । B तदित्यसे । —
 1. 6. A पावलञ्चं । — B प्रदेहि । —
 1. 7. A मसं । — AB तुट्टि । C तुट्टि । —

- l. 9. B om. विटः। —
 l. 11. C om. तु। —
 l. 12. C भावे semel. — BC अकालाह। — A गन्ध। — A गट्ठि pro पात्थि।
 — B लखलिखा। C लखलशी कावि et Sanscr. राक्षसी कापि। Vocabulum लखलिखा
 putavi cognatum esse cum Mahratt. लकरी *a slight taste*. —
 l. 15. C वसन्त°। —
 l. 18. A प्रणवोप°। —
 l. 21. A दयिष्णं। C दस्सं। — C अणं। —
 l. 22. Codices को। Corrige के। —

Pag. 124.

- l. 2. A उंतोवालिदूदं om. syll. प। BC पंतोवलिदं। —
 l. 3. A धिक्कृतो pro अपध्वस्तो। —
 l. 4. BC खोले et C Sanscr. शृगालः। — B यावलकचेडं। C यावलचेडं। —
 l. 5. A पुप्पयका। B पुस्तका। C पुत्तका। — A खंडाई। C खलुआई et Sanscr.
 कटकानि। Sermonem esse de armillis video ex Com. in quo voci Pracritae
 indistincte scriptae additur वलयविशेषान्। Scripsi cum B खलुआई। Confer
 Hindusth. کھڑک. — BC om. दे। —
 l. 6. 8. 10. Codices त्रि। — l. 6. Pro पहिलिष्णं Com. परिभिःसं परिवासे।
 Videtur voluisse परिवासे। Confer Hindusth. پہارنہ paharnā = परिधान *to dress
 one's self*.
 l. 7. C शोवणपो। — A om. पीठं। B पीठ। C पीठके। —
 l. 9. C सत्वं। — AB उच्छिष्टं। C उच्छिष्टं। — A दयिष्णं। —
 l. 11. BC चेडकाणं महत्तलकं। —
 l. 12. AC भट्टके। B भटके। —
 l. 13. C मपोहि। —
 l. 14. AC भट्टके। B भटके। — BC कलेमि। —
 l. 15. B एस्ति। —
 l. 16. AC भट्टके। B भटके। —
 l. 18. AC भट्टके। B भटके। — Codices पडि pro पलि। —
 l. 19. A अपिदूदा। —
 l. 21. AC भट्टके। B भटलेके। — BC पप्रोददु bis. —
 l. 22. AC भट्टके। B भटके। —
 l. 23. BC चेट सम। — A आभाशि। —
 l. 24. AC भट्टके। B भटके। — A परलो°। —

Pag. 125.

- l. 1. AC भट्टके। B भटके। — B दुक्खिद। C दुक्खिदप्प पलि°। —

1. 2. A कीदिशे। B केशेरो। C केप्ररो। —
1. 3. C ज्ञादिशो। — Codices भट्टके। —
1. 4. BC दुःकिदृश। —
1. 5. BC हगे। — BC पड pro पल। — A पुट्टके। BC भक्तके। — BC भूदे pro ज्ञादे। — C अक्कल्लं। —
1. 8. A चिट्टु। BC पिट्टु। — Codices भट्टके। — BC अक्कल्लं। —
1. 9. 10. in C scriptae sunt, ac si esset prosa oratio. Versus esse Com. dicit. — 1. 10. Codices तेषां अहं अक्कल्लं sed C Sanscr. et Com. om. अहं। — Codices पडि pro पलि। —
1. 11. C श्रृणा°। —
1. 12. BC दृशो। —
1. 19. A तदीयां। —
1. 20. A अधम्मभीलु। C अधम्मभिलु। — A पललोअभीलु। —
1. 21. BC हगे। — A लट्ठिअ। B लट्ठिअ। C लट्ठिअ। —
1. 22. C गहे। — BC ante ओवल्लके inserunt अहं C Sanscr. अयि। — B पाविअिअ। — B वीशन्ते वि। —
1. 23. AC चिट्टु। B चिड। —
1. 24. Codices भट्टके। —

Pag. 126.

1. 1. A चिट्टु। C चिट्टु। B ut nos. — BC repetunt चिट्टु post वग्नन्त°। —
1. 2. A व्यापादप्यत्तेति। C व्यापादप्यसि। —
1. 3. A भावे भव भट्टके। B भट्टके। C भट्टके। —
1. 5. AB पुट्टे। C पुट्टे। —
1. 6. C समु°। — A वैलिर्। BC वैलिर्। Corrige वैलिर्। —
1. 7. C लव्वे। — Codices श्रिश्चा°। —
1. 8. A श्रेणां। BC श्रेणिअं। —
1. 9. C तुमे। — AB तुमं pro तं। — BC हगे। — BC मल्लकप्पमा°। et sic Com. legisse videtur, e cuius verbis corruptissimis hoc video, S'akâram suo more inepte dicere: „ego e tanta familia, poculi instar magna oriundus“, cum dicere debebat: oceani instar magna. —
1. 10. B एदे। — BC अंगीकालीवेदुं। —
1. 13. A कैंटकद्रुमाः। —
1. 14. A कलेहि। —
1. 15. C यावल्लअ। — वेदु pro चेडे। — Codices पिट्टिदे। —
1. 21. Codices श्रृणा°। B syllabas मि श्रृणा bis scripsit. —
1. 24. Codices हस्ते। — AB चिट्टु। C चिट्टु। —
1. 25. A स्वत्वं। —

Pag. 127.

- l. 1. A सच्चं। B मच्चं। C सच्चं। —
 l. 4. Codices माडिप्रं। —
 l. 6. BC एदस्सं। — C कर्दप्रं। —
 l. 7. C वप्रान्तप्रेणि (semel) एहि। —
 l. 9. BC निर्वृत्तो। —
 l. 12. Codices सुवपणमं। — A प्रवेठणेण। B प्रवेठ्ठं^०। C प्रवेठ्ठं^०। Confer p. 11, 22.
 l. 13. B पाच्छि। — Codices कट्टमम्रा। — A मणुप्रं। C मणुप्रं। — C habet किं प्रेवमं et Sanscr. किं सेवकं। Com. कं त वयं नूयं मनुय्याः। Dubito num recte scripserim किं ते वयं। —
 l. 19. B om. inde a रिदो usque ad सहस्रारपाद् l. 21. —
 l. 20. A पयव्हीणां। —
 l. 21. C om. ए sed habet न in interpr. Sanscr. — Codices पलाप्रं। — BC कर्दस्सं। —
 l. 23. C दाप्रो पथीए। — A चालुसदत्ताके। BC चार्द^०। — BC कदे। —
 l. 24. BC ह्मे। — Codices पडाप्रो। —
 l. 25. A देतो। — C चार्द^०। —

Pag. 128.

- l. 1. AB किं त्रि। —
 l. 2. BC om. च। — BC समं। —
 l. 3. B दलिदूदप्रस्यस्तवाह। C ^०प्रववाह। — A चिट। B चिट२। C चिट्ठ चिट्ठ। —
 l. 4. BC सलाहपिआदं। —
 l. 6. AB पडित्ता^०। — Codices पुत्ते। — C चार्द। —
 l. 9. A शुब्रंधं। B श्रंकिं?। —
 l. 10. AB रुददे राआ। C रुददेएआ et Sanscr. रुद्रेरात्मा। — C जडाउ। —
 l. 13. A श्रोधा। — A मालधे। — BC युगे। —
 l. 14. C जडाउ। —
 l. 16. AB चालुदत्तं। —
 l. 17. BC अक्कन्दस्सं। —
 l. 18. C उक्के अक्कन्ददि। B post उक्के pergit अक्क बि etc. l. 19. — AB चालुद^०। —
 l. 19. BC पावस्सं। —
 l. 20. AB दाप्रो। —
 l. 21. Codices चालुद^०। —
 l. 22. AB दाप्रो। —
 l. 25. Codices दोष। —

Pag. 129.

1. 2. A शूलकवणं । —
1. 3. C मले इच्छं च नुमला et Sanscr. म्रियते इयं च नुमता । Com. haec verba non explicat. WILSONUS: *Fainly calling on her mother, she has fallen* etc. —
1. 4. C णेष्टसि । —
1. 5. C सुणो । B सुण । — Codices सहसा । —
1. 6. B शो pro शा । — Com. in fine versus aliam scripturam commemorat, quam divinare nequeo. dicit enim पाठान्तरे तप्रसांतः पतिः । —
1. 7. A जे शे पिद्धि णेद्धि । वचशिदं । B जे श पेद्धि शं वचशिदे । —
1. 8. Codices संपदं । — AB चिट्टामि । C चिट्ठामि । —
1. 15. B देवता । —
1. 16. AB करिष्यति । —
1. 18. A पुयका । B पुस्तका । C पुत्रका । — BC थावलक । — BC तवापि । —

Pag. 130.

1. 1. AC पिट्टदो । B पिट्टो । —
1. 2. B न गता सा खलु न तया दिशा । C न गता सा खल्वनया दिशा । —
1. 3. Codices गडे । —
1. 5. C गडा । —
1. 8. AB वृथ्यति । —
1. 11. Codices संठायेहि । Corrige प्रंठायेहि । — C एसा । — BC मर् pro शा । —
1. 13. BC पेह । — Pro पठमं A पलक्कमं । C पठमं । — A लट्ठिअ । B लट्ठिअ । C लट्ठिअ । —
1. 14. B जिअलअ । C जिअल । — A संठाणाह । BC संठाणाह । — Pro पलक्कमं BC शूलत्तणं । —
1. 17. BC अविअलिअं पवहणं आणन्तेण जेअ मर् पठमं (C पठमं) । — A आणन्तण । —
1. 22. A आअमे । —
1. 24. BC om. भोः कटं । —
1. 25. B किं तु अय कदाचि नाम etc. । C किं तु । —

Pag. 131.

1. 2. A एअ pro अये । —
1. 5. BC मामाश्वत्तोः । —
1. 6. A द्वपिअ । —
1. 7. BC हगे । —
1. 9. 10. A अत्यप्रदं दे दे देमि et सामणो । Corrige शामणो । — B अत्यं श देमि सुवणणं दे कहावणं देमि प्रवेडिअं दे । एषे दु शट्ठाणपलक्कमे मे सामणो स भोहु मणुश्राआणं । C अत्यं प्रदं देमि सुवणणं दे कहावणं देमि प्रवेडिअं दे । एषे दुप्रददाण पलक्कमे मे सामाणण भोहु

मणुश्रमाणां । et श्रवेडिञ्चं interpretatur सवेष्टिकं । दुश्रदूदायां vero दुःशब्दानां । Com. nihil dicit de metro, itaque codicem A secutus sum. कदाचनं recte scribitur. confer *Clough Pali Vocab.* p. 63, 35. श्रवेडिञ्चं confer Mahratt. सपोटी (*a service*) in which the servant obtains daily provision besides his wages. —

l. 15. A अकार्यं pro अनार्यं । —

l. 18. C पसीद् । — BC एलिणीए pro एमलीए । WILSONUS: *let us go bathe.* — BC कीलम्ह । —

l. 23. C नगरुञ्जी । —

l. 25. A ज्ञातो त्वं मा वेष्ट्या भूस्त्वं । —

Pag. 132.

l. 1. BC चारिञ्च । — B om. कुले । —

l. 2. Codices केर्के । — A पुफ । B पुष्फ । —

l. 3. A अउत्तश्र । B अजुत्तस । C आवुत्तस । — BC उवहाले । —

l. 5. BC अं । —

l. 6. BC ता गङ् । —

l. 7. C विटः स्वगतं । — BC भवतु यत्रा° । — Inde a त्रय° incipit cod. D fol. 41. vide supra adnot. ad p. 106, 1. —

l. 9. D गञ्च et superscr. श्र । — BC थावलक । D थावल । — A पुत्त्वथका चेडा । B पुशतका । C पुस्तका । D पुत्तका । — A कीलेशि मम । —

l. 11. ABC भट्टके sed D भष्टके । — A कदे । —

l. 14. B तेन्निके वेलं मम । CD तेन्निकं वेलं मम । — CD अणान्तव et C Sanscr. तावतीं वेलं त्वमात्मानमलंकुरु । —

l. 15—17. D om. in textu, add. in marg.

l. 15. ABC भट्टके । D भष्टके । — D मए pro मम । —

l. 16. D गञ्च । — D एदाइ । — D मह । — BCD केलञ्चाए । —

l. 17. D om. बालगम । — BC पडोलिञ्चाए । D पडोलिञ्चाए । — ABC चिह्ठ । D चिह्ठ । — BC हगे । — D आञ्चामि । —

l. 18. ABC भट्टके । D भष्टके । —

l. 19. D पि । —

l. 20. BC पडोलिञ्चाए । D पडोलिञ्चाए । — BCD प्लिञ्चं । — BC थावइस्सं । — D मन्ने लञ्चिदे । —

l. 21. D गञ्चामि et पेञ्चामि । — BCD inserunt दाव ante एदं । — AD एसा । BC एषा । —

l. 22. D पुणे । — D माउइश्रं । — Codices सुमला । — B post एदि om. पा usque ad पञ्चहिता l. 24. —

l. 23. D पञ्चादेमि । —

1. 24. C पञ्चहिन्नापादि। — D वादालिपु°। — AD पण। D पुटेण। — D पञ्चादेमि। —
1. 25. Codices संपदं। — C गण्डिम्। D गण्डिम। —

Pag. 133.

1. 12. BC नहा। — BCD कातणाह। — Corrige शत्यवाह cum ABD. —
BCD om. पुत्र। — D चालुद्वकेण। —
1. 2. A पुफ। BD पुष्फ। — D पवेसिम्। —
1. 4. Consentiant codices in विणाग्राय। L. 430 corrigat विणाग्राह। —
1. 5. C पात्रलिह। — A पणुयदिं। C non animadvertit metrum esse. —
1. 6. Pro त्रेण त्रेण A त्रेष्वा २। —
1. 7. B मग्गेण गच्छामि। — A तेण २ ज्ञेस्व। — A दुट्ठ। B दुट्ठ। C दुट्ठ। D
दुट्ठ। — A चीवले। —
1. 8. BC आगच्छदि। D आगच्छदि। — B पाणिक्किम्। C पाणिक्किम् et Sanscr. नसि
दित्वा वाहितः। D पास्तिम्। — BC कसात्रि। D कसात्रि। —
1. 9. C पञ्चासस्सदि। — D गच्छामि। —
1. 10. Corrige cum A अग्रतो अवलोच्य। — BCD पमाल। A खण्डे। — C
गच्छामि। D गच्छामि। —
1. 11. A तुलित्तुदे। B तुलित्तुलिदं। C om. तुलिद। — A गच्छण। BCD गण
sed D numeris superscriptis indicavit, legendum esse गच्छण। — D गच्छन्ते। —
1. 13. BC पटो। D pr. m. प्रविश्यापटो deleta vocali ।। —
1. 14. BCD संवाहको भिन्नुः। — A पच्छादिदे। BC पच्छाडिदे। D पच्छाडिदे। —
D चीवर्। —
1. 15. D विलुप्पलि। — B किं ण हु। D किं ण हु। —
1. 16. BC हंदि। — Codices पणार्दिम्। — BC शुक्खाविश्रं। —
1. 17. AB संचये। — B शु pro एणु। C om. एणु। — C पणालस्सं। —
1. 18. A पंचज्जपात्यादि। B पंचज्जण त्रेण मालिंदत्यादि। C cum B sed मालिदे
इत्यादि। D cum C sed त्रेण। —
1. 19. ABD सग्गेण। —
1. 20. BC दिगाणं। — ABD मुवण। C मुवण। BCD कदे। — B ज्ञूदि। —
1. 21. Codices पाक्किदे। —
1. 22. A समुज्जपादि। B समुज्जपादि। C समुज्जपादि। D समुज्जपादि। — B अयवा। —
1. 23. A नन्तत्ता चीवलज्जलेण। — A तिम्मिद। C निम्मिदा sed Sanscr. आर्द्राणि। —
1. 24. A वित्तिपणा। B वित्तिपा। C विदिदपणा sed Sanscr. विस्तीर्णा et sic Com.
— D अ pro विम्। — Codices कुरन्ति। —

Pag. 134.

1. 1. Codices कार्। — AB भूस्सिदे। C भूष्पिदे। D भूहिसिदे। — A om. verba
पाक्कम्मदि . . . हत्ये (l. 2) —

1. 2. A पञ्चमिवज्ञापामि । —
1. 3. Codices विचारेण। Corrige ले । —
1. 4. D पेक्खिणामि । —
1. 7. A दिविग्ग । — D किं दा et in marg. व pro णि । —
1. 8. ABC उव्वरि । D उव्वरो । —
1. 13. BCD किं मं ण । — AD शुमलदि । — ABD सुवण्ण । —
1. 15. A शुमलामि । C सुमलेमि । — D जया । —
1. 16. B वंरदा pro उव्व^० । —
1. 17. CD णेदं । —
1. 18. A जं वेसवास्स सत्तिं । B जं सत्तिं भावस्स । —
1. 19. BC उट्ठेउ २ । D उट्ठेउ २ । — A समीप । BCD समीव्व । —
1. 20. D नमयति । —
1. 22. ACD चिट्ठदि । B चिट्ठि । —
1. 24. 25. AB ओणलध २ अज्जा ओणलध । — D अत्थिग्ग । — Codices एणो । —

Pag. 135.

1. 1. B हित्य । — Codices संजद । — A माणुग्गे । D माणुग्गेग्गे । —
1. 2. C लाम्भउले । — A णिच्चले । —

Pag. 136.

1. 2. Codices अधिअलण । — BCD भोद्धहिं । — Codices अले । —
1. 3. Codices ववहाल et कलेहि । —
1. 4. Codices अधिअलण । —
1. 5. BCD एण pro ता । — Codices पविणामि । — D विचित्रं । — D मए धिअरण । —
1. 6. Codices अधिअलणिअणां । —
1. 7. D om. च । — Codices एग्गे । — AD लट्ठिअ । BC लट्ठिअ । — ABC शाले । D शाल । — Codices मणुग्गे । —
1. 8. D भोदु pro ता । — A परिअरिअ । —
1. 10. C उज्जल । — D वेप । —
1. 11. C झ्झादो । — B हे pro हं । —
1. 12. C कानने । —
1. 13. Codices सह । — D नुअदोहिं । — AC इत्थिकाहिं । B इत्थिकाहि । D इत्थिकाहिं । —
1. 14. BCD गन्धव्वेहिं om. विअ । — Codices शुविहिद्धिं । Com. गन्धर्व इव स्वहितैरंगकैर्लज्जितः । —
1. 15. BC गट्ठी । D गठी । — D मे व लणोण । —

- l. 17. A विगंठि। D विप्रवर्कंठि om. गच्छ। Confer p. 164, 1. — AB पवि
रूढेण। C पविश्येण। D पविश्येण। — D किमिपाके pro कीडपा। — BCD अत्रलं। —
l. 18. A न pro नर। — BCD महत्तलं। — AD किमिपाचिद्विभं। BC किमिपा
चेद्विभं। — BCD पालद्विभं। —
l. 19. BCD चारु। — Post चालुद्विभं BC pergunt संभावीमदि omissis verbis
एदं . . . शब्धं। — D चालुद्विभं तृत्त एदं etc. — AD किमिपाचिद्विभं। —
l. 20. D तस्स राब्धं। —

Pag. 137.

- l. 1. BCD om. अज्ञ। — A वप्रन्तशेषिमा मो क्य च कथं (l. 3.) omissa l. 2. —
l. 4. A दिदंति। BC चिद्विभं त्रि। D चिद्विभं। — BCD अधिभ्रपा। — D भोइमा
भोदु एद्विभं। —
l. 5. D मुहुत्तं। — BCD तथा pro इति। —
l. 6. D पुरतो। —
l. 7. A om. ता त्राव उत्रसं। —
l. 8. D अधिकरं। C आधिकरं। —
l. 10. BCD तो pro उभो। —
l. 11. A °हाराधीनतया। — D om. पर ante चित्र। —
l. 12. C आधिकरणिः। —
l. 13. A द्वेदं। —
l. 18. D corr. दूरीकृतां। — l. 18—21. in B his scriptae sunt. —
l. 23. D om. सार et in marg. add. कार। — CD न च। —
l. 24. D तुल्यो ऽमित्र। — C दृष्टैव। —
l. 25. D व्ययता। — C धर्म्ये ऽतिलोभां। —

Pag. 138.

- l. 1. A परतंत्र। —
l. 2. BCD पाय गुणे दोस त्रि। — C त्रह pro त्रदि। —
l. 3. A अन्धकाभ्रारो। —
l. 5. Codices अधिभ्रलण। — A भोइमा। BC भोइज्जो। D pr. m. ut videtur
ज्जो corr. भो। —
l. 6. D परिक्रामति। —
l. 7. Codices अधिभ्रलण। —
l. 8. C च प्रविशन्ति। —
l. 9. BCD कः bis. —
l. 11. Codices अधिभ्रलणिमा। —
l. 12. BCD को को। —
l. 13. BCD ह्यो। —

1. 14. BCD पुलिप्रमणुष्ये। — A लटि दाव (l. 16) omissis syll. अग्राले. . . चिट्ठ। — BC लट्ठिअ। D लट्ठिअ। — BCD शिअले। — D राअ। —

1. 15. C पठमं। — BC लट्ठिअ। D लट्ठिअ। — C ग्राले। D ग्रालके। Corrige सालो। —

1. 16. B अज्जा मुहुत्ते। C मुहुत्तं। — Codices अधिअलणि०। —

1. 17. A om. उपाय्य। — D अज्ज। — AD लट्ठिअ। BC लट्ठिअ। — C ग्राले। Corrige सालो c. AB. — B अवहाललमुअ०। CD अवहाललमुअ०। D त्थिदे। Corrige अवहारं। —

1. 22. BCD आब्रेणादि त्ति नि०। —

1. 23. AD अधिअलणिअ। — C दोप्रादि। B ण दोससिलववहाले। ACD ववहाले। —

1. 24. AB दोसदि। — A त pro मम। —

1. 25. ABD दोसदि। — A अदो pro तदो। — A बहिणीं। BCD बहिणिअं। —

Pag. 139.

1. 1. B om. hanc lineam. — A अधिअणीअं। C अधिअरुणिअं। — CD फेलिअ एत्य अणं। D del. एत्य। —

1. 2. C गवरुअं। —

1. 3. Codices लट्ठिअ। — CD ग्रालअ। — D मुहुत्तं। — D अधिअल०। —

1. 4. BD अधिकरुणिकान्। C अधिकरुणिकान्नुप०। — C एणे। D एणे। — ABC लट्ठिअ। D लट्ठिअ। — C ग्राले। D ग्रालो। — C कुविदे। —

1. 5. A सर्वमूर्खस्य। —

1. 6. BCD भद्र उच्यतां om. तत्। —

1. 9. B post दोसदि pergīt संपदं (l. 10). — Com. दोसदि usque ad finem sermonis. —

1. 10. C om. सह्यमात्मगतं ही। — C पठमं भणन्ति। — ACD दोसदि। — Codices संपदं। —

1. 11. AB दोसदि। — BCD हगे। —

1. 12. AB पत्तिअवदस्सं। — BCD om. च। — AB सुहुहुं। CD सुंशुहं। —

1. 13. A सुभं। D सुहं। — D देमिमि ण। —

1. 16. C प्रो pro मे। — D भूमि। — A ता ता त्तिहि। — ABC रोअदि। —

1. 17. A एष। — CD णं। —

1. 18. C अधिअरु०। — BCD एअ pro एत्य। —

1. 21. AB अधकिं। D अयइं। —

1. 23. BC कययइस्सं। D कययइअं। — A एवउके। BC एअवउके। D एअवउउके।

Confer p. 126, 9.

1. 24. BCD हगे। —

1. 25. A तादस्स। — D तामदा। —

Pag. 140.

l. 1. A लाम्प्रयालर्। BCD लाम्प्रिग्राले। — BD हने। — B ब्र्णोब्रदी। CD भ्र्णोब्रदी et D pr. m. ब्रदि। — Codices र्गाम्। — In C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —

l. 2. C त्रायते। —

l. 4. BCD त्रिपिने कंठकिहुनाः sed D pr. m. कंठक। Confer p. 126, 13.

l. 5. D कार्य in marg. —

l. 6. C अत्रलङ्काद्वि। B अत्रलङ्क वि। D अत्रलङ्काह विग्र पा अ। — A पा मे om. अ। — Codices किं वि। —

l. 7. A ब्रहिणा pro ब्रहिणोब्रदिणा। — D ब्रदीणा। — ABD पदितुद्वेण। C ब्रितुद्वेण। —

l. 8. D सञ्जनापाणं। — A पुक। B पुक्क। D पुक्प। — Codices कर्णउक। — D च in marg. —

l. 9. A अणुदिपा। B अणुदिग्रहं। CD अणुदिग्रहं। — A प्रोपादुं। — AD पोस्ताग्रदुं। BC पोत्या°। — D लुस्ताग्रदुं pro लुपा°। —

l. 10. A र्द्वयिमा। B र्द्विय। C र्द्विग्र। D र्द्वित्या। —

l. 11. C त्रायते। —

l. 12. BCD किं त्रि। —

l. 13. A तादिग्रं। — ABC भूयणिग्रं। D भूस° corr. ग्र। — C केण वि। — A कुपुत्रेण। —

l. 14. BD कालपा। — C गुणं। — A पुक। D पुक्क। — D कर्उत्ति°। —

l. 15. BC काले। A कालेपा। — BCD र्द्व्येथके च। — A मुख वृणोति। —

l. 19. A अयावेदि त्रि तथा। —

l. 20. BCD उत्रलाम्प्रनेण। — A वि pro विग्र। — BC पायग्र। —

l. 21. A पिण्डेण। in D syllaba ल vocis पिण्डलकेण dubia est. — A पिपा सिदे। B पिपणाग्रिदो। C पिपाग्रिदो। D पिपणाग्रिदे et sic corrige. —

l. 22. A om. syllabas भणा। — ABD दिट्ठा। C दिट्ठा। —

l. 23. B कलंकलेध। — BCD लिखनं। — C प्रो'ञ्छन्ति। —

Pag. 141.

l. 1. A णोवालिग्रार्। B गुणगुणार् मोघवाणीर् गावालिग्रार्। C गुणगुणार् मोघठा गार् गोवालिग्रार्। D गुणगुणार् मोघठागार् गोवालिग्रार्। — Codices पिसुवपा°। —

l. 2. A थापोहिं। D ठापोहिं। —

l. 4. Codices दिट्ठिमा। — B पञ्चुत्तीविद। C पत्युत्तीविद। D पञ्चुपत्तीविद। —

l. 5. CD भो कं र्सो। —

l. 7. C केरिस्सी। —

l. 8. D अर्थानु° वाक्यानु° च। —

1. 9. CD स खल्वर्चि०। — BCD स चाधिकर्०। —
 1. 14. Scribe प्रोधनका। तथा॥ इति etc. Codices तथेति etc. — BCD गपि
 कामात्रा। —
 1. 15. C घर्त्रं। — Codices त्रोव्वपामणुभ०। — BCD ०भविउं। —
 1. 16. AD अधिखल्लपिण्यो। BC अधिखल्ल०। —
 1. 17. A मोहपवसमिव। BD परवसमिव। C परवगमिव। — यर्हरेदि confer Mah-
 ratt. यर्घरणो et Hindusth. تہرنا s. تہرنا to tremble. —
 1. 18. A अधिखल्लपा। —
 1. 20. ABC अधिखल्लपा। D अधिखल्ल om. पा। — B पविदु। C पविग्रदु। —
 1. 24. Codices तथेत्युपविष्टा। —
 1. 25. A वृढकुट्टिणि। D कुट्टपिआ। —

Pag. 142.

1. 1. BCD वसन्तसेनाया माता। —
 1. 6. BCD initio addunt हद्दी हद्दी। — B om. अदि। — BC लङ्गणीयं। —
 1. 6. D verba क्व एदं प्रकाशं omisit in textu, in margine vero addidit
 verba inde a क्व एदं usque ad finem lineae 7. —
 1. 7. C अधिखर्०। —
 1. 9. BCD पात्वि pro पा एत्थ। —
 1. 10. AB ववहालो। — BCD नइ एव्वं ता सुणन्तु। — A नाहि pro सत्थ। —
 1. 11. BC विपायद०। D विपायवंतस्स। — BCD सुगिहिद। —
 1. 12. ABC चालु। — A चत्तले। —
 1. 13. Codices सुहमणुभवदि। —
 1. 14. Codices सुदं। — BC लिहोयन्तु। — CD चारु। —
 1. 15. ABC सह। D स om. ह। —
 1. 16. BC मित्रे त्ति। — A पात्वि। —
 1. 20. A om. syll. लि। —
 1. 22. D आहूय। — B ०धिकर्णित्त्वां। D ०कर्णिकात्त्वां द्रदुमिच्छंति deleto

Anusvara. —

1. 24. C ०बेदि त्ति नि०। D ०बेदि ति नि०। —

Pag. 143.

1. 5. A om. स। —
 1. 6. C मार्गं गतः। D मार्गागतप्रवह०। —
 1. 10. D अधिकर्णामणउपत्थ। —
 1. 11. B अज्जे। C अज्ज। —
 1. 13. A om. syll. सु। —
 1. 14. A प्रसत्थ। D प्रसत्तुं। —

- l. 15. B सौरमसंभ्रान्तं। C om. haec verba l. 15, et habet स्वैरमसंभ्रान्तं l. 16 post चारु^० in parenthesi. —
 l. 16. BD om. च। —
 l. 19. B सर्पस्तर्प्यः। —

Pag. 144.

- l. 2. A om. तावत्। —
 l. 3. A महामृत्युं धोरं। —
 l. 5. Codices अधिग्रहणः। D मण्ड et in marg. पं। —
 l. 10. B चारु। — A नागध्वः। D नागध्व recte. —
 l. 12. BC राजकर्णः। —
 l. 14. AD स्पन्दति मे। —
 l. 15. A om. स्वस्ति। —
 l. 20. A om. गोषु। —

Pag. 145.

- l. 1. B एदे। — C अन्ते। —
 l. 3. Codices रे इत्यिमा। —
 l. 4. Locus inde syllabis हो णार् huius lineae usque ad चारु p. 146, 11 in B bis scriptus exstat. — A om. अहो धम्मे अवहाले। — Pro एदाह BC एअ अण्णाह। D एअं अण्णाह। — AC इत्यिमा। B इत्यियो। D इतिमा। — BCD घादुकाह। —
 l. 5. A दिज्जदि। — BC समञ्चं et sic D corr., sed pr. m. समई। — D om. णं दोअदु। —
 l. 7. C प्रसक्तिः। —
 l. 11. BC et D pr. m. चिरे। D corr. चिरं। —
 l. 12. BC ण्विन्नं। — B दारियाए। —
 l. 16. 17. A लज्जाए आदु भोलुदाए वा चालित्रं अलीए णिमूहिदुं।
 सञ्चं इत्यिअं मालिअ अत्यकालणार् णिमूहिदि नतं हि भट्टके ॥

Cum hac scriptura reliqui codices fere consentiunt, nisi quod l. 16, BCD habent अलिए। BC णिमूहिदुं। D णिमूहिदुं। et l. 17. B सयं। B नातं। BC भट्टको। D भट्टके। Com. dicit metrum esse Vaitāliyam; quod non nisi emendatione violentiore potuit restitui. Eieci आदु quod Com. videtur non habuisse, quanquam ferri potest आदु sequente वा. confer p. 51, 25. Sensus postulare videbatur चिमूहिदुं। Quae in versu secundo mutavi, ea partim nituntur verbis Com. in quo sic scriptum est: स्वयं मारयित्वा अर्थनिमित्तं। इदानीं गृह्णाति। न नटके। अपि तु नट एव नटक इत्यपि पाठः। — De voce एणिणं dubius sum. confer L. p. 129. Animadvertite utramque syllabam finalem vocabulorum भोलुदाए et अञ्चं (sic corrige) esse brevem. —

1. 20. BCD चारु° सलज्जं। — BCD अधिकृते। —
 1. 21. BD चारित्रं। —
 1. 23. C सविप्रो। —

Pag. 146.

1. 1. A अधिकृते। —
 1. 2. BCD om. साटोपं। — AD अये। BC अले। — C ववहालो। —
 1. 4. A om. अए। — ABC इत्थिआ। D इत्थिआदआ। — BCD addunt तं तादिशि
 ante लक्षण°। — BC भूषणियं। D भूषणीअं। —
 1. 16. A करंकं। — ABC करंडक। D करंड। —
 1. 21. CD चापाग्र। — BC अन्तराले। —

Pag. 147.

1. 2. BCD कथमिदमकार्यं। — C om. घोषोत्यादि पठति। —
 1. 5. ABD अवेहि। —
 1. 7. D वीक्ष्यसे। — A तव न। —
 1. 10. Pro आर्य D scripsit आर्यं et corr. अर्यं। — BCD कथमयमकार्यं। —
 1. 14. BC अवोरुष्टं। —
 1. 16. ABC हदाग्रा। — A किदं। —
 1. 17. ABC कालपादो। D कारणा। —
 1. 18. A अत्यकालपादो। BCD अत्यकल्लवन्नस्स कारणादो। — BC ज्ञादे। —
 1. 22 et 23 in A omissae sunt. —
 1. 24. A सामग्रीक। D सामग्री। —

Pag. 148.

1. 1. C वद्ध pro लद्ध। —
 1. 2. A अपासोअग्रंतस्स। — ABC इयं। — D कयं त्रि। —
 1. 3. A om. उब। — C प्रवेष्टकेन। —
 1. 5. D om. वीरक। —
 1. 7. C ही semel. — A अकज्जं। B अज्जाकं। — BCD ओव्वाउदं। —
 1. 8. A वज्जदि। —
 1. 9. Codices महन्नलएण। —
 1. 12. A इदमस्स। — C आउठा। — B पुण्ण। —
 1. 14. Codices सुदं। — BCD अज्जेहिं। —
 1. 18. A om. य। —
 1. 20. BCD विपन्ना स्त्री। —
 1. 22. D om. च। — C इत्थिआ। D इत्थिआ। — C विलुप्यं। D विलुप्यत्तं। —
 1. 24. A पाणिबादेहिं। BCD °पादएहिं। — D उपलक्खिदं। —

Pag. 149.

- l. 2. D om. alterum तथा । —
 l. 16. C प्रगृह्य । —
 l. 22. A अधिकृते । Confer p. 145, 20. 146, 1. —
 l. 24. D अपपोषा om. मर् । —
 l. 25. A मन्त्रयके । BC त्य । D स्त । — D चालुदत्ते । — BCD ह्ये । —

Pag. 150.

- l. 2. A om. मर् । — ABD माडिद् त्रि । C माडिदे त्रि । —
 l. 3. D सनिःश्रवांसं । —
 l. 7. D परित्यसनेन । —
 l. 12. D अलंकरूपानि । —
 l. 13. BC om. अत्रणो । —
 l. 15. BC च आकाशे । — A कथं । — Codices रेभिलः । —
 l. 16. C किं निमित्तं । — A उपा तुमं voluit उपा । — BC उव्विगो उव्विगो ।
 D उव्विगो उव्विगो । —
 l. 17. BCD पिस्रवस्सो pro अज्ञ । — BCD अधिअरणमंडयं । — D सदूदाब्रीअ
 त्रि ता ण । —
 l. 19. BCD सन्नसं pro गेहं । —
 l. 23. A भो om दु । BC दे pro भेदु । —

Pag. 151.

- l. 2. BC अयस्स । — BCD om. उपा । — BC उव्विगो उव्विगो । —
 l. 6. C °रुतिर्वावि° । —
 l. 7. D किं semel. —
 l. 8. BCD एवमेवं om. इति । —
 l. 10. BCD दर्शयति pro निर्दिशति । —
 l. 12. BCD विट्° जनान्तिकं । — BC एव्वं pro एदं । —
 l. 14. D तेषा pro तेषा । — B पुरत्यावण । C पुरत्तावण । — BC देउल्लतडाम° ।
 D देउल्लतडाम° । —
 l. 15. BC कूयव्वेहिं । D कूयेहि et in marg. अतू । Com. कूपयूपेति लोकोक्तिः ।
 — BCD णअरी उज्जअणी । — BC सो अणीसो अत्य° । — D कलवत्त । — AC कार्णदो ।
 D कार्णा om. दो । —
 l. 16. AD अणुचिद्विदि त्रि । —
 l. 17. उस्संवलअा sic D correxit; pr. m. ut videtur cum ABC दुस्संवलअा ।
 — ABC मणउअ sed C Sanscr. भाणउ । —
 l. 18. BC मक्कउअ । —
 l. 19. A त्रि pro पि । — C आअव्विअ sed Sanscr. आकृष्य । D आअट्ठअि । —

BC ०चयं। — A आश्रुतदाए। B आश्रुतताए। C आश्रुतताए et Sanscr. आश्रुतता। D आश्रुतता। —

1. 20. BD हेओ। C हेऊ। — A एसं pro एरिसं। —
1. 21. A कुरदिणि। — BCD om. चिह् चिह्। —
1. 22. A दपउकठेण। — D मङ्गं। —
1. 23. Codices सुणन्तु et मिस्सा। — ABC चारु। —
1. 24. A मत्यका। BCD मस्तका। Confer p. 20, 17. — Addit B दुत्यवुट्टका। C दुट्टवुट्टका। D दुट्टवुट्टका। —
1. 25. A मए pro मम। — D शीशे। — A ग्रदखंडं। — BCD कलेदि। — Codices दुट्ट। — B वडुट्टका। C वुट्टका। D वडुट्टका। —

Pag. 152.

1. 2. In A post syll. सक्को sequitur सं ultima syllaba vocis ससाध्वसं l. 5. —
1. 5. C पेक्खन्तु bis. —
1. 6. BC तवस्सिए। —
1. 7. D काणाए एशा। ABC कालणाए एशा। —
1. 8. B आधिकृताः। CD अधिकृता। —
1. 12. Codices कीश। — BC णिवेदीयदि। —
1. 16. D om. भोः कटे। —
1. 19. BCD अेदि० विलोक्क वसन्तसेना०। —
1. 20. BCD अवलोक्कदु। —
1. 21. BCD अवलोक्क। — A om. एसो। BCD एसो bis, sed D delevit alterum एसो। —
1. 22. A om. अं। D अः। — A कुरदिणि। — D pr. m. मूकिदं et corr. मूकिदं। —
1. 25. B अज्जा। — A सित्थि pro सित्थि। — C ओबन्धे om. दि। —

Pag. 153.

1. 1. D एनान्यामर्०। —
1. 2. C ण हु semel. — Pro अपाभिजापिदो B अपपापादो। C अपादो Sanscr. अन्यतः। D अभिपादो। — D अह अ। —
1. 3. Post कदाचि BD add. केणाचि। C केणाचि। — BC घट्टिदा। —
1. 7. BC शिल्पवर्गः। —
1. 9. D om. अेदि०। — BCD केरकाणि। A केरणाणि। — BCD एदाणि। —
1. 13. C विअाअं। —
1. 15. A सव्वं pro सव्वं। —
1. 17. A om. खु। Corrige क्खु। — AC लम्मह्। B लन्नह्। D लम्भह्। — BC सञ्चालात्रे। — A पादह्। — BD पावए। C पावं। Sanscr. पातकं। —

1. 18. C सञ्चति sed Sanscr. सत्यमिति। D सञ्चति। — C वे pro दुवे। — Codices अक्वत्ता। — A अलिर्णिगुहेहि। BC अलिर्णिगुहेहि। — C non animadvertit esse versus. —

1. 21. C पठमं। B पठमे। — D कडवाकाअडिआए। —

1. 24. A निःशंकाः। —

1. 25. A सदास्माकं। —

Pag. 154.

1. 5. D खलु pro किल। — A द्वयलोक। D परलोक। —

1. 6. AD स्त्रीरत्नं च। —

1. 7. BCD भण मए वावादिदा। —

1. 9. ABC भट्टालका। D भट्टालका। —

1. 10. D प्रलील। — BC om. पा। D न। —

1. 13. BCD दाव pro दाणिं। Confer p. 147, 16. —

1. 14. BC ता तदि वावादिदा मम दादिआ वावादिदा जीवदु मे दीहाउ। D ता तदि दा (delet.) मम दादिआ वावादिदा जीवदु मे दीहाउ। —

1. 15. BC अतिपञ्च^०। — AD वहारो। — BC पा अ अहं अतिपाणी। D पा अहं। —

1. 18. BCD एनं pro एनां। —

1. 19. A पुत्र। —

1. 20. A अत्रणो ए सलितं। — A पदं pro प्रपदं। D pr. m. सपदं corr. सएदं। —

1. 21. C om. इति। —

1. 22. BCD श्रेये तु रता। —

Pag. 155.

1. 2. D गद म्हि तहिं। लाखा etc. ABC लाखा। — BC ^०वत्प्रश्ना। —

1. 3. A कालपादो। — BC वशन्त^०। — Codices आहलपाइं। —

1. 4. C डिण्डिअ दक्खिण om. ताडिअ। — A मसापाअं। — BCD पाइय। — Codices प्राले। —

1. 5. D अकज्जणुचि^०। —

1. 6. AC सासिअदि। —

1. 7. BC अहो अविवेको विमृष्य^०। D in marg. add. अविवेको। AD अविमृष्य। —

1. 9. C अग्रं pro दशां। —

1. 10. ABC प्रवैत। —

1. 12. D मम वचनात्। —

1. 14. BCD पालपां om. परि। —

1. 18. BCD initio addunt भो वज्रस्त। — A विज्रवज्रस्तो। — D पाणइं। —

1. 22. Pro वटुः B वहिः। C वाहकः। —

1. 24. C भो चापडा^०। —

1. 25. BCD विसर्ग्य। —

Pag. 156.

1. 2. A मैत्रेयं म भोः किद् । BC मैत्रेय उयमेवविधे काले । इत्यादि । —
 1. 3. A पुषाग्नि । —
 1. 5. D मा निहंसि । —

Pag. 157.

1. 2. A तक्किं णं । B तक्किं ण । C तक्किं ण । — A कललणकालणपाव बह्वन्ध्र
 अणो । C कलअद् कालण । — B णावबह्वन्ध्रपाअणो । — D बन्ध्रअणो । —
 1. 3. A सीसक्केदणमूलाललोबेसु कुसलं ह । BC सीस । D सास । — BCD सूलालोबेसु ।
 — Com. omittit hoc distichon. Addidi interpretationem Sanscritam, quam
 C praebet, sed incertus sum de primo versu, in quo suspicabar olim la-
 tere दक्षिणाकर्कर्तन । sed hoc ad Pis'ācīcam dialectum accederet, cuius nul-
 lum aliud vestigium in C'an'dālorum sermone deprehenditur. —
 1. 4. Codices चारुदत्ते । —
 1. 5. Ed. Calc. non animadvertit metrum esse. — A दिण । — Codices
 कलवीड । — D अम्हेहि । — Codices पुल्लिसेहिं । — In B post पुल्लि sequitur लसिक्कं
 etc. (l. 8.), et quae hic ommissa sunt, sequuntur post पितृ l. 9. —
 1. 6. C दीवे त्रेव्व । — D पोहो । — A ओअ २ । —
 1. 8. BC रूत्तो । —
 1. 10. Pro रठन्तो B लरठगन्तो । D रठन्तो pr. m. लठन्तो ? —
 1. 13. BCD झिज्जन्तं शप्पुलिशं । — A कल pro काल । — BC परशु । — B
 धारार्हिं । CD धारार्हिं । Com. et C Sanscr. परशुधारामिः । —
 1. 14. ABC सउपा० । — D वासं । —
 1. 15. A आगच्छ रे चारुदत्त आगच्छ । — D आअग्रह । —
 1. 16. BCD अविचिन्त्याः । —
 1. 21. BCD in parenthesi सकृपां । — BC मरुपेतमेतत् । D एवं pro एतं । —
 BC वाप्पाः pro वेदाः । —

Pag. 158.

1. 2. B ओअल्लथ । —
 1. 3. A प्पवाह्वन्ते । C पराह्वन्ते । — D corr. गोप्पसत्रे pr. m. प्र । —
 1. 4. A शप्पुलिश । BD शुप्पुलिश । C शुप्पुलिश । — C दट्ठव्वा । —
 1. 5. BC आहीता । D आहीउता । — B पेक्क semel. —
 1. 6. C पथापाभूत्तोअन्ते sed Sanscr. प्रधानभूते वध्यमाने । A भूद् । B भूदे वत्तोअन्ते ।
 D भूदे झिज्जन्ते । — A कदन्तअपाए । D कदन्तअपाए । —
 1. 7. C अत्तलिकले । —
 1. 8. A अले २ । BCD अले । — B ना pro गो om. हा । —
 1. 9. B om. ण । — A om. अ । — A पो अणब्भे । —

1. 10. ACD समूहः। B समूहे। — Codices धाराहिं। —
1. 13. Codices सिन्ने। — BD उपपामद्। — AC लेणु। —
1. 15. D विनिःश्रुताच्चः। —
1. 17. D आग्रप्रह्। — Codices घोसणा। —
1. 18. B आहणोपठः। D आहणोधः। —
1. 19. B सुपाधः। D शुपाधः। —
1. 20. D corr. पाश्रितके। — B पुस्तके। D pr. m.?। — ABC चारुदत्ते। —
1. 21. AC वसन्तसेणा। — D कालपा। —
1. 22. D पवेसिम्नः। — BCD मालिम्नः त्रि। —
1. 23. B प्रलोत्ति। C प्रेलोत्ति। D लोत्ते et in marg. शः। — D पविडिब्रपणो। —
D om. अम्हे। —
1. 24. A इदिसं। BC इदिप्रे। D इदिसे। — A इहम्नः। BCD उभम्नः। —
1. 25. B कलोदि। —

Pag. 159.

1. 6. BD हा प्रिये वसन्तः। C प्रिये वसन्तः om. हा। —
1. 8. A सुचिचिर्दुमः। B सुचिचिर्। —
1. 12. AC दृष्टः। — Codices सङ्गणः। — AC हुक्काणां। — ABC सेदू। —
1. 13. AC अशुवपणः। B अशुवपणोः। — D pr. m. मंठपामं। — B आशुवपणीम्नदि।
D वणीम्नदि। —
1. 15. Codices सव्वे et सुहः। — A संथिदाणा। B संथिदाणा। C संथिदाणां। D
संथिदाणा। — B तन्मिल्ला। Confer p. 101, 21. —
1. 16. B विचडि° om. पि। C °दाणां। — A पाराणा। —
1. 22. C ओप्राणं। — BC विवन्नं। A ओप्रा° किदं विविन्नं किदं लाम्ना°। —
1. 23. AD दिपा। — BCD वज्जः। —
1. 24. BC चारु° निःश्वस्यः। D निःश्वस्यः। —
1. 25. BCD तातः। —

Pag. 160.

1. 1. A om. आकर्ण्यः। — B स्वस्वनाति। —
1. 3. BD अम्हाणां अ हत्यादोः। — ABC et D pr. m. कलेसि। —
1. 4. BC नापरीक्षितः। D न परीक्षितः। —
1. 9. C post पाण्डालो pergit अले पडला (l. 11.) — B अले आग्रच्छदुः। D अले
आग्रच्छदुः। —
1. 11. ABD om. अले। — C देव्व pro देधः। — Codices चारु°। — BCD
मुलं। —
1. 12. D पेक्खदुः। — BCD इदो semel. — D आग्रप्रह्। — A दाग्मा। —
1. 15. BCD हा आलुक हा तादः। —

1. 16. BC मये। —

1. 19. A लोक। —

1. 21. Pro वीक्ष्य BC अवलोक्य। D विलोक्य। — BC आ। —

Pag. 161.

1. 1. A रे। — D आशङ्क। — ABC चाह। —

1. 4. ACD अभ्युदये। B अदुदये। — Codices तह्य। C Sanscr. तथाच। Com. तथैव। — A रत्तिं। —

1. 5. BD पडिच्छिदुं। C पडिच्छिदुं। C Sanscr. परीक्षितुं। Com. प्रत्येषितुं। —

1. 7. A शुक्ला। BD शुष्का। — AD विवदशा। B वददेशो। — D om. किं। —
A मद्यत्यर्ण। B मद्यतर्ण। D मत्य^० et in marg. श्रु। — BCD काष्ठव्वं। —

1. 8. A लाहुग्गाहिदे। BC लाहुग्गाहिदे। — Codices विग्र। C Sanscr. अपि च।
Com. इव। Scripsi बि metri caussa. Interrogatio est. —

1. 9. Codices अले अले। — BD चपडाला। C चापडाला। —

1. 11. A स्कन्देन। —

1. 12. BC आलब्धमि^०। D आलब्ध इवा^०। — A अध्वरैतः। D अत्वरैतः pr. m. तः। —

1. 13. BCD ante distichon inserunt दालम्ना। —

1. 14. A चपडालउम्मि ज्ञाद। — BC om. बि। —

1. 15. Codices साहुं। —

1. 16. BCD मालेध। —

1. 17. BCD initio sermonis inserunt दीहाओ। —

1. 19. A मे चिलं। —

1. 24. D post वक्ता addit प्रयान्ति मे दूरतरं वयस्याः et pro इत्यादि habet इति। —

Pag. 162.

1. 2. A शान्तं पापं २। — A om. स्वगतं। — BCD अयावगच्छामि। —

1. 6. A अलिङ्गप्रवेण। — C पपाण्ट। —

1. 7. Codices कबुडिद। — B पाणक। — B कलप्र व्व। — दुब्बन्तं Confer
Mahratt. दुब्बणे। Hindusth. قوبنا et Bengal. दुब्बिने। —

1. 16. D घोषणमा^०। — Codices चाह। —

1. 17. BCD हगे। — Codices आककन्दामि। —

1. 18. Pro एत्य BC अस्ति। D pr. m.? in marg. corr. अत्यि। — A वडिवत्तेण।
BCD पडिवत्तेण। — D पुष्क। — A कर्पडक। BCD कर्पडक। —

1. 19. Corrige^० ज्ञापां। — A मं पपा। D मपण। —

1. 20. BCD बलककारेण। —

1. 22. ABC पातेमि। D पादेमि। — A om. विचिन्त्य। — AC चाहदत्ते। BD
चाहदत्तो। —

1. 23. D corr. पासाद। — BD बाउग। — B एदिण। — D त्रिपागवक्केकेण। —

- l. 24. A अं pro वलं । — BCD हगे । —
 l. 25. A विहंगाणं । — B आत्तो । — A चाहृदत्तो । BCD चाहृदत्ते । — B यदि ।
 D तदि । — A विवत्रासि । —

Pag. 163.

- l. 1. A परलोए । — BCD ही semel. — BC om. उण । —
 l. 2. BD उपडणिअडे । C उपडणिअडे । — C चाणडाल । — Codices स pro प्र ।
 — B दृष्टाप° । —
 l. 3. C चाणडाल । — Codices अन्तरं । —
 l. 4. B अन्तलअंत । CD अन्तलअं । —
 l. 8. BC इवोदितः । —
 l. 10. A न भीतो मरुपोव विषाकेन (l. 13.) om. l. 11. 12. —
 l. 13. BC प्ररेणौव । Corrige प्ररेणौव cum D. —
 l. 14. A थावलया । D थावलया । — Codices सच्चं भयासि । —
 l. 15. Codices सच्चं । — BCD हगे । —
 l. 16. BCD पदोलिकाए । — C दपडणिअलेण । — BCD पिम्वित्रे । —
 l. 19. Codices समच्छकेण । —
 l. 20. A अन्नपाकस्त । BCD अन्नपाअस्त । — A गुडोदपोस । —
 l. 21. A भिन्नखंखणाए । BC भिन्नखसखंखणाए । D भिन्नकंसखंखणाए । Confer Mah-
 ratt. खणखण *with a clang, clank* etc. — Codices वयाए । —
 l. 22. BC उकालिदे । A उकालिदे । — A पडहा om. पा अ । —
 l. 23. BC पेक्खिस्सं । —
 l. 24. A णास bis. C विणाशेण महन्ते । D विणाशेणममहन्ते । — Codices
 पडिदोशे । —
 l. 25. BC वात्राद्यन्तं । — C अयाशिश । —

Pag. 164.

- l. 1. Codices विष । — A गंडि । C गन्दि । — ABD पविट्ठेण । C °ट्टेण ।
 Confer p. 136, 17. —
 l. 2. Codices किं वि । — AD उप्पालिदे । —
 l. 3. A विणासे संपदं । — B अन्नाण । — A पासाद । B पशाद । — BC पदोलिआए । —
 l. 4. Codices पडक्कमं । — BCD ही semel. —
 l. 5. AC वड्क । B वडं । — BCD एणे वड्ठे । — A समूहे । — A ते वेलं । B
 om. तं । D ते वलं । —
 l. 6. A अम्हारिसे । — Codices पवडे वड° । — ABC माणुशे । —
 l. 7. BC वल्लदूदक । — BC दक्षिणं । —
 l. 8. A पदोलिआए । —
 l. 9. ABC समीत्रे । — BC घोषणा । AD घोसणा । — BC थावउके । D थावउक । —

1. 10. A चेड। — C इदामदुश्च। — B भवायदि। D pr. m.? —
 1. 12. Codices भट्टा°। — BCD अगडे। —
 1. 14. C देव pro देध। — A इक्केध। — B तुपाहीआ। C तुर्हीआ। —
 1. 15. ABC विप्रापं। — C दुर्दु। —
 1. 16. BC अले अले। — AD पुत्यका sed D pr. m.?। B पुस्तका। C पुत्रका। —
 BC थावउका। —
 1. 18. BCD हो semel. — ABD पलितुट्टे। C °ट्टे। —
 1. 19. B मालाइदुं। —
 1. 20. BC लदण। D ओदण et in marg. जोल। — B गालिसे। — BCD ह्मे।
 — Codices इत्थिअं। — BC वाबादेदि। G Sanscr. व्यापादयामि। D वाबादेदि। —
 1. 21. ACD मालिदा। B माहिदा। —
 1. 23. BC साहु। —
 1. 24. BCD अविदमादिके bis. — B थावउय। CD थावउअ। — Codices सुट्टु। —
 1. 25. Codices सक्खी। —

Pag. 165.

1. 1. ABC मदूदा°। D भट्टा°। — BC चेले। —
 1. 2. AC पिट्ठिदे। BD पिट्ठिदे। — BCD मालिदे बङ्गे अ। — D om. जं। —
 1. 3. A पुत्यका। B पुशन्नका। C पुन्नका। D पुस्तका। —
 1. 4. BCD थावउका। — C अनथा। —
 1. 5. BCD पेक्खध semel. — Codices भट्टा°। — Codices नुवणणेपा। —
 1. 7. BCD कारणा om. दो। —
 1. 8. BC वड्ढे। — D चण्डालअ। — A भण्डालो। —
 1. 9. C शुवणण om. Anusv. — Codices पिट्ठिदे। — AC पत्तिआ°। — ABD
 पिट्ठिं। C पिट्ठि। —
 1. 10. A पेक्खधं। —
 1. 11. Codices सोहणं। — A भणाधि। —
 1. 13. AB दास। — A सच्चकं पा पत्ति°। D जच्चकं पि पा पत्ति°। — BCD
 पत्तिआश्चदि। —
 1. 14. Codices चारु। —
 1. 16. BCD addunt सकरूणं। —
 1. 19. C सुमहम्मम। —
 1. 21. BCD चेउअं। — BC पाक्खालेहि। —
 1. 22. BC पािप्राल। D पािक्कम। — BCD निर्वाणयति। — AB ante अले in-
 serunt शकार्। — CD चाण्डाला। —
 1. 23. BD विलंबध। C विलंबधं। — D मालेध २। —
 1. 24. ABC यदि। — BCD तुवलशि। — BC शयं। —
 1. 25. Codices अले। — BD चण्डाला। C चाण्डाला। — BCD सं मारेध। —

Pag. 166.

1. 9. D om. एवम् । —
1. 11. BCD न युज्यते तत्र । —
1. 14. BC व्यस्तविरहिदे । — A बम्हपां । — B समपिञ्च bis. —
1. 16. C लहु । —
1. 17. D ग्रहणा pro ग्रहं । —
1. 18. A चारु । — A वावाधत्ति । —
1. 21. BCD init. addunt अले । — BCD शपुत्रं चारुदत्तं । —
1. 22. BC पिक्कम । D पिक्कम । — BCD om. alterum पिक्कम । —
1. 24. Codices घोसणा । — B झापां । C थापां । D ठापां । —
1. 25. BCD पुनः pro पूर्वोक्तं । —

Pag. 167.

1. 1. A om. स्वगतं । — C एषे pro शे । — A om. प्रकाशं । —
 1. 2. BCD चारु । — B वडुठका । C वडुवुठका । — C पत्राञ्चंदि । —
 1. 3. BCD भणाहि । — BCD वशन्तशेषिञ्चा । — BCD मारिदेत्ति pro वात्रा० । —
 1. 5. C चण्डाल । D चण्डाला । — BCD चारु । — BC वुडुञ्चके । —
 1. 6. BC रमिणा pro खंविणा । — A ज्ञत्तर् । BCD त्रर्तर् । — AD संखलेणा । —
- BC तालिञ्च semel. D तालिञ्च लिञ्च del. ult. लिञ्च । —
1. 7. BCD om. अन्न । — Codices चारु । —
 1. 9. A प्रणतं । C प्रयातं । —
 1. 17. B अले तवडुवालिया । C अले तव वडुवालिया । D om. अन्न । —
 1. 19. A अले २ । D अलेकलञ्चं कलम्ह । C लेखञ्चं । —
 1. 21. AC वडु । — Pro बालिञ्चा D वाडिदा et या supra दा । — B चिठ्ठ । —
 1. 24. BC यया । —
 1. 25. AC वडुञ्चाली । — BCD सहसत्ति । —

Pag. 168.

1. 2. BCD शाशू । — A दविञ्च । — A om. वडु । —
 1. 3. BC तेण बडावेण । C Sanscr. तेन वृद्धिमहोत्सवेन । D तेण वडुहावेण । —
- Codices मोक्खो । — BCD होदि । —
1. 4. D वडुको । — BC मुत्ते । D मुत्तो । — Codices होदि । —
 1. 5. Codices पडिञ्च होदि । — Codices मोक्खो । — BCD होदि । —
 1. 6. A पडि । BC पडि । D पलि । —
 1. 7. A अले २ । BCD अले । — BCD वाडिञ्चाए । — C लेखञ्चं । —
 1. 10. A लाञ्चणिञ्चो । D लाञ्चणिञ्चोञ्चो । — BD या हु अम्हे । C ण खु अम्हे । —
 1. 11. C चाण्डाल । — A सुमरेहि । BCD सुमलेहि । — A om. तं । B त्रे ।
- D ज्ञा । —

1. 14. BC प्रबल। —
1. 15. BC भवन। — B तत्रास्थिता। —
1. 18. A मसापां। —
1. 19. A पेक्खिच्च अज्ज वत्ता। — A मुंचेति। C मुंचति। — BC पेक्ख semel. —
1. 20. Codices अद्धकलेवर्पडिवत्त। — AB कटन्ति। C कट्ठन्ति। D कट्ठति। —
1. 21. Codices छि। — A शूलगं। — ABD वेप्रामिव। — A हासस्य। —
1. 23. ABD नेपथ्ये शकार्। — BCD चारु। — D वाबादग्रंता। —
1. 24. ABC उब्विह्ठे। D उब्विह्ठो। —
1. 25. A चाण्डालौ। — A भूदे। D भिदे। —

Pag. 169.

1. 1. A om. सहस्रोत्थाय। — BCD post अस्मि addunt केवलं दूषितं यशः। —
1. 2. A om. पुनः। —
1. 3. Codices चारु। — A तले। — D परि। — Codices वसन्ता। — Codices सुज्जा। — BC om. छि। —
1. 4. B ज्ञाण। D pr. m. ज्ञाण corr. ज्ञपा। — A भीरुआ। B भीतुआ। — A माणावा.वालो.पा को.बि। D मा वा वा लो पा del. all. वा et पा corr. in ए। —
1. 5. Codices पलदि। — D उठ्ठदि। — D उठ्ठत। —
1. 6. B वज्राएण। — Codices पाडिआ। — AD प्रल्लश। — Codices सन्धालेहि। —
1. 7. A चउत्थग्रं। BCD चउत्थ। — AD घोसणा। B घोषणा। — A त्यापां। B द्वापां। — Codices उद्योसम्ह। —
1. 8. BC °घोषयति। —
1. 9. D विमल pro प्रकल। —
1. 11. AB अत्थापा। — C पत्थापा। — Codices पडि। — A प्रान्तिं। BC प्रान्तिं। D pr. m. प्रान्ति corr. प्रान्तं। — ABC वसन्त। —
1. 12. AD पायन्तो। B पायतो। C पायन्ते। — BCD अणुग्गिहि°। —
1. 14. ABC चालु। B दत्तशशा। C दत्तश्रे। — B व्व om. ज्ञे। —
1. 15. C लांउह्ठ°। —
1. 16. D राअ। —
1. 17. BCD पविशामि pro गच्छामि। — BCD एहि semel. —
1. 18. D पश्रे pro एश्रे। — A कलकले। B कल्यंलआले। — BC सुणीअदि। —
1. 20. A भवक्कन्ता। — C et D pr. m. एआवा°। D corr. एअवा°। —
1. 22. B पत्तिमं। C पत्तिमं। — AD घोसणा। — BCD तालेध। —
1. 23. AD उद्योसेध। — AD घोसणां। BC घोषणां। — AD चारु। — BC post पडि om. बालेहि मा भाआहि ita ut habeant पडि लहुं etc. —

Pag. 170.

1. 1. D उवाशिक। — A चारु। —

1. 2. Codices चालुदत्तो । —
1. 4. A om. अज्ञ । — ABC चालु । — A भो तुलिदं २ । BD भो तुरिदं २ । C भो तुरिदं भो तुरिदं । —
1. 5. A चारु । — A जीवतं । D जीवतं? —
1. 6. A ग्रामश्रादिदु । BC ग्रामश्रादिदुं । —
1. 7. Codices ल pro र् । —
1. 8. BC चारु । — Codices सामि । — A पिश्रीदकुषु । D inde घोघो usque ad syll. चा (l. 11) in marg. add. — B अवरुक्त्रि । — A सुमरेहि । BCD सुमलेहि । —
1. 9. A सुमरि° । BCD सुमलि° । —
1. 10. BCD श्लोकं पठति । —
1. 11. ABC चारु । — BC दत्ता । — Codices समं । —
1. 12. A महिलिश्च । — A सगं । —
1. 13. BC om. चारुदत्तः । —
1. 15. A आश्रद्धिदे । D आश्रद्धिदे । — D सलोप्रां । — C मुट्टीए मुट्टिणा । — D गिहीदे । —
1. 16. A धरणीए । — BCD दालुणाके । —
1. 17. Codices संवुत्तं । — D तथा । — A विवज्जति । D विवज्जादि । — ABC चारु । —
1. 18. AD सत्य । BC सत्त । A वाहिणि । D in textu वाग्निणि in marg. हि । Com. सुव्यसिनि । सय पर्वतविशेषः तत्रस्थां बुद्धां स्वकुलदेवतां संबोधयति । Scripsi शब्द meo periculo. — ABC चारु । — Codices मोक्खो । —
1. 19. BCD °गिहिदं । — AC चाण्डाल । —
1. 20. BD त्रधापात्र । — B om. syll. चि । —
1. 24. BC मा दाव semel. —
1. 25. BCD तस्सा pro त्ताए । — BD कारणा sed D in marg. add. दो । —

Pag. 171.

1. 2. A दस । — Codices पलन्तेण । — AB चिहुल? । —
1. 3. BC उद्धिद । —
1. 4. A om. अज्ञ । — D चालु । — Codices पपोदं त्रि उरसि । —
1. 5. A चारुदत्त । B चारुदत्तम्म । C चारुदत्तस्स et Sanscr. °दत्तस्य । — D om. verba इति...वाग्नादिदे (l. 7) sed add. in marg. —
1. 6. D अपसृत्य । — Codices l. 6 et 7 स pro त्र । —
1. 7. C साहु । —
1. 8. BCD om. अज्ञ । — A चारु । —
1. 9. A वरिससदं । B वम्मरसदं । C वस्सरसदं । D वस्सशदं । —
1. 10. D sec. m. पञ्चवत्ती° । —

1. 11. Pro जथाश्रुतं BD एदं वुनं। C एदं वुनं sed Sanscr. वृत्तान्तं। — A लङ्गो। BC राङ्गो। D जणवाड°। — ABC गदस्स। —
1. 14. BCD दासी। —
1. 15. A क्कन्ताइं om. उ। D उक्कन्ताइं। —
1. 17. BCD चाण्डाल उपसृत्य। — Post अम्हाणं BC addunt ईदिशा। D इदिशी। — Codices सा। — C om. गणिम्मा। —
1. 18. C लट्टिम्मा। —
1. 22. BCD सम्यग्गृष्टिर्वा°। —

Pag. 172.

1. 2. D किं तु। — B जीवानुकाम्यया। D जीवानुकंपया। —
1. 4. BC et D pr. m. ज्ञेवाहं। —
1. 5. BD कारणा sed D दो in marg. —
1. 6. B et D pr. m. अङ्गिरिअं। —
1. 8. BD स्पर्शसुनिमीलितान्न। C सस्पर्शसुखनिमो° om. अभिनीय। — A निलिताल। — BCD post एव addunt हर्षगद्गदाक्षरं। —
1. 10. BCD ज्ञेवाहं। —
1. 12. C वाप्याम्बु। —
1. 17. A पण्य २। —
1. 22. AB दक्खिणपादाए। —
1. 25. D पतता तेन। —

Pag. 173.

1. 1. A om. कर्णो पिधाय। — BCD श्रान्तं। —
1. 7. AD आणादि। —
1. 8. BC संवाहं। — A चिन्तएज्जा। C Sanscr. चिन्तया। — BCD om. पापम। —
1. 9. A अन्नत्तः। D अन्नशः। — A केरुके। — A अलंकारणा। C अलंकालपणा et Sanscr. अलंकारपणा। — A णिकिकदे। —
1. 10. B पवह्णवितिविज्जाश्रेणा। C °विअज्जाश्रेणा। A विपश्रेणा। —
1. 11. A कर्णउक। BD कर्णउ। C कर्णउअ। — A गदो। — BCD तेण अ। — BC मणेशि। D मणेशि। —
1. 12. BCD in fine addunt मए दिट्ठा C दिट्ठा। —
1. 16. A om. कृत्स्नां cf. l. 20. — CD केतुः। —
1. 17. BC विनिहित। — ABC वैरा। —
1. 20. A मभिकृत्स्नांच्य। cf. l. 16. —
1. 23. BC मंत्र। D मत्र pro मित्र। —
1. 24. BC समाज्वस्य। — BC प्रकर्धान्। —

Pag. 174.

1. 1. BCD बलारेः। —
1. 2. Pro भवत्वत्र तेन C भविष्यन्न। —
1. 3. A नामार्म्मः om. अयं। C नामायं वार्म्मः। — BCD आर्यचारु। —
1. 5. Pro खल्वस्मत् C सत्वरं। — D संपूर्णः... मनोरथः। —
1. 8. ABC तावेव। — ABC निरीक्ष्ये। —
1. 9. AC इवापरग। —
1. 10. A om. कृतमहापातकः। —
1. 12. BCD om. ऽत्र। —
1. 16. D त्वया स प्र०। — Corrige प्रणयः कृतः। —
1. 17. C अन्यच्च bis. —
1. 18. A कुलमानं च। —
1. 25. A गूढागारे। Com. गूढागारे। CD कूढागारे बन्धने बद्धः। —

Pag. 175.

1. 2. D om. नः प्रियं। —
1. 4. D कुशावत्या। — D del. न्य in प्रतिमान्यतां। —
1. 6. BCD om. शर्विलकः। —
1. 7. B विज्ञायति। —
1. 8. C om. रज्यं। —
1. 14. A एव। — D corr. अविक्कन्ते। — A गदूदहे विश्व। —
1. 15. A हगो। — A हुडे अ व्व om. एणो। B अणोव। C अणो व। D अणोव। —
1. 17. A श्रयंतदो। BCD समन्तदो। — B दृष्टे। — ABC लट्ठिअ। C लट्ठिअ। —
C बन्ध। — BC दाणि। — BCD अशरणो। —
1. 18. D शलपा om. Anusv. — D om. भोटु। —
1. 19. BCD om. शलपां। — BCD इत्युपसृत्य। — Ante अज्ज ABD inserunt
प्रकारः। — D चारु। — BCD पलिन्नाएहि। —
1. 21. ABC चालु। D चारुदत्तं। —
1. 22. Post प्रकारः BCD inserunt चारुदत्तं प्रति। — A अशलपो शलपो। BD
अशलपो om. शलपा। — B पलिन्नाअ। C पलिन्नाएहि। D पलिन्नाआएहि del. ए। —
1. 24. BCD अयं pro असौ। — B चारुदत्तपार्वतात् पश्यति। C चारुदत्तः पश्यति। —
1. 25. B ननूच्यतां। C न मुच्यतां। —

Pag. 176.

1. 1. B आकार्षतु। C आकर्षतु। —
1. 2. D भियतामेष। —
1. 5. A om. भष्टालाअ। BCD भट्टालाअ। — BCD post म्हि। inserunt
ता। —

1. 6. BC पङ्क्तिर्वाहः semel. D पङ्क्तिर्वाहः del. ए । — C तु ए pro तुक् । —
A दृष्टं । D दृष्टं । B ईहिषं कारिषं । C ईहिं कारिषं et Sanscr. ईदृष्टं करिष्यामि । —
1. 8. A चारुदत्तस्य कपठाद्धमालामपनीय । —
1. 9. BC गम्भदासीधीदे । — BC पञ्चोद semel. —
1. 10. D पङ्क्तिर्वाहः bis. ABC पङ्क्तिर्वाहः । —
1. 13. D om. यत् । —
1. 24. BCD न हि semel. —
1. 25. C वदत्वार्यः । D वदत्वात्यार्यः del. syll. त्वा । —

Pag. 177.

1. 2. C शर्वि । इति मुक्तः । —
1. 3. BC पञ्चुज्जीविदे म्हि । A पञ्चुज्जीविदे म्हि । D पञ्चुज्जीविदे म्हि । — Post lin. 3.
BC addunt: इतः परं नीलकण्ठेनापूरि et deinde in BC sequitur haec scena, in
AD omitta:
नेपथ्ये ॥ कलकलः । पुनर्नेपथ्ये ॥ एषा अञ्जचारुदत्तस्य बहुधा अञ्ज धृता पदे वसनाञ्जले विल ३३५
गन्तं दारुमाञ्जिपन्ती वाहभरिदपात्रोहिं तपोहिं पिपासितमाणा पञ्जलिदे पावर् पविसदि । १ ।
शर्वि ॥ आकर्ष्य नेपथ्याभिमुखमवलोक्य ॥ कथं चन्दनकः । चन्दनक किमेतत् । ३३६
॥ प्रविश्य चन्दनकः ॥ किं पा पक्ष्वादि अञ्जो महाराजप्रसादं दक्षिणोपा महन्तो तपासमदूदो
वर्द्धदि ॥ एतेत्यादि पुनः पठति ॥ कथिदं अ म ए ती ए तथा अञ्जे मा साहसं करेहि । जीवदि अञ्जचारुदत्तो ५
त्रि परं तु दुःखवामुदार् को सुपोदि को पत्नियार्दि । २ ।
चारु ॥ सोद्वेगं ॥ हा प्रिये जीवत्यपि मयि किमेतद्व्यवसितं ।
॥ ऊर्ध्वमवलोक्य दीर्घं निश्चस्य च ॥
न महीतलस्थितिसहानि भवञ्चरितानि चारुचरिते यदपि ।
उचितं तथापि परलोकसुखं न पतिञ्चते तव विहाय पतिं ॥
॥ इति मोहमुपगतः ॥
शर्वि । अहो प्रमादः

११ । एषा आर्यचारुदत्तस्य बहुधा धृता पदे वसनाञ्जले विलगन्तं दारुमाञ्जिपन्ती वाहभरितन
यनैर्जलैर्निवार्यमाणा प्रवर्तिते पावके प्रविशति ।

१२ । किं न पश्यति आर्यो । महाराजप्रसादं दक्षिणेन महान् जनसंमर्दो वर्तते । कथितं च मया
तस्यै यथा आर्ये मा साहसं कुरुष्व जीवति आर्यचारुदत्त इति परं तु दुःखव्यापृततया कः शृणोति कः
प्रत्ययते ।

1. 1. B एषा
1. 4. B चन्दनकः २ । — महाराजप्रसादं । —
1. 5. B वदत् तथा pro वर्द्धदि । —

त्वायाः सर्पयस्तत्र मोहमार्यो ऽत्र चागतः ।

१५

हा धिक् प्रयत्नवैफल्यं दृश्यते सर्वतोमुखं ॥

३३७ वसं । समस्तसिद्धिं अज्जो तन्व गदुअ जीवाब्बेदु अज्जां । अण्णधा अधीरत्तपोण अणत्थो सम्भावा
अदि । १ ।

चारु ॥ समाश्रवस्य सहसोत्थाय ॥ हा प्रिये क्वासि देहि मे प्रतिवचनं ।

५

चंद । रदो रदो अज्जो । २ ।

॥ इति सर्वे परिक्रामन्ति ॥

ततः प्रविशन्ति यथा निर्दिष्टा धूता चेलाञ्चलमाकर्षन् विद्रूपकेषां नुगम्यमानो रोहसेनो रद
निका च ।

१०

धूता ॥ साहं ॥ जगद मुञ्चेहि मां मा विघ्नं करेहि भोअमि अज्जउत्तस्स अमङ्गलाकणपादो । ३ ।

॥ द्रव्युत्थायाञ्चलमाकृष्य पावकाभिमुखं परिक्रामति ॥

रोह । दाव अज्जए पडिवालेसु मां तुए विणा ण सक्कणोमि जीविदं धारेदुं । ४ ।

३३८

॥ इति त्वरितमुपसृत्य पुनरञ्चलं गृह्णाति ॥

विद्रु । भोदोए दाव बह्मणीए भिणत्तपोण चिदाधिरोहणं पावमुदाहरन्ति रिसोन्नो । ५ ।

५

धूता । वरं पापाचरणो ण उण अज्जउत्तस्स अमङ्गलाकणपाणं । ६ ।

प्रवि ॥ पुरो ऽवलोक्य ॥ आसन्नहुतवह्या तत्त्वयतां ।

चारु ॥ त्वरितं परिक्रामति ॥

१०

धूता । रअणिए अवलम्ब दारुअं जाव अहं समोहिदं करेमि । ७ ।

चेटी ॥ सकरुणं ॥ अहंभि ययोब्बदेसिण्हि भट्ठिणोए । ८ ।

धूता ॥ विद्रूपकमवलोक्य ॥ अज्जो दाव अवलंब्बेदुं । ९ ।

। १ । समाश्रवसितु आर्यः तत्र गत्वा जीवयतु आर्यो । अन्यथा अधीरत्वेनानर्थः सम्भाव्यते ।

। २ । इत इत आर्यः ।

। ३ । तात मुञ्च मां मा विघ्नं कुरुष्व त्रिभेमि आर्यस्यामङ्गलाकर्षणात् ।

। ४ । हा आर्ये प्रतिपालय मां त्वया विना न प्रक्रीमि जीवितं धर्तुं ।

। ५ । भवत्यास्तावत् ब्राह्मण्या भिन्नत्वेन चित्तरोहणं पापमुदाहरन्ति ऋषयः ।

। ६ । वरं पापाचरणं न पुनरार्यपुत्रस्यामङ्गलाकर्षणं ।

। ७ । रदनिके अवलम्बस्व दारुकं यावद्दहं समोहितं करोमि ।

। ८ । अहमपि ययोपदेशिन्यस्मि भट्टिन्याः ।

। ९ । आर्यस्तावदवलम्बयतु ।

1. 10. B °कणपाणादो । —

1. 12. B हा pro दाव । — सक्कणोमि । —

1. 14. B भोदो मा दाव । — भिणत्तपोण । —

विदू ॥ सावेगं ॥ संमोहिदसिद्धिर् पउत्तेण बह्मणो अगदो कादव्वो । अदो भोदीए अहं अगणी ३३१
होमि । १ ।

धूता । कहं पच्चादिट्ठस्मि दुवेहिं ॥ बालकमालिङ्ग्य ॥ ज्ञाद तुमं जेव्व पज्जाधावेहि अत्तापां
अह्मापां तिलोदअ दापाअ अदिक्कने किं मणोरहेहिं ॥ सनिःश्वासं ॥ या हु अज्जउत्तो तुमं पज्जव ५
धाबिस्सदि । २ ।

चारू ॥ आकर्ष्य सहसोपसृत्य ॥ अहमेव पर्यवस्थापयामि बालिशमिति ॥ बालकं बाहुभ्यामुत्थाप्य
वत्ससालिङ्गति ॥

धूता ॥ विलोक्य ॥ अहमे अज्जउत्तस्स जेव्व सर्सज्जोओ ॥ पुनर्निपुणं निरूप्य सहर्ष ॥ दिट्ठिआ १०
अज्जउत्तो जेव्व एसो पिअं मे पिअं मे । ३ ।

बालकः ॥ विलोक्य सहर्ष ॥ अहो आवुत्त मं परिष्वजति ॥ धूतां प्रति ॥ अज्जए वधाओअसि ३४०
आवुत्त जेव्व मं पज्जवधावेदि । ४ ।

॥ इति प्रत्यालिङ्गति ॥

चारू । धूतां प्रति ।

हा प्रेयसि प्रेयसि विद्यमाने को ऽयं कठोरो व्यवसाय आसीत् ।

५

अम्भोजिनीलोचनमुद्रपां किं भानावनस्तंगमिते करोति ॥

धूता । अज्जउत्त अदो जेव्व सा अचेतण नि चुम्बोअदि । ५ ।

विदू ॥ दृष्ट्वा सहर्ष ॥ हो भोः एदेहिं जेव्व अच्छीहिं पिअवअस्सो पेक्खोअदि । अहो सदीए
पहावो जदो जलनप्पवेसव्ववसाएणा जेव्व पिअसमागसं पाबिदा ॥ चारूत्तं प्रति ॥ जेदु जेदु पिअव १०
अस्सो । ६ ।

। १ । समोहितसिद्धयै प्रवृत्तेन ब्राह्मणो ऽग्रे कर्तव्यः । अतो भवत्या अग्रणीर्भवामि ।

। २ । कथं प्रत्यादिष्टास्मि द्वाभ्यां तात त्वमेव पर्यवस्थापयामानं अस्माकं तिलोदकदानाय अतिक्रान्तं
किं मनोरथैः । न खलु आर्यपुत्रस्त्वं पर्यवस्थापयिष्यति ।

। ३ । आश्चर्य्य आर्यपुत्रस्येव स्वरसंयोगः । दिष्ट्वा आर्यपुत्र एवैषः प्रियं मे प्रियं मे ।

। ४ । आश्चर्य्य पिता मां परिष्वजति आर्ये वर्द्धसे जनक एव मां पर्यवस्थापयति ।

। ५ । आर्यपुत्र अत एव सा अचेतनेति चुम्ब्यते ।

। ६ । आश्चर्य्य एताभ्यामेवालिङ्ग्यां प्रियवयस्यः प्रेक्ष्यते । अहो सत्याः प्रभावो यतो ज्वलनप्रवर्जव्यवसा
येनैव प्रियसमागमं प्रापिता । जयतु जयतु प्रियवयस्यः ।

1. 1. B उत्तेण pro पउत्तेण । —

1. 3. B 'दिठ्ठं स्मि । — पज्जट्ठावेहि । —

1. 4. B पज्जवत्थाबिस्सदि । —

1. 6. B वत्सं pro बालिशं । —

1. 8. B दिट्ठिआ । —

1. 10. B अम्मो आवुत्तुं मं परिस्सजति । — वट्ठाओअसिं । —

1. 11. B आवुत्तु । — 'वट्ठावेहि । —

1. 17. B हो २ भोः एदे जेव्व ... पिय । —

1. 18. B पिय । —

- ३४१ चारु । एहि मैत्रेय ॥ इत्यालिङ्गति ॥
 चेटी । अहो संविधाणां अज्ज वन्दामि । १ ।
 ॥ इति चारुदत्तस्य पादयोः पतति ॥
 चारु ॥ पृष्ठे कर् दत्त्वा ॥ रदनिके उन्निष्ठ ॥ इत्युत्थापयति ॥
 धृता ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा ॥ दिदृष्टिञ्चा कुसलिणी बहिषिञ्चा । २ ।
 वसं । अहुषा कुसलिणी संवृत्तास्मि । ३ ।
 ५ ॥ इत्यन्योन्यमालिङ्गतः ॥
 शर्वि । दिदृष्ट्वा जीवितसुहृद्गम्य आर्यः ।
 चारु । युष्मत्प्रसादेन ।

In fine huius scenae BC addunt:

यत्सूर्योदयभयतः कविनोचितपात्रमेलनं न कृतम् ।

सुन्दरयुक्तिभिररचयदाचन्दनकोक्ति नीलकण्ठस्तत् ॥

- l. 4. BC बन्धुप्रभेदेना° । —
 l. 7. BC वसन्तसेनावगु° । —
 l. 10. A इदिसं । B इमं इदिसं । C इमं इदिसं । D इमं इदिश delete इमं । — BCD
 दिउपादले sed D del. syll. दले । — ABC पव्वज्जाय । D पव्वज्जा । —
 l. 11. ABC संवृत्ते । D समुत्ते । —
 l. 13. D कुलपतियं । —
 l. 15. BC प्रियं नः om. altero प्रियं । —
 l. 16. C om. hanc lineam. B संपदे । — A जीवाबिद । —
 l. 18. A सुवृत्त । D स सुवृत्त । —
 l. 19. C चन्दनकः पृथिवीदपउपालको । — BD पृथिवी । —
 l. 21. D corr. यथाहार्यः । — C post आर्यः pergīt तदुच्यतां (l. 23) omissis
 verbis परमेनं...शर्विलकः । — B पश्येनं pro परमेनं । — D मुंच semel. —
 l. 23. A उपकरोमि । Conf. Sāh. Darp. 171, 10. —
 l. 24. A पर om. Anusv. —
 l. 25. A om. चा । — D बुद्धि pro शुद्धि । —

। १ । अहो संविधानं आर्य वन्दे ।

। २ । दिदृष्ट्वा कुसलिनी भगिनी ।

। ३ । अहुषा कुसलिनी संवृत्तास्मि ।

l. 2. B संविधाणा अज्ज । —

l. 4. B उत्थापयति । —

l. 5. B दिदृष्टिञ्चा । —

Pag. 178.

- l. 1. A अचलां pro अचलां। D अचनीं। —
 - l. 2. D सुहृद् भवान्। — B सदतो। — Pro वयस्यो लभ्यं C च यस्योत्तम्यं। —
 - l. 3. D वल्लभं चातिरिक्तं deleta syll. रि। —
 - l. 4. init. D inserit स्वगतं। — B कांश्चित्पुण्यति। C दूषयति। —
 - l. 5. D पानविधौ। —
 - l. 6. B प्रतिदानं। —
 - l. 8. A init. addit प्रकाशं। — B तथा इदमस्तु। —
 - l. 9. A सर्वपन्न om. सं। — D सस्या। —
 - l. 12. D delevit पृष्ठां प्रशमि et in marg. add. सर्वान्प्रतिहत्। —
-

C O R R I G E.

- p. 1 l. 1. ज्ञानो
 „ 4 „ 3. पेक्कन्नन्तु पेक्कन्नन्तु
 „ 6 „ 12. अज्जचारु
 „ 7 „ 19. वअस्स
 „ 12 „ 9. पल्लुद्धिअं
 „ 16 „ 13. अन्विष्यतामन्वि
 „ — „ 14. भावे
 „ 25 „ 5. धिअपूर्व
 „ — „ 22. ताओ
 „ 28 „ 7. हंते पूअणीओ
 „ 29 „ 20. अंगलाअमुक्काए
 „ 30 „ 1. भट्टा
 „ 32 „ 4. भट्टालअ
 „ — „ 21. चालु
 „ 40 „ 10. गदुअ
 „ 41 „ 12. उग्घुसिअ उग्घुसिअ
 „ 45 „ 9. गेएहिदि
 „ 47 „ 10. द्ढका
 „ 48 „ 18. प्रत्तिपन्स
 „ 49 „ 5. भूमिअं
 „ 50 „ 5. स्सं
 „ — „ 17. माया रूप
 „ 51 „ 10. पि
 „ 52 „ 3. सुप्तं
 „ 54 „ 15. अज्ज अहं कलु^० क्कट्ठिं
 „ 58 „ 18. रत्तान्
 „ 63 „ 12. भवसि
 „ 65 „ 1. सेना
 „ 66 „ 25. घोषा
 „ 67 „ 7. साअ

- p. 68 l. 14. सीसस्त
 „ — „ 23. in marg. १३४
 „ 70 „ 14. सग्गाअदि
 „ 71 „ 4. ओल्लबिद
 „ — „ 25. पडिहादि
 „ 72 „ 2. भोदि
 „ 73 „ 10. कुरवअअदि
 „ — „ 19. स्वागत
 „ 77 „ 9. अणादरेण
 „ 78 „ 16. वास्मि
 „ 79 in margine numeri ५—२० et
 „ 80 numeri १५ et २० iustis locis reponendi sunt.
 „ 88 „ 11. सुस्तूसइस्सं
 „ — „ 16. चन्दा
 „ 89 „ 14. भो पुच्छामि णं
 „ — „ 20. एव्वं
 „ 93 „ 2. कथं
 „ 96 „ 20. साढोपम्
 „ 99 „ 17. बन्धपां चाबि
 „ 101 „ 15. चन्दाअ
 „ 108 „ 7. वोत्थितं
 „ 110 „ 4. अल्लु
 „ — „ 25. दृष्ट्या ॥
 „ 111 „ 6. मय्यने
 „ 112 „ 6. गाम
 „ 115 „ 22. शकार्ः
 „ 116 „ 10. निद्रायते गोकुलं
 „ 119 „ 6. अहिलुहणि
 „ 123 „ 22. के
 „ 126 „ 3. ॥ इति मोहं ना°
 „ — „ 6. वेलिर्
 „ 130 „ 11. अण्ठाअेहि
 „ 131 „ 10. ग्रामपपो
 „ 134 „ 3. विचालेपा
 „ 137 „ 3. अण्णाणाइं
 „ 138 „ 15. सालो
 „ — „ 17. सालो.. ववहारं
 „ 140 „ 13. भूअणिअं

- p. 140 l. 15. वप्रान्त
 „ — „ 21. पिपपाशिदे
 „ 141 „ 13. द्वेजय
 „ — „ 14. । तथा ॥ इति
 „ 142 „ 6. एदं
 „ 145 „ 17. शत्रं
 „ 146 „ 19. °दत्तः ।
 „ 151 „ 14. जेपा
 „ 153 „ 17. क्खु
 „ 162 „ 19. ज्ञाणं
 „ 163 „ 13. प्ररेषोव
 „ 174 „ 6. व्यसन
 „ — „ 16. प्रणयः कृतः ॥
 „ 177 „ 4. in marg. ३४१
 „ — „ 10. — — ३४२
 „ 178 „ 4. — — ३४३

Nāṭaka
Sanskrit lit - Nāṭaka
" - drama

2-
N 17/11/76

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

Call No. ⁸⁹⁴³ Sa8N / Sud / Ste

Author—Steuzler, A. F

Title—Muccha Kartika.

Borrower No.	Date of Issue	Date of Return

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.